

BIBLIOTECA
TEOLOGICĂ
LISEI

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXV, Nr. 3 — 4 - MARTIE — APRILIE 1976

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXV Nr. 3 — 4
MARTIE - APRILIE
1976

Redacția și Administrația: Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul V

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

JUSTINIAN

Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul
Bisericii Ortodoxe Române

VICEPREȘEDINȚI :

I. P. S. Dr. **ANTIM**

Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos

P. S. Dr. **ANTIM**

Episcopul Buzăului

MEMBRI :

P. S. ROMAN IALOMIȚEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. PETRE F. ALEXANDRU
Consilier cultural mitropolitan

C U P R I N S U L

Pag.

PASTORALE

Prea înalt Prea Fericitul Părinte Patriarh JUSTINIAN, <i>Pastorală la Învierea Domnului</i>	265
Prea Sfințitul Arhiepiscop ANTIM al Tomisului și Dunării de Jos, <i>Pastorală la Învierea Domnului</i>	269
Prea Sfințitul Episcop ANTIM al Buzăului, <i>Pastorală la Învierea Domnului</i>	272

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Pr. DAVID POPESCU, <i>La Duminică lăsatului sec de brînză</i>	276
Pr. Prof. NICOLAE BORDAȘIU, <i>La Duminică a II-a din Post</i>	278
Pr. Dr. VICTOR VLĂDUCEANU, <i>La Buna Vestire</i>	284
Diac. MIRON MIHUȚ, <i>La Duminică a IV-a din Post</i>	288
Pr. Prof. ENE BRANIȘTE, <i>La Sfințul Ierarh Caținic Cernicanul</i>	293
Protos. Prof. VENIAMIN MICLE, <i>La Sfintele Paști</i>	298
Pr. Prof. CONSTANTIN GALERIU, <i>La a III-a zi de Paști</i>	302
Prof. Dr. TEODOR POPESCU, <i>Despre Rugăciune : III</i>	309

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

REDACTIA, <i>Acțiuni în slujba păcii (martie—aprilie)</i>	312
Diac. Prof. OREST BUCEVSCHI și CEZAR VASILIU, <i>Știri ecumenice</i>	320

ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. Prof. I. CONSTANTINESCU, <i>A doua venire a Domnului Hristos (Parusia) și unele înțelegeri greșite în legătură cu ea</i>	328
Pr. Prof. MIHAIL BULACU, <i>Citirea Bibliei sau Sfintei Scripturi de către credincioșii creștini mireni</i>	345
Doctorand ZĂVOIANU CORNEL, <i>Despre Rugăciunea Domnească la Tertulian și Sfințul Ciprian</i>	364

DOCUMENTARE

Pr. CONSTANTIN CRONȚ, <i>Pe urmele trecutului istoric al Dobrogei</i>	377
RADU CREȚEANU, <i>Biserica «Vintilă Vodă» din Popești-Leordeni — 300 de ani de la întemeiere</i>	383
Pr. ION SPIRU, <i>Biserici din orașul Alexandria</i>	391
Pr. TEODOR NEDELCU, <i>Scurtă monografie a satului și parohiei Melicești, județul Prahova</i>	397

Pr. Doctorand ION-VASILE VOINEA, <i>Catagrafia bisericilor și preoților din județul Muscel la anul 1810</i>	401
---	-----

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

REDACȚIA, <i>Prima Conferință de orientare, din anul 1976, a clerului din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor</i>	434
Diac. MIRON MIHUȚ, <i>Redeschiderea bisericii din parohia Tomșani, județul Prahova</i>	439
ASISTENT, † <i>Preotul Tânase Matache</i>	441
Pr. Prof. IOAN G. COMAN, † <i>Preotul Dumitru Agapiescu-Siintes</i>	442

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

Arhim. IERONIM MOTOC, <i>Știri din cuprinsul Arhiepiscopiei</i>	443
---	-----

EPISCOPIA BUZĂULUI

Pr. NIC. BIVOLARU, <i>Știri din cuprinsul Eparhiei</i>	451
--	-----

RECENZII

<i>Monumente istorice bisericesti din Mitropolia Moldovei și Sucevei</i> , Ed. Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Iași, 1974, 452 p., de Pr. GHEORGHE CUNESCU	460
GEORGE POTRA, <i>Documente privitoare la Istoria orașului București, 1821—1848</i> , Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975, de Prof. T. G. BULAT	464
<i>Indrumător bisericesc pe anul bisect de la Hristos 1976</i> , Sibiu, p. 236, de O. B. WILFRIED WEBER, <i>Der Umbandakult in Brasilien</i> (In «Zeitschrift für missionswissenschaft und Religionswissenschaft» nr. 2/1976), de Diac. Prof. O. BUCEVSCHI	465
ELENA CAVALCANTI, <i>Studi Eunomiani</i> , «Orientalia Christiana Analecta», nr. 202, Roma, 1976, de Diac. IONIȚA VIOREL	466
VINTILA CORBUL, <i>Căderea Constantinopolului</i> , Editura Cartea Românească, București, 1976, 680 p., de Diac. IONIȚA VIOREL	468
<i>Dicționar de istorie veche a României</i> (Paleolitic — sec. X). Elaborat de un colectiv de autori sub conducerea Prof. univ. dr. doc. D. M. PIPPIDI, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, 628 p., de Pr. IOAN STANCULESCU	469
D. TUDOR, <i>Sucidava</i> , Editura Scrisul Românesc-Craiova, 1974, 212 p., de Pr. Prot. SĂVULESCU AL. ȘTEFAN	470
ILIE POPESCU TEIUȘAN, <i>Pedagogi și oameni de școală din România, Mic dicționar</i> , Editura didactică și pedagogică, București, 1975, 193 p., de Pr. Prot. SĂVULESCU AL. ȘTEFAN	473
	475

ANEXĂ

<i>Troparele Învierii Domnului, ale celor opt glasuri bisericesti, armonizate de Prof. N. LUNGU</i>	I—XVI
---	-------

PASTORALE

† JUSTINIAN

DIN MILA LUI DUMNEZEU ȘI VOINȚA CLERULUI ȘI A BINECRE-
DINCIOȘILOR CREȘTINI, PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE RO-
MÂNE, LOCTIITOR AL SCAUNULUI DIN CEZAREEA CAPADOCIEI,
MITROPOLIT AL UNGRO-VLAHIEI ȘI ARHIEPISCOP
AL BUCUREȘTILOR

IUBITULUI NOSTRU CLER ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI,
HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU, IAR DE LA NOI ARHIEREASCĂ BINECUVÎNTARE

«Luați, mâncați, aceasta este trupul Meu...
Beți dintru aceasta toți, căci acesta este
sîngele Meu, al Legii celei Noi, care pen-
tru mulți se varsă spre ierătarea păcatelor»
(Matei XXVI, 26—28).

Iubiții mei fii duhovnicești,

*Marele Praznic al Învierii Domnului mîngîie și luminează sufletele
credincioșilor noștri, după ce o săptămînă întreagă ele au fost îndu-
rate și cernite din pricina patimilor, răstignirii și îngropării Mîntuito-
rului Hristos.*

*Vă amintiți, iubiții mei, că la denia de miercuri seara din săptămîna
patimilor, Biserica face pomenire de un fapt deosebit de însemnat și
anume de cea din urmă cină pe care Domnul Hristos a luat-o cu uce-
nicii înainte de moartea și învierea Sa. Biserica credincioșilor creștini
o numesc «Cina cea de Taină». La această Cină, Iisus luînd pîinea, a
binecuvîntat-o, a frînt-o și a împărțit-o ucenicilor, spunînd : «Luați,
mîncăți, aceasta este trupul Meu». Apoi luînd paharul cu vin, mulțu-
mind, le-a dat, zicînd : «Beți dintru acesta toți, căci acesta este sîngele
Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păca-
telor» (Matei XXVI, 26—28). După aceea, le-a poruncit zicînd : «Aceas-
ta să faceți spre pomenirea Mea» (Luca XXII, 19).*

Iubiții mei fii duhovnicești,

Prin aceste cuvinte de la Cina cea de Taină, Mîntuitorul a instituit una din cele șapte Sfinte Taine ale Bisericii noastre, și anume Taina Sfintei Euharistii, sau Taina Sfintei Împărtășanii.

Cu toți știți că Sfintele Taine sînt lucrări sfinte, văzute, prin care credincioșii primesc harul nevăzut al Sfîntului Duh, necesar mîntuirii lor. Dacă însă fiecare din cele șapte Sfinte Taine își are rostul său și dacă toate sînt trebuincioase vieții de aici a credincioșilor, ca și mîntuirii acestora, Taina Sfintei Euharistii, sau Taina Sfintei Împărtășanii, ori Cuminecătura este cea mai mare, cea mai însemnată și cea mai necesară pentru mîntuire, căci dacă prin celelalte Sfinte Taine — Botezul, Ungerea cu Sfîntul Mir, Spovedania, Cununia, Preoția și Maslul — primim harul Sfîntului Duh, prin Sfînta Taină a Euharistiei sau a Împărtășaniei primim în noi Însuși trupul și sîngele Domnului Iisus Hristos, care ne curăță sufletul de toată întinăciunea, ne sfințește, ne întărește și ne dă puteri nebănuite pentru a trăi cu adevărat creștinește.

Da, iubiții mei, Sfînta Euharistie cu care credincioșii se împărtășesc este Însuși trupul și sîngele Domnului Hristos. Aceasta o știm din cuvintele Mîntuitorului de la Cina cea de Taină, pe care le-am amintit mai înainte. Dar nu numai din ele cunoaștem acest mare adevăr. Iată, tot Mîntuitorul Hristos, cu alt prilej, cu mult înainte de Cina cea de Taină, vorbind ucenicilor Săi și poporului care-L asculta, le-a spus: «Eu sînt pîinea vieții. Pîinea care se coboară din cer este aceea din care, dacă mîncîcă cineva, nu moare. Eu sînt pîinea cea vie, care s-a coborît din cer... Iar pîinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu. Deci iudeii se certau între ei, zicînd: cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-l mîncăm? Și le-a zis Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mîncă trupul Fiului Omului și nu veți bea sîngele Lui nu veți avea viață în voi. Cel ce mîncă trupul Meu și bea sîngele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărat mîncare și sîngele Meu, adevărată băutură. Cel ce mîncă trupul Meu și bea sîngele Meu, rămîne întru Mine și Eu întru el. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl Cel viu și Eu viez pentru Tatăl și cel ce Mă mîncă pe Mine va trăi prin Mine. Aceasta este pîinea care s-a coborît din cer... Cel ce mîncă această pîine va trăi în veac» (Ioan VI, 46—58).

Mai poate cineva dintre credincioșii Bisericii noastre care sînt și ei ucenici ai Domnului Hristos, să se îndoiască de acest fapt, că în Sfînta Împărtășanie ei primesc Însuși trupul și sîngele Domnului?

Trebuie știut, iubiții mei, că Sfinții Apostoli și primii creștini au urmat cu sfințenie poruncii Mîntuitorului. Ei se adunau la «frîngerea pîinii», cum se mai numea Sfînta Euharistie, și cu toată dragostea se împărtășeau, fiind convinși pînă în adîncul sufletului lor că primesc în ei Însuși trupul și sîngele Mîntuitorului Hristos. Iată ce spune Sfîntul Apostol Pavel: «Paharul binecuvîntării pe care-l binecuvîntăm, nu este, oare, împărtășirea cu sîngele lui Hristos? Pîinea pe care o frîngem, nu este, oare, împărtășirea cu trupul lui Hristos?» (I Cor. X, 16—17). Și învățîndu-i pe primii creștini cum trebuie să primească Sfînta

Împărtășanie, tot Sfântul Apostol Pavel spune mai departe: «Oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie va fi vinovat față de trupul și sîngele Domnului. Să se cerceteze (întii) omul pe sine și (apoi) să mănînce din pâinea și să bea din pahar. Căci cel ce mănîncă și bea cu nevrednicie, osîndă își mănîncă și bea, nesocotind trupul Domnului» (I Cor. XI, 27—29).

Vedeți, deci, iubii mei, că de la început Biserica creștină a dat ascultare poruncii Mîntuitorului de a împărtăși cu trupul și sîngele Său pe credincioșii ei.

În vederea acestei împărtășiri, la porunca Apostolilor, și atunci la începutul vieții creștine, și în cursul istoriei Bisericii și astăzi, credincioșii care vor să se împărtășească trebuie deci mai întii «să se cerceteze pe sine» și apoi să se apropie de Sfântul Potir, știind că «cel ce mănîncă și bea cu nevrednicie» trupul și sîngele Domnului le nesocotește și că astfel «osîndă mănîncă și bea». De aceea, în vederea împărtășirii lor, atunci ca și astăzi, creștinii s-au pregătit și se pregătesc cu post și rugăciune, își cercetează cugetul și venind înaintea duhovnicului se spovedesc, mărturisindu-și păcatele și primind de la acesta iertare pentru ele dacă le mărturisesc cu părere de rău și cu hotărîrea de a nu le mai repeta. Și astfel, curățiți de păcate prin Taina Sfintei Spovedanii, credincioșii se apropie de Sfântul Potir, primind Sfînta Împărtășanie.

Iubii mei! Mare Taină este Sfînta Împărtășanie sau Euharistie și mare favoare pentru credincioșii creștini este ea! Prin rugăciunile preoților pâinea și vinul se prefac prin harul Sfîntului Duh în Însuși trupul și sîngele Domnului, iar prin nespusa dragoste a Fiului lui Dumnezeu pentru noi, ne împărtășim cu Însuși Domnul. Mai mare bunătate, mai mare grijă din partea Mîntuitorului pentru noi, credincioșii Săi, nu poate fi! Nu numai că El s-a coborît pe pămînt și prin moartea Sa pe cruce ne-a mîntuit; nu numai că ne-a dat învățătura Sa sfîntă și a înființat Biserica creștină care ne conduce spre mîntuire, dar Hristos-Domnul se jertfește mereu pentru noi, ori de cîte ori un preot săvîrșește Sfînta Liturghie și ne dă puțința să-L primim întreg în noi, ori de cîte ori ne împărtășim. Cum vom mulțumi Domnului pentru toate cîte ne-a dat și ne dă nouă!

Iubii mei! Cei care v-ați împărtășit cu prilejul Sfintelor Paști și cei care vă împărtășiți la alte mari praznice, sau ori de cîte ori simțiți nevoia, sînteți în rînd cu Apostolii Mîntuitorului, care la Cina cea de Taină au primit din mîinile Lui trupul și sîngele Său.

Cei care la sfîrșitul Sfintei Liturghii, la îndemnul slujitorilor Bisericii: «Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați», pregătiți sufletește, vă apropiați de Sfîntul Altar și primiți Sfînta Împărtășanie «spre iertarea păcatelor și spre viața de veci», cum rostește preotul cînd vă împărtășește, împliniți porunca Mîntuitorului. Să fiți siguri că și vouă vi se adresează Domnul Hristos cînd spune: «Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi» (Ioan VI, 54).

De aceea, ca Părinte sufletească al vostru, vă laud pe toți cei care ați primit Sfânta Împărtășanie și mă rog Mintuitorului Hristos să vă ajute în strădaniile voastre de a trăi cu adevărat creștinește.

De asemenea, mă rog Lui ca toți fiii Bisericii noastre, la marile praznice dumnezeiești, să se pregătească și să se împărtășească cu vrednicie cu Sfântul Trup și Sânge al Domnului, spre a se face toți părtași ai Cinei Domnului, în rînd cu Apostolii și cu toți Sfinții.

Iubiții mei fii sufletești,

Cunoscînd că mai ales la Sfintele Paști foarte mulți din credincioșii noștri vin înaintea duhovnicilor lor și se mărturisesc și apoi, începînd de la Florii, vin în fața Sfintelor Altare și primesc Sfînta Împărtășanie, am ținut să vă arăt tuturor temeiurile scripturistice ale acestei Sfinte Taine și cum a fost ea instituită de Domnul Hristos atunci, la Cina cea de Taină; am ținut să vă arăt cum au socotit-o și primit-o Sfinții Apostoli, primii creștini și întreaga Biserică creștină ortodoxă; am ținut să vă arăt ce daruri mari primesc cei care se împărtășesc cu inimă smerită și pregătiți sufletește.

Ca dovadă că cei mai mulți din credincioșii noștri își dau seama de sfințenia acestei sfinte și dumnezeiești Taine și de faptul că trebuie o anumită pregătire și stare sufletească pentru a o primi, este faptul că unii dintre ei doar se spovedesc și spun duhovnicului că nu pot să se împărtășească, nesimțîndu-se pentru moment vrednici să primească în ei Sfântul Trup și Sânge al Domnului.

Iubiții mei, să răspundem dragostei și grijii pentru noi a Domnului Hristos, care a binevoit să ne lase puțința să-L primim întreg în noi prin Sfînta Împărtășanie, cu dragostea noastră față de El și cu grija de a-L primi cu un suflet curățit de păcate prin Taina Sfintei Spovedanii, cu hotărîrea de a duce pe viitor o viață creștinească și cu convingerea tare că Sfînta Împărtășanie ne ajută în eforturile noastre de a fi cu adevărat fii vrednici ai Săi și ai Bisericii Sale Sfinte!

În această noapte sfîntă, cînd glasurile credincioșilor creștini de pretutindeni, unite cu cele ale sfinților îngeri nevăzuți cu ochii noștri trupești, cîntă imnul de slavă al Învierii Domnului, îndrept rugăciunea mea către Hristos-Domnul cel înviat, ca să dea lumii noastre de astăzi bunăvoie între toți oamenii și pacea pentru care El a venit, s-a jertfit și a înviat. Iar vouă tuturor și celor dragi ai voștri să vă dăruiască sănătatea și spor în viața duhovnicească și în cea de fiecare zi.

Încredințîndu-vă, ca întotdeauna, de dragostea mea părintească, vă binecuvîntez pe toți, vă urez tuturor «La mulți ani» și vă spun din toată inima: «HRISTOS A ÎNVIAT!».

J. Justinian

† A N T I M

DIN MILA LUI DUMNEZEU, ARHIEPISCOP AL EPARHIEI TOMISULUI
ȘI DUNĂRII DE JOS

Întregului nostru cler și tuturor dreptcredincioșilor creștini din această Eparhie : har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos, iar de la smerenia noastră arhieresti binecuvîntări.

«HRISTOS A ÎNVIAT !».

«Paștile cele sfințite astăzi nouă s-au arătat... Paștile credincioșilor ; Paștile care au deschis nouă ușile raiului» (Din Utrenia praznicului).

Iubiții mei fii duhovnicești,

Prealuminatul praznic al Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, care ne-a sosit astăzi, ne aduce bucurii sfinte, ce se revarsă din belșug asupra întregii noastre Biserici și asupra fiecăruia dintre noi.

Bucuria învierii se răsfringe cu tresăltare și cu tărie în inimile celor care au cunoscut nevoințele duhovnicești, ale celor ce au urmat drumul sfântului și marelui post și au privit cu ardoare spre suferințele Golgotei, pentru a se desfăta acum de biruința lui Hristos asupra păcatului celui din veac și asupra morții — împreună cu apostolii, cu sfințele femei și cu toți cei care au crezut în El.

Pentru multele daruri duhovnicești pe care le aduc credincioșilor, Paștile sînt socotite sărbătoare a sărbătorilor, și în același timp, sărbătoare a milei Domnului, căci bunătatea Lui se revarsă asupra tuturor și chiar asupra întregii firi. Mila Domnului se deschide acum larg cu veselie neprihănită și cuprinde pe toți cei ce cred în El, așa cum spune Sf. Ioan Gură de Aur : «Darnic fiind Stăpînul, primește pe cel din urmă ca și pe cel dintîi ; unuia îi plătește, altuia îi dăruiește», aducînd astfel unire și pace între toți credincioșii.

De asemenea prin învierea Sa, Mîntuitorul ne încredințează pe noi de viața cea veșnică prin sfințele Sale cuvinte : «*Eu sînt învierea și viața ; cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va trăi*» (Ioan XI, 25).

Preaslăvita Sa înviere este totodată cheazăia mîntuirii noastre pe care El ne-a adus-o ca dar ceresc. Sfințele Scripturi ne arată că :

«Hristos s-a dat pentru păcatele noastre și a înviat pentru îndreptarea noastră» (Rom. IV, 25). Prin aceasta El și-a arătat marea Sa dragoste către toți oamenii, pe care i-a răscumpărat prin jertfa Sa de pe cruce și i-a mântuit prin învierea Sa, făcându-i părtași fericirii celei nepieritoare.

Iubiți credincioși,

Starea de bucurie și de unitate duhovnicească pe care ni le oferă marele praznic nu trebuie să fie numai o podoabă a zilelor de Paști, ci să cuprindă întreaga noastră ființă și să se sălășluiască în noi, în toate zilele vieții noastre. Cuvintele cîntării de astăzi: «Unii pe alții să ne îmbrățișăm, să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi, și să iertăm toate pentru înviere», să rămînă vii și lucrătoare în inimile noastre, pentru a trăi în deplină dragoste și unire între noi, pentru sporul nostru și spre folosul întregii obști a poporului nostru.

Spre această lucrare de înfrățire între oameni ne îndeamnă Biserica și însuși întemeietorul ei, Domnul nostru Iisus Hristos, Care — după cuvîntul apostolului neamurilor — «este același ieri, astăzi și în veci» (Evr. XIII, 8).

Prin harul Său dumnezeiesc, El sprijină și întărește unitatea Bisericii noastre, care este Una, precum mărturisim în Simbolul credinței. De asemenea ea este una în învățătura ei, una în slujirea celor sfinte și în viața spirituală și una în rînduiriile ei canonice, statornicite de sfintele soboare ecumenice și locale. De aceea, cîtă vreme ascultăm cu dragoste și cu evlavie învățătura mîntuitoare a Bisericii, cîtă vreme păstrăm rînduiala slujbelor ce au fost așezate de sfinții apostoli și de sfinții părinți, și cîtă vreme mărturisim dreapta credință, prin trăirea vieții creștinești, prin facerea de bine către semenii noștri și prin grija pe care o păstrăm pentru bunăstarea sfințelor locașuri de închinare, noi sîntem uniți în faptă și în gînd cu Hristos și cu toți adevărații închinători care păzesc poruncile lui Dumnezeu.

Unitatea noastră bisericească s-a făcut vădită de-a lungul veacurilor prin credința puternică a strămoșilor noștri, prin statornicia și evlavia lor, care, spre slava lui Dumnezeu, au zidit pe tot întinsul țării nenumărate locașuri de închinare și le-au împodobit cu deosebită măiestrie. Pe acestea, ca și lucrările bisericești care se fac în vremea noastră, în cadrul libertății religioase asigurată de conducerea de Stat, sîntem datori să le păstrăm cu toată cuviința, ele fiind comori neprețuite, care fac parte din zestrea spirituală a neamului nostru.

Dragi fii sufletești,

Trăirea noastră creștinească este, în chip firesc, în strînsă legătură cu viața Patriei noastre, căci precum glăsuiește proorocul Ieremia: «De propășirea acesteia atîrnă propășirea noastră» (XXIX, 7). În amii aceștia de avînt însuflețit al întregului nostru popor pentru înălțarea țării pe noi trepte de lumină și progres, Biserica Ortodoxă Română, prin clerul și credincioșii ei, și-a adus contribuția sa constructivă la această măreață operă și înțelege a merge înainte cu hotărîre pe același drum, slujind cu vrednicie și cu încredințare întru Dumnezeu.

Sub înțeleapta îndrumare a înaltei conduceri de Stat, poporul nostru a obținut, în anii aceștia de după eliberarea Patriei, succese dintre cele mai importante în toate domeniile de activitate pentru făurirea unei vieți superioare materiale și spirituale a societății noastre.

Odată cu aceste transformări fundamentale dinăuntru, este cunoscut că și pe plan extern, între alte realizări, țara noastră a sprijinit cu succes eforturile pentru eliberare și independența popoarelor aflate încă sub asuprire și dominație străină, a adus o contribuție însemnată la opera de destindere internațională și la întărirea legăturilor de prietenie și cooperare cu toate țările din lume, indiferent de orînduirea lor socială.

Apreciînd aceste strădanii ale poporului nostru, dorim să arătăm că și Biserica noastră, pe linia ei proprie, întreține relații ecumenice și raporturi de colaborare cu celelalte Biserici creștine și alte culte, slujind în acest mod cauza păcii și a apropierii dintre toate popoarele lumii.

De asemenea, cu ocazia acestei primăveri, cînd ogoarele asteaptă pe muncitorii harnici să le brăzdeze și să le lucreze după rînduială, ca și acestea la rîndul lor să-i răsplătească din belșug cu: «*Pîinea care întărește inima omului, untdelemnul care-i luminează fața și vinul care-i veseleşte inima*», după spusa Psalmistului (Ps. CIII, 15), și Biserica, împreună cu slujitorii ei, sprijină îndemnurile și chemările stăruitoare ale diriguitorilor țării spre împlinirea nădejdelor pentru recolte cît mai rodnice.

Totodată, Biserica apreciază și binecuvîntează truda tuturor muncitorilor din toate sectoarele de activitate, prin ale căror strădanii țara noastră pășește spre noi culmi de progres și civilizație.

Iubiții mei,

Nespusa bucurie a Sfințelor Paști pe care o simțim astăzi, să lumineze și de acum înainte viața și cugetele noastre prin fapte bune și plăcute lui Dumnezeu. Praznicul Învierii Domnului să ne întărească credința cea adevărată, păstrată cu scumpătate de părinții și strămoșii noștri și să ne umple inimile noastre de duhul dragostei și al unirii frățești.

Aducem mulțumire lui Dumnezeu, împreună cu voi toți fiii noștri sufletești, că ne-a făcut părtași mîngîierilor marelui praznic de astăzi. Vă încredințăm de dragostea noastră părintească și de rugăciunile pe care le îndreptăm către Cel Atotputernic, pentru rîvna voastră către cele sfinte și dorim ca Milostivul Dumnezeu să umple casele voastre cu roduri îmbelșugate ale strădaniilor voastre și să vă dăruiască la toți sănătate și pace sufletească.

Vă binecuvîntez pe toți cu binecuvîntarea noastră arhipăstorească și vă adresez din nou, din tot sufletul, salutul pascal scump inimilor noastre: «*Hristos a înviat!*».

† ANTIM

Arhiepiscopul Tomisului și Dunării de Jos

† ANTIM

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI

Iubitului nostru cler și binecredincioșilor creștini har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos, iar de la noi arhierească binecuvîntare.

«HRISTOS A INVIAT!»

«Așa precum Hristos a înviat prin slava Tatălui, tot astfel și noi întru înnoirea vieții să umblăm» (Rom. VI, 4).

Iubiți fii sufletești,

Dumnezeiescul Apostol Pavel, insuflat de la Duhul Sfînt, se adresează în epistola sa către Romani, cu grai apostolesc, că Domnul Iisus a înviat și noi sîntem datori ca de acest Praznic dumnezeiesc de Paști să umblăm întru înnoirea vieții.

Ca părinte al vostru duhovnicesc, vă îndemn să trăim o viață nouă.

În Sfînta și Marea Săptămîină a Patimilor, ne-am cutremurat și ne-am întrebat: Pentru cine a pățimit și a murit răstignit pe cruce, Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, «Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat?». Răspunsul ni l-au dat sfintele Evanghelii, învățăturile sfîntei noastre Biserici strămoșești și sfintele slujbe: «Pentru noi și a noastră mîntuire».

Proorocul Isaia, cu veacuri înainte de patimile și durerea Vinerii celei Mari ne spune că a fost disprețuit ca cel din urmă om, om al durerilor și cunoscător al suferinței, disprețuit și desconsiderat. El însă a luat asupra Sa durerile noastre și cu suferințele noastre s-a împovărat.

A fost străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărădelegile noastre (Isaia LII, 3 ș.u.).

Cedrii s-au înclinat înaintea Crucii, de pe Golgota — locul «Căpătîinii».

L-au răstignit, după ce L-au batjocorit, L-au îmbrăcat în purpură și împletindu-I o coroană de spini, L-au pus-o pe cap.

Sfîntă Fecioară. Maică, cunoști pe dulcele tău Fiu? Înfricoșează-te Soare și oftați voi ceruri!

Pe ulițele Ierusalimului și pe străzile din toate părțile de «Osana».

Acum Domnul Iisus, sub povara crucii și cu sudoarea pe frunte urcă pe Golgota.

Răstignitorii Îl dezbracă și-L pironesc pe cruce și-I dau să bea oțet și fiere. După ce a băut paharul suferințelor strigînd cu glas mare, a zis : «Părinte, în mîinile Tale încredințez duhul Meu. Și aceasta zicînd, și-a dat duhul» (Lúca XXIII, 46).

Cerul s-a acoperit cu întuneric adînc și pămîntul s-a cutremurat. Catapeteasma Templului s-a despîcat în două.

Sutașul văzînd cele ce s-au făcut, a slăvit pe Dumnezeu, zicînd : «Cu adevărat omul acesta drept a fost» (Luca XXIII, 47).

Ne-am îndiușat, în Sfînta și Marea zi a Vinerii de acea jalnică privescîte a îngropării Domnului și pe care privescîte soarele încă n-a văzut-o.

Iosif din Arimateea, fiind ucenic al lui Iisus, dar pe ascuns, că se temea de iudei, a rugat pe Pilat ca să-l lase să pogoare trupul lui Iisus. Pilat i-a dat voie și el a mers și a luat trupul lui Iisus. Și a venit și Nicodim, cel ce venise mai înainte la Iisus, noaptea și a adus ca la o sută de litri de amestecătură de smirnă și aloë. Și au luat trupul lui Iisus și l-au înfășurat cu giulgiuri, după ce l-au uns cu aromate (Ioan XIX, 38—40).

«Și luînd Iosif trupul, L-a învăluit în giulgiu curat și L-a pus în mormîntul său care era săpat în stîncă și prăvălind o piatră mare pe ușa mormîntului, s-a dus» (Matei XXVII, 59—60).

Iubiților,

Sfintele femei mironosițe îndurate au privit cu jale cum cei doi sfetnici au făcut Învățătorului lor o îngropare cinstită și cum l-au pus în mormînt nou. Cu multă nerăbdare așteptau să treacă ziua sîmbetei ca să vie la mormînt să ungă cu mireme trupul Domnului Iisus.

«Iar după ce a trecut sîmbăta, cînd se lumina spre ziua cea dintîi a săptămîinii, a venit Maria Magdalena și cealaltă Marie să vadă mormîntul. Și iată s-a făcut cutremur mare, căci îngerul Domnului pogorîndu-se din cer, a venit, a prăvălit piatra de pe ușa mormîntului și a șezut pe dînsa. Și de frica lui, s-au cutremurat străjerii și s-au făcut ca niște morți. Iar îngerul a zis femeilor : Nu vă temeți ! Căci știu că pe Iisus cel răstignit îl căutați ! Nu este aici, ci s-a sculat precum a zis : «Veniți să vedeți locul unde a zăcut Domnul și duceți-vă degrab și spuneți ucenicilor Lui, că s-a sculat din morți și va merge mai înainte de voi în Galilea ; acolo Îl veți vedea. Iată am spus vouă» (Matei XXVIII, 1—8).

Așadar «Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi și a fost îngropat și a treia zi a înviat după Scripturi» (I Cor. XV, 3—4).

Sfînta noastră Biserică ne vestește acum Învierea Domnului.

«Acum toate s-au umplut de lumină : Cerul și pămîntul și cele dedesubt. Deci, să serbeze toată făptura Învierea lui Hristos» (Canonul Praznicului).

Împreună cu Psalmistul, Sfînta Biserică ne spune acum : «Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim

întru dînsa» (Ps. CXVII, 24). Nici una din toate zilele pe care le-a făcut Dumnezeu nu este mai vrednică de măreția Lui ca Duminica Paștilor.

Pe marele fapt al Învierii Domnului s-a temeluit Biserica noastră și s-a zămislit credința noastră.

Sfîntul Apostol Pavel face din Învieria Domnului chezășia învierii noastre proprii. Zarea vieții noastre se transformă în urma faptului învierii.

«*Dacă Hristos n-a înviat, atunci zadarnică e propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră*» (I Cor. XV, 14) zice marele Apostol Pavel.

Fără înviere, moartea ne apare ca ceva cumplit și ca cea mai deznădăjduită întrebare. Învieria Domnului dezleagă această taină a morții strecurînd în sufletele noastre bucuria nemuririi și nădejdea veșnică.

«*Iisus a nimicit moartea și a arătat viața și nemurirea prin Evanghelie*» (I Tim. I, 10).

Iubiților,

Cuvîntul nostru cel duhovnicesc de «Praznicul Praznicelor și al Sărbătorii Sărbătorilor» are ca text din Sfînta Scriptură exprimat prin următorul grai: «*Așa precum Hristos a înviat din morți prin slava Tatălui, tot astfel și noi întru înnoirea vieții să umblăm*» (Rom. VI, 4).

Primul pas în înnoirea vieții noastre este: *Să lepădăm pe omul cel vechi și întru cel nou să ne îmbrăcăm*. Să ne întorcem din calea păcatelor să reparăm greșelile trecutului și să ne îndreptăm pașii vieții pe fericită cale a virtuților creștinești și cetățenești.

Sîntem răscumpărați din robia păcatelor prin «Sîngele Crucii» cel curs din coasta Domnului nostru Iisus Hristos.

Sufletele sînt nemuritoare, create de Dumnezeu spre slava Sa.

De aici reiese limpede că noi sîntem creaturile lui Dumnezeu și tot de aici reiese și frățietatea umană. Dacă înțelegem bine frățietatea umană, că adică toți sîntem fii ai aceluiași Tată din ceruri, ea devine o realitate binecuvîntată și atunci ne vom bucura de pace, de luminie și libertățile spirituale pe baza principiilor de iubire și de frățietate.

Plăgile sociale, războiul, pauperismul, boala, ignoranța și viciul, trebuie să aibă un sfîrșit.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian cheamă preoțimea Bisericii noastre la un «Apostolat social» cu o legătură indestructibilă dintre Patrie și Biserică.

Slujirea patriei și sprijinirea eforturilor ei pentru ridicarea nivelului de viață a poporului nostru, pentru apropierea între popoare, pentru înțelegere, dreptate socială și pace trainică în lume, iată ce înseamnă «Apostolat social». Să iubim pe aproapele așa după cum Dumnezeu ne-a iubit pe noi oamenii.

În seara Învierii, cel dintîi cuvînt pe care îl adresează Sfinților Apostoli a fost cuvîntul «Pace vouă». Pacea cu Tatăl cel ceresc, cu aproapele și pacea cu noi înșine, iată la ceea ce să țintim acum, de Sfînta Înviere.

«Și vă purtați ca fii ai învierii, îmbrăcându-vă în omul cel nou făcut după chipul lui Dumnezeu...» (Efeseni IV, 24).

Cu toții am pășit la întemeierea vieții celei noi în scumpa noastră Patrie, cîrmuită de înțelepții noștri conducători, în frunte cu Președintele Republicii, Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit fiu al poporului nostru. Ne mîndrim cu realizările prezente și pornim cu avînt și dăruire spre noi realizări mărețe. Să ne îndeplinim datoriile creștinești și cetățenești, cu sfințenie. Să ne îngrijim de bunăstarea sfintelor locașuri, comori de artă, și cimitirele în care se odihnesc eroii neamului nostru și strămoșii noștri.

Dorim ca bucuriile Învierii să fie depline în casele voastre.

«Acum toate s-au umplut de lumină, cerul și pămîntul și cele de desubt...» (Canonul Praznicului).

«HRISTOS A ÎNVIAT!»

Al vostru părinte duhovnicesc și de tot binele rugător fierbinte către Dumnezeu,

† ANTIM

Episcopul Buzăului

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

LA DUMINICA LĂSATULUI SEC DE BRÎNZĂ

Izgonirea lui Adam din rai

Pășim în Duminica de astăzi în sfântul și marele post al Paștelui. Pășim cu credință și smerenie așteptînd de la Dumnezeu iertarea păcatelor noastre și mîntuire sufletească.

Pășim cu inimile încălzite și cugetele întărite de dulceața sfințelor cîntări ale Triodului, care de cu patru săptămîni mai înainte, ne murmură în taina utreniei: «ușile pocăinții deschide mie Dătătorule de viață. Că mîncă duhul meu la biserica Ta cea sfîntă...».

Deaceea, pentru a ne putea apropia mai cu vrednicie de sfîntul și marele post, biserica a căutat să ne pregătească sufletește în mod deosebit. Mai întîi, în prima duminică a Triodului, ne-a învățat cum să ne rugăm, cum să putem obține acea hrană sprituală a sufletului după care tinjește sufletul nostru.

Ne-a așezat înaintea ochilor celor dintru ascuns, parabola vameșului și a fariseului, — acei doi oameni reprezentanți ai noștri, care, sînt îndemnați de dorința de a se ruga, de a comunica cu Dumnezeu. Vin în Templul Său pentru ca să-L cinstească, să-L onoreze cu ființa lor, să se dăruiască și să se contopească în rugăciune cu Dumnezeu. Am văzut ținuta mîndră a fariseului — cunoscător al legii și împlinitor al poruncilor lui Dumnezeu date prin Moisi. Sigur de sine, stăpîn pe viață și pe sufletul său, sfidînd pe toți, pe oameni și chiar pe Dumnezeu, în loc de rugăciune de iertare — el se laudă. Am văzut, deasemenea, umbra vameșului îngenunchiat în colțul templului, i-am simțit bătăile ce-și dădea în piept și am simțit cu toții lacrimile sale fierbinți care ne-au înduișat nepus. Am cules de pe buzele lui arse de păcat, cuvintele rugii sale fierbinți ce implorau iertarea și împăcarea liniștită cu Creatorul. El nu se lauda cu nimic, nu se mîndrea cu nimic, ci se umilea, plîngea și solicita de la Dumnezeu milă și iertare, zicînd: «Dumnezeule milostiv fi mie, păcătosului». Iar cuvintele picurate din gura Mîntuitorului Hristos, la sfîrșitul parabolei, se înscriu ca o «concluzie divină» lăsată nouă tuturor: «cel ce se înalță

se va smeri și cel ce se smerește se va înălța». Ea, pe lângă faptul că enunță o nouă relație și dă o nouă valoare rugăciunii spuse cu smerenie, ea ridică virtutea umilinței pe treptele cele mai înalte ale spiritualității.

Icoana «fiului risipitor» care se întoarce acasă la tatăl său, procesul sufletesc adânc petrecut în cugetul său, muștrarea de conștiință și hotărârea de a se întoarce acasă, toate acestea, care merg pînă la acceptarea pierderii dreptului de a se mai numi «fiu al tatălui său» și «moștenitor al dragostei sale», ne-au lăsat și nouă în ființa noastră amărăciunea unor clipe petrecute în viață, dincolo de voia lui Dumnezeu. În cuvintele: «Tată am greșit» se cuprinde întreaga istorie a dorului de mîntuire, întreaga frămîntare a veacurilor, toate luptele purtate pentru propășirea credinței creștine și imaginea măreață a tuturor credincioșilor dornici de mîntuire, ce-și ridică, de veacuri brațele spre ceruri, implorînd de la Dumnezeu iertarea și mîntuirea, zicînd: «Tată, am greșit...» În același timp, alergarea tatălui înaintea fiului celui ce se întoarce acasă, îmbrățișarea lor, hainele noi, inelul așezat din nou în deget — semnul cinstei și al puterii, sacrificarea vițelului celui mai bun, bucuria generală din întregul cămin, toate acestea aureolează fericit, cu nimbul iubirii de părinte, legea firească a omenirii. Ele ne duc cu gîndul la mărturisirea făcută de Mîntuitorul cîndva cînd spunea «că bucurie se face în cer, pentru un păcătos care se pocăiește».

În Duminica trecută am putut culege din cuprinsul Sfintei Evanghelii ce s-a citit în biserică, care arată cum va fi judecata cea înfricoșată, de apoi, sfaturile milei creștine care trebuie să împodobească sufletul fiecărui creștin. De o măreție fără seamăn, această icoană a judecării celei înfricoșate solicită din partea credincioșilor valorile eticii și ale iubirii creștine, desfășurate în mod social, împlinirea poruncilor ce izvorăsc din dragostea pentru aproapele, mila, ajutorul, înțelegerea, sacrificiul.

Duminica de astăzi, dinaintea sfîntului și marelui post, a izgonirii lui Adam din rai, ne redă imaginea îndurerată a clipei cînd prima pereche de oameni — Adam și Eva — părăsesc paradisul, — cea mai tristă zi din istoria omenirii — după credința noastră creștină. Această sancțiune, de această pedeapsă dată pentru călcarea poruncii divine, însoțită de blestemul dat de Dumnezeu primilor oameni, cu urmările sale: munca în sudoarea frunții pentru cîștigarea existenței, naștere de prunci în dureri, blestemul ca pămîntul să nu mai dea roade ca pînă atunci și moartea — toate sînt lăsate posterității, sub denumirea păcatului original. În același timp s-a trasat și orizonturile mîntuirii prin făgăduința «că urmașul femeii va zdrobi capul șarpelui».

Pentru realizarea operii împăcării cu Dumnezeu, pentru restaurarea omului în starea cea dintîi, s-a desfășurat întreaga iconomie a mîntuirii, care s-a desăvîrșit prin întruparea Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, prin jertfa Sa pe cruce și învierea Sa. La temelie acestei opere este iertarea ca una din condițiile mîntuirii.

De aceea azi, sfînta noastră biserică, redîndu-ne un fragment din predica Mîntuitorului ținută pe munte, ne arată care sînt cele mai bune

metode de a căpăta iertarea păcatelor noastre, cele mai bune arme de a câștiga cerul : postul, rugăciunea și înfrînarea. După ce ne-a arătat cum să ne rugăm și ne-a dat rugăciunea : Tatăl nostru — rugăciunea domnească, (Matei VI, 10—13) a accentuat problema iertării aproapelui drept condiție a iertării noastre, — căci cine este fără de păcat ? În acest raport Mîntuitorul ne arată că iertarea și mîntuirea nu poate veni decît în mod social, prin aproapele nostru, viața noastră viitoare depinde nu atît de noi cît de aproapele nostru căruia trebuie să-i iertăm cece ne-a greșit. Și ce frumos lucru este ca să te poți cunoaște pe tine însuși și să cunoști și pe alții. A ierta în sensul creștin nu însemnează a ierta numai greșelile mici, nici a ierta astăzi și mâine nu. Măsura iertării o arată Mîntuitorul în răspunsul pe care îl dă sfîntului apostol Petru «că nu de șapte ori să ierte, sau nu șapte greșeli, ci de 70 de ori cîte 7 — adică ori de cîte ori ar fi greșit cuiva cineva, sîntem datori să iertăm fără a hotărî numărul greșelilor (Matei XVIII, 21—22).

Însuși Mîntuitorul a îndeplinit măsura iertării, căci în clipa cînd era răstignit pe cruce s-a rugat Părintelui Ceresc să ierte pe iudei «căci nu știu ce fac», mai ales că nu le greșise cu nimic. Și de cîtă frumusețe se bucură această imagine în cîntarea Triodului din Vinerea Mare: «Poporul Meu, ce am făcut vouă ! și cu ce Mi-ați răsplătit Mie ? Pe orbii voștri i-am vindecat. Pe cei leproși i-am curățat ; pe bărbatul cel ce era în pat, l-am slobozit. În loc de mană cu fiere, în loc de apă cu oțet... și pe cruce M-ați răstignit». Poporul Meu ce am făcut vouă ?...

Deci iertarea noastră capătă un caracter social. Ea merge pînă la sacrificiu și se încadrează în marea operă a slujirii oamenilor. Prin această iertare colaborăm cu Dumnezeu la mîntuire, aceasta devenind un act creator, restaurator al principiilor de viață și de justiție.

«Dacă îți va greși ție fratele tău mergi și muștră-l pe el între tine și el singur. Și de te va asculta ai cîștigat pe fratele tău» (Matei XVIII, 15).

Iată o povață dumnezeiască ce poate rezolva de multe ori relațiile sociale dintre oameni și, dacă vrem, dintre popoare. Ea contribuie să facă fericită, în cea mai mare măsură, viața familială și socială, viața în mijlocul obștei. Dar oare, răsplata făgăduită nu este măreață ? Nu este vrednică de a încerca acest lucru în fața unui frate care poate ne-a ofensat ? Și în loc să facem aceasta ce facem ? Nu ne-am dus înaintea lui, nu i-am spus nimic, dar, ici și colo, față de unii și de alții și de multe ori fără prea mult discernămînt, ne-am plîns și am făcut cunoscută altora supărarea noastră și ce am cîștigat prin aceasta ? Nu am găsit în aceasta nici mîngiere și nici dragoste de frate, — dimpotrivă, — am adîncit și mai mult rana pe care o făcusem și am împovărat și mai mult greutatea care ne apăsa inima.

Cît de minunată poate fi imaginea aceluia moment, cînd, ascultînd de glasul Sfintei Evanghelii vom merge spre fratele «om» cu mîna întinsă, cu surîsul pe buze și cu inima plină de dragoste ! Iar în persoana fratelui nostru, în persoana aproapelui găsim pe Iisus Hristos. El este cel ce ne va primi și ne va mîngîia, cel ce ne va învăța ce să facem atunci cînd cineva dintre semenii noștri ne va face să suferim.

Ne va învăța să ascultăm sfaturile acestea care ne vor face să câștigăm cerul: totdeauna aceleași, totdeauna, sfinte, totdeauna mărețe: *să taci, să suferi, să rabzi și să iubești.*

În continuare, Sfânta Evanghelie de azi — la începutul postului celui mare — subliniază câteva aspecte ale postului celui adevărat. Pornind de la modul în care posteau și-l speculau fariseii și cărturarii, pentru a provoca admirația maselor căci își smoleau fețele, umblau nespălați și cu părul nepieptănat și triști, ca și cum erau gata să cadă de foame și de privighere. Erău admirați de masele necunoscătoare și prin aceasta comiteau cea mai gravă încălcare a respectului față de porunca de a posti. De aceea Mîntuitorul, căutînd să arate, încă odată puritatea și frumusețea postului, în cuvintele Sfintei Evanghelii, de astăzi zice: «Cînd postiți nu fiți triști ca fătarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat vă spun vouă, își vor lua plata lor». Și adresîndu-se ucenicilor, și prin ei și nouă, — zice: «Tu însă cînd postești, unge capul tău și fața ta o spală. Ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care vede toate în ascuns și-ți va răsplăti ție» (Matei VI, 16—17). Adevăratul post este la fel cu rugăciunea, prin ferirea de mîndrie, cu multă mulțumire sufletească și cu încredere puternică în ajutorul lui Dumnezeu. În afară de aceasta, prin post omul își înfrînează mai ușor pornirile care duc spre păcat și devine mai sănătos și cu trupul și cu sufletul. Actul postului este o jertfă, o înfrîngere a sa proprie, o biruință asupra omenescului trecător. El trebuie desăvîrșit în taina vieții și a sufletului, este un act de intimitate spirituală, o bucurie. Și dacă postul și rugăciunea noastră este întărită de o jertfire a însăși firii noastre, să ascultăm glasul divin ce spune: «milă voiesc și nu jertfă» (Osea VI, 5), dorind să ne arate că dragostea pentru aproapele întrece orice act de cult, act formal, și prin urmările ei, se adresează direct lui Dumnezeu.

În încheierea Sfintei Evanghelii, Mîntuitorul trece de la înfrînarea față de simțurile trupești la înfrînarea de la pofta pentru bunurile lumesti, în sensul ca omul credincios să nu fie preocupat numai de strîngerea averilor materiale și să le considere ca singurul scop al vieții. Nu condamnă aceasta, ci biciuiește abuzul, specula și exploatarea. Reflectează această preocupare și asupra bunurilor spirituale ce constituie un patrimoniu universal al întregii demnități umane. Prin cuvintele: «nu vă adunați vouă comori pe pămînt, unde moliile și rugina le strică, le sapă și le fură, ci vă adunați vouă comori în cer, unde nici moliile nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă nici le fură», Iisus orientează această firească pornire spre comorile de virtuți, însoțite de cultură, de civilizație, de lumină». Acesta trebuie să fie scopul în sine, comoara spirituală a creștinului, și în același timp, comoara spirituală a unei comunități sau a unui popor. Dacă vom recunoaște că acesta este scopul suprem al frămîntărilor și al luptelor de o viață, — formarea caracterului, înzestrarea ființei tale cu acest potențial de virtuți care te face să te cunoști mai întii pe tine și de a-ți curăți ființa de interese minore, dacă vom recunoaște că «mai presus de orice este fericirea, pacea și mîntuirea» atunci fiecare și-a făcut datoria de creștin.

Ca un buchet de flori aruncate peste o realizare măreață, cad cuvintele concluziei din Sfânta Evanghelie de astăzi ale Mîntuitorului: «Unde este comoara voastră acolo este și inima voastră». Prin aceste cuvinte Mîntuitorul urcă inima omenească în cer și coboară cerul în inima noastră. Comoara noastră să fie ușoară ca să poată urca și prețioasă să poată fi primită de Dumnezeu.

Iată că acum, la începutul Sfîntului și marelui post al Paștelui Biserica ne arată, încă odată, ce să facem ca să ne mîntuim; ce să facem ca să putem ridica firea noastră la echilibrul pierdut de primii oameni — la izgonirea lui Adam din rai —; ce să facem ca să putem privi cu demnitate și cu vrednicie, lumina și bucuria învierii; ce să facem cu viața, cu inima, cu comorile pe care, firește, fiecare le strînge într-o viață; ce să facem să ne mîntuim.

De aceea, pentru a ne putea apropia cu credință, cu nădejde și cu demnitate de lumina învierii și a mîntuirii, să ridicăm privirea spre ceruri — sus, cît mai sus — și să avem de-a pururi în față cuvintele sfînte «unde este comoara voastră, acolo este și inima voastră».

Pr. DAVID POPESCU

LA DUMINICA A II-A DIN POST

BISERICA : UȘA MÎNTUIRII

«Eu sînt ușa: de va intra cineva prin Mine se va mîntui» (Ioan X, 9).

Cuvintele acestea, din Sfînta Evanghelie după Ioan, pun în legătură imediată mîntuirea noastră de Cel ce le-a rostit, Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu. Pogorîtu-s-a din cer pe pămînt Mîntuitorul ca să facă în lume din lemnul crucii altar al jertfei Sale pentru mîntuire și prin aceasta, să deschidă celor credincioși o altă perspectivă, asemănătoare aceleia pe care a avut-o Adam cel dintîi creat, aceea a posibilității de comuniune directă cu Dumnezeu. Între lucrarea lui Dumnezeu-Tatăl la crearea lui Adam și lucrarea lui Dumnezeu-Fiul prin care omul a fost reasezat în starea de moștenitor al împărăției lui Dumnezeu este o mare asemănare: amîndouă dau omului posibilitatea vederii luminii celei neapropiate și bucuria comuniunii cu Dumnezeu. Numai că lui Adam i s-a dat această bucurie direct și de la începutul existenței lui. Dar n-a știut să-și păstreze acest dar ce i l-a făcut Creatorul și, păcătuiind, prin păcat a închis ușile de lumină ale cerului, atît pentru el cît și pentru urmașii Săi, pînă cînd, dragostea lui Dumnezeu nemaiputînd răbda atît înstrăinare, L-a trimis pe unicul Său Fiu ca să pregătească pe fiii lui Adam pentru o nouă viață, care începe cu Iisus Hristos. Fiul lui Dumnezeu întrupat, este Cel ce descoperă oamenilor

o mare taină zicîndu-le : «Eu sînt ușa : de va intra cineva prin Mine se va mîntui», taina mîntuirii.

Iisus Hristos se arată pe Sine o ușă de intrare. În limbajul nostru comun ușa este totdeauna o delimitare între două încăperi, două teritorii, două spații ce pot fi strîmte sau mari. Ușa prezintă însă totdeauna și o posibilitate de trecere dintr-o parte separată, spre alta. Porțile pot fi deschise sau pot fi încuiate. Sînt porți pe care dacă intri mai poți să te întorci și sînt de acelea pe care nu mai poți reveni, avînd scris pe ele ca pe poarta infernului din opera lui Dante : Lăsați orice speranță cei ce ați intrat.

Și noi avem fiecare porți : a inimii, a sufletului, a gîndurilor. Lîngă o astfel de poartă stă și Iisus Hristos cînd zice : «Iată Eu stau la ușă și bat» (Apoc. III, 20). Dacă această ușă a noastră I se deschide, totul se umple de lumină pentru că intrînd Iisus pe ușa sufletului și inimii noastre, intră Cel ce a zis : «Eu sînt lumina lumii, cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla în întuneric» (Ioan VIII, 12).

Dar Iisus Hristos însuși este o ușă. Cel ce-I ascultă glasul și îl urmează, trece printr-o poartă de intrare în creștinism, prin taina Sf. Botez și se naște la o nouă viață, în Biserică, îmbrăcîndu-se în Hristos, în haina de lumină a credinței creștine. Și toți cîți în Hristos s-au botezat și s-au îmbrăcat în credință, devin mădulare ale lui Hristos constituind Biserica, care este trupul lui Hristos — cum ne învață sfîntul apostol Pavel (Efes. I, 23; Colos. I, 24), în acest fel Biserica este unită cu Hristos și devine realitatea spre care se îndreaptă «toți cei osteniți și împovărați» (Matei XI, 28), și toți cei dornici de mîntuire.

Între această realitate care este Biserica și scopul pentru care a fost întemeiată de Mîntuitorul Hristos este o identitate perfectă, pentru că Biserica fiind trup tainic al Domnului Hristos este ușa mîntuirii noastre : «Eu sînt ușa : de va intra cineva prin Mine, se va mîntui».

Hristos fiind ușă, și Biserica devine ușă pentru că ea este împlinirea și continuarea misiunii Sale pe pămînt, dîndu-i ei darurile Sfîntului Duh ca prin acestea, revărsate în Sfintele Taine, să ducă mai departe printre oameni lucrarea Lui mîntuitoare. Și de aceea Biserica este roditoare de credință, nădejde și dragoste și de tot ce Treimea Sfîntă, Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, a rînduit pentru mîntuirea credincioșilor.

În credința ce o mărturisim Biserica este «stîlpul și temelială adevărului «mîntuirii noastre» (I Tim. III, 15), așa cum afirmăm în Crez spunînd : «Cred într-una, Sfîntă, sobornicească și apostolească Biserică».

Cum am putea crede altfel dacă ea este o realitate teofanică adică în care ni se arată nouă însuși Dumnezeu mai ales în acea mare taină a Împărtășirii euharistice spre care ne cheamă să ne apropiem «cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste».

În acest fel cel intrat pe ușa aceasta mîntuitoare, Biserica, are parte de minunea prin care Dumnezeu cel nevăzut se descoperă și devine dătător de viață și curățitor de păcate.

Cînd Iisus Hristos ne spune : «Eu sînt ușa, de va intra cineva prin Mine se va mîntui», arată în mod limpede dorința dumnezeiască de a da iertarea celui păcătos, spre a i se putea descoperi pe deplin în comuniunea cu El. Intrarea prin această ușă care e Hristos, în Biserică, aduce după sine sfințirea vieții prin Sfîntul Duh și întărirea în urcușul spre starea de virtute și desăvîrșire, a sfinților, pînă la unirea cu Dumnezeu. În această întîlnire cu Dumnezeu în Biserică se coboară asupra credincioșilor fluvii de energie divină — cum ne învață Sfîntul Grigorie Palama sărbătorit astăzi — fluvii ce pătrund pînă în străfundul tainic al ființei. Și aceasta pentru că Iisus Hristos Dumnezeu a luat ființa noastră umilă omenească pe care a îndumnezeit-o și făcîndu-se om, se face poartă de intrare către cer omenirii căzute, pentru ca ea să se poată ridica la starea de comuniune dinainte de cădere. Și zice Sfîntul Atanasie cel Mare — astfel toți ne mîntuim în același Hristos și unindu-ne «devenim același Trup avînd în noi înșine pe unicul Mîntuitor».

«Eu sînt ușa, de va intra cineva prin Mine se va mîntui» e o chemare. Și auzind-o, a sta în fața porții fără a intra, înseamnă a sta legat de neputințele firii omenești și de păcat ; iar a continua cu vrerea a sta în fața porții înseamnă a respinge Harul ce se apropie mereu spre a face începutul drumului mîntuitor.

Posibilitatea intrării în Biserică, ușă de mîntuire, o are oricine care primește Harul lui Hristos și conlucrează cu el. Prin Har se realizează unitatea tuturor celor ce cred în Iisus Hristos ca Mîntuitor al nostru și cap al Bisericii, printr-o dragoste asemenea celei ce unește persoanele Sfintei Treimi în Dumnezeu-Unul. Și toți cei ce se unesc în această dragoste rodită de Harul Sfîntului Duh, devin UNA în unitatea Bisericii lui Hristos, o unitate conștientă, comunitară și supra-personală, dar în care fiecare se mîntuiește personal. Pentru că în Biserică, în fiecare lucrare a Bisericii, țîșnesc energiile divine care sfințesc toată viața creștinească pentru ca fiecare creștin să se mîntuiască și în toate împreună să fie preamărit Dumnezeu. Această unire în comuniune se realizează progresiv, pe măsura în care e înțeleasă chemarea lui Hristos și împlinită intrarea pe ușa mîntuirii în Biserică, în care primează porunca iubirii de Dumnezeu și de aproapele.

Posibilitatea pe care ne-o dă Mîntuitorul cînd ne spune : «Eu sînt ușa» este aceea de a trăi în Biserică împreună cu toți creștinii, într-o unitate de dăruire reciprocă, unii către alții și unii pentru alții și toți împreună «toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm». Căci, «El este poarta care conduce la Tatăl» ne spune Sfîntul Ignatie Teoforul.

Biserica, ea însăși devine ușa prin care intrăm, și noi creștinii de azi, în această unitate de dragoste care este Trupul tainic al Domnului. Și în ea, în unire cu Harul dumnezeiesc din Sfintele taine, ne lucrăm mîntuirea noastră. Unindu-ne cu toții în aceeași credință și lucrare printr-una, sfință, sobornicească și apostolească Biserică, se arată în

lume plinătatea celor ce au intrat pe ușa ce ne-a deschis-o jertfa Mîntuitorului, acea jertfă în care ne-a recapitulat pe toți. Din trupul său adus jertfă, Mîntuitorul a făcut Bisericii pe care ne-a dat-o ușă de intrare către mijloacele (de mîntuire) prin care fiecare își găsește propria cale spre mîntuire.

Pentru a avea aceste mijloace pe care Hristos le-a dat numai Bisericii, ea este o necesitate pentru viața credincioșilor. Și de aceea Dumnezeu care știe ce avem trebuință ne-a dat-o ca dar în scopul mîntuirii noastre. Ea este «ușă» pentru că intrînd, în ea îl găsim pe Hristos fără de care nu putem face nimic (Ioan XV, 5). Biserica se naște pentru a fi continuatoarea și plinătoarea operei de mîntuire a Domnului nostru Iisus Hristos sub dublul ei aspect: de posesoare a sfințelilor învățăturii evanghelice pentru lucrarea mîntuirii noastre și de ușă de intrare pentru a întîlni lucrarea sfințelilor taine.

Ea este singurul punct de întîlnire în care sufletul îl găsește pe Mîntuitorul său. Și din aceasta rezultă marea alternativă pe care cel credincios o are de rezolvat în toată libertatea: ori va intra pe ușă, depășindu-se pe sine în întîlnirea cu divinul, ori nu va intra, lucrînd împotriva sa și lipsindu-se de mîntuire. În fiecare realitate umană sînt suficiente elemente care să îndemne spre ușa de intrare și în același timp să le învingă pe acelea care îl rețin.

De aceea Biserica ne reactualizează chemarea lui Hristos: «veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni» (Matei XI, 28). Aceasta este o chemare universală, pentru toți, tuturor fiindu-le deschisă ușa mîntuirii. Biserica este primitoare, cu dragoste și căldură, în dorința «ca toți să fie una» (Ioan XVII, 21) cum se roagă Însuși Mîntuitorul. Sub această oblăduire a Domnului Hristos, Biserica oferă fiecărui credincios certitudinea mîntuirii pentru că ea este în Hristos și Hristos în Biserică. Și de aceea putem spune că e singura și nimic altceva nu este capabil să-l pună pe om în comuniune cu Dumnezeu, cum scrie în Faptele Apostolilor: «Și întru nimeni altul nu este mîntuire căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mîntuim noi» (Fapte IV, 12).

Auzind aceste cuvinte ne întărim și mai mult convingerea că dragostea și mila lui Dumnezeu pentru noi a fost aceea care a dat tuturor ca ușă spre mîntuire — Biserica și nu cere altceva decît pocăință și abținerea de la păcate, pentru a face loc dragostei de Dumnezeu și de oameni.

Vremea marelui post al Paștilor rînduită de Biserică ne îndeamnă să cugetăm la faptele noastre, la părerea de rău pentru păcatele săvîrșite și, împărtășindu-ne din bogăția vieții liturgice a Bisericii, să mergem spre bucuria învierii Domnului, zicînd: «ușile pocăinței deschide-le nouă, dătătorule de viață» și ne mîntuiește. Amin!

Pr. Prof. BORDĂȘIU NICOLAE

LA BUNA VESTIRE

Prin păcatul săvârșit de protopărinții noștri, un zid de despărțire, o prăpastie uriașă s-a ivit între omenire și dumnezeire. Din acest moment, a apus soarele grației divine și întuneric mare s-a revărsat peste întreg pământul. Noaptea aceasta a fost de lungă durată pentru neamul omenesc, deoarece îl mistuia dorul fierbinte după fericirea paradisiacă. Și ce n-a făcut omul pentru a-și regăsi drumul spre Dumnezeu? Altare, statui din piatră și din bronz și atâtea jertfe singeroase, au constituit tot atâtea suspine omenești pentru cucerirea paradisului nostalgic.

În sfârșit, după trecerea a mii de ani, acest dor al omenirii a înduioșat Cerul. Și iată că la plinirea vremii, atunci când omenirea se găsea pe marginea prăpăstiei, când apuneau ultimele pilpiiri ale filozofiei păgine, la această răspintie crucială a istoriei antice, apare prima rază, vestea mult așteptată, solia Cerului adusă de Arhanghelul Gavriil Preacuratei Fecioare Maria că va naște pe Mîntuitorul lumii.

Buna Vestire! Ocean adînc al iubirii divine, plan de mîntuire elaborat din eternitate, de nesfîrșita înțelepciune și bunătate a lui Dumnezeu.

Praznicul Bunei Vestiri, pe care Biserica noastră drept-măritoare îl sărbătorește astăzi este cu drept cuvînt aniversarea celei mai minunate întîmplări din viața Născătoarei de Dumnezeu și concomitent din istoria neamului omenesc, constituind — așa cum spune cîntarea bisericească — începutul mîntuirii noastre.

În cadrul planurilor iconomiei mîntuitoare, pentru eliberarea noastră din robia păcatului, Sfînta Fecioară Maria ocupă un loc de seamă.

Pentru frumusețea sufletului său plin de har, pentru neprihănirea și nevinovăția vieții sale curate întocmai ca și crinul, pentru sfințenia virtuților sale, între care strălucește îndeosebi iubirea de Dumnezeu și smerenia, evlavia și bunătatea, Fecioara Maria a fost învrednicită de Dumnezeu, să nască mai presus de fire pe Mîntuitorul lumii.

Întocmai precum în zilele senine, înainte de a apare pe firmamentul cerului albastru, soarele, apare o întreagă gamă de lumini, tot așa și înainte de apariția Mîntuitorului Hristos, Soarele cel veșnic, s-a ivit întîi steaua mîntuirii noastre, Preacurata Fecioară Maria.

Zămislind în pîntecele ei în chip minunat pe Fiul lui Dumnezeu, din Sfîntul Duh, ea a fost curățită de păcate, ca nici un alt om, ea necunoscînd nici umbra păcatului personal.

Sfinții și dreptii dumnezeiești părinți ai Sfintei Fecioare Maria, Ioachim și Ana, neavînd copii, făgăduiră în rugăciunile lor către Dumnezeu, că dacă îi va binecuvînta cu un copil, îl vor închina templului. Primind la bătrînețe pe Maria, părinții ei își respectă întocmai făgăduința. Încă de la vîrsta de 3 ani, ea a fost dusă la templu, ca dar lui Dumnezeu, unde a rămas pînă la vîrsta de 15 ani.

Aici a petrecut neînterupt în atmosfera înmiresmată de evlavie, în rugăciuni și psalmodieri sfinte.

Aici, în templul cel neînsuflețit, Fecioara Maria se pregătește pentru a deveni ea însuși templul cel însuflețit al Domnului, «biserica sfântă», casa lui Dumnezeu (Facere XXVIII, 17), din care a apărut în lume Hristos Mîntuitorul.

Aici, în templul cel sfînt, Fecioara Maria este condusă de fecioare, cu făclii aprinse în mînă și așezată în Sfînta Sfintelor, acolo unde intra o singură dată pe an marele arhiereu, încît «îngerii privind s-au însăpămîntat, văzînd cum Fecioara a intrat în Sfînta Sfintelor» —, așa se spune în cîntarea Axionului de la praznicul «Intrarea în biserică a Maicii Domnului».

La vîrsta de 15 ani, Preacurata Fecioară Maria a părăsit templul ducîndu-se în cetatea Nazaret. Aici ea trăi în curățenie desăvîrșită și era logodită cu Iosif, un bărbat bătrîn din seminția lui David. Aici îngerul Gavriil îi aduce Fecioarei Maria vestea, că va naște pe Fiul lui Dumnezeu.

Îngerul este trimis ca să vestească cea mai mare veste de bucurie : nașterea Mîntuitorului, nu în Ierusalimul în care domnea fariseismul, nici în strălucita Alexandrie, ci într-un neînsemnat sat din ținutul Galileii, Nazaret.

Îngerul intrînd la Fecioara Maria a zis : «*Bucură-te cea plină de dar Domnul este cu tine. Binecuvîntată ești tu între femei...*». «*Nu te teme Marie, căci ai aflat har-la Dumnezeu. Și iată vei naște un fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Prea Înalt se va chema și Domnul Dumnezeu îi va da tronul părintelui Său David*» (Luca I, 28, 30—32).

La întrebarea Mariei, cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat, îngerul răspunzînd grăi : «*Duhul Sfînt se va pogori peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri, pentru aceea și Sfîntul care se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema*» (Luca I, 34—35).

Acest dialog dintre cer și pămînt, aducea vestea mult așteptată, transmițînd gîndurile și hotărîrile lui Dumnezeu.

Măreață e taina zămislirii Fiului lui Dumnezeu prin pogorîrea Duhului Sfînt și adumbrirea Fecioarei Maria, taină nepătrunsă de mintea omenească, întocmai ca și misterele insondabile ale divinității.

Născînd în chip supranatural pe Fiul lui Dumnezeu, Preacurata Fecioară Maria a rămas fecioară totdeauna, atît la naștere cît și după naștere, cum prezise atît de lămurit, cu veacuri înainte, prorocul Iezechiil : «*Și m-a întors pe mine la calea ușii Sfintelor cei mai din afară ce căuta către răsărituri și aceasta era încuiată. Și a zis Domnul către mine : Ușa aceasta încuiată va fi și nu se va deschide și nimeni nu va trece printr-însa, Domnul Dumnezeu lui Israil va trece printr-însa și va fi încuiată*» (XLIV, 1—3).

Pe Sfînta Fecioară Maria o cinstim mai mult decît pe toți sfinții și îngerii, căci ea este Născătoarea de Dumnezeu și Maica Luminei, «mai cinstită decît heruvimii și mai mărită, fără de asemănare decît serafimii» — cum se spune în cîntarea bisericească. În cinstea ei s-au

compus atâtea imne, s-au rînduit atâtea sărbători și s-au ridicat atâtea biserici.

Vestitul scriitor Efrem Sirul, care trăiește în secolul al IV-lea a scris un impresionant imn consacrat Preacuratei Fecioare, în care între altele zice: «Fecioara m-a îndemnat să cînt taina pe care o contemplant cu admirație, Fiule al lui Dumnezeu, dă-mi minunatul Tău dar, ajută-mi să acordez lira și să pictez icoana prea frumoasă a Maicii Tale iubite».

...Preacurata Maria își aduce Fiul pe lume întru feciorie, alăptează pe Acela care a săturat neamurile, în neintinatul ei sin, ține pe Cel care susține universul. Ea este Fecioară. Ea este maică. Ce nu este ea?

Sfîntă trupește, întru totul frumoasă sufletește, curată duhovnicește, desăvîrșită în simțire, credincioasă... cercată, plină de toate virtuțile.

În Maria să se bucure neamul fecioarelor, căci una dintre ele a născut pe Cel care susține întreaga creație. Acela care a eliberat neamul omenesc ce gemea în robie.

În Maria să se bucure vechiul Adam, rănit de șarpe. Maria a dat lui Adam o descendentă, care i-a îngăduit să ucidă șarpele blestemat și să-l tămăduiască de rana sa aducătoare de moarte.

Preoții să se bucure întru Fecioara binecuvîntată. Ea a adus în lume Marele Preot care s-a oferit pe sine însuși jertfă. El a pus capăt vechilor jertfe, făcîndu-se jertfă care a îmbunătățit pe Tatăl.

În Maria să se bucure toți profeții. Întru Ea s-au împlinit profețiile lor, s-au realizat prevederile lor și s-au confirmat zicerile lor»¹.

Fecioara Maria s-a ridicat mai presus decît cetele îngeresti și decît toți sfinții, prin două trăsături fundamentale care constituiesc noblețea veșnică a femeii: fecioria și maternitatea. Fecioria, înseamnă puritate sufletească și trupească. Ca fecioară strălucește în chip deosebit, neegalat de sfințenia lui Dumnezeu ce sălășluiește într-însa. Ca Maică, naște pe Fiul Lui Dumnezeu participînd nu numai la întruparea unei ființe umane, ci și la crearea din nou a omenirii și a cosmosului, a doua zidire a lumii, prin Iisus Hristos. Dacă fecioria o înalță peste toate fecioarele, calitatea de Maică a lui Dumnezeu o ridică peste toate făpturile².

Mărirea ei întrece mărirea îngerilor, căci aceștia sînt numai slujitori, vestitori ai lui Dumnezeu, iar Preacurata Fecioară Maria este tron al dumnezeirii, poarta Cerului și scara lui Iacob (Facere XXVII, 10—12, 17), care leagă cerul cu pămîntul. Este sceptrul împăratului Hristos, lăcașul lui Dumnezeu-Cuvîntul, care a născut pe izvorul vieții și nemuririi, Făcătorul a toată făptura cea văzută și cea nevăzută, pe Fiul Tatălui.

Precum prin Eva ne-a venit moartea, prin Fecioara Maria ne-a venit viața, mîntuirea.

1. E. Aman, *Dogma creștină în scrierile Părinților Bisericii*, ed. II-a, p. 221.

2. Dr. Nicolae Mladin, *Prin zbuciumul vremii, predici*, Sibiu, 1947, p. 137.

Precum prin neascultarea Evei, a intrat păcatul în lume, prin ascultarea Fecioarei Maria, supunându-se vocii lui Dumnezeu, de a naște pe Mesia, Fiul lui Dumnezeu, ne-a venit răscumpărarea.

Maica Domnului a devenit și Maica noastră a tuturor, maica îndurătorilor, maica tuturor deznădăjduiților, mîngierea celor întristați, adăpostirea celor înviforați, povățuitoarea celor rătăciți, apărătoarea și ocrotitoarea văduvelor și orfanilor.

Spre Maica îndurărilor se îndreaptă cu deplină încredere privirile creștinilor.

Spre ea își înalță credincioșii cu ochii înlăcrimați și cu mâini tremurînde, rugăciunile lor fierbinți.

În fața icoanei ei îngenunchează cel apăsător de povara păcatelor, vărsînd lacrimi de pocăință sinceră.

În fața icoanei ei își pleacă genunchii cel întristat și deznădăjduit, pentru a prinde puteri noi în volbura necazurilor.

În fața icoanei ei își pleacă genunchii cu adîncă cutremurare credincioșii tineri și bătrîni, bărbați și femei, pentru a cere mila și ajutorul ei prea înalt.

Maicii Domnului și-au închinat talentul — creînd mărețe opere de artă — cei mai de seamă sculptori (Michelangelo), cei mai mari pictori (Fra Angelico, Leonardo da Vinci, Pietro, Lorenzetti, Baldovinetti, Filipino, Lippi, Carlo Griveli, Lorenzo Lotto, Giotto, Raphael, N. Grigorescu), cei mai iluștrii compozitori (Bortneaschi, D. Soloviov, Smirnov, Turcianinov, Rojov, Smolenschi, Montaforte, Schubert, Reger, Gunod cu acea splendidă psalmodie Ave Maria, Pergolezi, care a cîntat tragedia dumnezeiască și Strabat Mater, care a cîntat suferințele Fecioarei la poalele crucii, Muzicescu, Dima, Bena), precum și poeți cu renume mondial (Paul Claudel, James, Verlaine, Eminescu, Stamatiad).

Din seninătatea cerului, Preacurata Fecioară Maria privește spre noi credincioșii cu atîta blîndețe și bunătate, ocrotindu-ne ca o apărătoare caldă și solitoarea creștinilor neînfruntată. De aceia ori de cîte ori, în fuga noastră călătorie pe oceanul acestei vieți trecătoare, întîlnim și atîtea stînci submarine, stîncile necazurilor și ale durerilor, să ne îndreptăm privirea spre Maica îndurărilor. Cu credință și cu dragoste să ne apropiem de maica noastră a tuturor, cerîndu-i să mijlocească pentru noi la Fiul său și Dumnezeu nostru.

La acest dumnezeiesc praznic, cu sufletele smerite să ne rugăm Maicii Domnului, să vindece neputințele noastre trupești și sufletești. Să asculte rugăciunile și suspinele inimilor noastre! Să ne păzească sub acoperămintul aripilor sale! Să ne trimită Preacurata Stăpîină — făclia luminii celei neapropiate — o rază din căldura iubirii, armoniei și bucuriei cerești, ca și noi pe pămînt, oameni și popoare, să putem viețui în pace, armonie și bunăînțelegere, spre binele propășirea tuturor. Amin!

Pr. Dr. V. VLĂDUCEANU

LA DUMINICA A IV-A DIN POSTUL MARE

Postul și rugăciunea, armele duhului

Sîntem cu toții ajunși la jumătatea Sfîntului și Marelui Post, în Duminica a IV-a cu puterile noastre trupesti și sufletești încordate progresiv pentru a urca, treaptă cu treaptă, scara desăvîșirii noastre duhovnicești, pentru ca, de la chipul lui Dumnezeu pe care-l purtăm noi, credincioșii, fii Lui, să ajungem la statura asemănării depline cu El.

În această perspectivă, sîntem chemați, timp de 40 de zile, la o încordare superioară a tuturor energiilor noastre sufletești și fizice, la o purificare totală, la o înobilare profundă a întregii noastre ființe; ni se impune, prin mijloacele specifice dispuse nouă de Biserică, o disciplină severă, exigentă, dar binefăcătoare care să ne curețe simțirile, să ne lumineze gîndurile, să ne întărească inimile și să facă din fiecare din noi, un credincios înarmat cu armele duhului: credința, postul și rugăciunea împotriva celui rău.

Din aceste motive, Sfînta Biserică, la cumpăna Păresimilor, așa cum este cunoscut de 2000 de ani de evlavie creștină, Postul Paștelui, a rînduit să se pomenească, (în această Duminică), *Sfîntul Ioan Scărarul*, viețuitor isihast din Muntele Sinai, mort în anul 603, mare trăitor și învățator al luptei progresive creștine pe scara purificării vieții spirituale.

Pe de altă parte, din Sfînta Evanghelie ce s-a citit și s-a tîlcuit astăzi, am reținut că demonii nu pot fi învinși și alungați decît numai cu post și rugăciune, așa cum însuși Dumnezeu-Fiul ne învață: «Acest soi de draci, nu ies decît numai prin post și rugăciune».

Postul și rugăciunea sînt și acte de cult, specifice și definitorii Ortodoxiei, ca aducere la expresie a credinței noastre dreptslăvitoare, dar ele nu sînt și nu pot fi niște acte goale de conținut, fără temei și scop, repetabile și intrate în obișnuință, ci ele exprimă o atitudine de conștiință fermă, liberă, smerită și limpede.

Postul adevărat este asociat de Biserică cu rugăciunea stăruitoare.

Această alăturare a postului cu rugăciunea, dă expresie obiectivă legăturii noastre cu Dumnezeu, pentru că cu cît postul este mai susținut cu atît rugăciunea noastră este mai adîncă și mai vie. În acest înțeles postul și rugăciunea, ca arme ale duhului de luptă contra răului, depășesc granițele obișnuite ale zilelor calendaristice stabilite și se permanentizează ca normă de viață a credincioșilor.

Postul și rugăciunea se împlinesc și se definesc reciproc; rugăciunea dă puteri tainice trupului ca să poată posti, iar postul dă aripi sufletului ca să se poată ruga.

Așadar, postul și rugăciunea sînt, pe de o parte, modalități intime de exprimare ale raportului nostru cu Dumnezeu; modalități subiective, individuale, care implică pe fiecare credincios, dar, pe de altă parte, ele se obiectivizează înapoi, rodesc nemijlocit atît în luptă

contra răului, a ispitelor, a patimilor și păcatelor, cât și în relațiile noastre cu semenii noștri, în mod pozitiv.

În acest chip postul și rugăciunea nu devin scop în sine, ci ele se interpenetrează cu întreaga noastră ființă morală, cu credința, cu virtuțile și cu faptele bune.

Pe scurt, locul și însemnătatea postului și a rugăciunii în viața creștină sînt de o importanță deosebită.

În acest context, încercăm, pe cât cu putință, să cercetăm, natura postului și a rugăciunii, locul și rostul lor pentru viața de aici și cea de dincolo, pentru fericirea și mîntuirea noastră.

*

Noi considerăm postul ca un mod de viață plin de bucuria de a trăi în curățenie și în Duh, exteriorizat în lumina feței și în pacea Duhului, așa cum ne-a învățat Mîntuitorul: «Tu cînd postești unge-ți capul tău și fața ta o spală» (Matei VI, 17), adică: fiți bucuroși, fiți veseli.

Căci, pe de o parte, postul oprește pornirile elementare ale vieții, ceea ce-i un mare cîștig, iar pe de altă, postul ne oferă un curat izvor de virtuți, care însemnează cea mai mare cucerire și răsplată pentru noi, făgăduită de Dumnezeu celui ce postește: «Tatăl vede pe cel ce postește și îi va răsplăti lui».

Este un adevăr verificat de mii de ani că o luptă surdă se duce în ființa omului, între pornirile trupului și năzuințele sufletului. Sfinții Bisericii, mari postitori și rugători, au arătat aceasta. Sfîntul Apostol Pavel a pus în lumină, în chip dumnezeiesc, acest adevăr (Romani VIII, 4—10) și tot el mărturisește că din această pricină își supune trupul unui sever exercițiu pentru a-l face să asculte, în pace, graiurile duhului.

Mai știm cu toții și că postul este sănătos și ca regim medical de viață. Există chiar o orientare medicală modernă care a făcut din post o metodă de vindecare a multor boli.

De asemenea, știm că secretul longevivilor este o hrană cumpătată și preponderat vegetariană; mulți postesc pentru călirea organismului.

Despre aceștia din urmă, despre sportivi și atleți, amintește chiar Sfîntul Apostol Pavel, dîndu-i exemplu cât de mult se supun înfrînărilor ca să cîștige o cunună sau o medalie vremelnică. Cu atît mai mult ne îndeamnă ca și noi să ne înfrîmăm prin post și rugăciune ca să cîștigăm cununa neperitoare a veșniciei (I Cor., XI, 25).

Dar acest post medical, strict trupesc, oricare i-ar fi meritele și valoarea biologic-terapeutică, este departe de marea valoare a postului creștin, de incomparabila lui valoare spirituală.

Postul creștin îmbină binefacerile medicale cu extraordinarele și tainicile forțe spirituale ale duhului divin. Un întreg complex de forțe naturale și supranaturale lucrează prin post asupra sufletului și trupului nostru, asigurîndu-ne o deplină sănătate trupească și sufletească.

Acest post creștin este deci un vast proces de curățire a sufletului și a trupului, ca să ne facă vrednici de a sluji lui Dumnezeu și de a ne împărtăși cu El.

Postul reduce pornirile instinctelor și pasiunilor, care cresc ca niște buruieni nefolositoare, ca să lase să se dezvolte în voie viața cea întru Hristos, plină de negrăite frumuseți.

Cei care postesc astfel se simt cu pacea în suflet, împăcați, se spovedesc, se roagă cu adevărat, fac fapte bune, trăiesc valoarea postului și tresaltă de bucurie pentru cele dumnezeiești.

Postul este, deci, o normă de viață specific creștină. El a fost instituit de Dumnezeu de la facerea lumii, prin porunca nemîncării din fructul oprit (Facere III, 16). De la Moise la ultimul mare prooroc al Vechiului Testament, Sf. Ioan Botezătorul, toți au postit. La fel toți patriarhii și dreptii Vechiului Testament.

Mîntuitorul Iisus Hristos spiritualizează postul. El Însuși și-a început activitatea în istorie după ce a postit și rugat 40 de zile în pustie (Matei IV, 1—2). Sfinții Apostoli au postit, iar Sfîntul Apostol Pavel ne îndeamnă explicit la post (I Corinteni VII, 5).

Biserica Ortodoxă a instituționalizat postul, dîndu-i și un caracter de normă canonică juridică, prin numeroasele pravile și canoane, tocmai pentru a-i accentua caracterul și greutatea lui de normă morală, indispensabilă mîntuirii noastre. Sfinții Părinți, mari postitori, au arătat valoarea postului și ne-au îndemnat să-l practicăm: Pentru Sfîntul Ioan Gură de Aur postul este leacul adevărat al trupului și sufletului, iar Sf. Vasile cel Mare zice: «Primii noștri părinți au fost izgoniți din rai pentru că n-au ținut postul poruncit lor; noi trebuie să postim ca să intrăm din nou în rai» sau: «adevăratul post este îndepărtarea de la rău, înfrînarea limbii, înfrînarea mîniei, lepădarea poftelor, a defăimării și minciunii». «Postul, spune Fericitul Augustin, curățește inima, ridică sufletul și-l închină către căință, depărtează răul... potolește văpaia poftelor și aprinde flacăra credinței». Tilcuind postul, Sf. Ioan Scărarul spune că el constă în stingerea aprinderilor trupești și stîrpirea cugetelor viclene».

Avem deci pildă supremă în acest sens pe însuși Mîntuitorul Iisus Hristos, pe Sfinții Apostoli și pe Sfinții Bisericii care sînt expresii de cea mai înaltă ținută de realizare a noastră, pe scara valorilor morale, pentru care, postul și rugăciunea au constituit o condiție sine qua non pe drumul spinos al cunoașterii adevărate a lui Dumnezeu.

Știm, de altfel, că postul este croit pe structura biologică și anatomică a noastră. El constituie o medicină integrală, bio-psihică, și cel mai eficace exercițiu spiritual care ne întărește voința și ne face stăpîni asupra destinației noastre. El este o *jertfă voluntară* a fiecăruia, pe care o facem în semn de iubire și mulțumită lui Dumnezeu.

Este o jertfă a fiecăruia, pentru că postul nu este un tipar rigid, care se aplică uniform tuturor, indiferent de puterile fiecăruia. Conține, în cea mai mare măsură, tensiunea încordării spirituale a fiecăruia pînă la atingerea limitelor de sus ale capacităților noastre, *postul și rugăciunea devenindu-le etalon*.

Dar pentru ca postul să realizeze o cât mai perfectă armonie intimă între trup și suflet, între individ și obște și între credincios și Dumnezeu, el trebuie să se împletească cu rugăciunea. Această împletire ni se înfățișează ca o necesitate dialectică a echilibrului și a frumosului moral spiritual.

*

Știm că rugăciunea este legătura noastră intimă și directă cu Dumnezeu; ea este o comuniune de viață cu divinitate. Prin ea preamărim, mulțumim și cerem ajutor lui Dumnezeu. Ea alungă ispitele, șterge păcatele, mijlocește mîntuirea, atunci cînd ea izvorăște dintr-o credință puternică.

Dumnezeu ne-a invitat să-L «chemăm la vreme de necaz» (Psalm XLIX, 15) și știm că El ne ajută» (Psalm LXVIII), pentru că Domnul Iisus ne-a făgăduit: «cere și ți se va da, bate și ți se va deschide».

Trebuie să ne rugăm cu timp și fără timp (Luca XVIII, 1), pentru că numai rugăciunea învinge răul deznădejdiei noastre și ne întărește armura duhului în lupta cu diavolul: «Privegheați și vă rugați ca să nu cădeți în ispită, căci duhul este plin de rîvnă, dar trupul neputincios», ne îndeamnă Domnul Iisus Hristos (Matei XXVI, 41).

Tăria noastră în trezvie ne-o dă rugăciunea și postul «căci protivnicul ne dă tîrcoale ca un leu care răcnește, căutînd pe cine să înghită» (I Petru V, 8).

Ca legătură plină de taină a omului cu veșnicul, spune un mare creștin «rugăciunea este minunea minunilor care se împlinește zilnic în sufletul evlaviosului».

Prin rugăciune avem pe Dumnezeu cu noi, totdeauna, învrednicindu-ne de harul său. Rugăciunea este o necesitate vitală a sufletului nostru, fără de care el se sufocă, ca trupul fără oxigen.

Istoria vieții și mîntuirii creștine este o lungă cale deschisă a rugăciunii noastre către Dumnezeu. De la Adam pînă la Sfîntul Ioan Botezătorul, toți dreptii și proorocii Vechiului Testament s-au rugat.

Însuși Mîntuitorul, care a restabilit legătura dintre Dumnezeu și om, s-au rugat și ne-a învățat pe noi să ne rugăm, dîndu-ne atotcuprinzătoare: «Rugăciune Domnească» sau «Tatăl nostru», în care sintetizează toate cererile în ruga: «Facă-se voia Ta», adică să ne potrivim, în rugăciune, voia noastră după voia lui Dumnezeu, care cunoaște inima doririile și trebuințele noastre.

Sfinții Apostoli au viețuit într-o continuă rugăciune și lucrare de propovăduire a Sfintei Evanghelii.

Sfîntul Apostol Pavel ne îndeamnă ca «Rugăciunea să fie stăruitoare» (Romani XII, 12) și să facem în toată vremea, prin Duhul, tot felul de rugăciuni» (Efeseni VI, 18) și în orice loc, fără minie și îndoieli (I Tim. II, 8).

Sfinții Părinți s-au rugat și au lăsat pagini nemuritoare despre rugăciune, care este pacea și bucuria de a trăi și mijlocul cel mai indicat de întărire sufletească și duhovnicească.

Noi toți ne rugăm ca și Sfinții, pentru că știm că cel ce se roagă biruiește în marea luptă duhovnicească.

Ce luptă este mai încordată și biruință mai mare, decît lupta cu noi înșine și cu puterile întunecate care ne dau tîrcoale și biruință asupra noastră și asupra celui rău.

Creștinule, cucerește-te pe tine însuși, prin armura duhului închisă cu puterea rugăciunii și a postului.

Prin aceste două virtuți creștinul se înduhovnicește pe măsura puterii și voinței lui, care acționează luminat în aria harului divin cu care colaborează în vederea mîntuirii.

Postul și rugăciunea sînt puteri de sus care înveșnesc pe om, încă de aici, și-l conduc, cu doi piloni ai scării pe care-o urcă, treaptă cu treaptă, spre limanul fericit al învierii.

Dar dacă postul și rugăciunea fac ordine în statura trupească a fiecăruia, ele generează, prin caracterul lor comunitar-obștesc, o întregă serie de virtuți obștești, ce stau la baza vieții creștine, tocmită pe dreptate, dragoste, respect reciproc, fraternitate, încredere și demnitate.

În acest chip rugăciunea și postul devin mijloace de unitate umană și de solidaritate în dragoste, înlăturînd egoismul, nedreptatea, asuprirea care generează ura, vrajba și neînțelegerea dintre oameni și înlocuindu-le cu iertarea, prietenia, înțelegerea și pacea între oameni și popoare.

Poporul nostru român, care s-a născut creștin și care, dintru începutul plămădirii sale etnice și spirituale a deprins și practicat, cu evlavie cuvenită, postul și rugăciunea, zice: «Cel ce nu poate ține postul de bucate, nu poate ține nici postul de păcate!» Și așa este, că «cel ce nu postește nu se poate ruga cu încordare și cu prea mare folos».

Numai cînd ne vom elibera de slăbiciuni și păcate vom vedea adevărata statură și autentică noastră armură a sufletului de adevărați fii ai lui Dumnezeu. Numai prin luptă care-o ducem cu păcatul prin rugăciune și post, întrezărim cerurile deschizîndu-se pentru noi!

Să ne înmulțim puterile noastre trupești și sufletești ca într-un focar de raze de lumină și să ne rupem de noianul păcatelor, urmîndu-l pe Domnul Iisus, pas cu pas!

Să-I punem la inimă cuvîntul Său, și să ne rugăm postind și să postim rugîndu-ne, ca El să ne dezlege de orice legătură a celui rău și de orice cursă a vrăjmașului, ca purificați de orice necurăție să devenim părtași ai Sfintei Sale Cine, în ziua cea neînserată a Învierii Sale, Amin.

Diac. MIRON MIHUT

LA SF. IERARH CALINIC CERNICANUL (11 aprilie)

«Prin Sfinții care sînt pe pămîntul Lui, minunată a făcut Domnul toată voia între ei» (Ps. XV, 3).

Anul acesta (1976), Duminica de astăzi, a cincea din Postul Sfințelor Paști, în care sfînta noastră Biserică face pomenirea Cuvioasei Maria Egipteanca, pe care ne-o pune înainte ca pildă de pocăință, s-a întîmplat să cadă în ziua de 11 aprilie, cînd Biserica Ortodoxă Română pomeneste și cinstește pe Sfîntul ierarh Calinic Cernicanul, unul dintre sfinții români pe care Sfîntul Sinod al Bisericii noastre i-a canonizat de curînd (1955), adică i-a trecut în rîndul sfinților care merită să fie cinstiți alături de sfinții mai vechi. Ziua de 11 aprilie este ziua trecerii lui la cele veșnice, în anul 1868. Așadar, se împlinesc astăzi o sută și opt ani de cînd, într-o chilie modestă și sărăcăcioasă de călugăr de la mînăstirea Cernica își încheia viața pămîntească floarea cea mai aleasă care a răsărit și a crescut în grădinile Sfîntului Antonie din ostrovul acelei mînăstiri: Sfîntul ierarh Calinic Cernicanul. Se născuse în cetatea de scaun a țării în anul 1787, fiind botezat cu numele de Constanțin; a venit de tînar la mînăstirea Cernica (1807), unde luînd numele călugăresc de Calinic și continuînd strădaniile duhovnicești și gospodărești ale pururea pomeniților săi înaintași, stareții Gheorghe și Timotei, a ridicat așezămîntul acesta călugăresc pe culmea cea mai înaltă pe care a atins-o de la întemeierea lui. Chemat în cele din urmă la greaua sarcină a conducerii eparhiei Olteniei din veacul trecut (la 1850), și-a cheltuit puterile ultimilor ani din viață făcîndu-și datoria de păstor. Spre sfîrșitul vieții s-a retras din nou la Cernica, unde și-a dat obștescul sfîrșit și unde i se păstrează pînă astăzi sfințele oseminte, în biserica Sfîntului Gheorghe, zidită de el.

Astăzi, mulți credincioși se îndreaptă spre racla cu sfințele sale moaște, spre a-i aduce smerit prinos de închinare și cinstire. Alăturîndu-ne deci, acestora, cu gîndul și cu duhul, să amintim aici cîteva fapte, învățături și îndemnuri de folos pentru noi cei de azi, din viața și lucrarea sa, cea atît de bogată și de pilduitoare.

Sfinții sînt proslăviți și încununați în ceruri, dar pentru meritele cîștigate pe pămînt, în lupta lor cu păcatul și cu răul din ei înșiși și din lume. Ceva mai mult, Sfinții nu aparțin numai trecutului îndepărtat și pierdut într-o aureolă de legendă; dimpotrivă, adumbrirea continuă a harului Duhului Sfînt, pogorît peste Biserica începuturilor la Cincizecime, a odrăslit și sfinți foarte apropiați de vremurile noastre și poate ridica încă și acum, ca și în viitor, sfinți dintre noi sau dintre cei ce vor veni după noi.

Tocmai acest lucru ni-l dovedește sfîntul ierarh Calinic Cernicanul, pe care îl prăznuim astăzi.

Dintre sfinții care s-au născut, s-au nevoit și s-au proslăvit în aria ortodoxiei române, Sfântul Calinic Cernicanul este cel din urmă în timp și, deci, cel mai apropiat de noi. Abia o sută și opt ani ne despart de fericita lui adormire în Domnul și pe la începutul veacului nostru trăiau încă mulți dintre cei ce îl cunoscuseră în tinerețea lor sau chiar trăiseră în preajma lui. Ceva mai mult, el este încă prezent nu numai cu duhul între noi, ci chiar trupește, prin sfințele sale oseminte, care ne-au rămas la Cernica, după mutarea sa cu duhul în corturile dreptilor. Aici, la Cernica, lângă București, totul ne aduce aminte de el. Mînăstirea aceea este, în mare parte, opera mîinilor și a sufletului său. Acolo a venit el de la vîrsta de douăzeci de ani, acolo a trăit și s-a nevoit 43 ani în șir, acolo și-a trăit ultimul an de viață, după retragerea sa de la conducerea Eparhiei Olteniei, acolo și-a dorit și și-a pregătit locașul de veci al trupului. Acolo, călugării și credincioșii se închină în biserica zidită de el, iar lângă ea se vede chilia modestă de călugăr, în care a trăit, în care și-a dat duhul și în care s-au adunat și se păstrează astăzi puținele lucruri rămase de la el.

Sfântul Calinic a fost om, slab și muritor, ca și noi. Dar cum s-a ridicat el pe culmile sfințeniei? — Mai întii prin curăția fără pată a vieții sale, dobîndită printr-o voință neclintită, prin supunerea fără cîrtire voii lui Dumnezeu și prin necurmatele sale nevoițe pustnicești: rugăciune neîncetată, prin care ne păstrăm în necurmată legătură cu Dumnezeu, post aspru și înfrinare, prin care se strunește trupul cu pornirile lui păcătoase. Ne minunăm astăzi de simplitatea și asprimea vieții cu adevărat suprafirești, pe care o trăia acest strașnic păzitor al pravilelor și nevoițelor călugărești. Îmbrăcămintea lui? — A purtat toată viața o rasă groasă de șiac călugăresc și se încingea cu o curea lată de piele, pe care nu le-a lepădat nici după ce a ajuns episcop. Mîncarea lui? — Începînd de la 1820 și pînă la sfîrșitul vieții († 11 aprilie 1868) n-a pus în gura lui carne, nici pește, ci numai verdețuri și legume fără untdelemn și acestea o singură dată pe zi; numai sîmbăta gusta cîte puțin lapte, unt sau brînză, și asta numai «ca să-și înfrîngă mîndria», cum zicea el însuși. Uneori prelungea postul pînă peste limitele puterilor omenești; într-un an n-a mîncat nimic tot timpul postului Paștilor, decît o jumătate de prescură în Joia canonului celui mare. Într-o vară n-a mîncat, timp de 30 de zile, nimic altceva decît seara cîte o felie de pepene sau cîteva poame, ca să-și astîmpere setea. Odihna lui? — Toată viața a muncit neconținut ziua, îndeplinind cu voie bună ostenelele monahale cele mai grele la început, apoi îndatoririle multiple ale stăreției și în cele din urmă pe acelea, și mai multe și mai grele, ale conducerii eparhiei pe care a păstorit-o. N-a lipsit niciodată de la rugăciunea zilnică din biserică a obștei; noaptea se ruga singur în chilia sa și citea, odihnindu-și truditui trup doar cîte două sau cel mult trei ceasuri pe noapte, dar fără să se culce în pat ca alții, ci numai șezînd îmbrăcat și rezemat cu mîinile pe brațele unui jeț tare de lemn. În ultimul an al vieții, cînd puterile slăbite nu-i mai îngăduiau să-și facă singur

pravila rugăciunii zilnice, puneă pe alții să i-o citească lângă patul zăcerii. Din pricina atîtor nevoițe și înfrînări, trupul său, și așa desul de firav, era subțiat și slăbit, fața îi era totdeauna galbenă și ochii duși în orbite. Părinții din minăstire îi duceau veșnic grija să nu se îmbolnăvească, dar el nu s-a văitat niciodată de greutatea ostnelilor pe care și le impunea singur și le îndeplinea totdeauna cu dăruire. Fața lui era veșnic deschisă și senină, luminată de strălucirea ochilor și de focul lăuntric al sufletului eliberat și întărit de flacăra duhului, care susținea firavul său trup și-l ajuta să biruiască greutatea ostnelilor, somnul și boala.

Om prin naștere, el s-a făcut astfel «înger în trup» prin chipul trăirii sale. A urît păcatul și s-a ferit de el, făcînd din trupul său muritor sălaş luminat al duhului și arc din care săgeta sufletul său a țîșnit drept spre cerul sfințeniei.

Am greși însă dacă ni l-am închipui pe sfîntul Calinic izolat de lume, în minăstirea lui dragă, ca într-un turn de fildes și îndeletnicindu-se acolo numai cu asceza, contemplația și rugăciunea, prin care rîvnea la desăvîrșirea sa duhovnicească, așa cum făceau odinioară schivnicii din pustiurile Tebaidei sau Sinaiului. Nu! Spiritul contemplativ, dorul după desăvîrșirea duhovnicească și pentru mîntuirea sufletului, care sînt îndeletnicirile de căpetenie ale monahilor s-au îmbinat în chip minunat cu munca manuală și intelectuală. Așa se și explică alegerea sa mai întîi ca stareț la Cernica și apoi ca episcop la Craiova-Rîmnic, într-una din eparhiile cele mai lăstate în paragină pe vremea aceea. A fost un bun gospodar, spirit întreprinzător și practic, un iscusit organizator, animator și ctitor. Din aceste însușiri au izvodit numeroasele sale înfăptuiri și ctitorii presărate prin toate locurile pe unde a trecut: terminarea picturii de la biserica Sfîntul Nicolae din ostrovul mare al Cernicăi, zidirea bisericii Sfîntului Gheorghe, a chiliilor încorjurătoare, a bolniței și atelierelor mînăstirești, bisericilor mari de la minăstirile Pasărea și Ghighiu, două biserici și două școli în Cîmpina, bisericile de enorie din satele Cernica, Buiești pe Bărăgan și Brănești, rezidirea bisericii catedrale, a caselor episcopale, a bolniței și a seminarului de la Rîmnic, biserica mînăstirii Frăsinei, restaurarea schitului Popînzălești din județul Vilcea și atîtea altele. La Cernica a mărit obștea monahală pînă la numărul de 354 viețuitori cîți a lăsat cînd a plecat la Craiova (unde era atunci reședința episcopiei Rîmnicului), a mărit și a înflorit gospodăria mînăstirii, a întărit disciplina în minăstire și a făcut din ea o vatră de spiritualitate, ale cărei raze și ecouri s-au răsfrînd peste întreaga viață religioasă a Ortodoxiei românești din veacul trecut. Ca episcop a străbătut, pe jos sau în trăsură și adesea pe drumuri impracticabile, toată «Mica Valahie» care alcătuia pe atunci episcopia Rîmnicului (despărțită azi în două eparhii) și peste tot a îndreptat, a zidit sufletește și a răspîndit numai mîngiere, cu sfatul, cu îndemnul, cu învățătura și cu ajutorul material; a așezat preoți prin parohii și i-a îndemnat la muncă, la învățatură și la viețuire curată; s-a îngrijit de zidirea de noi biserici și de repararea sau întreținerea în bună stare a celor vechi și lăstate în părăsire; a reorganizat și readus la Rîmnic semi-

narul pentru pregătirea preoților, care pribegea vegetînd prin diverse locuri și i-a făcut local nou; a reînființat la Rîmnic tipografia și a dat la lumină cărți de slujbă și de învățătură pentru luminarea preoțimii, continuînd astfel lucrarea nobilă a vestiților săi înaintași, Antim Ivi-reanul, Damaschin, Inochentie și Filaret.

Era un mare iubitor și cititor de cărți bune. Și la Cernica și la Rîmnic a adunat cărți, cu care a pus bazele bibliotecilor din aceste două așezăminte. Era plin de talente. La Cernica, înainte de a fi ales stareț în puținul său timp liber făcea iconițe săpate în lemn, ca stareț a înființat apoi ateliere mînăstirești de postav și de potcape călugă-rești, formînd meșteri-ucenici, pe care i-a trimis, la cerere, și la Neamțu, în Moldova. A întocmit singur planurile celor mai multe dintre bisericile ctitorite de el și obișnuia ca pietrele sau cărămizile de la cheile de boltă din vîrfurile să le pună el însuși, îmbrăcînd șorțul de zidar și suindu-se pe schele cu mistria în mînă, cum a făcut, de pildă, la Sfîntul Gheorghe de la Cernica, la biserica mînăstirii Pasărea ca și la catedrala episcopiei din Rîmnic.

Tocmai această neobosită și rodnică activitate gospodărească și organizatorică, pusă în serviciul obștei, alcătuiește una dintre trăsăturile caracteristice ale monahismului ortodox român în general și mai ales ale celui cernican, din școala starețului Gheorghe, prin care el se deosebește, de pildă, de cel sainitic, preocupat exclusiv de contemplație și de desăvîrșirea spirituală, apropiindu-l pe sfîntul Calinic de Sfîntul Vasile cel Mare și de sfîntul Nicodim de la Tismana. Prin opera sa constructivă, amintită aci numai pe scurt, Sfîntul Calinic pune în lumină și a doua latură caracteristică a monahismului românesc. El arată că viața călugărească nu înseamnă numaidecît retragerea în singurătate, fuga de lume și izolarea în pustie, și ci sfințenia se cîștigă mai degrabă prin păstrarea legăturilor cu lumea, oferindu-i pentru aceasta pilda propriei tale vieți de virtute, de muncă și de jertfelnicie în slujba oamenilor. Sfinții nu sînt niște persoane ideale și abstracte cu un chip și mod de viațuire uniform în eternitate și peste tot, ci personalități vii și reale, care se încadrează perfect în vremea și în locul în care au trăit. Sfîntul Calinic și-a împletit viața atît de strîns cu lumea și cu vremea lui, încît cu greu ni l-am putea închipui trăind și activînd în altă lume și în alt veac; el este *un sfînt român al veacului al XIX-lea*. E născut din glia noastră, a purtat chipul și firea noastră, a vorbit dulcea limbă românească, a trăit, a muncit și s-a prestăvit între străbunicii și bunicii noștri și este atît de apropiat de noi credincioșii de astăzi, încît n-a avut încă timpul necesar spre a trece în legendă, cum s-a întîmplat cu sfinții mai de demult.

Viața lui, atît de bine cunoscută, este o bucată din istoria noastră bisericească. El a văzut mai întîi, cu bucurie, sfîrșitul umilitoarelor domnii fanariote și începutul domniilor pămîntene; este, îndată după aceea, martorul revoluției lui Tudor Vladimirescu, cînd salvează de la prăpăd, datorită prestigiului și rugăciunilor lui, mînăstirea Cernica și toată populația refugiată din București, pe care o mîngie, o încurajează și o hrănește; vede mai tîrziu revoluția din 1848 și participă activ, în calitate de deputat al poporului, la unirea Principatelor

bucurându-se de venirea lui Vodă Cuza la cîrma Țării unite, pentru ca apoi să se întristeze pentru detronarea acestuia.

Starețul de la Cernica și episcopul de la Rîmnic a fost, prin urmare, nu numai un sfînt, ci a fost totodată și un mare patriot, care și-a iubit Țara și neamul, a împărțit bucuriile, speranțele și durerile poporului său, luptînd pentru idealurile sale naționale și mergînd astfel pe urmele altor călugări și sfinți români din trecut, ca Daniil Sihastul, în chilia căruia marele Ștefan Vodă al Moldovei găsea nu numai refugiu și consolare în vreme de înfrîngerii, ci și îndemn și puteri noi pentru continuarea luptei împotriva cîmpitorilor țării sale, sau ca sfinții din Ardealul românesc și ortodox din veacurile XVII și XVIII, care au pierit ca martiri și mărturisitori ai luptei pentru libertatea națională și pentru apărarea credinței fraților lor asuprași.

Așa se și explică marea admirație și prețuire de care s-a bucurat Sfîntul Calinic încă din timpul vieții lui. El a dobîndit, ca și Sfîntul Nicolae, «cu smerenia pe cele înalte și cu sărăcia pe cele bogate (din ceruri)». Era iubit de toți cei ce l-au cunoscut, mari și mici, pentru curăția vieții lui sfînte, pentru modestia și omenia lui, pentru marea lui iubire față de cei umili și asuprași, pentru munca lui uriașă, pusă în slujba Bisericii și a neamului. Pentru toate acestea Dumnezeu l-a răsplătit, încă din viața aceasta, cu darul proorociei și al facerii de minuni, iar contemporanii și urmașii l-au venerat ca pe un sfînt; pînă și turcii păgîni l-au respectat și l-au cinstit în felul lor, Sfîntul știind adesea să prefacă cruzimea și urgia lor în priință pentru mînăstirea și țara lui, precum stă mărturie pînă astăzi fîntîna numită «a turcului» de lîngă mînăstirea Cernica. În conștiința și pietatea poporului dreptcredincios starețul și arhiereul Calinic Cernicanul trecuse deci în rîndul sfinților îndreptățiți la cinstirea cu mult înainte de vremea noastră, încît canonizarea lui oficială prin hotărîrea Sf. Sinod al Bisericii noastre (1950 și 1955) n-a făcut altceva decît să consfințească vrerea credincioșilor mai dinainte exprimată.

Mînăstirea Cernica, cea atît de dragă Sfîntului Calinic, în locașurile căreia el și-a zidit sufletul și inima ca odinioară legendarul meșter Manole în mînăstirea cea fără seamăn de frumoasă de la Argeș, a îmbrăcat în zilele noastre straie noi de sărbătoare, prin purtarea de grijă a conducerii Statului și Bisericii noastre. În eparhia de odinioară a Olteniei, pe care Sfîntul a păstorit-o timp de 17 ani, păstoresc astăzi ierarhii vrednici, care continuă cu rîvnă lucrarea desfășurată acolo de Sfîntul Calinic. Iar Țara, pe care Sfîntul a iubit-o atît de mult și la a căreia înflorire el și-a dat obolul neprecupețit, a crescut și a propășit mereu după mutarea sa la ceruri, izbăvindu-se mai întii de robia turcească, întregindu-se apoi după primul mare război mondial, iar acum, la o sută și opt ani după ce Sfîntul a închis ochii săi trupești, fiii ei muncesc în liniște și libertate pentru propășirea și înflorirea ei.

Din cerul în care sălășluiești împreună cu toți Sfinții, tu le vezi pe toate, Prea Sfînte Ierarhe Calinic! Ajută cu rugăciunile tale către Dumnezeu, tuturor celor ce se ostenesc pentru mai binele Bisericii și al Patriei noastre dragi, pe care și tu le-ai slujit cu atîta credință și

rivnă! Pe Hristos-Dumnezeu roagă-L să păzească în netulburată pace sfintele tale minăstiri, Biserica Ortodoxă Română și Țara noastră și lumea întreagă! Tinde mină de ajutor tuturor celor ce îngenunchează cu credință la sicriul sfintelor tale moaște de la Cernica. Ajută-ne pe toți să ne păstrăm curați cu trupul și cu sufletul, să fim buni și harnici ca tine, să iubim și să slujim pe Dumnezeu și oameni, pacea și adevărul! Pentru ca toți să dobîndim, împreună cu tine, răsplata lucrătorilor celor buni și să intrăm, la vremea sfîrșitului nostru, întru bucuria Domnului tuturor! Amin.

Pr. Prof. ENE BRANIȘTE

LA SFINTELE PAȘTI

«Căutați pe Iisus Nazarineanul, cel răstignit? A înviat!» (Marcu XVI, 6).

Praznicul învierii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos strălucește, în viața spirituală a creștinului ortodox, mai puternic decît celelalte praznice împărătești. El revarsă, în sufletele credincioase, lumină dumnezeiască și nemuritoare care aduce mîngîiere și alinare inimilor înrîstăte și cheamă la pace și fericire pe creștinul din toate timpurile.

Lumina pe care acest «praznic al praznicelor» o revarsă în sufletul creștinului izvorăște din marea minune a Învierii Mîntuitorului Hristos din morți; minune mai presus de fire și de gîndire, că nimeni n-a auzit vreodată ca un mort să iasă din mormînt, fără a strica pecetilor gropii și fără a răsturna piatra de pe ușa mormîntului. Această lumină izvorăște din biruința lui Iisus Hristos asupra încuietorilor iadului care ținea pe strămoșii noștri ferecați, avînd stăpînire deplină peste ei; ea izvorăște din bucuria deschiderii ușilor raiului care fusese închise odată cu păcatul săvîrșit de primii oameni în grădina Edenului, care era păzită de un înger cu sabie de foc, ca nimeni să nu mai poată intra acolo; ea mai strălucește și din faptul că această prea slăvită minune este chezașia învierii noastre. Fiecare creștin are convingerea profundă că și el va învia la o viață veșnică, unde va trăi în comuniune deplină cu Iisus Hristos, cu Maica Domnului, cu îngerii și cu toți sfinții și dreptii bineplăcuți lui Dumnezeu.

Credința în înviere și viață veșnică naște în sufletul creștinului puteri nelimitate, care îl fac încrezător în viață, în progres, în bine și în fericire. Învierea lui Iisus Hristos îl convinge că nu moartea, ci viața pune ultima pecete pe întreaga existență, după cum mărturisește și Sfîntul Apostol Pavel în Epistola întîia către corinteni: «Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră» (I Corinteni XV, 14).

Credința creștinului în învierea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos este întărită de mărturii puternice și convingătoare ale martorilor oculari și transmise nouă de Sfintele Evanghelii. Ele stau de-a pururea

ca niște faruri luminoase, povățuind sufletele credincioșilor pe calea vieții sfințeniei și a nemuririi, arătând că Hristos a înviat cu adevărat din morți, așa cum a spus mai înainte.

Din învățătura Noului Testament știm că însuși Mântuitorul Hristos avea convingerea că va învia din morți, mărturisind aceasta de multe ori, atît în fața ucenicilor Săi, cît și a fariseilor și a cărturarilor, care nu-L considerau Fiul al lui Dumnezeu, ci un răzvrătit împotriva Legii lui Moisi. El a zis că «Fiul Omului trebuie să pătimizească multe și să fie defăimat de bătrîni, de arhieriei și de cărturari și să fie omorît, iar după trei zile să învieze» (*Marcu VIII, 31*).

Unele descoperiri despre învierea Sa, Mântuitorul nostru Iisus Hristos le face în pilde, potrivit felului Său de a vorbi despre tainele cele mari ale dumnezeirii, pentru a fi mai ușor înțelese de cel ce-L ascultau. Astfel, într-o convorbire avută cu fariseii care îi cereau un semn ca să-și justifice învățătura Sa, le zice: «Precum a fost Iona în pîntecele chitului trei zile și trei nopți, așa va fi Fiul Omului în inima pămîntului trei zile și trei nopți» (*Matei XII, 40*), prevestind prin aceste cuvinte șederea Sa în mormînt și prea slăvita Sa înviere din morți. De asemenea, cînd a mers la Ierusalim și a scos afară din templu pe schimbătorii de bani și pe negustorii care profanau casa lui Dumnezeu și care, plini de uimire, l-au întreat cu ce drept și putere face El aceasta, Hristos le-a răspuns: «Dărîmați templul acesta și în trei zile îl voi ridica» (*Ioan II, 19*), dar ei n-au priceput că «El vorbea despre templul trupului Său» (*Ioan II, 21*), precum precizează Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan.

Pentru a dovedi ucenicilor Săi și tuturor celor ce vor crede în El posibilitatea învierii morților, Mântuitorul Hristos a înviat pe fica lui Iair, mai marele unei sinagogi (*Marcu V, 41—42*), pe fiul văduvei din Nain (*Luca VII, 11—17*), care murise cel puțin cu o zi înainte, pentru că El a întîlnit cortegiul funebru la porțile cetății, îndreptîndu-se spre cimitir, și a înviat pe prietenul Său Lazăr din Betania (*Ioan XI*), care deși era îngropat de patru zile totuși a fost readus, cu puterea cea dumnezeiască a Mîntuitorului Iisus Hristos, la viață. Aceste minuni prea slăvite au fost, în același timp, și prevestiri ale Învierii Sale din morți.

✕ Dovezile cele mai importante despre învierea Mîntuitorului Hristos, pe care ni le oferă Sfintele Evanghelii, sînt arătările sau aparițiile Sale, care au avut loc, în diferite împrejurări, timp de patruzeci de zile, cît a mai petrecut pe pămînt, după Învierea Sa, precum ne relatează Sfîntul Evanghelist Luca (*Fapte I, 3*). ➤

Sfintele Evanghelii ne mărturisesc că, în prima zi a învierii Sale, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos s-a arătat Sfînților Săi ucenici și apostoli, ca să le preschimbe întristarea în bucurie. Printre cei care au avut fericirea să vadă pe Iisus înviat din morți, au fost sfintele femei mirosoșite, pentru că ele s-au dus în zorii zilei la mormînt, ca să ungă cu mireme trupul Domnului, potrivit rînduiei iudaice cu privire la cei adormiți. În fața mormîntului, ele au fost întimpinate de un înger care le-a zis plin de bucurie: «Nu vă temeți că știu că pe Iisus cel răstignit Îl căutați. Nu este aici; căci s-a sculat precum a zis; veniți de vedeți

locul unde a zăcut» (*Matei XXVIII, 5—6*). Auzind această veste prea slăvită, ele au plecat «în grabă de la mormînt, cu frică și cu bucurie mare au alergat să vestească ucenicilor Lui. Dar cînd mergeau ele să vestească ucenicilor, iată Iisus le-a întîmpinat, zicînd : Bucurați-vă ! Iară ele, apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I s-au închinat» (*Matei XXVIII, 8—9*). Auzind aceasta, Apostolii Petru și Ioan s-au dus îndată la mormînt și l-au găsit gol ; numai giulgiurile și marama, în care fusese Domnul înfășurat, erau acolo, jos (*Ioan XX, 1—10*).

Tot în prima zi a învierii, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos s-a arătat Apostolului Petru, care era singur (*Luca XXIII, 34 ; I Corinteni XV, 5*), pentru că el se lepădase de Învățătorul său în noaptea patimilor și acum se rușina chiar de frații săi întru credință. În aceeași zi, spre seară, Iisus Hristos s-a arătat la doi dintre ucenicii Săi, Luca și Cleopa, care mergeau de la Ierusalim la Emaus. În timp ce ei vorbeau pe cale despre evenimentele triste petrecute în cetatea lor, despre prinderea, judecarea și uciderea nedreaptă a lui Iisus, El s-a alăturat lor și a început să le tilcuiască toate cele scrise despre El în Legea lui Moisi și în prooroci (*Luca XXIV, 27*), dar ei nu l-au cunoscut. Ajungînd însă în satul Emaus, Iisus a stat împreună cu ei la masă și «luînd pîinea, a binecuvîntat și, frîngînd, le-a dat lor. Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut ; și El s-a făcut nevăzut de la ei» (*Luca XXIV, 30—31*). Cuprinși de mirare și de bucurie, cei doi ucenici s-au întors îndată în Ierusalim să vestească și celorlalți frați că au văzut pe Domnul înviat. Ei au primit cu mare bucurie această veste, spunîndu-le la rîndul lor, că «a înviat cu adevărat Domnul și s-a arătat și lui Simon» (*Luca XXIV, 34*) ? Dar iată că, în timp ce apostolii și ucenicii vorbeau despre dumnezeiasca Sa înviere, Iisus a apărut în mijlocul lor și le-a zis : «Pace vouă !» (*Luca XXIV, 36*). «Iar ei, înspăimîntîndu-se și înfricoșîndu-se, credeau că văd duh. Și Iisus le-a zis : De ce sînteți tulburați și pentru ce se ridică astfel de gînduri în inima voastră ? Vedeți mîinile Mele și picioarele Mele, că Eu însumi sînt ; pipăiți-Mă și vedeți, că duhul nu are carne și oase, precum Mă vedeți pe Mine că am. Și zicînd acestea, le-a arătat mîinile și picioarele Sale» (*Luca XXIV, 37—40*). Mai mult, ca să-i încredințeze cu adevărat că a înviat, le-a cerut chiar de mîncare, iar «ei i-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere. Și luînd, a mîncat înaintea lor. Și le-a zis : Acestea sînt cuvintele pe care le-am grăit către voi, fiind încă împreună cu voi, că trebuie să se îplinească toate cele scrise despre Mine în Legea lui Moisi, în prooroci și în psalmi» (*Luca XXIV, 42—44*). Atunci, sufletele lor s-au umplut de convingerea sfîntă că Domnul a înviat cu adevărat din morți. Sfîntul Apostol Toma, din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, n-a fost de față cînd li s-a arătat Mîntuitorul.

Despre arătările Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, avea să afle și Sfîntul Apostol Toma din înseși graiurile Apostolilor, ucenicilor și mironosițelor care l-au văzut. Dar auzind el n-a voit să creadă. Era un lucru care întrecea orice gînd și imaginație. «Dacă nu voi vedea, în mîinile Lui, semnul cuielor și dacă nu voi pune mina mea în coasta Lui, nu voi crede» (*Ioan XX, 25*), a fost răspunsul Apostolului Toma.

Mintuitorul Hristos, care cunoaște cele mai intime gânduri ale tuturor, le cunoaște și pe cele ale ucenicului Său. De aceea, I-a împlinit dorința, dându-i ocazie, în a opta zi după înviere, să-i atingă rănila Sale, cele dătătoare de viață. Fiind toți Apostolii adunați, Iisus Hristos a stătut în mijlocul lor și le-a zis: «Pace vouă!» (*Ioan XX, 26*). Apoi, întorcându-se către Toma, i-a zis: «Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios» (*Ioan XX, 27*). Văzînd Toma înviat pe cel ce fusese batjocorit, răstignit și îngropat, a strigat: «Domnul meu și Dumnezeuul meu! Iisus i-a zis: Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut!» (*Ioan XX, 28—29*).

Nu peste multe zile, Mintuitorul nostru Iisus Hristos s-a arătat la alți șapte ucenici de-ai Săi care se osteneau cu pescuitul pe Marea Tiberiadei. El s-a apropiat de ei și i-a întrebat: «Fiilor, nu cumva aveți ceva de mîncare? Ei I-au răspuns: Nu. Iar El le-a zis: Aruncați mreaja în partea dreaptă a corăbiei și veți afla. Deci au aruncat-o și nu mai puteau s-o tragă de mulțimea peștilor. Și a zis lui Petru ucenicul acela pe care-l iubea Iisus: Domnul este!» (*Ioan XXI, 6—7*). Și venind ucenicii, au văzut jar pus jos și pește deasupra lui, precum și pîine, iar Iisus le-a zis: «Veniți de prînziți. Și nici unul din ucenici nu îndrăznea să-L întrebe: Cine ești Tu?, știind că este Domnul» (*Ioan XXI, 12*). Aici pe malul Mării a reprimat pe Petru în rîndul Apostolilor, după întreita lui mărturisire de dragoste față de Învățătorul său, de care se lepădaseră, tot de trei ori, în noaptea patimilor.

Nu există nici o îndoială că arătările Mintuitorului Hristos au fost mult mai numeroase, precum mult mai vastă a fost învățătura Sa și de necuprins faptele Sale, dar Sfintele Evanghelii nu le menționează pe toate. Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan zice: «Și alte multe minuni a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sînt scrise în cartea aceasta» (*Ioan XX, 30*). Ecoul lor apare în alte scrieri ale Noului Testament, cum este Epistola întîia către corinteni, unde Sfîntul Apostol Pavel scrie că Iisus Hristos s-a arătat «deodată la peste cinci sute de frați» (*I Corinteni XV, 6*), dintre care cei mai mulți erau încă în viață la data scrierii Epistolei, iar unii dintre ei adormiseră în Domnul. Tot acest mare Apostol vorbește că Mintuitorul Hristos s-a arătat și lui Iacov (*I Corinteni XV, 7*).

Cea mai impresionantă arătare a Mintuitorului nostru Iisus Hristos prea iubiților săi ucenici și apostoli a fost la patruzeci de zile după înviere. Ea a avut loc pe muntele Eleonului, în apropierea Ierusalimului, unde ucenicii erau adunați să primească ultimele învățături și sfaturi din gura Mintuitorului. El le-a spus, printre altele, să nu se îndepărteze de cetatea sfîntă, ci să aștepte acolo, pînă ce vor fi «botezați cu Duh Sfînt» (*Fapte I, 5*), care le va da putere și curaj să-L mărturisească, începînd din Ierusalim, pînă la marginea pămîntului. După ce le-a spus toate acestea, El s-a înălțat la cer, învăluit într-un nor prea luminos (*Fapte I, 9*).

Iar cea mai de pe urmă arătare a Mintuitorului Hristos a fost cea de pe drumul Damascului, cînd Saul, prigonitorul creștinilor, L-a văzut

într-o lumină strălucitoare, precum însuși mărturisește că «la urma tuturor, ca unui născut înainte de vreme, mi s-a arătat și mie» (I Corinteni XV, 8). Această arătare a transformat pe Saul prigonitorul într-un Apostol și misionar neîntrecut, cunoscut sub numele de Sfântul Apostol Pavel.

Arătărilor Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, în fața ucenicilor Săi, sînt scrise în Evanghelie. Ei Îl văd și-L pipăie (Luca XXIV, 36—40; Ioan XX, 19—29), mănincă împreună cu El (Ioan XXI, 9—13), dar totuși trupul Său scapă condițiilor obișnuite ale vieții pămîntești (Ioan XX, 19; Luca XXIV, 30). Mărturia lor nu se poate tăgădui, pentru că au fost văzute în repetate rînduri, în împrejurări diferite și de un mare număr de persoane care depășeau chiar sutele. Ele formează o dovadă scripturistică sigură a Învierii Mîntuitorului. Ele umplu sufletul creștinului de optimism. Creștinul nu are sentimentul singurătății, nici în viață, nici în moarte. El are o ființă atotputernică care-l ajută, apără și întărește. El nu se teme în fața mormîntului, pentru că acesta nu este un sfîrșit, ci un popas pe firul vieții; o trecere de la viața pămîntească la cea cerească.

Însuflețit de aceste convingeri, creștinul trebuie să se străduiască mereu, să apere viața tuturor și să trăiască învățăturile evanghelice care sînt temelia vieții veșnice. Amin.

Protos. VENIAMIN MICLE

LA A TREIA ZI DE PAȘTI

Sintem în a treia zi de la înviere! Dar faptul istorisit de Sfînta Evanghelie, s-a petrecut în însăși ziua învierii Domnului, așa cum ne încredințează Sf. Luca: «Și iată, în aceeași zi, doi dintre ucenici mergeau la un sat care era departe de Ierusalim, ca la șazeci de stadii, al cărui nume era Emaus» (XXIV, 13). Doi ucenici: unul, Cleopa, care, cum vom vedea i-a vorbit Domnului, celălalt — cu siguranță este cel care ne-a lăsat scrisă, cu atîta har și sfîntă simplitate, această dumnezeiască întîlnire, însă pentru smerenie, nu își dă numele: e Sfîntul Luca. Emausul era un țîrgușor cam la 11 km de Ierusalim, știind că stadia avea 185 m. Cei doi ucenici vorbeau și încercau să-și lămurească între dînșii cele petrecute în acele zile, — evenimentul pătîmirii Mîntuitorului.

Dar, citim mai departe: «Pe cînd vorbeau ei și se întrebau, Iisus însuși apropiindu-se mergea împreună cu ei» (v. 15). Ucenicii erau pe cale; Iisus se apropie, merge cu ei, îi însoțește. Nu spusese El: «Eu sînt calea, adevărul și viața...» (Ioan XIV, 6). Iar noi observăm în Noul Testament că odată cu acest drum spre Emaus și alte arătări ale Domnului, după înviere, au loc «pe cale». În dimineața învierii, cînd femeile mironosițe cuprinse de «frică și mare bucurie» — după cele spuse de inger la mormîntul rămas gol, alergau,... mergeau să vestească apos-

tolilor învierea, Iisus le-a întâmpinat — tot pe cale — zicându-le : «Bucurați-vă...!» (Matei XXVIII, 8—9). În ziua înălțării îi ia de asemenea pe ucenici, îi duce în afara Ierusalimului, pînă spre Betania și așa în această icoană a unei *existențe in mers*, ridicîndu-și mîinile îi binecuvîntează și binecuvîntîndu-i se desparte de ei și se înalță la cer (Luca XXIV, 50—51). Și iarăși, lui Saul, mai apoi devenit Sf. Pavel, tot pe cale, pe calea Damascului, i s-a descoperit Domnul cel înviat și precum știm, atunci s-a săvîrșit chemarea și schimbarea, convertirea lui (Fapte IX, 3—6). Oare, prin aceasta, Mintuitorul nu vrea să ne învețe că învierea este și cere cale? E o cale spre înviere : la ea se ajunge mergînd mereu și prin nevoiță. De altfel, însăși întreaga experiență spirituală a celor dintîi creștini, cum arată Faptele Apostolilor, era denumită «cale», «calea Domnului» (Fapte IX, 2 ; XXII, 4 ; XXIV, 16—17 ; XVIII, 25 ; XIX, 9—25)... Iar cel ce conduce pe această cale, cel ce merge împreună cu noi, ne învață tainele ei, ca și pe Luca și Cleopa, e Hristos cel înviat, Cel care a făcut și cunoaște drumul spre înviere.

Reluînd cursul Sf. Evanghelii, ucenicul ne spune că «ochii lor erau ținuți ca să nu-L cunoască» (v. 16) ; cu ei era, lîngă ei și ei nu-L cunoșteau. Aici însă trebuie să avem în vedere faptul esențial că trupul Domnului trecuse acum prin marea schimbare a Crucii și a învierii ; că deși identic cu cel mai înainte răstignit, trupul Său, acum, fața Sa era «alta». Pentru a înțelege și mai bine să ne amintim primul verset prin care Sfînta Evanghelie de astăzi ne introduce în această minunată înflînire de pe drumul spre Emaus și vom observa că Sf. Petru mergînd și el la mormînt în dimineața învierii a găsit giulgiurile cu care fusese înfășurat trupul Domnului «singure zăcînd» (v. 12). Iisus în înviere lepădase deci giulgiurile ; lepădase un veșmînt vechi și care doar «singur» zăcea acum în mormînt ; lepădase o veche condiție de existență și viață. — Ce deosebire radicală observăm între învierea Domnului și învierea lui Lazăr, tocmai de la aceste giulgiuri, înfășurături. Atunci la strigarea lui Iisus : «Lazăre vino afară !», «a ieșit mortul, fiind legat la picioare și la mîini cu fășii de pînză și fața lui era înfășurată cu mahramă». Iar Iisus le-a zis : «Dezlegați-l și lăsați-l să meargă» (Ioan XI, 43—44). Lazăr înviază cu vechile legături ; și el va relua, pentru cît ma mai trăi, itinerariul vechii condiții, tot muritoare. — De aceea trebuie de făcut distincție adîncă : învierea lui Lazăr înseamnă o revenire, o reîntoarcere la viață, în timp ce învierea Domnului nu e reîntoarcere, ci trecere dincolo de moarte. E «Paște», cuvînt care înseamnă trecere, care dă înțelesul cel mai adînc acestei sărbători, cum cîntă Biserica : «Paștile Domnului, Paștile ; că din moarte la viață, și de pe pămînt la cer Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi». Este, după înțelesul revelator al Sf. Pavel, trecerea la o nouă condiție de existență, la o nouă stare : «nesticăcioasă, spirituală, nemuritoare, preamărită» (I Cor. XV, 42—45), deodată și umană dar și eternă. Așa înțelegem cum cei doi ucenici nu-L recunosc acum deîndată pe Iisus. Ei nu «trecuseră încă», dar se aflau pe cale.

În această stare de nedumerire intervine Domnul și zice către ei : «Ce sînt cuvîntele acestea pe care le schimbați unul cu altul în dru-

mul vostru?». Ei stau o clipă în loc și îl privesc triști, uimiți. Urmează un viu dialog: unul, al cărui nume era Cleopa, cum face cunoscut Sfânta Evanghelie, îi răspunde: «Oare tu singur ești străin în Ierusalim și nu știi cele ce s-au petrecut în el, în zilele acestea?». — Iisus întreabă: «Ce anume?» Ucenicul răspunde: «Cele despre Iisus Nazarineanul care era bărbat prooroc, puternic în faptă și în cuvânt, înaintea lui Dumnezeu și a tot poporul. Cum L-au dat arhieriei și mai marii noștri la osînda morții și L-au răstignit. Iar noi nădăjduim că El este acela care avea să izbăvească pe Israel; și cu toate acestea, iată au și trecut trei zile de atunci. Dar, niște femei dintr-ale noastre ne-au uimit; mergînd dis-de dimineață la mormînt, nu i-au mai găsit trupul. Au venit zicînd că și arătare de îngeri să fi văzut care le-au spus că El este viu. S-au dus și unii dintre noi la mormînt; au găsit așa cum spusese femeile, dar pe el nu L-au văzut (v. 19—24).

Cu o ușoară muștrare și mîhnire totală, le vorbește acum Iisus: — «O, nepricepuților și zăbavnici cu inima, cînd e vorba să credeți toate cîte au vestit proorocii. Oare nu trebuia ca Hristos să pătimească mai întîi acestea și așa să intre în slava Sa?» (v. 25—26).

Iudeii Vechiului Testament așteptau numai un Mesia al slavei; să vezi în existență numai slava? Dar Iisus le descopere, încă o dată, că este o cale către slavă; iar această cale trece prin pătimire, prin cruce. Și este o unitate de nedesfăcut între pătimire și slavă, între cruce și înviere, într-un înțeles mai larg, mai cuprinzător, între osteneală și rod. Nu este cu puțință nici înviere, — preamărirea fără cruce, nici rodul fără osteneală și jertfă. Aceasta e calea și condiția pe care o descoperă Iisus Hristos, a Lui și a noastră: deodată «sacrificială și pascală»; altfel spus, jertfelnică și roditoare, ziditoare.

Și pentru a-i iniția tot mai mult pe acest drum proniator, începînd de la Moisi și de la toți proorocii, le tălmăcește lor din toate Scripturile Vechiului Testament care profetiseră despre El (v. 27); le tilcuia propriul Lui drum spre înviere, pregătit încă din Vechiul Testament. Poate și mai adînc în zarea timpului, pregătit de dincolo de timp, de la începuturile făpturii, întrucît Sf. Evanghelist Ioan vede «Mielul jertfit de la întemeierea lumii» (Fapte XIII, 8).

Și s-au apropiat de satul la care mergeau, iar El se făcea a merge mai departe. Dar ei L-au rugat stăruitor, zicînd: — «Rămii cu noi, căci către seară este și ziua s-a plecat» (v. 28—29. — Rămii cu noi lumină neînserată!).

Se poate spune că Iisus și merge mai departe — «Mă duc la Tatăl» (Ioan XVI, 10) și rămîne: «Nu vă voi lăsa orfani» (Ioan XIV, 18). «Cu voi sînt în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului» (Matei XXVIII, 20). Merge și rămîne; dar prezența Lui aici, de acum înainte, va fi în alt chip. În noaptea sfîntă de joi spre vineri, înainte de pătimire îi pregătea pe ucenici pentru aceasta, zicîndu-le: «Dacă voi M-ați iubi, v-ați bucura că Mă duc la Tatăl... căci Eu voi ruga pe Tatăl și pe alt Mîngîietor vă va da vouă ca să fie cu voi în veac. Duhul adevărului care rămîne la voi și, în voi va fi (Ioan XIV, 16—17—28). Duhul adevărului e cel ce «rămîne» acum cu ei, în ei. Duhul Adevărului e însă Duhul

lui Iisus, precum a zis El : «Eu sînt... Adevărul» (Ioan XIV, 6). Hristos Mîntuitorul rămîne de acum prezent în ei prin *Duhul* lui pe care aveau să-l primească prin Adevărul Lui ; Fiul ipostatic poate merge iarăși la Tatăl, *Duhul Lui* va face ca El, adevărul Lui, Chipul Lui să fie și în ei, și ei să devină fii în același Duh cu El. Aceasta e taina, e lucrarea *Duhului* : de a întrupa și purta duhovnicește, spiritul — prezența celui-lalt. Așa cum pot spune unui prieten : tu pleci, dar rămîi viu în gîndul și dragostea mea. Cu cît mai mult *Duhul Sfînt* îl va face viu — «*Duhul face viu*» — spusese Iisus. *Duhul*, va face să rămînă, Îl va naște pe Hristos în ei, așa cum tot *Duhul Îl* întrupase, Îl născuse pe Fiul din Fecioară. Se săvîrșea acum tot o «întrupare», o nouă naștere și în ei. — Ne aducem amintem cum, tot în ajunul Crucii, Iisus, mai spusese ucenicilor : «Puțin și nu Mă veți mai vedea, și iarăși puțin și Mă veți vedea, pentru că Eu Mă duc la Tatăl» (Ioan XVI, 16). Ucenicii se întrebau — «Ce este aceasta ce zice : Puțin?». Și Iisus intervine atunci deodată printr-o pildă : «Femeia, cînd e să nască, se întristează, fiindcă i-a sosit ceasul ; dar după ce a născut copilul, nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om în lume» (v. 21). Prin această imagine vie, plastică, a cărei idee fundamentală e cea de naștere, Iisus îi pregătește pentru nașterea lor nouă, cea din Duh. De aceea le-a zis : «Mă veți vedea pentru că Mă duc la Tatăl», de unde voi trimite pe *Duhul Sfînt*, Mîngîietorul Cel ce săvîrșește această naștere. Și medîtînd la pilda spusă de Mîntuitorul, înțelegem : ce mică e lumea pruncului în sînul mamei, abia o presimte ! Dar născîndu-se, el deschide ochii către spațiile fără margini ale lumii și cresc în el înțelesurile existenței acesteia. Acum Iisus îi cheamă pe ucenici și le deschide ochii printr-o nouă naștere să privească mai adînc, în dimensiunile nesfîrșite ale lumii duhovnicești, spre înțelesurile cele mai de pe urmă descoperite în Crucea și Învieria Domnului. «Căci, precum tîlcuiește Sf. Maxim Mărturisitorul, cel ce a cunoscut taina crucii și a mormîntului, a înțeles rațiunile făpturilor ; iar cel ce a cunoscut înțelesul tainic al învierii, a cunoscut scopul spre care Dumnezeu a întemeiat toate de mai înainte».

Așa vor înțelege ei taina învierii Domnului, prin propriul lor mers înviere. Iar de acum, Domnul nu va mai fi doar cu ei, alături de ei, ci mai profund, spiritual, în ei, prin *Duhul*, deșteptînd în ei puterile învierii. În acest scop se rugase Iisus Tatălui : «Eu în ei, precum Tu ești în Mine» (Ioan XVII, 23). — Și «a intrat să rămînă cu ei».

«Și cînd a stat împreună cu ei la masă, luînd El pîinea, a binecuvîntat și frîngînd, Le-a dat lor. Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut ; dar El s-a făcut nevăzut de la ei» (v. 30—31). Nici nu mai era nevoie să fie de acum lingă ei. Se face nevăzut sensibil, pentru a-i învăța să-L poarte spiritual, inteligibil. Se petrecea o tainică pedagogie divină. După ce le-a apărut mai întîi, ca un ins oarecare necunoscut, îi introduce în negrăita legătură dintre «pătîmire și preamărire», îi inițiază în tîlcul Scripturilor Vechiului Testament care pro-

fețiseră despre nașterea, viața, crucea, învierea Lui, le binecuvîntează și le frînge pîinea spre a-i împărtași cu trupul Său cel nou, înviat și în sfîrșit, cînd li se deschid ochii și-L recunosc, El se face nevăzut; nevăzut ochilor trupești, văzut, simțit, prezent duhului lor.

De aceea și zic unul către altul: «Au nu ardea în noi inima noastră — duhul nostru — cînd ne vorbea pe cale și cînd ne tilcuia Scripturile?» Da! Cînd le grăia cuvîntul, ardea inima lor, cum «arde» pămîntul cînd primește sămînța; cînd le-a frînt pîinea li s-au deschis ochii; au cunoscut pe Cel înviat. Participau și ei de acum la înviere.

Și, așa va lucra de aci înainte Iisus prin Duhul, cu toți ucenicii, cu toți credincioșii Lui: prin Cuvîntul și prin Trupul Său, prin Evanghelie și Sf. Euharistie. Acesta și constituie ființa dumnezeieștii Liturghii care e prezența Domnului în Biserică. Mai întîi prin împărtașirea cuvîntului în Sf. Evanghelie și prin care ca prin «sămînță» se seamănă viața Lui. De aceea și zice Sf. Apostol Petru către Domnul: «Tu ai cuvintele vieții veșnice» (Ioan VI, 68). — Apoi prin împărtașirea trupului — «Cel ce mîncă trupul Meu și bea sîngele Meu, zice Iisus, are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi» (Ioan VI, 54). — Zice același dumnezeiesc Părinte Maxim Mărturisitorul: «Hristos reaprinde Trupul Său ca pe un sfeșnic de lumina Sa dumnezeiască», iar noi în noaptea învierii la chemarea preotului, aprindem lumină din lumina Lui și cîntăm: «Acum toate s-au umplut de lumină; și cerul și pămîntul și cele de dedesubt».

Prin Sf. Evanghelie și prin Sf. Împărtașanie primim viață din viața Lui; dar și prin toate celelalte taine. Nu numesc Sf. Părinți Botezul, Mirul, Pocăința o mică înviere? Și încă prin toate sfințele virtuți. — Oare credința în El, în învierea Lui nu e deja și un început al învierii noastre, ca și nădejdea, dragostea curată în nevointă și jertfă, în luptă cu răstignirea patimilor, a răului din noi? Orice biruire a unui păcat, a firii vechi, a răutății, a poftei și lăcomiei, a miniei și pizmuirii, a trîndăviei și ignoranței, a trufiei, slavei deșarte a eului, înseamnă o biruire și dezlegare din legăturile păcatului și morții și o simțire a nemuririi. Pentru aceea și înălțăm zilele acestea imnul: «Prăznuim omorîrea morții, sfărîmarea iadului și începătura altei vieți veșnice». Și orice rugăciune, orice gînd curat, simțămînt sfînt, dorință, faptă bună sînt semne ale puterii vieții de veci. — Orice progres în iubire curată și în adevăr e progres spre viață și spre înviere, căci viața naște din iubire și adevăr și crește, sporește prin iubire și adevăr. Și progresul nostru e progres spre viață, spre tot mai multă viață, spre mai multă conștiință, lumină, adevăr, pace, bucurie... Și orice mărturisire a Celui înviat e un semn al credinței și al împărtașirii, al participării la înviere și viață, pentru care ne și întîmpinăm și ne salutăm în aceste zile de Paști, rostind cu bucuria vieții, unii către alții — Hristos a Înviat!

Pr. CONSTANTIN N. GALERIU

DESPRE RUGĂCIUNE: III

În meditațiile noastre despre rugăciune, socotesc de mare trebuință și de mult folos să ne lămurim unele gânduri și lucruri, ca să înțelegem cât mai bine ce este rugăciunea, care este însemnătatea și nevoia ei, care este scopul și rostul ei creștin, care sînt condițiunile rugăciunii.

Rugăciunea este socotită poate un fapt simplu și ușor; și în adevăr trebuie să fie așa, în înțelesul că ne putem ruga în orice împrejurare, în orice loc și în orice moment potrivit însă cu sfințenia rugăciunii. Ne putem ruga în gând, ne putem ruga în mai multe sau mai puține cuvinte, ne putem ruga des, ne putem ruga uneori lucrînd, ne putem ruga mergînd, ne putem ruga după împrejurări.

Credem toți a ști ce este rugăciunea, cui trebuie făcută, cînd trebuie făcută, unde trebuie făcută, cum trebuie făcută și totuși sînt creștini neștiutori de modul și de sfințenia rugăciunii și fac multe greșeli în felul de a se ruga. Ușor este a rosti din obișnuință cîteva cuvinte de rugăciune, a citi sau asculta o rugăciune. Dar rugăciunea este totuși mai mult decît o obișnuință, mai mult decît o simplă rostire, citire sau ascultare de cuvinte în anumite momente sau împrejurări, mai mult decît cuvintele ce cuprinde.

Rugăciunea este un lucru sfînt, cel mai sfînt pe care îl poate face credinciosul, socotînd că și primirea Sfintei Împărtășanii este pregătită și urmată de rugăciune, este învăluită de rugăciuni și stă pe culmea rugăciunilor.

Rugăciunea este un fapt de credință și de aceea este fapt mare și sfînt. Rugăciunea izvorăște din credința noastră. Omul care crede se și roagă; necredinciosul nu se roagă. Rugăciunea este graiul și mărturisirea credinței în Dumnezeu, este graiul și mărturia religiei noastre.

Religia este cunoștința noastră despre Dumnezeu și despre cele sfînte, este legătura noastră cu Dumnezeu. Prin religie cunoaștem pe Dumnezeu, prin credință ne însușim și mărturisim această cunoștință, prin rugăciune vorbim și comunicăm cu Dumnezeu. Religia, credința și rugăciunea sînt împreună cunoștință despre Dumnezeu, încredere în Dumnezeu, respect, dragoste și ascultare de Dumnezeu, legătură, vorbire și comunicare cu Dumnezeu.

Religia noastră creștină este, între toate, cea mai înaltă, mai adevărată și sfîntă. Noi creștinii avem deci puțința, fericirea și prilejul de a cunoaște pe Dumnezeu și a ne ruga Lui într-un chip necunoscut în celelalte religii, de a ne ruga anume așa cum ne-a învățat Mîntuitorul și ne învață și ne ajută să ne rugăm Biserica: «în duh și în adevăr». Aceasta este însușirea rugăciunii creștine, pentru că aceasta este și însușirea credinței creștine — duh și adevăr, duh și adevăr dumnezeiesc.

Rugăciunea noastră trebuie să fie vrednică de Dumnezeu, făcută cu sfînta cuviință datorită lui Dumnezeu.

Dacă și pe oameni îi rugăm, în legăturile și nevoile noastre cu ei, după om, după rang, după împrejurare și nevoie, cu atît mai mult trebuie să știm cum se cade să ne rugăm Lui Dumnezeu, «Tatăl, Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pămîntului». Cum ne învață «Simbolul Credinței».

Dumnezeu este sfințenia desăvîrșită, puterea cea mai mare decît toate puterile, știința cea mai presus de toate, știința, înțelepciunea, bunătatea și mila cea mai presus de tot ce putem gândi și cunoaște noi oamenii. Dumnezeu este unic

și desăvârșit întru totul, cu desăvârșirea ființei atotputernice, a toate făcătoare, atotștiutoare, atotștiutoare, veșnic nemărginite.

Ființa lui Dumnezeu este Duh — Duhul adevărului, al binelui, al curăției și dreptății, care pretutindena este și toate le plinește, vistierul bunătăților și dătorul de viață.

Dumnezeu este Duh Sfânt și adevăr sfânt și de aceea trebuie să ne rugăm Lui în duh, sfințenie și adevăr, iar duhul cu care ne rugăm este sufletul nostru, făcut de Dumnezeu după chipul Său, este asemănarea noastră cu Dumnezeu, este oglindirea și prezența lui Dumnezeu în ființa noastră omenească.

Da, iubiți credincioși, în chip firesc, sfânt și convenit purtăm pe Dumnezeu în sufletul nostru, în cunoștința noastră, în cugetul nostru, dacă acesta este curat și deci în rugăciunile noastre care sînt gîndurile, dorințele și simțirile noastre cele mai înalte, mai drepte și mai curate.

Dumnezeu fiind Duh, nu-L vedem așa cum vedem cele materiale și trupești, cum nu vedem nici sufletul nostru pe care îl avem și pe care îl păstrăm. Dar sîntem pe deplin încredințați, mai presus de orice îndoială și de orice neputință de a vedea și a cuprinde cu mintea pe Dumnezeu, să încredințați ca de lucrul cel mai sigur, mai mare și mai sfînt pe lume, că Dumnezeu există, că El este ființă spirituală, gînditoare, cunoscătoare, înțelegătoare, liberă și stăpîină asupra a toată făptura văzută și nevăzută, cunoscută sau necunoscută de noi; că stă mai presus de tot ce putem cuprinde noi oamenii cu gîndul, cu cuvîntul și cu simțurile noastre și că Duh fiind are însușirile duhului în grad deplin și desăvârșit. Dumnezeu este pretutindeni, este totdeauna, covîrșește toată făptura și nu-L cuprinde nici locul, nici timpul, ci El a făcut totul, ține totul și conduce totul.

Crezînd în Dumnezeu, putem înțelege lumea, credincioșii și viața lor; necrezînd în Dumnezeu nu putem ști de unde sînt toate, cine le-a făcut, cine a pus hotare, legi și ordine în toate, cine a dat viață. «*Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mîinilor Lui o vestește tîria*» — psalm XVIII, 1. Toată făptura mărturisește pe Dumnezeu — și îl mărturisește însuși cugetul nostru, dacă este drept și curat.

Avem continuu, avem pretutindeni în jurul nostru, avem în noi înșine mărturia existenței și prezenței lui Dumnezeu; o avem în sufletul nostru, în credința noastră, în rugăciunile noastre. Sîntem totdeauna, și mai ales la rugăciune, în fața lui Dumnezeu. Atunci ne ridicăm cu mintea și cu tot sufletul la El, sîntem în legătură personală și directă cu El, Îl chemăm și Îi vorbim. Mare și sfîntă, fericită și mișcătoare bunăvoință dumnezeiască, de a se găsi omul în fața lui Dumnezeu și de a putea vorbi omul cu Dumnezeu!

Iubiți credincioși, de această prezență a Lui Dumnezeu în tot locul și în tot timpul trebuie să fim pe deplin și statornic încredințați. Cînd ne rugăm lui Dumnezeu, nu ne rugăm unui duh închipuit, născocit de mintea noastră, nu ne rugăm unei păreri, unei fantome, unei arătări visate, unei ființe depărtate, absente și neștiutoare. Ci ne rugăm Ființei celei mai presus de toată ființa. Ființei ființelor, cea care este izvorul a toată ființa, cea care știe, vede, aude, simte, cunoaște și ține totul. Cînd ne rugăm, sîntem în fața lui Dumnezeu. El nu este departe, nu este ascuns, nu este neștiutor de noi, nu este indiferent, adică nepăsător de noi. Dumnezeu este numai, prezent că și cunoaște ceea ce gîndim, ceea ce simțim, ceea ce dorim, ceea ce ne îngrijorează, ceea ce ne doare, ceea ce ne bucură, ceea ce voim sau nu voim, ceea ce păcătuim. Cunoaște binele și răul pe care îl facem, cunoaște

ființa noastră lăuntrică așa cum este. Pentru Dumnezeu nu există taină, neștiință sau neputință.

Dumnezeu este cu noi îndeosebi la momentul rugăciunii, atunci cînd îl cheamă prin credință sufletul nostru, inima noastră, credința noastră, îl cheamă rugăciunea noastră. Și iarăși zic: «Mare și Sfintă, fericită și binefăcătoare, întăritoare și mîngîietoare această favoare de a ne putea ruga lui Dumnezeu — atotputernicului, atoteștiitorului, atoteștiitorului, prezent în credință, în cugetul și în rugăciunea noastră; Dumnezeu prezent — deși nevăzut — prezent ca Domn slujitorilor și sușilor Săi, care sîntem noi credincioși.

Iată ceea ce în orice rugăciune trebuie știut, gîndit și simțit; că sîntem în fața lui Dumnezeu, că ne îndreptăm și ne ridicăm cu sufletul spre Dumnezeu, că vorbim cu Dumnezeu. Se cade de aceea ca rugăciunea să fie făcută cu toată credința și evlavia, cu deplină încredințare în prezența, puterea și bunătatea lui Dumnezeu, cu nădejde și cu bucuria de a fi auziți și ascultați de Dumnezeu, de-a binevoii sfîntul, marele și bunul Dumnezeu să privească spre noi: spre noi cei mici, slabi, păcătoși și vinovați înaintea Lui.

Gîndind ce este pentru noi Dumnezeu, să gîndim deci totodată ce sîntem noi față de Dumnezeu pentru a cunoaște și mărturisi poziția și situația noastră, starea noastră înaintea lui Dumnezeu.

Sîntem făpturi mărginite în cunoștința și în puterile noastre; greșim, păcătuim, sîntem nestatornici, schimbători, călcători de poruncile lui Dumnezeu, împătimiti pentru cefe pămîntești trecătoare, învrăjbiți, răi, zăbavnici a crede, a mărturisi păcatele și a primi Sfintele Taine, trăind în nepăsare de mîntuirea sufletului, îndepărtîndu-ne și înstrăinîndu-ne de Dumnezeu, ocolind biserica nesocotind prețul cel mare și menirea cea sfîntă a sufletului nostru, care este întoarcerea la Dumnezeu și mîntuirea fiului risipitor; uitînd răspunderea ce avem înaintea lui Dumnezeu pentru viața și sufletul nostru, nepăsători, ba și semeți ca și cum n-am ști de Dumnezeu, nu l-am cunoaște, ca și cum am putea trăi fără El, ca și cum nu ne-ar privi și nu ne-ar interesa Dumnezeu, ca și cum am ști și am putea noi singuri totul, ce și cum nu l-am fi datori cu nimic.

Dar ce sîntem noi credincioșii față de Dumnezeu? Ce știm și ce putem noi fără Dumnezeu sau împotriva lui Dumnezeu? Am făcut noi lumea? Am dat noi viața pe pămînt?

Știm, noi ceva dincolo de marginile minții noastre? Putem noi ceva dincolo de puterile noastre? Măsurăm și cuprindem noi cu simțurile și cu aparențele noastre nemărginirea și veșnicia? Putem face noi din nimic — nu cerul și pămîntul, soarele, luna și stelele, munții și mările, dar măcar un firicel de iarbă, o sămînță de grîu, o vietate cit de mică, o floare sau o frunză?

Cine ești tu deci, credinciosule, ca să nesocotești, să uiți, să disprețuiești sau să judeci pe Dumnezeu? Ce știi și ce poți tu înaintea Ființei supreme, atotputernice, atotștiuitoare, atotcuprinzătoare, a veșnicului Dumnezeu? Cine ești tu, care trăiești aici și acum de azi pînă mine, pe care te ucide o boală, o greșeală, o întimplare, ba chiar un microb nevăzut, mai tare de cît tine? Sau o cauză pe care nu o cunoști și n-o poți înlătura sau birui? Cine ești și ce ești tu, ca să uiți de Dumnezeu, să nu te rogi, sau să te rogi de nevoie, cu îndoială, ca de silă și fără cutremur? Cine ești tu care socotești că nu ai păcate și că nu ai trebuință să le mărturisești și să ceri iertare lui Dumnezeu?

Așa cum sîntem: mici și slabi, vinovați și datori înaintea lui Dumnezeu, avem totuși de la El dreptul, puțința și bucuria de a ne ruga, avem datoria de a ne ruga. Ne este Tată și-I sîntem fii. Ne este Dumnezeu și Stăpîn. Îi sîntem credincioși și slujitori. El este Preasfînt, noi sîntem păcătoși; El este bun și drept, noi sîntem răi și nedrepti.

Vinovați sîntem, dar El ne iartă dacă ne rugăm, ne pocăim, și ne îndreptăm. Sîntem slabi dar El ne întărește. Sîntem neștiutori, dar El ne luminează. Sîntem necăjiți, strîmTORAți, apăsați de griji, de supărări sau de nevoi, dar El ne ajută, ne ușurează și ne mîngie. Noi știm puțin și putem puțin, dar El știe totul și poate totul.

Trebuie însă să credem, să nădăjduim și să voim: Să voim și să ne silim a ne învrednici de ascultarea lui Dumnezeu, de mila și de bunătatea Lui cea totdeauna binevoitoare și binefăcătoare. Să voim a fi adevărați fii ai lui Dumnezeu, adevărați credincioși și adevărați slujitori ai lui Dumnezeu.

Nu Dumnezeu se îndepărtează de la noi, ci noi ne îndepărtăm de la Dumnezeu. Nu Dumnezeu ne uită și ne părăsește pe noi, ci noi uităm și ne îndepărtăm de Dumnezeu. Nu Dumnezeu greșește și păcătuiește față de noi, ci noi greșim și păcătuim înaintea lui Dumnezeu. Nu Dumnezeu ne nedreptățește, ne întristează sau ne pîgubește cu ceva pe noi, ci noi nedreptățim și mîhnim pe Dumnezeu.

Iar Dumnezeu nu face rău pentru rău, nici rău pentru bine. Dumnezeu este îndelung-răbdător, mult milostiv și așteaptă întoarcerea noastră, îndreptarea noastră, gîndurile și faptele noastre cele bune, așteaptă rugăciunile noastre.

Da, *iubiți credincioși*, Dumnezeu așteaptă rugăciunile noastre. Din păcatele și din nepăsarea noastră sîntem nevrednici înaintea lui Dumnezeu dar din mila și din bunătatea Lui sîntem în drept și datori totodată să ne rugăm Lui, dar prilej de rugăciune este totodată grija și nevoia, toată neputința și tot necazul, orice primădie și durere ca și orice bucurie, orice mulțumire și nădejde, orice ajutor primit, orice dorință bună împlinită, orice pas, orice lucru, orice greșeală și orice păcat, orice seară și orice dimineață, orice bucată de pîine, orice sîrbătoare îndeosebi și mai ales în această casă a lui Dumnezeu care este biserica.

Pentru a ne ruga cu adevărat, trebuie să ne rugăm cu respectul și cu sfînta bunăcuviință ce datorește omul lui Dumnezeu.

Trebuie să ne rugăm cu credință întreagă, caldă și increzătoare, cu evlavie, cu nădejde, cu gînduri bune, cu cuget curat, cu inimă smerită, deschisă toată și plecată lui Dumnezeu.

Trebuie să ne rugăm cu conștiința micimii și a puținătății noastre omenești aflate în fața maiestății dumnezeiești. Trebuie să ne rugăm pătrunși și cutremurați de fiorii vinei și răspunderii noastre duhovnicești înaintea bunului, marelui și atotputernicului Dumnezeu; de starea noastră de păcat înaintea sfînteniei și curăției lui Dumnezeu; de gîndul nedesăvîrșirii noastre în fața desăvîrșirii Dumnezeiești.

Dumnezeu nu ne alungă, nu bate, nu jignește, nu amenință, nu pedepsește, nu respinge pe cel ce se apropie de El, pe cei ce vin la El. Să ne cutremurăm și să ne temem cu atît mai mult în nevrednicia noastră, cu cît Dumnezeu este mai îndelung-răbdător și mai bun cu noi. Să fim stăpîniți înaintea Lui de sfînta rușine și fică a credinței, a cucerniciei și a smereniei creștine.

Cu cît vom gîndi mai mult și vom înțelege mai bine cine este Dumnezeu pentru noi și ce sîntem noi înaintea Lui; cu cît ne vom pătrunde mai mult cu credința, cu dragostea, cu cinstea și cu inima noastră în taina existenței și prezenței lui

Dumnezeu în viața noastră; cu cât ne vom încredința mai mult de mărirea Lui dumnezeiască și de nimicnicia noastră personală, cu atât vom înțelege mai mult ce mare și sfânt și fericit lucru este a ne putea ruga lui Dumnezeu și a nădăjdui iertarea noastră, mila și ajutorul Lui, ocrotirea noastră.

Învrednicește-ne, Doamne, să ne rugăm!

Primește-ne să ne rugăm, ajută-ne să ne rugăm!

Neputincioși și slabi fiind noi din firea și din păcatele noastre, luminează-ne Tu, Doamne, îndreptează-ne, întărește-ne, iartă-ne și pleacă ochii Tăi spre noi și urechile Tale spre rugăciunile noastre!

Învrednicește-ne, Doamne, să ne rugăm în toate zilele vieții noastre! Dăruiește-ne gândul și puterea faptelor bune, puterea de a te cunoaște și a te mărturisi, de a ne închina Ție în Duh și în evlavie, de a Te preamări după cuviința slavei Tale!

Dă-ne, Doamne, harul și bucuria rugăciunii! Fă, Doamne, din smeritele noastre rugăciuni către Tine ajutorul Tău către noi, fă-le mila Ta către noi, fă-le ocrotirea noastră de către Tine! Fă-le, Doamne, hrană, fă-le sănătate, fă-le, nădejde și dobândire de iertare! Fă-le, Doamne, nădejde de tot binele! «Că toată darea cea bună și tot darul desăvârșit ne sosește pogorînd de la Tine, Părintele luminilor și Ție slavă, mulțumire și închinăciune înălțăm Tatălui și Fiului și Sfintului Duh». Amin!

Prof. TEODOR POPESCU

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII

(martie-aprilie)

Îmbunătățirea activității O.N.U. izvor al păcii și destinderii internaționale

La începutul lunii martie, la palatul O.N.U., de pe insula Manhattan, a avut loc o importantă dezbateri privind menirea Organizației Națiunilor Unite în viața internațională.

Cadrul acestei dezbateri l-a oferit prima sesiune a «Comitetului special pentru Carta O.N.U. și creșterea rolului Națiunilor Unite» — organism creat la cea de a XXX-a Adunare Generală, ca urmare a unei rezoluții propuse de R. S. România și Filipine, împreună cu alte 72 de state și adoptate prin consens. În prima lor etapă lucrările și-au propus rezolvarea unor probleme organizatorice și procedurale, pentru a se putea, apoi, trece la abordarea problemelor de fond, printre care a figurat, cu precădere, problema păcii și colaborării între state și popoare.

Încă din prima zi a dezbaterilor, secretariatul O.N.U. a difuzat ca document oficial al Adunării Generale capitolul integrat din Expunerea prezentată la 18 decembrie 1975 de președintele R. S. România Nicolae Ceaușescu, la Marea Adunare Națională, cu privire la îmbunătățirea activității O.N.U. și ridicarea rolului său la înălțimea responsabilității ce-i revine în lumea contemporană.

Cu acest prilej, documentul românesc s-a adăugat șirului de acțiuni concrete prin care România socialistă și-a exprimat atașamentul și încrederea în rolul crescând pe care poate să-l joace Organizația Națiunilor Unite în determinarea unui nou curs al vieții internaționale, în ansamblul său.

Cu acest prilej, reprezentantul R. S. România, Dl. Ion Datcu, reafirmând poziția țării noastre la lucrările Comitetului, a reliefat imperativul participării active și directe a tuturor statelor la rezolvarea problemelor internaționale, ca și principalele direcții de acțiune care ar trebui, din punct de vedere al R. S. România, să rețină atenția Comi-

telului, dintre care amintim : îmbunătățirea Cartei și a perfecționării activității O.N.U. ; rolul și locul O.N.U. în contextul evoluțiilor contemporane și al cerințelor implicate de aceste evoluții ; poziția exprimată de state în problema păcii și securității internaționale ; instituirea de noi aporturi între toate statele lumii ; prioritatea ce trebuie acordată creșterii și capacității O.N.U. în domeniile economic și social, precum și al democratizării și îmbunătățirii structurilor sale, în așa fel încît sistemul Națiunilor Unite să fie în măsură de a-și spori contribuția la realizarea obiectivelor sale.

Lucrările Comitetului special pentru Carta O.N.U. și creșterea rolului Națiunilor Unite au toate premisele pentru desfășurarea unei activități rodnice, conforme încrederii popoarelor în capacitatea de a-și aduce o contribuție de valoare la instituirea unor legături frățesti între toate statele lumii, la edificarea unei lumi a păcii, securității și colaborării.

Se poate afirma cu certitudine că, în ansamblul lor, lucrările Comitetului, care au durat aproape două săptămîni, au confirmat părerea că dezbaterile privind îmbunătățirea Cartei O.N.U. se înscriu într-un proces de durată. În același timp, prin hotărîrile luate de participanții la lucrări, au arătat cu prisosință, că este necesar ca toate negocierile și discuțiile pe această temă să fie purtate sincer, cu grijă, răbdare și spirit de înțelegere, cu respect pentru poziția fiecărei țări, avîndu-se totodată în vedere interesele generale ale întregii umanități. Și aceasta pentru că numai pe baza unei examinări aprofundate, multilaterale a tuturor sarcinilor O.N.U. se va putea ajunge la soluții care să intrunească adeziunea generală.

Această primă etapă a dezbaterilor Comitetului a ilustrat pe deplin actualitatea și însemnătatea inițiativei țării noastre, R. S. România, în frunte cu președintele ei, Dl. Nicolae Ceaușescu, privind creșterea rolului O.N.U. în viața internațională, pentru ca acesta să devină un instrument internațional mai puternic și mai eficace, în măsură să răspundă cu adevărat năzuințelor de pace, bunăstare și progres ale tuturor popoarelor lumii.

Relațiile culturale, mijloc de apropiere, cunoaștere și prietenie între popoare

Astăzi, mai mult ca oricînd, R. S. România este cunoscută pretutindeni în lume pentru acțiunile ei concrete în vederea statornicirii unor relații de tip nou, între state și popoare, care să ofere fiecărei națiuni garanția dezvoltării sale libere și independente, în scopuri pașnice, de bunăstare și progres.

În cadrul acestor acțiuni concrete se înscriu și manifestările culturale dedicate R. S. România în diferite țări, prilej de colaborare, cunoaștere mai profundă și apropiere. Astfel, în ziua de 9 martie, la Fundația Națională a Cercetării Științifice din Atena — Grecia — a avut loc deschiderea oficială a săptămîinii culturii românești, care a fost inaugurată de prezentarea «Expoziției de carte românească».

Organizată sub egida Ministerului elen al Culturii și Științelor, în colaborare cu Ambasada Română în Grecia, expoziția, care a cuprins peste o mie de volume, a oferit un moment de întâlnire a publicului grec cu bogata activitate editorială din țara noastră. Au fost expuse lucrări reprezentative din literatura social-politică, beletristică, tehnico-științifică, enciclopedică, turistică, pentru copii etc., apărute între anii 1973—1975, în limba română ca și în alte limbi.

Unul din sectoarele expoziției a fost consacrat ilustrării activității de editare în țara noastră a unor opere aparținând artei, literaturii și civilizației elene.

În continuare, în sala mare a Fundației Naționale a Cercetării Științifice, a avut loc prezentarea filmului artistic «Pe aici nu se trece», ocazie prin care «Cinemateca» Greciei a inaugurat «Zilele filmului românesc la Atena».

Cele două manifestări au fost deschise de Constantin Trypanis, ministrul culturii și științelor.

Totodată, la Centrul artistic internațional «Athenaeum», a avut loc vernisajul expoziției de artă decorativă românească, prezentînd publicului și presei grecești diferite lucrări, creații ale artiștilor români.

Tot la Atena, în luna martie, a apărut volumul: «România în fața viitorului».

Așa cum sublinia în nota introductivă scriitorul Kostas Valetas sub îngrijirea căruia a fost publicat volumul, editarea lui «capătă dimensiuni deosebite astăzi, cînd popoarele balcanice pot să colaboreze și să stabilească între ele relații de bună vecinătate, prietenie și colaborare.

În prefața cărții, semnată de Ilias Ilion, președintele E.D.A., se evidențiază ideile care domină activitatea președintelui R. S. România, Dl. Nicolae Ceaușescu, pe plan extern, în vederea apropierii și înțelegerii între statele balcanice, la construirea edificiului păcii în Balcani și pentru întărirea relațiilor prietenești dintre R. S. România și Grecia.

Manifestări culturale au avut loc și la Belgrad unde, la 17 martie, vernisajul expoziției «Din comorile artei populare românești», organizată de Muzeul de artă populară al R. S. România în colaborare cu Muzeul de etnografie din capitala iugoslavă, s-a bucurat de un deosebit succes în rîndul publicului iugoslav și în coloanele presei.

La vernisaj au luat cuvîntul Olga Nikolici, membră a Consiliului executiv al R. S. Serbia și Virgil Cazacu, ambasadorul României la Belgrad.

*

În această perioadă la Casele Monferrato, cunoscut centru economic și cultural din Piemont, s-a desfășurat ciclul de manifestări culturale românești intitulat: «Întîlnire cu România». În cadrul acestor manifestări inițiate de primăria din localitate, în colaborare cu catedra

de limba și literatura română a Universității din Torino și cu Asociația de prietenie Italia—România, s-au ținut o serie de conferințe privind istoria țării noastre, s-au făcut proiecții de filme artistice și documentare și expoziții consacrate istoriei și civilizației românești, dezvoltării contemporane a țării noastre, artei populare românești, precum și relațiilor italo-române.

*

În cadrul aceluiași manifestări, la 21 martie, la Lima, în Casa de cultură «Lince» a avut loc o seară culturală consacrată R. S. România, cu prilejul inaugurării unei expoziții de fotografii despre țara noastră.

Expoziția a prezentat un amplu tablou al realizărilor obținute de poporul român în perioadă construirii societății socialiste multilateral dezvoltate.

Seara culturală s-a încheiat cu o conferință care a relevat relațiile de prietenie dintre România și Peru, colaborarea pe multiple planuri dintre cele două țări.

*

La palatul de Arte Frumoase din Capitala Mexicului a fost inaugurată o expoziție de artă naivă românească. Cuvântările rostite cu această ocazie de către reprezentanții celor două țări au evidențiat dezvoltarea continuă a relațiilor româno—mexicane, a cunoașterii reciproce a valorilor spirituale ale celor două popoare.

Evident, pretutindeni în lume, au avut loc manifestări care să contribuie la pacea și prietenia poporului român cu celelalte popoare.

Pentru un climat de pace și prietenie

Între 26—29 martie a.c. președintele R. S. România, Dl. Nicolae Ceaușescu, împreună cu Doamna Elena Ceaușescu și alte persoane oficiale au făcut o vizită oficială în Grecia, la invitația președintelui Republicii Elene, Constantin Tsatsos, într-o atmosferă de caldă prietenie și cordialitate, sub semnul dorinței reciproce de a intensifica și diversifica relațiile de colaborare româno-elene.

Agenda de lucru a șefului statului român a cuprins un bogat program de întîlniri, contacte, convorbiri — definitorie fiind dorința reciprocă de ridicare, pe o treaptă superioară, a tradiționalelor legături româno—elene, de identificare a noi posibilități și domenii de conlucrare multiplă, în interesul celor două țări și popoare, al păcii și cooperării în Balcani, în Europa și în lume.

Schimbul de vederi pe care președintele Nicolae Ceaușescu l-a avut, în cursul vizitei, cu șeful statului elen, Constantin Tsatsos, convorbirile oficiale purtate cu primul ministru, Constantin Karamanlis, importanțele documente semnate cu acest prilej, au întărit și multiplicat relațiile bilaterale. Contribuind, din plin, la dorința de pace, ajutor reciproc și prietenie dintre cele două popoare.

Așa cum se menționează în comunicatul comun dat publicității cu acest prilej, reprezentanții celor două țări au analizat stadiul actual al

raporturilor reciproce, în ce privește prezentul, evidențiind dezvoltarea favorabilă a ansamblului relațiilor dintre România și Grecia, progresul realizat în domeniile schimburilor comerciale și cooperării economice, colaborarea fructuoasă în domeniile științei, culturii, artei, turismului, radio-televiziunii etc.

S-au remarcat, totodată, principiile pe care cele două țări își întemeiază relațiile dintre ele, precum și relațiile cu celelalte state ale lumii — egalitate în drepturi, respectarea reciprocă a independenței și suveranității naționale, neamestecul în treburile interne, avantajul mutual, nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forța etc., principii enunțate, de altfel, și în Declarația solemnă comună, semnată în luna mai 1975, la București, cu ocazia vizitei în țara noastră a primului ministru al Greciei, Constantin Karamanlis.

În cursul convorbirilor oficiale româno—elene a fost efectuat un amplu schimb de vederi asupra problemelor internaționale actuale. Comunicatul comun dă expresie în această ordine de idei, satisfacției față de încheierea cu succes a Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa prin semnarea Actului final de la Helsinki, care deschide dimensiuni noi și perspective multilaterale idealurilor de coexistență pașnică pe întreg globul pământesc.

În comunicat se reafirmă, de asemenea, sprijinul deplin al României și Greciei față de scopurile și principiile Națiunilor Unite, subliniind necesitatea ca O.N.U. să devină un instrument mai eficace pentru menținerea păcii și întărirea securității internaționale, pentru promovarea înțelegerii și cooperării între toate statele lumii.

Un loc deosebit, în cadrul convorbirilor, a revenit problemelor colaborării în Balcani, spațiu geografic căruia îi aparțin atât România cât și Grecia. În această privință ambele părți au apreciat succesul reuniunii interbalcanice de la Atena din februarie a.c., care a constituit o primă inițiativă de mare însemnătate destinată să pună în aplicare, pe plan regional, a Actului final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, în interesul păcii în Balcani, Europa și întreaga lume.

În ce privește viitorul, România și Grecia și-au reafirmat voința de a pune în practică Declarația solemnă comună și de a dezvolta relațiile lor de prietenie și colaborare avantajoasă în toate domeniile.

Așa cum sublinia președintele R. S. România, Dl. Nicolae Ceaușescu — în cadrul unei întâlniri cu reprezentanții presei și radio-televiziunii grecești — «vizita în Grecia s-a încheiat cu rezultate foarte bune, adoptându-se de comun acord documente importante care așază pe bază trainică, de lungă durată, colaborarea multilaterală româno-greacă, ...în interesul celor două popoare, al colaborării în Balcani, al păcii generale».

Din Grecia solii de pace și prietenie ai României Socialiste, președintele Nicolae Ceaușescu, doamna Elena Ceaușescu și persoanele care-i însoțeau, au făcut o vizită oficială și în Kuweit — 29—31 mar-

tie — la invitația emirului Sabah Al-Salem Al-Sabah și a doamnei Norryyah Al-Sabah.

Vizita oaspeților români a fost întâmpinată cu vie satisfacție de întreaga opinie publică a țării gazdă, ea deschizând o nouă pagină de rezonanță istorică în raporturile româno-kuweitiene și exprimând un puternic omagiu la adresa personalității șefului statului român, a politicii românești de cooperare și solidaritate activă cu toate statele arabe, în rindul cărora Kuweitul ocupă un loc de seamă.

În cadrul convorbirilor oficiale, desfășurate într-o atmosferă caldă, prietenească, s-au analizat frumoasele posibilități de dezvoltare a colaborării dintre cele două țări și principalele aspecte ale vieții contemporane.

Comunicatul comun semnat trece în revistă stadiul dezvoltării relațiilor bilaterale dintre România și Kuweit și remarcă progresele realizate în raporturile de prietenie și colaborare dintre cele două țări și popoare, subliniind importanța Acordului comercial și a Acordului de cooperare economică și tehnică încheiate între cele două state. Președintele României și emirul Kuweitului au analizat, de asemenea, aspectele concrete referitoare la consolidarea relațiilor bilaterale și au scos în evidență posibilitățile existente privind dezvoltarea și diversificarea acestora în viitor și în diferite domenii de activitate.

O atenție deosebită a fost acordată situației din Orientul mijlociu, reafirmându-se și cu acest prilej poziția consecventă a României de soluționare pașnică a conflictului pe baza retragerii Israelului din toate teritoriile arabe ocupate în urma războiului din 1967 și rezolvarea problemei poporului palestinian în conformitate cu interesele și aspirațiile sale legitime, inclusiv crearea unui stat palestinian de-sine-stătător.

În cadrul schimbului de opinii s-a remarcat contribuția pe care trebuie să o aducă țările în curs de dezvoltare, țările nealinierte, țările mici și mijlocii, toate statele la rezolvarea problemelor internaționale, amintindu-se necesitatea creșterii rolului O.N.U. în viața internațională.

În comentariile lor, ziarele kuweitiene au apreciat că vizita oaspeților români a oferit un bun prilej, atât pentru R. S. România cât și pentru Kuweit de a stabili o cooperare constructivă reciprocă în beneficiul celor două țări, dând noi valențe legăturilor de prietenie dintre România și Kuweit, ce se înscriu în contextul mai larg al relațiilor frățești, de simpatie și solidaritate activă dintre România și țările arabe, relații călăuzite de idealurile păcii și cooperării internaționale, în vederea zidirii unei lumi mai bune și mai drepte.

Priorități ale cooperării economice în Europa în folosul cauzei înțelegerii și păcii în lume

Între 30 martie și 10 aprilie a.c., la Palatul Națiunilor din Geneva, a avut loc sesiunea anuală a Comisiei economice a O.N.U. pentru Europa la care au luat parte delegații reprezentând 34 state membre printre

care și R. S. România. Delegația țării noastre a fost condusă de Constantin Oancea, adjunct al ministrului afacerilor externe al R. S. România.

Lucrările sesiunii s-au concentrat asupra elaborării proiectelor de rezoluții care să constituie baza activității de ansamblu a Comisiei și a organismelor sale în viitorii ani.

Dezbaterile sesiunii au pus totodată în evidență necesitatea sporirii eforturilor potrivit cărora cooperarea dintre statele participante să fie loială interesului fiecărui stat și pentru realizarea păcii și dreptății sociale.

Delegația română participând laborios, cu idei și propuneri constructive, la activitățile sesiunii, a subliniat, în cadrul lucrărilor, că, în vederea realizării obiectivelor ce-i revin, Comisia trebuie să pornească de la realitățile economice ale continentului, luându-se ca principii de bază necesitățile specifice ale țărilor europene mai puțin dezvoltate, prin eliminarea discriminărilor și decalajelor ce se manifestă în relațiile dintre aceste țări și celelalte țări membre ale Comisiei și în spiritul nou consacrat de Conferința general-europeană de la Helsinki.

«România — declara șeful delegației române — va acționa ferm, în strînsă colaborare cu toate celelalte state membre, pentru ca actuala sesiune să contribuie substanțial la întărirea rolului Comisiei, la adaptarea acțiunii sale la cerințele economice și politice ale vieții internaționale, pentru instaurarea unor relații cu adevărat noi între statele europene și pentru o dezvoltare largă a colaborării în condiții de deplină egalitate, care să contribuie la cauza păcii în Europa și întreaga lume».

Schimburi fructuoase în interesul păcii și progresului

Între 7—10 aprilie a.c., ne-a vizitat țara Dl. Luis Cabral, președintele Consiliului de Stat al Guineei—Bisau.

Evoluția rodnică și mereu crescîndă a relațiilor dintre R. S. România și Republica Guineea—Bisau marchează una din trăsăturile constante ale politicii externe a țării noastre — solidaritatea militantă, prietenia și colaborarea cu tinerele state care au pășit pe calea dezvoltării independente, afirmării de sine stătătoare, făuririi unei vieți noi, a unui viitor prosper.

În cadrul convorbirilor oficiale s-a analizat evoluția relațiilor bilaterale, pe plan politic, economic, tehnico-științific, cultural și în alte domenii de activitate, spre binele ambelor popoare, al cauzei colaborării și înțelegerii în lume.

Făcîndu-se schimburi de opinii asupra actualității internaționale, s-au remarcat victoriile obținute de popoarele africane pe calea eliberării și independenței naționale, care vor asigura pe viitor pacea și colaborarea internațională pe bază de deplină egalitate între toate națiunile lumii.

Rodul convorbirilor dintre președintele Nicolae Ceaușescu și Luis Cabral s-a concretizat prin semnarea Declarației solemne comune și Acordului de cooperare economică, tehnică și industrială pe termen lung

între R. S. România și Guineea—Bisau, ceea ce demonstrează că, cele două țări, deși sînt situate pe continente diferite, sînt apropiate prin idealurile lor de progres social și de pace.

În aceeași atmosferă frățească s-a desfășurat și vizită făcută țării noastre de către Dl. Léopold Sédar Senghor, președintele Republicii Senegal și doamna Collette Sédar Senghor (20—26 aprilie a.c.), la invitația președintelui R. S. România, Dl. Nicolae Ceaușescu și a doamnei Elena Ceaușescu.

Adăugîndu-se precedentelor întîlniri de la Dakar și București — ale celor doi șefi de stat, și de această dată, convorbirile dintre președinții Nicolae Ceaușescu și Léopold Sédar Senghor s-au purtat sub semnul prieteniei, stimei și înțelegerii reciproce, reliefindu-se dezvoltarea raporturilor multilaterale dintre România și Senegal, precizîndu-se totodată poziția celor două popoare cu privire la rolul statelor africane în promovarea cooperării internaționale, în lupta pentru instaurarea dreptății, păcii și progresului omenirii.

Circumscrie relațiilor de prietenie, solidaritate și colaborare multilaterală dintre România socialistă și statele africane, aceste vizite au atestat preocuparea consecventă a statului nostru pentru întărirea continuă a raporturilor cu țările care au pășit pe calea dezvoltării de sine stătătoare, între care, se știe, un loc important îl ocupă tinerele state africane, state dornice de pace și prietenie și colaborare cu toate țările.

REDACTIA

ȘTIRI ECUMENICE

În Minăstirea Penteli—Atena, s-a întrunit Comitetul pregăditor pentru congresul Facultăților ortodoxe de teologie. Au participat reprezentanți ai Facultăților și Institutelor teologice din Atena, Tesalonic, București, Belgrad, Paris, precum și reprezentanți ai unor Biserici Ortodoxe. Din partea Bisericii noastre au participat Pr. Conf. D. D. Popescu, Prorectorul Institutului teologic din București și Pr. D. Soare, Consilier patriarhal la Serviciul relațiilor externe bisericești. Congresul se va întruni în luna august, în Minăstirea Penteli. Tema generală a congresului: «Teologia Bisericii și aplicarea ei în viață», va fi tratată în trei capitole, fiecare avînd trei subdiviziuni. Astfel I: «Teologia ca expresie a vieții și conștiinței Bisericii» a) Liturghia și spiritualitatea; b) Spiritul comunitar și sinodalitatea; c) Aspecte istorice și eshatologice. II. «Teologia ca expresie a prezenței Bisericii în lume», a) Mărturisirea puterii mîntuitoare; b) Misiunea și îndatoririle pastorale; c) Dinamica lumii în Biserică. III. «Teologia în reînnoirea vieții Bisericii», a) «Examinarea critică a teologiei în aplicarea ei»; b) «Catolicitate și etnicitate»; c) «Ecumenicitatea Ortodoxiei».

În discuție cu o delegație anglicană, oficială, Patriarhul ecumenic din Constantinopol, Dimitrie I, a afirmat că în Bisericile Ortodoxe din lumea întreagă nu se manifestă dorința după admiterea femeilor la hirotonire în preot și nu are impresia că Ortodoxia își va schimba cîndva această poziție teologică.

Comitetul regional al «Conferinței Creștine pentru Pace» din Sierra Leone a organizat la Freetown o «consultație internațională» cu tema: «Pace, dezvoltare și dreptate» — tema zilei în partea locului.

Împotriva «împărtășirii deschise» între credincioșii anglicani și romano-catolici s-a ridicat atît Biserica Anglicană cît și cea Romano-Catolică, cu motivarea că n-ar servi cu nimic la înfăptuirea unității bisericești.

«Pro Veritate» este titlul noului buletin publicat de «Institutul creștin» din Africa de Sud.

La Flensburg (R. F. Germania) a apărut Biblia tradusă în «Platdeutsch» — dialect în Germania de Nord (Ep. 9, 10/76).

Cardinalul Paulo Evaristo Arns, Arhiepiscop de Sao Paulo, întrebât într-un interviu dacă Vaticanul ar fi de acord cu preoți căsătoriți, a răspuns: «Dacă necesitatea ar pretinde, Papa ar fi de acord și cu această rezolvare a situației».

La universitatea ebraică din Ierusalim există o catedră pentru Noul Testament, — titular David Flusser (vienez de origine, expatriat în 1939). Noul Testament

— spune Flusser — nu trebuie înțeles numai ca documentul unei religii, ci și ca o parte a istoriei iudaice. Studiind creștinismul se înțelege mai bine iudaismul. Profesorul Flusser a conferențiat la mai multe Institute teologice creștine din Europa Apuseană.

«Un multiplu jubileu» este titlul unui substanțial reportaj apărut în «Kirchliche Blätter» (Sibiu), publicație lunară a Bisericii Evanghelice C.A. din țara noastră. E vorba de serbările de la Patriarhia din București în legătură cu 50 de ani de la ridicarea Bisericii noastre la rangul de Patriarhie și 90 de ani de la proclamarea autocefaliei ei. La acestea s-a adăugat ridicarea Episcopiei de Galați la rangul de «Arhiepiscopie a Tomisului și Dunării de Jos», cu un Episcop-vicar, având sediul la Constanța — Tomisul de altă dată. Se știe că la primul sinod ecumenic de la Niceea (325), a participat și Episcopul de la Tomis, — primul sediu episcopal din patria noastră. Se mai notează și despre refacerea Episcopiei de Alba Iulia, în amintirea primei Mitropolii Ortodoxe din Ardeal, înființată la 1600 de Mihai Viteazul. La serbări au participat Bisericile Ortodoxe din toată lumea, reprezentate prin Patriarhi sau Mitropoliți, Biserica Romano-Catolică printr-un Cardinal curial, cea Veche-Catolică prin Arhiepiscopul de Utrecht, cea Anglicană printr-un Episcop. Au fost deasemenea prezente reprezentanți ai Consiliului Ecumenic al Bisericilor, ai Conferinței Bisericilor Europene, al Conferinței Creștine pentru Pace și ai tuturor cultelor din țară.

Aceste serbări jubiliare au arătat — se scrie în reportaj — multe relații pe care le are în lumea întreagă Biserica Ortodoxă Română și marele prestigiu de care se bucură aceasta».

Învățatul american Dr. George Palade, de origine română, distins cu premiul «Nobel» și membru de onoare al Academiei Republicii Socialiste România a fost numit de Papa Paul VI membru al «Academiei de Știință a Vaticanului».

Delegați ai «Academiilor pentru științe» din Göttingen, München, Heidelberg, Mainz, Düsseldorf formează o «comisiune patristică», indicând izvoare, texte și studii privitoare la părinții bisericești. Un serviciu foarte util pentru cunoașterea lucrărilor sfinților părinți (K. 45/76)

S-a înființat «comisiunea pentru studiul istoriei Bisericilor din America Latină» «urmărind să descopere marile linii comune tuturor acestor Biserici și să faciliteze marelui mulțimi înțelegerea Evangheliei».

Membrii Prezidiului Comitetului Central al «Consiliului ecumenic al Bisericilor» deși în 1975 la Adunarea Generală ținută la Nairobi (Kenia) sînt următorii: 1) Doamna Annie Baeto Jiggé, născută la Lome (capitala statului Togo-Africa), a făcut studii juridice la Londra, în prezent este judecătoare la Curtea de Apel din Accra (Ghana). Activează de ani în mișcarea ecumenică, 2) Mitropolitul Nicodim (Patriarhia Ortodoxă Rusă), Este cel mai tînăr (46 ani) între președinți. Este și președintele «Conferinței pentru Pace» (Praga), 3) Dr. J. Miguez—Bonino, preot metodist și decan al Seminarului teologic unit din Buenos Aires (Argentina), 4) Tahī Bonar Simatupang, fost general în armata indoneziană, teolog mirean, președintele «Consiliului bisericesc indonezian», activează de ani în mișcarea ecumenică, 5) Arhiepiscopul Olof Sundby, primatul Bisericii Luterane din Suedia, 6) Doamna Dr. Cynthia C. Wedel, profesoară și scriitoare, fostă președintă a «Consiliului național al Bisericilor creștine» din SUA, în prezent președinta Crucii Roșii americane, — aparține Bisericii Episcopale.

În decursul timpului liturghia romano-catolică a fost de mai multe ori revizuită. În 1570 sub Papa Pius V («liturghia tridentină»), apoi în 1604 Papa Clemens

VIII, ulterior Papii Urban VIII, Pius XII, Ioan XXIII. Conciliul Vatican II asemenea s-a ocupat de reforma liturghiei. — A fost elaborat «Missale Romanum», care «după dispoziția Papei Paul VI, a devenit obligatorie cu data de 30 noiembrie 1969 pentru liturghia săvârșită în limba latină. Imediat s-a început apoi traducerea liturghiei în diferite limbi vorbite de credincioși. Traducerea în limba germană a devenit obligatorie cu data de 7 martie 1976. — Reforma și traducerea sfintei liturghii în limba credincioșilor n-au fost determinate de «febra modernizării», ci pentru ca textele liturgice să exprime mai clar sensul lor și astfel să ușureze credincioșilor participarea activă la serviciul religios (Kath. K. 8/76).

Dr. Carol Man, secretarul general al Alianței Luterane mondiale, afirmă într-un interviu că peste cîțiva ani se va ajunge la «unitatea vizibilă a Bisericii».

Un colectiv de specialiști din diferite continente, sub conducerea Prof. Univ. Dr. Johannes Quasten, se ocupă de vechea literatură bisericească publicînd pînă acum 40 volume din lucrările sfinților părinți bisericești în limbile: germană, engleză, franceză, spaniolă, italiană și latină.

Un «Comitet internațional Migne» a organizat în vara anului 1975 un congres la Chantilly lângă Paris pentru comemorarea unui veac de la moartea lui Jacques—Paul Migne, editorul sfinților părinți bisericești (382 volume).

«Candela suedeză» luminează tot mai puternic. Lucru firesc, fiind ea bine alimentată de comitetul de redacție în frunte cu Pr. Prof. univ. Dr. Alexandru Ciurea, Superiorul Parohiei ortodoxe române din Suedia. Menționăm din cuprinsul revistei nr. 4/1975: «Dubla sărbătorire a Bisericii Ortodoxe Române», avînd semnătura Prea Sfințitului Episcop — Vicar Patriarhal Dr. Antonie Ploieșteanul. E vorba de împlinirea a cincizeci de ani de la ridicarea la rangul de Patriarhie și nouăzeci de ani de la recunoașterea Autocefaliei Bisericii noastre. În stilul clar ce-i este propriu, Prea Sfințitul Antonie rezumă istoricul Bisericii noastre de-a lungul veacurilor, începînd cu Arhiepiscopia de Tomis, «cea mai veche Episcopie din țara noastră», azi reînviată, precum «reînviată a fost și eparhia Alba Iuliei, la împlinirea a 375 ani de la unirea tuturor românilor sub Mihai Viteazul, care a dat o nouă strălucire Mitropoliei de Alba Iulia». Se descriu serbările de la Patriarhia noastră.

Colaboratorul permanent al revistei «Candela», Pr. Dr. Dumitru Bodale — Philadelphia — USA, tălmăcește pe înțelesul tuturor, cunoscutul eveniment din viața Mîntuitorului: «Fuga în Egipt». Prof. D. I. Miloș scrie în limba suedeză despre colindele românești, — desigur, explică sensul lor —, și publică unele traduse chiar în versuri: O ce veste minunată (Gh. Dima), Moș Crăciun (D. Kiriac), Iată vin colindători (Tiberiu Brediceanu), Sus la poarta raiului (Emil Monția), Astăzi s-a născut Hristos (T. Popovici). Și tot Prof. Miloș, dînd cîteva date (în limba suedeză) despre Mihai Eminescu, traduce în versuri: «Rugăciune» și «Colinde, Colinde» (M. Eminescu) dedicîndu-i și o poezie proprie: «Muguri pentru Eminescu»... «lumina românească vine de la Eminescu, — Îndărăt la Eminescu. Sus la Eminescu». Prof. Dr. Constantin George Săndulescu (Secretarul General al Parohiei) publică un substanțial studiu despre Mircea Eliade, — în prezent profesor de istoria religiilor la Universitatea din Chicago, «savant cu reputație formidabilă în lumea științelor religiei», și care, «spre deosebire de alți scriitori de origine română care au scris în alte limbi Mircea Eliade este fără doar și poate scriitor de limbă română». Frumoase pagini despre Șt. O. Iosif semnează Prof. Angela Simon. Seria studiilor istorice o continuă în numărul acesta Pr. Prof. Dr. Al. Ciurea cu: «325 de ani de la nașterea Mitropolitului Antim Ivireanul». — Drd. Ștefan Sandu publică o largă prezentare a unei lu-

crări a Episcopului Bisericii Lutherane Suedeze, Gustav Aulén — azi în vîrstă de 97 ani. Și Andrei Căruntu prezintă date din bogata activitate a Parohiei Ortodoxe Române din Suedia: slujbe religioase în diferite orașe, reuniuni după serviciile divine, în care se discută despre evenimente din viața poporului și Patriei noastre, — participări la diferite organizări religioase etc. — Urăm revistei «Candela» de la Stockholm să-și continue și sporească activitatea.

«Pătrunderea reciprocă în iubire, care-i cel mai bun dialog teologic, ne va permite să nu mai căutăm dificultățile în posibilități, ci posibilitățile în dificultăți» a afirmat Mitropolitul Ortodox Damaschinos Papandreu într-o conferință despre: «Euharistie și oficiu», ținută la Köln. Stăruind asupra elementelor deosebitoare ale gândirii teologice răsăritene și apusene, a spus între altele că, pe cînd teologia ortodoxă are un concept unitar despre Biserică și Sfintele Taine, teologia apuseană se ocupă de o serie de probleme singulare. De pildă formula: «Episcopul: imagine a lui Hristos, capul Bisericii», cuprinde o serie de probleme singulare: acțiunea ca locțiitor al lui Hristos, relația față de Biserică, oficiile Episcopului ș.a., dominînd gîndirea rațională, care din evul mediu impregnează teologia apuseană.

O posibilitate pentru reunirea Bisericilor creștine separate o vede Mitropolitul Damaschinos în «ecumenismul timpului», adică în întoarcerea la trecutul lor comun (ÖK. I. 11/76).

La Salzburg s-a înființat «Acțiunea pentru păstrarea liturghiei tridentine». Se știe că de la 7 martie 1976, în spaticul limbii germane a devenit obligatorie noua formă a liturghiei romano-catolice, în limba germană. «Liturghia tridentină», a papei Pius V, în limba latină, poate fi oficiată numai în cazuri singulare de către preoți bătrîni și fără asistență de credincioși. «Acțiunea» menționată, din care fac parte îndeosebi profesori universitari, intervine pentru păstrarea și a liturghiei latine, pentru «a evita o schismă care amenință în mod serios Biserica Romano-Catolică. Din motive de conștiință mulți credincioși s-ar simți în situația de a rupe cu Biserica Romano-Catolică» (A. 68/76).

— Teologia africană, căreia azi i se dă multă atenție, pune accentul pe experiența umană, — a spus, într-o conferință la Universitatea din Nairobi (Kenia), teologul protestant, Dr. Kato, secretar al asociației teologice evanghelice din Africa — și nu pe Sfînta Scriptură. Mulți teologi africani apără elemente ale tradițiilor obiceiurilor religioase africane, care nu sînt în acord cu învățătura biblică (Alt. K.K. 3/76).

— «Săptămîna Sfîntă în Ierusalim» este titlul unui film, care prezintă toate evenimentele în legătură cu Patimile și Învierea lui Hristos.

— «Alt — Katholisches Jahrbuch, 1976». Bonn.

Cuprinsul? Dens și variat.

Astfel texte biblice potrivite, rugăciuni variate și alese imnuri religioase înrămează datele calendaristice. Partea literară cuprinde o bogată serie de expuneri de cuprins religios general, precum și date istorice privind Biserica Veche catolică. Notăm paginile semnate de Episcopul i.r. Urs Küry, sintetizînd datele constituirii Bisericii Vechi-catolice în 1775 prin ieșirea din Biserica Romano-Catolică — în urma Conciliului Vatican I — a unui grup de credincioși, în frunte cu preotul Eduard Herzog — ales apoi primul Episcop al Bisericii Vechi-catolice. «Nu voim o nouă confesiune și deci nici o nouă Biserică — spunea E. Herzog la deschiderea primului sinod, în care s-a constituit Biserica Veche-catolică (14 iunie 1875) —, dar respingem dogmele vaticane despre Papa, pentru a păstra libertatea și adevărul Bise-

ricii Catolice...». Viitorul Bisericii rezidă — scrie autorul — în propovăduirea cuvântului divin, în mărturisirea adevărului religios și în conducerea credincioșilor spre o activitate corespunzătoare voiei divine, spre binele individual și colectiv. Din paginile Episcopului Küry se poate contura o bună imagine a Bisericii Vechi-catolice. Biserica aceasta se află în prezent, în discuții cu Bisericile Ortodoxe în vederea restabilirii unității Bisericii. Cuvinte frumoase sînt adresate mai multor credincioși, ce se remarcă printr-o frumoasă viață creștină personală și prin rodnică activitate pe teren bisericesc. Mai aflăm din paginile Anuarului că noul Episcop al Bisericii Vechi-catolice din Austria este Nikolaus Hummel, născut la 24 septembrie 1924 în Biled, Romania. Anuarul cuprinde și 1) registrul tuturor Bisericilor Vechi-catolice din lume, 2) registrul Bisericilor Anglicane, asemenea și 3) registrul Bisericilor Ortodoxe și al celor 4) Necalcedoniene. În legătură cu Patriarhia noastră sînt menționate și cele două Institute teologice, precum și revistele bisericești centrale. Ne permitem însă să facem unele precizări și completări. Precizăm că în Ungaria (p. 66) există un Vicariat Ortodox Român — 19 parohii — cu sediul în Gyula, care depinde de Patriarhia Ortodoxă Română. În Republica Federală Germania pe lângă parohia ortodoxă română din Baden-Baden, mai sînt parohii ortodoxe române la Offenbach — Frankfurt, Hamburg, München și Salzgitter—Lenstsd, care depind de Patriarhia noastră. Patriarhia noastră mai are parohii — nemenționate în «Anuarul Vechii-Catolice»: două în Suedia, două în Australia, una în Noua Zeelandă. Asemenea un Vicariat cu 32 de parohii în Iugoslavia. — (Diac. Prof. O. Bucevschi).

A apărut de curînd Buletinul de informații al Arhiepiscopiei Ortodoxe Grecești din Franța și al Exarhatului Patriarhiei Ecumenice pentru Spania și Portugalia intitulat «Témoignage et Pensée Orthodoxes», nr. 1, ianuarie 1976, în limbile greacă și franceză.

Acest Buletin se deschide printr-un «Cuvînt înainte» al I.P.S. Mitropolit Meletios al Franței, președintele Comitetului Episcopilor Ortodocși din această țară. După un «Editorial», urmează «Mesaje de Sărbători», adică, Mesajul de Crăciun și Anul Nou 1976 al Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Dimitrios I și Mesajul I.P.S. Mitropolit Meletios al Franței cu ocazia Crăciunului 1975. În continuare se prezintă manifestările Săptămîinii de rugăciune pentru unitate (18—25 ianuarie 1976).

După o rubrică intitulată «Fapte diverse», în care se prezintă itinerarul pastoral al I.P.S. Mitropolit Meletios, urmează Omilia pronunțată de I.P.S. Sa în biserica Bunevestiri din Lyon la 25 ianuarie 1976.

*

Între 1—3 februarie 1976 a avut loc la Centrul ortodox de la Chambésy, lângă Geneva—Elveția, o consultație episcopală a reprezentanților Patriarhiei Ecumenice din Europa Occidentală, la care au luat parte: I.P.S. Mitropolit Atenagora de Tiatira (Marea Britanie), I.P.S. Mitropolit Meletios al Franței și Spaniei, I.P.S. Arhiepiscop George de la Arhiepiscopia Franței și a Europei Occidentale, I.P.S. Mitropolit Emilian (Belgia), Irineu (R.F. Germania), Chrisostomos (Austria, Elveția și Italia) și Pavel (Suedia), sub președinția I.P.S. Mitropolit Meliton de Calcedon, decanul Sinodului permanent al Patriarhiei Ecumenice. Precizăm că numărul credincioșilor ortodocși din Europa Occidentală care aparțin juridic de Patriarhia Ecumenică se ridică la 1 milion și jumătate.

Este pentru prima oară că o adunare atît de reprezentativă a conducătorilor spirituali ai credincioșilor ortodocși din Occident ai Patriarhiei Ecumenice are loc,

cu scopul coordonării și organizării vieții acestora. S-au trecut în vedere ansamblul problemelor de ordin canonic, liturgic și pastoral al vieții Bisericii Ortodoxe Grecești din Europa occidentală și anume: legăturile eparhiilor cu Patriarhia Ecumenică, organizarea administrativă a fiecărei eparhii; statutul special al diocезelor din țările în care se găsesc; panorama vieții liturgice a eparhiilor; locașuri de cult, viață parohială, catehizare, preoți, calendar, folosirea limbilor locale.

S-a notat progresul realizat de Ortodoxie în această parte a Europei în contexte culturale variate și noile probleme pastorale care trebuie rezolvate, ca: reînnoirea catehezei, acțiune mai insistentă cu tineretul creștin ortodox, celebrarea liturghiei în limbile naționale etc.

Preocupându-se de condițiile vieții liturgice, episcopii eparhiilor Patriarhiei Ecumenice din Europa Occidentală s-au pronunțat în favoarea săvîrșirii seara a Liturghiei euharistice atunci cînd sărbătoarea cade într-o zi a săptămîinii și deci, comunitatea nu se poate aduna.

De asemenea, episcopii au examinat problema relațiilor cu diferitele confesiuni creștine, exprimîndu-și dorința creării în fiecare eparhie a unui serviciu special responsabil cu aceste raporturi ecumenice.

În privința «ospitalității euharistice», I.P.S. Mitropolit Meliton al Calcedonului a amintit că «comuniunea este încoronarea unității și nicidecum un mijloc de a înainta spre ea», dar că «n-ar trebui zdrobită ardoarea și setea unui creștin care cere comuniunea în Biserica Ortodoxă».

S-a discutat, de asemenea, problema dureroasă a preotului tînăr, rămas văduv și cu copii, episcopii arătînd că aceste cazuri să fie supuse discernămintului pastoral al episcopului, care pot acorda în mod excepțional autorizație de recăsătorire.

Un raport detaliat asupra consultației a fost prezentat Patriarhului Ecumenic Dimitrios și Sinodului permanent al Patriarhiei Ecumenice care vor hotărî măsurile de luat în cazurile prezentate.

Buletinul «Service Orthodoxe de Presse et d'Information» (S.O.P.) nr. 5/februarie 1976, publică următoarele date despre Biserica Ortodoxă din Cehoslovacia: Eparhia de Praga, condusă de I.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Dorotei, întîistătătorul acestei Biserici, cuprinde 38 parohii, 11 filiale, 32 preoți și 32.000 credincioși; Eparhia de Olomouc cuprinde 20 parohii, 12 filiale, 12 preoți și 15.000 credincioși; Eparhia de Prešov, condusă de Episcopul Nicolae, cuprinde 68 parohii, 120.000 credincioși; Eparhia de Mihailov, condusă de Episcopul Chiril, cuprinde 17 parohii, 31 filiale, 23 preoți și 24.000 credincioși.

Din anul 1951 există o Facultate de teologie la Prešov, care publică o revistă de teologie. De asemenea, Biserica Ortodoxă din Cehoslovacia publică două reviste: una în limba cehă, intitulată «Glasul Ortodoxiei», organul oficial al Bisericii, alta, în rusă și ucrainiană, intitulată «Moștenirea Sfinților Chiril și Metodiu». În plus, în fiecare an apare o carte de rugăciuni, în 5.000 de exemplare iar în 1975 s-a tipărit textul Sfintei Liturghii.

În Cehoslovacia, majoritatea Bisericilor creștine, fac parte din Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Cehoslovacia; Biserica Romano-Catolică din această țară nu face parte din acest Consiliu.

După cel de al doilea război mondial, Biserica Ortodoxă Rusă a grupat într-un Exarhat comunitățile ortodoxe din Cehoslovacia, care depindeau atunci fie de Patriarhia de Constantinopol, fie de Patriarhia Sîrbă. În anul 1951 Patriarhia Moscovei a acordat autocefalia Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia, care a fost aprobată de Biserica Ortodoxă Sîrbă și numai «de facto» de Patriarhia de Constantinopol.

La 7 februarie 1976 Papa Paul al VI-lea a restituit Bisericii din Tesalonic relicvele Sfintului Chiril, unul din «Apostolii Slavilor». Restituirea, a avut loc la intervenția Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Dimitrios I. Pentru moment, racla cu moaștele a fost depusă în biserica «Sfintul Dumitru» din Tesalonic, în așteptarea terminării bisericii dedicată Sfinților Chiril și Metodiu.

Comisia de într-ajutorare a Consiliului Ecumenic al Bisericilor — informează Buletinul «Service de Presse Protestant Romand» nr. 21 din 1 martie 1976 — a acordat un credit de 150.000 franci elvețieni Consiliului Bisericilor din Orientul Apropiat. Acesta a distribuit alimente de primă necesitate în zonele sinistrate din Beirut (Liban), ajutor de care au beneficiat mai ales arabii creștini, instalați în periferiile orașului.

Revista «Ekklesia», organul oficial al Bisericii Ortodoxe a Greciei în numărul său din 1 ianuarie 1976, consacră două comentarii celebrărilor care au avut loc în decembrie 1975 la Roma și Constantinopol pentru a X-a aniversare a ridicării ex-comunicărilor dintre Biserica Romano-Catolică și Patriarhia Ecumenică.

Asociația Hellenică pentru Raporturi Internaționale a hotărât instituirea Unui Premiu Internațional al Dialogului Liber, intitulat «Socrate», destinat să cinstească personalitățile, grecești sau străine, care contribuie la dezvoltarea unui dialog liber pe toate planurile sociale.

Primul Premiu «Socrate» a fost atribuit I.P.S. Mitropolit Meliton al Calcedonului pentru contribuția sa capitală la dezvoltarea dialogului liber dintre Biserici. Ceremonia decernării Premiului a avut loc la 5 februarie 1976 la hotelul «Grande Bretagne» din Atena, fiind înminat de Președintele Asociației Helenice pentru Raporturi Internaționale, Dl. Kacavelakis, în prezența I.P.S. Mitropolit Serafimos, Arhiepiscop al Atenei și Primat al Bisericii Ortodoxe a Greciei, a Em. Sale Mgr Nicolos Foscolas, Arhiepiscop romano-catolic al Atenei, a Pastorului Bisericii Protestante, a Primarului orașului și a altor personalități, printre care Ambasadorul M. Antonopoulos, a Ministrului Afacerilor Externe și a multor profesori de la Universitate.

La 14 februarie, înainte de a părăsi Atena, I.P.S. Mitropolit Meliton al Calcedonului a făcut o vizită Em. Sale Mgr Nicolos Foscolas, Arhiepiscop romano-catolic al Atenei. S-a discutat problema dialogului bisericesc dintre cele două Biserici și a situației Bisericilor din Grecia.

La 3 februarie, Sfintul Sinod al Bisericii Ortodoxe din Grecia, a ales un nou episcop, în persoana Arhimandritului Chrysostomos Zaphiris, cu titlul de Gardikion, dar fără reședință.

În același timp, noul ales a primit și sarcina de director al Centrului interortodox al Bisericii Ortodoxe a Greciei de la Mănăstirea Penteli.

Anuarul 1976 al Bisericii Ortodoxe din Grecia arată că episcopatul acestei țări cuprinde 75 episcopi rezidențiali (având titulatura toți de mitropoliți), fiind vacante numai două sedii — Grevena și Zante. Există încă alți zece mitropoliți, fără reședință, dintre care Mgr Kalinikos Karussos episcop de Roghoi este director la «Apostoliki Diakonia». În sfârșit doi alți episcopi fără reședință și trei episcopi vicari ai Arhiepiscopului de Atena, I.P.S. Serafimos, ceilalți doi foști arhiepiscopi și 13 mitropoliți pensionari completează această listă.

Biserica Ortodoxă din Creta face parte din Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, dar se bucură de o semi-autonomie. Ea este alcătuită actulamente din opt eparhii, cu 649 parohii, având 450.000 credincioși — informează Buletinul «Typos» din Atena din 29 februarie 1976.

La 18 februarie 1976 a sosit într-o vizită oficială la Atena, Prea Fericitul Patriarh Elias IV al Antiohiei și al întregului Orient, întorcînd astfel vizita pe care Prea Fericitul Arhiepiscop Serafim al Atenei a făcut-o anul trecut în Liban și Siria.

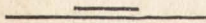
Întîistătătorul Patriarhiei Apostolice a Antiohiei a luat parte la o Adunare extraordinară a Sfîntului Sinod Permanent al Bisericii Ortodoxe a Greciei; au avut loc schimburi de vederi privind teme interbisericești și ecumenice.

La 1 februarie 1976 a avut loc în biserica Patriarhiei Ecumenice din Chambésy (Geneva) hirotonirea întru arhieru a noului Episcop de Arista, Mgr Vasilios Tsiopanas, ca Vicar al Mitropoliei din R.F. Germania a Patriarhiei Ecumenice. P. S. Sa s-a născut la Mesarista. Este licențiat al Școlii patriarhale de la Halki, din 1963, unde a studiat în special pe Sf. Vasile cel Mare. A beneficiat apoi trei ani de o bursă de studiu în R. F. Germania la Universitatea din Tübingen. Din 1966 a fost parohul bisericii grecești din Roma, participînd la diferite misiuni patriarhale la Muntele Athos și în Vatican.

La cea de a V-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Nairobi (Kenya), printre membrii Comitetului Central aleși se numără următorii ortodocși: *Patriarhia Ecumenică*: I.P.S. Mitropolit Hrisostom de Mira și I.P.S. Mitropolit Pavlos de Suedia; Prof. Ioannes Zizioulas, *Patriarhia Antiohiei*: I.P.S. Mitropolit Ignatios de Latakya; *Patriarhia Alexandriei*: I.P.S. Mitropolit Parthenios de Cartagina; *Biserica Ortodoxă Rusă* I.P.S. Mitropolit Juvenalie de Tula și Belev, P. Cuv. Arhim. Kyril Gundiaev, protoiereu Vitaly Borovoi și teologii: N. Teteriatnikov și A. Buievski; *Biserica Ortodoxă Sîrbă*: Diac. Radomir Rachici, subsecretarul Sf. Sinod; *Biserica Ortodoxă Română*: I.P.S. Dr. Justinian Moiescu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei și P. S. Episcop Dr. Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal; *Biserica Ortodoxă Bulgară*: I.P.S. Mitropolit Pankratie de Stara Zagora; *Biserica Ortodoxă Greacă*: I.P.S. Mitropolit Pantelimon de Tyana, Prof. Dr. Nikos Nissiotis și teologul C. Hrisokoidis; *Biserica Ortodoxă Poloneză*: P. C. Jan Ankimiuk; *Mitropolia greacă din America*: Prot. Jean Meyendorff...

A ieșit de curînd de sub tipar al doilea volum al excelentei publicații de artă religioasă «Comorile Muntelui Athos», în limba greacă, publicat în culori de Institutul patriarhal de studii patristice de la Mînăstirea Vlatades, de lângă Salonic. Acest volum prezintă capodoperele bizantine a patru mînăstiri: Ivir, Hilandar, Esfigmenu și Pantelimon.

Această colecție aruncă o lumină deosebită asupra civilizației bizantine și asupra picturii acesteia. Temele tratează atît viața civilă cît mai ales cea religioasă a bizantinilor: scene de luptă, antichități grecești, reproduceri de manuscrise cu miniaturi etc. — (Cezar Vasiliu).

ARTICOLE ȘI STUDII

A DOUA VENIRE A DOMNULUI HRISTOS (PARUSIA) ȘI UNELE ÎNTELEGEI GREȘITE ÎN LEGĂTURĂ CU EA

A doua venire întru slavă a Domnului Hristos este o învățătură fundamentală a religiei creștine. Ea a fost anunțată în nenumărate rânduri, în mod expres, de Mântuitorul, susținută cu aceiași tărie de Sfinții Apostoli și învățată de Biserică. Sfinții Părinți în sinodul de la Niceea (325) au sintetizat-o în art. 7 din Simbolul credinței: «Și iarăși va să vie cu slavă să judece viii și morții a căruia împărăție nu va avea sfârșit». Ea face parte dintre învățăturile eshatologice¹ ale creștinismului. Ele sînt foarte importante pentru viața Bisericii și a fiecărui creștin, căci se referă la destinul tuturor credincioșilor. Însă, ele cuprind taine adînci, nerelevante de Dumnezeu în toate detaliile lor, pentru care motiv înțelepciunea Bisericii nu le-a expus exhaustiv în vreo sinteză dogmatică sau în formulări doctrinare precise.

Teologii bazați pe date scripturistice și tradiția Bisericii le conturează cu respect, evlavie și prudență². Însă, unii credincioși ca și unii teologi au căzut în multe greșeli referindu-se la venirea a doua a Mântuitorului, îndepărtîndu-se astfel de doctrina adevărată a Bisericii.

Învățătura despre a doua venire a Domnului Hristos, denumită cu un termen special Parusie³, stă în mijlocită legătură cu alte evenimente eshatologice: învierea morților (I Tesaloniceni IV, 16; I Corinteni XV, 52; Ioan V, 28); judecata obștească (Matei XXV, 31—32; XIII, 41—42, 49); sfîrșitul sau înnoirea lumii (II Petru

1. Sub numele de eshatologie se înțelege suma tuturor învățăturilor, învățăturilor creștine referitoare la soarta finală a credincioșilor. Adică, învățăturile în legătură cu moartea credinciosului și judecata sa particulară; venirea a doua a Domnului Hristos, învierea morților, judecata generală și răsplata veșnică. Eshatologia, care etimologic înseamnă ultimile zile ale veacului, semnifică și proslăvirea lui, sau cu alte cuvinte, desăvîrșirea mîntuirii (c.f. Hristu Andrusos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe răsăritene*, Trad. de Dr. Dumitru Stăniloae, Sibiu, 1950, p. 432, notă).

2. Evdokimov Paul, *L'Orthodoxie*, Paris, 1959, p. 324.

3. Denumirea de Parusie înseamnă prezența cuiva (I Cor. XVI, 17; venirea unei persoane (Filip I, 26; II Tes. II, 9; în Noul Testament termenul este consacrat pentru a doua venire a Domnului Hristos la sfîrșitul veacului, pentru judecată și începutul împărăției Sale veșnice).

Astfel, ea se numește «venirea Fiului Omului» (Matei XXIV, 3, 27, 39; «arătarea Domnului» I Tim VI, 14; «arătarea Lui» II Tim. IV, 1; «arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos», Tit. II, 13; «strălucirea venirii Sale», II Tes. II, 8; «arătarea Domnului Iisus din cer», II Tes. I, 7; «arătarea slavei Lui», I Petru IV, 13; «Fiul Omului și ziua Sa», Luca XXI, 24; iar Sfinții Apostoli citeadată au denumit-o mai explicit (II Petru III, 7). «Ziua miniei și a arătării dreptei judecăți a Dumnezeu» (Romani II, 5); «Zi mare» (Iuda 6). cf. *Dictionn de Theologie Catholique*, Tome XI, Parousie, Col. 2044, J. Chaine.

III, 10, 13; Matei XXIV, 35). Ele au un loc important în economia mintuirii neamului omenesc, căci precum spunea un teolog, ele constituie primul și ultimul cuvânt al prediciei Domnului Hristos, cheia și rațiunea de a fi a acestei învățături⁴.

În adevăr, Domnul Hristos spre a îndeplini opera Sa mintuitoare, pentru care se întrupase (Ioan I, 14) a trebuit să întemeieze pe pământ ceea ce cărțile sfinte numesc «împărăția cerurilor» sau «împărăția lui Dumnezeu», sinonimă cu împărăția mesianică. Această problemă constituie tema principală a prediciei Sale (Marcu I, 14; Matei IV, 17) și ale Sf. Apostoli de mai târziu. Prin întreitul său rol desfășurat în timpul activității publice, de învățător, arhiereu și împărat, Domnul Hristos a instituit această împărăție obiectiv, fiind acceptată subiectiv de către o comunitate care îi împărțea credința și trăia conform normelor date de El (Ioan XV, 9, 17; Matei XXII, 37). Ea s-a instituit deci odată cu activitatea publică a Domnului Hristos și se caracterizează printr-o accentuare a vieții interioare, de credință și pace, de transfigurare a credinciosului (Luca XVII, 21), de dispariție a relelor sociale (Matei cap. V—VII; cap. XXVIII). Ea trebuia să se extindă pretutindeni (Matei XXVIII, 19—20).

Deși Mintuitorul spunea lui Pilat: «Împărăția Mea nu este din această lume» (Ioan XVIII, 36), iar ucenicilor le mărturisea «voi nu sînteți din lume» (Ioan XV, 19). El înțelegea prin acestea că împărăția Sa nu este de origine umană, nu este instaurată de vreă putere pămîntească, primii ei membri sînt distanțați de lume care era contaminată de păcat (Ioan VII, 7; I Ioan II, 16) și ei trebuie să lupte contra păcatului. Însă, împărăția mesianică trebuia să pătrundă și să transforme viața individuală și socială a fiecărui credincios în parte⁵.

Totuși, împărăția mesianică, avînd ca membrii ființe omenești, în luptă cu păcatul, supuși căderii, va trebui să atingă desăvîrșirea, perfecțiunea, într-o epocă îndepărtată, viitoare, cînd va surveni ziua Parusiei, ziua judecării, după care va urma desăvîrșirea împărăției cerurilor (Matei XIII, 31—42; XXV, 31). Mai ales că, după înălțarea Domnului la cer, împărăția mesianică va lua forma Bisericii, organizată ierarhic, cu păstori și turmă, avînd drept cap nevăzut pe Domnul Hristos, însuflețită de harul Duhului Sfînt și drept mijloace sfințitoare, sfintele taine. Ca și împărăția mesianică de la început, Biserica activează în mijlocul credincioșilor susținînd transformarea vieții lor și va ancora în împărăția eternă și slăvită, care va începe odată cu Parusia Domnului.

Rostul și sensul întrupării Domnului Hristos a fost instaurarea «împărăției cerurilor». Însă, pentru că aceasta nu se putea realiza integral hic et nunc, Domnul Hristos promite îndeplinirea acestei stări în împărăția Sa slăvită și eternă, care se va realiza la a doua Sa venire.

Întruparea, venirea și activitatea Mintuitorului în lume s-a efectuat printr-o stare de umilință ca profet și arhiereu, culminînd ca împărat prin înviere și înălțare la cer. A doua Sa venire (Parusia se va caracteriza printr-o apariție glorioasă pe norii cerului (II Tes. IV, 7; I Petru IV, 13), iar Mintuitorul va apărea în ipostaza de împărat și judecător (Matei XXV, 31).

Predica Mintuitorului cuprinde multe referințe la parusia Sa și la starea desăvîrșită și slăvită a credincioșilor în împărăția Sa eternă și ea va avea rostul de a menține pe toți atașați de învățătura Sa și cu o vie speranță în îndeplinirea ei: Matei XXVI, 27—28; X, 23; XXVI, 64; Marcu XIV, 62; Luca XXII, 29; Matei XIX,

4. cf. Billot Louise Cardinal, *La Parousie*, Paris, 1920, p. 19.

5. c.f. Pr. Prof. D. Belu, *Împărăția lui Dumnezeu și Biserica*, în «Studii Teologice», 1956, p. 9—10, p. 544—54.

28). Și Sf. Pavel încurajează pe ucenicii săi, cu recompensele din ziua Parusiei (I Tes. I, 3; Rom. XIII, 12; I Tim. VI, 14)⁶.

De altfel, așteptarea unei situații mai bune, mai drepte era în concordanță la primii creștini cu falsul mesianism iudaic care era în floare la ei, după exilul babilonic, când ei așteptau un Mesia ce avea să instaureze o împărăție pămîntescă biruind pe asupritorii lor (Isaia XXV, 6; XI, 6; LXVI, 18; Ioil IV, 19). Profeții interpretate de ei literal. Din aceste motive, fariseismul îngust, naționalist, influențat de falsul eshatologism iudaic s-a scandalizat de prima venire umilită a Domnului Hristos⁷.

Oricum, eshatologismul creștin a fost cu greu disociat de cel iudaic, căci nici Apostolii nu i-au înțeles învățătura în această privință; dovadă cererea fiilor lui Zevedeu (Matei XX, 20—23) și întrebarea Apostolilor de după înviere asupra datei inaugurării împărăției mesianice (Fapte I, 6). De abia, după Pogorîrea Duhului Sfânt ei au înțeles sensul «împărăției lui Dumnezeu» (Fapte XXII, 39).

Parusia și slăvita împărăție a Domnului, în justa ei înțelegere, a constituit chiar pentru primii creștini o greutate. Ea formează și astăzi pentru mulți credincioși o piatră de încercare. Nu numai evenimentul parusiei în sine, ci mai ales împlinirea ei. Căci dacă Domnul Hristos a anunțat certitudinea și inevitabilitatea ei. «Cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece» (Matei XXIV, 35); în privința datei, când ea va surveni, n-a găsit util s-o descopere neamului omenesc. Așa precum Dumnezeu a socotit că nu este de folos nimănui să știe dinainte data morții sale, tot astfel n-a descoperit nici data Parusiei. De aceea, El spune: «De ziua și de ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl» (Matei XXIV, 36; Marcu XIII, 32; cf. Fapte I, 7). După învățătura Domnului Hristos, pentru cei ce cred în El nu rămîne decît un lucru: neștiind nici ziua nici ceasul, în care Fiul Omului va veni, să aștepte totdeauna în priveghere venirea Lui și să fie gata a-L întâmpina cu vrednicie. «De aceea și voi fiți gata că în ceasul în care nu știți Fiul Omului va veni» (Matei XXIV, 44; Marcu XIII, 33; Luca XII, 40; Matei XXV, 13).

Speranța iminenței Parusiei era izvorită la primii creștini, nu numai prin influența mesianismului fals iudaic, ci și din cauza gravelor persecuții din partea iudeilor (I Tes. I, 14) a statului roman (II Tes. I, 4), a exploatării sclavagiste ale inegalităților sociale și din dorința de a trăi într-o lume mai dreaptă și mai bună⁸. Forma profetică în care erau expuse învățăturile despre Parusie, atât de Mîntuitorul cît și de Apostolii Săi le întăreau credincioșilor sentimentul religios, credințele lor, dar le prilejuiau uneori interpretări false și așteptări zadarnice. De aceea, Sf. Apostoli erau nevoiți uneori să intervină cu lămuriri suplimentare privitoare la Parusie și evenimentele în legătură cu ea. Astfel, Sf. Pavel combate falsa înțelegere a Tesalonicenilor în legătură cu iminența Parusiei și întristarea lor pentru neputința participării celor morți la ea. Apostolul îi asigură că «cei morți întru Hristos vor învia întîi și împreună cu cei vii, transformați vor întâmpina pe Domnul în văzduh» (I Tes. IV, 16—17; I Cor. XV, 51—52). În legătură cu data Parusiei, sprijiniți pe spusele Domnului Hristos, afirmă că ea este necunoscută și că va surveni «ca un tur noaptea» (I Tes. V, 2; c.r. II Petru III, 10).

6. Le P.E. B. Allo, Saint Jean, *L'Apocalypse*, Paris, 1921, p. CVI.

7. Hr. Andrusots, *op. cit.* p. 463.

8. Diac. Prof. N. I. Nicolaescu, *Venirea a doua a Domnului — împărăția de o mie de ani* în «Studii Teologice», 1972, nr. 2, p. 13.

Credința în iminența Parusiei și evenimentele strâns unite cu ea a suscitât multe erezii și opinii greșite, chiar la unii Sfinți Părinți și scriitori bisericești⁹, probabil din aceleași cauze ale persecuțiilor religioase. Aceste erezii au încetat prin veacul al V-lea, însă au reînviat mai puternice, mai vii, cu o mai mare extindere în Evul Mediu, tot din aceleași motive de ignoranță, de exploatare feudală și de persecuție din partea conducerii Bisericii romano-catolice, prin inchiziție¹⁰.

În adevăr, învățătura despre Parusie, am văzut, este o problemă majoră a învățăturii creștine¹¹. Dar pentru a desprinde clar din predica Mântuitorului și din scrierile Sfinților Apostoli doctrina care se referă strict la Parusie și a evenimentelor în legătură cu ea, cit și despre proximitatea lor — la care s-au referit și se referă toți teologii raționaliști și ereticii de totdeauna¹², trebuie să disociem pasajele și versetele care se referă strict la Parusie și acele care sînt în legătură cu alte date eshatologice sau sînt o prefigurare a ei¹³.

9. Astfel prima erzie este cea a lui Cerint, gnostic din Asia Mică, pe la sfîrșitul veacului I. El mărturisea apropiata venire a Domnului Hristos și înființarea unei împărății de o mie de ani, de ferice pămîntească (hiliasm). Au mai crezut în iminența Parusiei Papia, Justin Martirul, Sf. Irineu, Tertulian, Sf. Ipolit, Sf. Ciprian, Lactanțiu, Sf. Ambrozie și Fer. Ieronim. Fer. Augustin († 430) respinge hotărît părerea adepților hiliadismului sau ale celor care fixau anumite date în legătură cu venirea Antichristului, premergătorul Parusiei Domnului sau a însăși Parusiei (Pr. Petre Chiricuță, *Studiu asupra textelor evanghelice cu privire la Parusie sau A doua Venire*, București, 1932, p. 24 ș.u.).

10. Diacon Prof. N. Nicolaescu, *art. cit.*, p. 13. Acum apare abatele Ioachim de Floris (†1202), care întristat de stările nenorocite din Biserică și doritor de mai bine, vizitor și cu o fantezie aprinsă ajunge la convingerea că sfîrșitul nu-i departe. După el, de la 1260 începe împărăția lui Dumnezeu.

Teolog catolic Nicolau Liranus profesa că prin cruciade, care sînt lovituri contra Islamului (Antihrist), ne arată că sfîrșitul este aproape (c.f. Pr. P. Chiricuță, *op. cit.*, p. 33 ș.u.).

11. Pr. P. Chiricuță, *op. cit.*, p. 38; Magist. Nicolae N. Stănescu *Hiliasmul și incoerențele lui*, în «Studii Teologice», nr. 1—2, 1957.

12. Reprezentanții «scolii eshatologice» sînt numeroși. Dar dintre cei mai însemnați sînt: John Weiss, Alfred Loisy și Albert Schweitzer. Ei învață că Domnul Hristos imbibat de eshatologismul iudaic socotea că va întemeia împărăția mesianică și Dumnezeu îi va releva printr-o intervenție miraculoasă pe el ca întemeietorul ei. De aceea, trimite el ucenicii Săi la predică spunîndu-le că ei nu vor termina orașele lui Israel, ci Fiul Omului va fi venit (Matei X, 23). Dar, cum faptul nu s-a realizat, El a înțeles că trebuie să moară conform concepției eshatologice iudaice despre «suferințele» care trebuiau să premergea venirea lui Mesia — pentru a sili în acest mod irumperea împărăției lui Dumnezeu. Dar, nici de data aceasta n-a survenit împărăția mesianică. Totuși, ucenicii crezînd în mesianitatea lui Iisus și atașați de el prin persoana și lucrarea Sa, crezînd și sperînd și ei în venirea împărăției Sale, s-au convins prin anumite viziuni de învierea Lui. De acum, ei au predicat cu îndrăzneală că Iisus a fost Mesia, că a înviat, că s-a înălțat la ceruri și stă de-a dreapta Tatălui și că va reveni la sfîrșitul veacurilor pentru a împărăti pe aleșii Săi, care au primit botetul și au viețuit conform învățăturilor Sale. Deci, Parusia a fost aminată de ucenicii Săi pentru ultimele zile ale Veacului. În felul acesta anumiți oameni au crezut și creștinismul a luat ființă. Etica lui Iisus, afirmă ei, este o etică intermediară și negativă cu preocupări vremelnice, o etică eshatologică, căci Iisus se credea că se află în fața sfîrșitului. Ucenicii au denaturat concepția lui Iisus. El nu mai este Iisus istoric, ci cel al Apostolilor, care au răstălmăcit doctrina Sa adaptînd-o la utilități practice pentru răspîndirea Evangheliei și Organizarea Bisericii (vezi Pr. P. Chiricuță, *op. cit.*, p. 11—24; J. Chaine, *Parousie*, Dict. de Theol. Cath. XI, 2, Col. 2046).

Ipozeza este ingenioasă dar falsă. Căci învățătura despre Parusie are o mare însemnătate în predica Mîntuitorului, dar a judeca personalitatea Domnului Hristos și activitatea Sa numai printr-o optică apocaliptică înseamnă a denatura doctrina Sa și a o privi unilateral.

13. Aceștia au dealtfel, ca temă centrală a doctrinei lor Parusia și Mileniul, adică venirea a doua a Mîntuitorului Hristos și înființarea unei împărății de o mie de ani cu cei aleși. Intemeietorii lor bazați pe anumite profeții din Vechiul Testament au și fixat data apariției Domnului între anii 1843 și 1844, care însă dînd greș, urmașii lor învață că totuși Mîntuitorul a venit în 1844 în mod spiritual, în altarul ceresc, unde a început judecata celor aleși (I Petru IV, 17) și după această curățire

Astfel, Evangheliile sinoptice care redau predica Mântuitorului ce se referă la Parusie și semnele premergătoare ei, se află numai în cuvîntarea eshatologică (Matei XXIV—XXV; Marcu XIII și Luca XVII, 20—37 și XXI, 5—36)¹⁴. Totuși mai există texte eshatologice de care au făcut și fac caz ereziarhii, afirmînd că ele ne arată iminenta Parusie în predica Domnului Hristos. Astfel, ei citează cuvintele adresate de Mîntuitorul Apostolilor cînd i-a trimis la predica de probă: «Cînd vă urmăresc pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă; adevăr grăiesc vouă: nu veți sfinși cetățile lui Israel, pînă ce va veni Fiul Omului» (Matei X, 23). Iată, se afirmă, Mîntuitorul socotea că va înființa împărăția Sa, cu putere de sus, chiar în timpul Apostolilor Săi, fără a termina predica în toate cetățile lui Israel.

Însă, aici Domnul Hristos, pe de o parte, dă anumite sfaturi Apostolilor pentru activitatea lor misionară: să nu se expună martiriului, ci cînd sint persecutați într-o cetate ei vor trebui să se retragă în alta. Un sfat de prudentă (Matei X, 16); pe de altă parte, îi anunță că ei ca misionari nu vor termina de evanghelizat țara sfîntă, pînă cînd nu va fi distrus Ierusalimul și statul iudaic. «Pînă ce va veni Fiul Omului», înseamnă împlinirea celor prezise de Domnul referitor la ruina Ierusalimului, templului și statului iudaic (70 d.Hr.), cînd mulți dintre Apostoli vor fi în viață. Numai într-un sens mai puțin direct «nu veți sfinși cetățile lui Israel» se poate referi la convertirea generală a Iudeilor de la sfîrșitul timpurilor (Romani XI, 25—26)¹⁵.

Al doilea verset care nu se referă direct și istoric la Parusie, ci este numai o prefigurare, un simbol al ei, este atunci cînd Domnul Hristos vorbind Apostolilor Săi despre patimile Sale, valoarea lor, a sufletului omenesc și Parusia Sa, spune: «Adevărat grăiesc vouă: «Sînt unii din cei ce stau aici, care nu vor vedea moartea pînă ce nu vor vedea pe Fiul Omului venind, în împărăția Sa» (Matei XVI, 28). Adică, unii dintre Apostoli vor trăi și vor vedea dărimarea Ierusalimului, simbol al Parusiei Domnului prin împlinirea profețiilor Sale și al suferințelor de atunci¹⁶.

La Cina cea de taină Domnul Hristos anunță pe Apostolii Săi «că nu voi mai bea de acum din acest rol al viței pînă în ziua aceea cînd îl voi bea cu voi, nou, în împărăția Tatălui Meu» (Matei XXVI, 29). Iată, se afirmă, iarăși o indicație despre iminența, împărăției lui Dumnezeu în timpul vieții apostolilor.

Dar și aici este vorba despre cinarea Domnului cu Apostolii Săi, a vinului pascal, cum relatează mai clar Sf. Evanghelist Luca (XXII, 17—20) și nu a celui euharistic (Matei XXVII, 27—29); despre petrecerea într-o fericire cu ei, în împărăția fericită după Parusia Sa și nu o cină în iminenta Sa împărăție pămîntească¹⁷.

În sfîrșit, un ultim verset, care ar anunța instituirea împărăției preaslăvite a lui Dumnezeu, în timpul vieții pămîntești a lui Iisus și a contemporanilor Săi, fariței, ar fi acela prin care El se adresează acuzatorilor Săi la judecata Sa: «De acum veți vedea pe Fiul Omului șezînd de-a dreapta puterii și venind pe norii cerului» (Matei XXVI, 64). Însă aici, Domnul Hristos anunță pe judecătorii Săi, că vor experimenta personal, vor vedea cu ochii lor începutul slavei Sale: al minunilor de pe

în ceruri, va veni pe pămînt. Parusia deci, este apropiată și posibilă în orice moment. După alții, Mîntuitorul a venit tot în mod spiritual, nevăzut ca un fum, cînd toți sfinții și creștinii au fost treziți și transformați în ființe spirituale. După aceea urmează sfîrșitul care va fi foarte apropiat.

14. În Evanghelia după Ioan nu se află nici un text care se referă direct la Parusie. Textul din Ioan (V, 28—29) privește faptul învierii, eveniment legat de Parusie.

15. L. Cl. Fillion, *l'Evangile selon Saint Matieu*, 1890, p. 208.

16. Dr. Vasile Gheorghiu, *Evanghelia după Matei cu comentariu*, 1925, p. 519—520.

17. L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 509; Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 731.

Golgota, Învierea Sa, Pogorirea Duhului Sfânt și înflorirea Bisericii peste ruinele Ierusalimului. Toate acestea aveau să fie tipul Parusiei. Deci «venirea pe norii cerului» nu era numai Parusia, ci și preînchipuirea ei, o anticipare tipică a Parusiei¹⁸.

Iată cum, versetele citate, deși eshatologice, se disociază de cele în legătură istorică cu Parusia, care se va întâmpla la sfârșitul veacurilor.

Sfinții Apostoli, conform învățaturii Domnului Hristos activau sub imperiul aceleiași credințe a Parusiei Domnului, încurajând și întărind pe credincioși în nădejdea acestui mare eveniment, dar ei nu-l credeau și nici nu-l predicau ca iminent.

De altfel, conturarea Parusiei Domnului se află în scrierile apostolice numai în trei pericope, care relatează în mod expres despre ea. Celelalte texte eshatologice sînt indemnuri la fapte bune, amenințări cu judecata Domnului sau referiri la alte acte ale Parusiei care se întîmplă în viața fiecărui individ, adică moartea sa. Căci parusia este privită în scrierile neotestamentare sub ambele aspecte: sub cel al parusiei finale, al revenirii Domnului la sfârșitul timpurilor și cel al sfârșitului fiecărui credincios.

În primul pasaj referitor la Parusie (I Tes. V, 1—3) Sf. Ap. Pavel reamintește Tesalonicienilor spusele Mîntuitorului «că ziua Domnului vine așa, ca un fur noaptea». În a doua pericopă, același Apostol (II Tes. II, 1—10) precizează unul din semnele premergătoare Parusiei, adică Antichristul și un obstacol ce-l împiedică să vie. În sfârșit, un al treilea loc (II Petru III, 8—14) unde Sf. Petru precizează și el că «Ziua Domnului va veni ca un fur», că Dumnezeu întîrzie acea zi din bunăvoință față de cei credincioși pentru ca ei să se pocăiască, neprecizînd momentul venirii ei.

Totuși, sînt unele expresii din Epistolele Sf. Pavel care ne-ar putea da impresia că el va fi contemporan cu Parusia Domnului. Astfel, el spune: «noi cei vii care vom fi rămas pînă la venirea Domnului» (I Tes. IV, 15). Sau: «Nu toți vom muri, dar toți ne vom schimba» (I Cor. XV, 51). Pronumele «noi» s-ar subînțelege că și Sf. Pavel va fi printre cei vii la Parusie, care se vor transforma și nu va fi mort în acel moment, trebuind să învieze, împreună cu ceilalți morți. Însă, acel «noi» este o formulă retorică, înțelegîndu-se «acei dintre noi». Căci în alt loc el se cotește a fi mort și va trebui să învieze la Parusie: «Dumnezeu, care a înviat pe Domnul, ne va învia și pe noi prin puterea Sa» (I Cor. VI, 14; II Cor. IV, 14)¹⁹.

Mai există o serie de texte în scrierile Sfinților Apostoli, care dau impresia că ei, ca și primii creștini trăiau într-o înfrigurată așteptare a Parusei. Astfel, citim în multe epistole următoarele avertismente: «...Fiindcă să știți în ce timp ne găsim... căci noaptea e pe sfîrșite; ziua este aproape...» (Romani XIII, 11—12). Sau: «...Domnul este aproape» (Filip. IV, 6). Tot Sf. Pavel afirmă în alt loc: «...că vremea s-a scurtat acum» (I Cor. VII, 29); și în același capitol: «căci fața acestei lumi trece» (I Cor. VII, 31). Același Apostol continuă: «...că se apropie ziua aceea» (Evrei X, 25) și mai departe: «Căci mai este puțin timp, prea puțin și Cel ce e să vină, va veni și nu va întîrzia» (Evrei X, 37). În același sens afirmă și Sf. Iacov: «Căci venirea Domnului s-a apropiat... iată judecătorul stă înaintea ușilor» (Iacov V, 8—9). Sf. Ioan adaugă și el: «Copiii mei este ceasul de pe urmă...» (I Ioan II, 18). Tot în același

18. L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 523—524; Pr. P. Chiricuță, *op. cit.*, p. 231.

19. Le P. E. B. Allo, *op. cit.*, p. CVII; Billot, *op. cit.*, p. 251; Pr. Dr. Haralambie Rovenja, *Epistola întâia către Tesaloniceni*, București, 1958, p. 112.

ton spune și Sf. Petru: «Iar sfârșitul tuturor s-a apropiat» (I Petru IV, 7) și continuă: «Căci vremea este ca să înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu» (I Petru IV, 17).

Însă textele respective nu descriu Parusia Domnului întru slavă și strălucire de la sfârșitul veacurilor și aplicabile și la vremea noastră cum încearcă s-o facă unii eretici. Ele menționează venirea Domnului sau a Judecătorului, fără vreo mențiune directă sau indirectă a atmosferei și decorului impresionant și înfricoșător al Parusiei finale. De aceea, aici este vorba despre venirea Domnului care se îndeplinește la moartea fiecăruia, după care se va pronunța sentința judecății Sale. Aceste texte sînt îndemnuri parenetice date credincioșilor și care se află sub formă de concluzii și la cuvîntarea eshatologică a Domnului Hristos²⁰.

Cît despre expresiile «ultimile zile» sau «ceasul cel din urmă», după Sfinții Apostoli, înseamnă epoca mesianică. Ele nu înseamnă catastrofa finală, ci starea definitivă a religiei creștine de aici, a cărei durată lungă sau scurtă rămîne un secret al Tatălui ceresc. Sf. Petru, împreună cu ceilalți Apostoli, au înțeles la Pogorirea Duhului Sfînt, că veacurile anterioare fuseseră vremi de pregătire. Acestea de acum, care se vor scurge de la intrupare, pînă la sfârșitul lumii, sînt veacuri de dezvoltare, de sfîrșit, care vor culmina cu slăvita Parusie²¹.

Dacă ar fi fost înțelese altfel, adică ca o indicație a proximității Parusiei, Sf. Pavel și Petru n-ar fi sfătuit comunitățile din vremea lor să lucreze și să se supună autorităților (I Tes. IV, 11; II Tes. III, 10; I Tim. II, 2—3; Romani XIII, 1—7; I Petru II, 13—15).

Deci, textele eshatologice amintite nu aduc vreo precizare asupra momentului Parusiei. Ca dată, ea rămîne învăluită în mister (Matei XXIV, 36; XXV, 13)²².

Totuși dacă data Parusiei rămîne incertă, Mintuitorul în predica Sa și Sfinții Apostoli în scrierile lor, au relevat o serie de semne premergătoare ale ei, pe care unii credincioși încearcă să le descifreze din textele scripturistice respective, dar fiind «neștiutori și neîntăriți» le răstălmăcesc ca și pe celelalte Scripturi spre a lor pierzare (II Petru III, 16).

Aceste semne le revelează, mai întîi, Domnul Hristos în marea Sa cuvîntare eshatologică (Matei XXIV, 25; Marcu XIII; Luca XVII, 20—37 și XXI, 5—36) în urma întrebării Apostolilor Săi, care vor fi semnele venirii Sale și al sfârșitului veacului? (Matei XXIV, 3). Mintuitorul le răspunde într-un stil profetic, unind în aceiași

20. Billot, *op. cit.*, p. 204.

21. *Ibidem*, p. 235; Le P. E. B. Allo, *op. cit.*, p. CIV.

22. Cu toate spusele Domnului Hristos și Apostolilor că data Parusiei este incertă, nimeni n-o poate cunoaște și ea va surveni pe neașteptate (Matei XXV, 13; II Petru III, 10), totuși unii creștini — adepții iminentei Parusiei — pretind că adevărații credincioși o pot cunoaște prin anumite date deduse din unele profeții scripturistice, fiind insuflați de Duhul Sfînt. Căci Domnul Hristos promișînd Apostolilor pe Duhul Sfînt, le-a spus că acesta îi «va călăuzi la tot adevărul... și le va vesti lucrurile viitoare» (Ioan XVI, 13).

De asemenea, Sfîntul Pavel spune Tesalonicienilor (I Tes. V, 4—5), în legătură cu data Parusiei, că ei nu pot fi în neștiință în privința zilei aceleia că ei «sînt fii ai luminii și nu a nopții, nici a întunericului». Deci, adevărații creștini pot cunoaște data exactă a Parusiei.

Însă, în primul text, promisiunile Domnului Hristos referitoare la «cele viitoare», pe care le va descoperi Duhul Sfînt sînt prigonirile viitoare ale creștinilor (Matei X, 28), profeții mincinoși (II Petru II, 1—3; Fapte XX, 29—30), curajul în privința adevărului credinței (Matei X, 19) etc., din viitorul Bisericii. Dar, nici într-un caz nu-i vorba despre data Parusiei, căci Domnul Hristos nu putea să se contrazică, pentru că afirmase incertitudinea acestei zile (Matei XXIV, 36).

Nici Sfîntul Pavel, în citatul amintit, nu spune că creștinii adevărați știu sau pot cunoaște data Parusiei, ci ei știu că ea va veni ca un fur, pe neașteptate și deci trebuie să fie veșnic pregătiți (cf. Prot. Dr. P. Deheleanu, *Manual de Sectologie*, Arad, 1948, p. 477—480).

perspectivă două evenimente foarte distanțate în timp, ruina Ierusalimului, a templului și a statului iudaic, precum și anumite semne premergătoare și simultane cu Parusia Sa. De aici, greutatea interpretării textelor respective și a disocierii semnelor aparținând celor două mari fapte. Cuvîntarea eshatologică relatată de Sf. Ev. Matei fiind cea mai completă, ne va servi ca izvor principal.

La întrebarea Apostolilor despre semnele venirii Sale și al sfîrșitului veacului (Matei XXIV, 3), Domnul Hristos le spune mai întii, subliniind, că ei trebuie să fie atenți în legătură cu aceste semne «să nu-i amăgească», «să nu-i înșele cineva» (Marcu XIII, 5). Apoi precizează că vor veni profeți mincinoși, se vor ivi războaie, foamete, ciumă, cutremur mare pe alocuri, vor fi persecutați, se vor urî unii pe alții și dragostea multor se va răci. Dar, adaugă El, acesta nu-i sfîrșitul, ci numai începutul durerilor. Cel ce va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mintui (Matei XXIV, 4—14; Marcu XIII, 5—18; Luca XXI, 5—20).

Majoritatea comentatorilor afirmă că acestea se referă la semnele premergătoare ruinei Ierusalimului din anul 70 d.Hr. mai ales, că, în continuare (XXIV, 15—23 — partea a doua a cuvîntării) se subliniază fapte care vor surveni la distrugerea templului și statului iudaic. Logic și istoric se potrivesc deci, cu situația locuitorilor din Ierusalim — să nu se întoarcă din țărîină, să nu fie fuga lor simbăta.

Alții exegeți raportează semnele respective (XXIV, 4—14) la unele fapte ce vor surveni pe întreaga perioadă de timp pînă la Parusia. Deci, ele nu sînt decît avertismente pentru creștini, la suferințele ce vor surveni pe tot acest parcurs și la atenția pe care trebuie s-o dea acelor profeți mincinoși, care vor căuta să-i inducă în eroare rătălmăcind războaiele, cutremurele și alte calamități naturale, frecvente oricînd în lume, în sensul vederilor lor, ca semne ale Parusiei. Deci, El nu le spune cînd vor fi aceste semne, ci numai să se ferească de cei ce le interpretează greșit²³.

Oricum, în afară de unii creștini²⁴, puțini sînt aceia care raportează aceste semne ca premergătoare Parusiei. Cel mult, le înțeleg ca fiind un tip, o prefigurare a celor ale Parusiei²⁵.

Unul din semnele referitoare la sfîrșitul veacului și Parusiei este, după majoritatea exegeților, răspîndirea Evangheliei pretutîndeni. Ultima poruncă a Mîntuitorului către Sf. Apostoli a fost aceea de a merge și a învăța toate neamurile, botezîndu-i (Matei XXVIII, 19; Marcu XVI, 15). De aceea, acest deziderat trebuia întii îndeplinit și apoi să vină Parusia, cu judecata, pentru acei care nu-l vor fi primit sau primindu-l au nesocotit poruncile Sale. Astfel se explică cuvintele Mîntuitorului din cuvîntarea eshatologică: «Și se va propovădui această Evanghelie la toată lumea spre mărturie la toate neamurile și atunci va veni sfîrșitul» (Matei XXIV, 14; Marcu XIII, 10). Unii interpreți au înțeles expresia «toată lumea», ca referîndu-se la tot poporul roman, iar «sfîrșitul» echivalent cu sfîrșitul Ierusalimului (70 d.Hr.)²⁶. Însă această precizare a Mîntuitorului trebuie completată cu ceea ce spune Sf. Pavel în legătură cu poporul evreu: «Împietrirea lui Israil s-a făcut în parte, pînă ce va intra tot neamul păgînilor. Și astfel, întregul Israel se va mintui, precum este scris...» (Romani XI, 25—26). Deci, după convertirea neamurilor «pînă

23. Pr. P. Chircuță, *op. cit.*, p. 76—77.

24. După izvoare proprii aceiași eshatologiști identifică războaiele amintite cu războaiele din Palestina cu România etc., Prot. Dr. P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 480—481.

25. Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 659; L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 450—460.

26. *Ibidem*, p. 666.

se vor împlini vremurile neamurilor» (Luca XXI, 24) se va converti și poporul lui Israel, după care va urma sfârșitul lumii, — nu a Ierusalimului. Evident că, convertirea neamurilor și a lui Israel, nu înseamnă convertirea integrală a lor, ci a mării lor majorității. După cum, de la predica Evangheliei la toată făptura, la toate neamurile și convertirea lor, nu va urma imediat parusia, ci va trece un timp nelimitat, cunoscut numai de Dumnezeu²⁷.

De aceea, unii au și spus că predica Evangheliei la toată lumea nu este un semn despre sfârșitul apropiat sau îndepărtat și despre Parusie, ci a fost un cuvânt de mângiere pentru Apostoli și credincioșii aflați în nenorociri și suferințe, prevestindu-le că Evanghelia pînă la urmă va birui și se va propovădui în toate hotarele²⁸. Și prin convertirea neamurilor ca semn premergător Parusiei, se poate observa cît de departe este sfârșitul²⁹.

Alt semn premergător Parusiei va fi și apariția lui Antichrist. Mintuitorul spusese «că se vor ridica hristoși mincinoși și vor da semne mari și chiar minuni, ca să amăgească de va fi puțință pe cei aleși» (Matei XXIV, 24). Tot El amintise despre uriciunea pustiirii ce s-a zis prin Daniil proorocul (IX, 27) stînd în locul cel sfînt (Matei XXIV, 15), referindu-se la crimele zeloților din templu, în timpul asediului Ierusalimului (Luca XXI, 20), ca la un tip, prefigurare a lui Antichrist. Sf. Pavel precizează și lămurește clar acest semn, spunînd: «Să nu vă amăgească nimeni cu nici un chip. Căci ziua Domnului nu va sosi pînă ce mai întîi nu va veni lepădarea de credință și nu se va da pe față omul nelegiuirii, fiul pierzării, potrivnicul» (II Tes. II, 3—4). Așadar, în preajma Parusiei va trebui să existe o epocă dureroasă de apostaziere, de lepădare a credinței, provocate de potrivnicul, de Antichrist; existase potrivnici, antichriști și pe timpul Sf. Ap. Ioan (I Ioan II, 18, 22; IV, 3) și aveau să existe pînă la sfârșitul veacului. Dar acum, în prezînta Parusiei această apostazie va lua forme grave sub influența și cu puterea lui Antichrist, prima fiară pe care o descrie Sf. Ioan (Apoc. XIII, 1—4) care iese din adînc, ajutat de a doua fiară ce apare de pe pămînt (profetul mincinos) (Apoc. XIII, 11). «Antichristul, înălțîndu-se mai presus de tot ce se numește Dumnezeu sau e făcut pentru închinare așa încît să se așeze el în Biserica lui Dumnezeu și pe sine să se dea drept Dumnezeu (II Tes. II, 4). Deci, nu numai că va fi dușman și hulitor al lui Dumnezeu, ci își va aroga și prerogativele lui Dumnezeu; se va așeza pe sine, se va situa în locul lui Dumnezeu și a tot ce-i dumnezeiesc și se va considera drept Dumnezeu. Mai mult, va întrebuița pentru atingerea scopului său, adică răspîndirea învățaturii sale rătăcite (II Tes. II, 10; Apoc. XIII, 6) minuni false; «ivirea aceluia va fi prin lucrarea lui satan, însoțită de tot felul de puteri și de semne și de minuni mincinoase» (II Tes. II, 9). El va fi ajutat de un profet mincinos, care va stăruî să facă pe mulți să se închine puterii Antichristului (Apoc. XIII, 12), făcînd pentru aceasta și el la rîndul său, minuni mincinoase (Apoc. XIII, 13). Mai mult, va întrebuița o serie de mijloace represive, contra celor ce se vor împotrivi, punîndu-le anumite semne pe mină și pe frunte, cu chipul fiarei, spre a nu putea cumpăra și vinde, fără acest semn (Apoc. XIII, 16—17). Din această cauză, mulți se vor înșela și se vor închina lui Antichrist, respingînd adevărul, deși vor fi înșliințați de minciuna lui prin anumiți

27. Prof. N. Chișescu, Pr. Prof. Isidor Todoran și Pr. Prof. I. Petreună, *Teologia Dogmatică Specială și Simbolică*, Partea a II-a, București, 1958, p. 986.

28. Pr. P. Chiricuță, *op. cit.*, p. 93.

29. *Ibidem*, p. 166.

profeți trimiși de Dumnezeu pe pământ. Cei nelegiuiți vor fi pedepsiți prin anumite pedepse³⁰.

Însă strîmtorarea și nelegiuirile lui Antichrist vor dura trei ani și jumătate (Apoc. XIII, 5; XI, 3). Căci Domnul la Parusia Sa îl va ucide cu suflarea gurii Lui (II Tes. II, 8). Apostolul adaugă, că Antichrist lucrează totdeauna în lume, evident prin eretici, însă este împiedicat să nu apară «este unul care o ține pe loc» (II Tes. II, 7), adică misionarii și predicatorii creștini. Influența și puterea lor, prin permisiunea lui Dumnezeu va fi limitată «va fi dată la o parte» (II Tes. II, 76) și va apărea Antichrist cu puterea sa.

Antichristul sau adversarul lui Hristos își are originea în iudaism și a luat ființă în toiu luptelor evreiești, contra Seleucizilor, cînd își apărau existența politică și religioasă restaurată de Ezdra și Neemia. El era descris ca un ucenic al lui Satan, cu însușiri diabolice și adversar al lui Dumnezeu. A fost identificat cînd cu Antioh Epifaniu (175—164 a.Hr.) cînd cu triumvirul Pompei (63 a.Hr.)³¹.

Creștinii au fost influențați de eshatologia iudaică, mai ales prin profețiile lui Daniil (VII, 25; XI, 36, exemplu, I Ioan II, 18; II Tes. II, 4; Apoc. I, Cap. XIII, XVII, XX). Din cauza cruntelor persecuții religioase ei au identificat pe Antichrist în împărații romani Nero, Domițian, Traian, Caligula, Nero redivivus etc.; mai ales că în Apoc. XIII, 18 se spune că fiara (Antichristul) are nume de om cu valoarea numărului de : 666.

Sfinții Părinți ca : Irineu, Tertulian, Ipolit, Eusebiu, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Ambrozie, Ieronim, Teodoret l-au recunoscut ca o persoană bine determinată. Sf. Ioan Damaschin afirmă că el va fi un împărat nu prin origine, ci prin uzurpare. Toți Sf. Părinți mărturisesc că Antichrist își va desfășura activitatea sa nefastă trei ani și jumătate înaintea Parusiei³².

Mai tîrziu urmașii lui Ioachim de Floris, al lui Nicolae de Lira, protestanții și urmașii lor îl identifică în anumite colectivități istorice³³.

Oricum, antichristii sînt o realitate amintită de Sfînta Scriptură (I Ioan II, 18, 22; IV, 3; II Ioan 7) care își desfășoară activitatea în tot intervalul de timp pînă la Parusie prin eretici. Această activitate se va intensifica și va lua înfățișări dramatice în preajma Parusiei tot din partea unor personaje sau a unui personaj dinăuntru Bisericii creștine, care își va aroga puteri divine, socotindu-se Dumnezeu și făcînd mult rău creștinilor.

În răstimpul activității lui Antichrist, precum ne învață tradiția Bisericii — Sf. Efreem Sirul și Sf. Ioan Damaschin — Dumnezeu va trimite «doi martori» (Apoc. XI, 3—12) spre a ajuta pe creștini, care vor propovădui adevărul și vor face minuni. Dar, după activitatea lor fructuoasă de încurajare și întoarcere la credință prin pocăința a unora, ei vor fi omorîți de Antichrist. Însă, după trei zile vor învia, spre bucuria credincioșilor și vor fi luați la cer. Aceștia vor fi Enoh și Ilie (Mal. III, 23)³⁴. Aceasta este un alt semn precursor al Parusiei³⁵.

30. Silvestru Ep. de Canev, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, trad. Arh. Gherasim Miron, Teodor Ghiga, vol. V, București, 1906, p. 374—376.

31. Le P. E. B. Allo, *op. cit.*, p. 198.

32. Silvestru de Canev, *op. cit.*, p. 377—381; Macarie, *Dogmatica Ortodoxă*, Partea III-a, p. 796—797.

33. P. Paulini, *op. cit.*, p. 31—33; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 482.

34. Silvestru de Canev, *op. cit.*, tom. V, p. 381; Macarie, *op. cit.*, p. 795.

35. Referitor la semnul revenirii pe pământ a lui Enoh și Ilie (Maleahi III, 23) în preziua Parusiei, se susține de unii creștini că deja Ilie a venit în persoana unor mari predicatori, care au predicat cele trei solii, adică apropierea Parusiei (Pr. Chiricuță, *op. cit.*, p. 146).

După aceste semne prevestitoare sau premergătoare Parusiei vor urma alte semne din natură, care după cei mai mulți exegeți, vor coincide cu venirea preaslăvită a Mântuitorului Hristos, învierea generală a morților, judecata obștească și sfârșitul. Însă din cele mai vechi timpuri ale creștinismului s-a încetățenit o eroare, care s-a transformat în erezie și anume că, Domnul Hristos la a doua Sa venire și înainte de sfârșitul lumii va învia pe cei dreπți, nimicind pe Satan și va domni cu ei o mie de ani. După acest răstimp va învia pe ceilalți morți și va face judecata generală. Această erezie poartă numele de milenarism sau hiliasm.

Și ea provine tot din eshatologia exagerată iudaică care învăța, potrivit unor cărți profetice apocrife că atunci cînd va veni Mesia va întemeia numai pentru ei o împărăție pur pămîntească, iar după această împărăție va urma sfârșitul lumii și judecata de apoi. Această credință a fost adoptată de ereticul gnostic Cerint care afirmă că Domnul Hristos va reveni pe pămînt și va înființa cu aleșii săi o împărăție pur pămîntească de o mie de ani, restaurînd și Ierusalimul, împreună cu legea iudaică. Era milenarismului vulgar. Unii dintre scriitorii creștini ca Papia, Justin Martirul, Sf. Irineu, Sf. Ipolit, Lactanțiu, spre a încuraja pe creștini, susțineau și ei milenarismul, dar fericirea mileniului era la ei de natură spirituală.

Milenarismul a fost combătut de unii scriitori creștini chiar de la început. Sinodul al II-lea, prin condamnarea lui Apolinarie — adeptul său — îl condamnă în mod expres, inserînd în simbolul credinței cuvintele: «va veni să judece viii și morții a căruia împărăție nu va avea sfârșit». Prin operele scriitorilor din veacul IV și V, mai ales ale Fer. Ieronim și Augustin, el dispăru. A reînviat prin unii adepți ai Protestantismului și mai persistă și astăzi prin unii din urmașii lor³⁶. În sfârșit, ultimele semne premergătoare Parusiei, iar după unii exegeți, concomitente venirii de a doua a Domnului Hristos sînt cele ce se vor petrece în natură. Astfel, Mîntuitorul Hristos spune: «Îndată după strămtorarea acelor zile» (Matei XXIV, 29), care nu se referă în vers. 21 la «acea strămtoare» de la căderea Ierusalimului, ci la strămtorarea din preajma Parusiei, la strămtorarea și durerile provocate de Antichrist. Atunci se vor arăta semnele sfârșitului apropiat: «întunecarea soarelui și a lunii, căderea stelelor, zguduirea puterilor cerești» (Matei XXIV, 29; Marcu XIII, 24—25) la care Luca mai adaugă: «vuietul mării și a valurilor» (Luca XXI, 25), adică valurile mării vor depăși malurile, amenințînd să înghită tot pămîntul (Imaginile sînt asemănătoare cu cele descrise de profeții: (Isaia XIII, 10; XXIV, 18; XXXIV, 4; Iezechil XXXII, 7; Ioil II, 10; III, 4; Agheu II, 21).

Fapte care ne arată că lumea va suferi o transformare, o schimbare radicală, o înnoire, dar nu o distrugere completă (II Petru III, 10)³⁷.

Concomitent cu acestea, va apărea pe cer semnul Fiului Omului (Matei XXIV, 30) adică Sfînta Cruce, și vor plînge toate neamurile că nu au dat ascultare învățurii Lui.

La vederea acestor semne Sf. Luca completează: «Iar cînd vor începe să fie acestea (semnele din natură) prindeți curaj și ridicați capetele voastre pentru că

36. După propriile izvoare ale unor creștini amintîți, la a doua venire a Domnului vor învia cei dreπți — la prima înviere și vor fi transformați în nemurire, cînd își vor primi răsplata.

Învierea nedreπților, adică învierea osîndirii va avea loc după o mie de ani (Apoc. XX, 4—5), dar nu numai pentru viață veșnică, ci pentru osîndire, pentru a fi aruncați în iazul cu foc, unde vor fi nimiciți definitiv «de moartea a doua». Împărăția de o mie de ani, despre care se vorbește în Apocalipsă este perioada dintre cele două învieri. Vezi mai pe larg: Isidor Todoran, *op. cit.*, p. 993—996; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 487—502;

37. P. Paulini, *op. cit.*, p. 34; Conradi, la Pr. P. Chiricuță, *op. cit.*, p. 142.

răscumpărarea voastră se apropie» (Luca XXI, 28), adică mîntuirea credincioșilor și eliberarea de orice păcat (Rom. VIII, 23). Ceea ce va înspăimînta pe unii credincioși — vederea semnului Sfintei Cruci pe cer (Matei XXIV, 30), pe creștini îi va umple de bucurie, pentru că pentru ei este o veste de eliberare și fericire eternă³⁸.

Ajungînd la capătul tuturor semnelor premergătoare slăvitei Parusii, Sfînta Scriptură ne-o prezintă împreună cu celelalte evenimente strîns unite cu ea, într-un cadru solemn și înfricoșător, împrumutînd imagini din profeții Vechiului Testament, pentru a o face înțeleasă de mintea omenească. Imaginile materiale din Vechiul Testament sînt în legătură cu anumite teofanii (Ieșire, XIX, 16; Deut. XXXIII, 2; Isaia XXVII, 13; Ioil II, 1; Mihnea I, 3—4).

Primul fapt evident în legătură cu Parusia este că cel care se va coborî din cer și va reveni, arătîndu-se lumii, va fi Domnul Hristos, Fiul Omului, adică Fiul lui Dumnezeu, întrupat și făcut om (Matei XXIV, 36—42; XXV, 31; Marcu XIII, 32; Luca XVII, 24—26, 30); ea va fi egală cu prima venire, adică în corp omenesc, evident acum spiritualizat, după înviere (Fapte I, 11; I Tim. VIII, 16). Deci, această venire nu se poate identifica cu vreo manifestare a prezenței Sale nevăzute perpetuă în Biserica pămîntească (Matei XXVIII, 20). El va fi văzut de toată lumea. «...vor plînge toate neamurile pămîntului și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului» (Matei XXIV, 30; Marcu XIII, 26; Luca XXI, 276). Deci, El se va arăta la toată lumea, mai ales că ea va fi asemănătoare cu a fulgerului, care se arată de la răsărit pînă la apus (Matei XXIV, 267; Luca XVII, 24). Așadar, «însuși Domnul se va pogori din cer» precum cu putere și slavă multă» (Matei XXIV, 30; Luca XXI, 267). Norii fac parte din ansamblul exterior al teofaniilor. Domnul Hristos va fi înconjurat de îngerii: «Cu îngerii puterii Sale» (II Tes. I, 76). Este garda obișnuită a lui Dumnezeu, ca și Domnului Hristos, care va veni în ipostaza de judecător (Matei XXV, 31; Marcu VIII, 38; Luca IX, 26). El va fi însoțit și de sufletele aleșilor Săi, care vor relua corpurile lor la semnalul dat: «Să fiți fără prihană întru sfințenie... la venirea Domnului nostru Iisus Hristos cu toți sfinții Săi» (I Tes. III, 13). Ca în toate teofaniile și de data aceasta Domnul se va arăta în nori cu văpaie de foc. «Iar vouă celor necăjiți să vă dea odihnă împreună cu voi, la arătarea Domnului Iisus din cer, cu îngerii puterii Sale, în văpaie de foc» (II Tes. I, 7—8). Este același fenomen, ca și la apariția Domnului din Sinai (Ieșire XIX, 18).

Deci Parusia Domnului prin norii care vor servi de tron Marelui Judecător — Domnul Hristos, prin cortegiul îngerilor, glasul puterilor cerești și sunetul de trîmbițe la porunca Arhanghelului Mihail (I Tes. IV, 16) ca și prin schimbările din natură, vor da evenimentului un caracter de măreție, putere, dar și de frică.

Însă, trîmbița nu anunță lumii numai apariția biruitoare a lui Hristos, ci ea este și o chemare a celor morți spre a învia; este semnul de biruință asupra morții.

Căci, odată cu aceasta sau în ordinea descrierii, după aceasta, se trece la primul mare act dumnezeiesc strîns unit cu Parusia, învierea morților. Dogma învierii morților este cea mai însemnată învățătură a creștinismului; cu ea stă sau cade credința creștină, precum spune Sf. Pavel: «Dacă nu este învierea morților ...zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră» (I Cor. XV, 13—14). De aceea, Biserica a formulat-o în dogmă și a fixat-o în art. 11 din simbolul nos-

38. L. Cl. Fillion, *L'Evangile selon S. Luc*, p. 356.

tru de credință. Apologeții creștini, Sfinții Părinți și teologii de totdeauna au apărat-o cu tărie. Ei au arătat că învierea morților necesită din partea credincioșilor o credință puternică, pentru că ea este un act al atotputerniciei lui Dumnezeu, asemănător cu fenomenul creației lumii din nimic. Învierea morților era prevestită și de aghiografii Vechiului Testament (Iov IX, 25; Iezechiel XXXVII, 1 și urm.; Isaia XXVI, 19; Daniil XII, 2), dar mai puțin clar. O mărturiseau și iudeii din vremea Domnului Hristos (Ioan XI, 24) mai ales fariseii, însă o legau de timpul venirii lui Mesia. Revelația Noului Testament unește învierea morților de revenirea slăvită a Mântuitorului și odată cu sfârșitul lumii și judecata de apoi³⁹.

Domnul Hristos a afirmat în mod clar că morții vor învia la Parusia Sa (Ioan V, 28), iar Sf. Pavel a accentuat mai detaliat acest fapt (I Cor. XV, 22 și I Tes. IV, 14—17). În adevăr, Mântuitorul coborându-se din cer, la Parusie, la glasul arhanghelului și în sunetul trâmbițelor adresate celor morți, aceștia vor învia și împreună cu cei vii, care se vor afla atunci și care se vor schimba într-o clipeală de ochi, se vor ridica în văzduh și îl vor întâmpina pe Domnul.

Sf. Pavel spune: «vor învia întâi cei morți întru Hristos» (II Tes. IV, 16; «cei ai lui Hristos» (I Cor. XV, 23), adică cei care au crezut în Evanghelie, ca și cei care fiind sub lege au nădăjduit întru așteptarea Mântuitorului, îndreptându-se prin aceasta înaintea lui Dumnezeu (Evrei III, 4—40). Prin expresia «cei morți» se cuprind și acei care după moarte pînă la Parusie sînt în comuniune cu Hristos.

Morții cei dreپți vor învia întâi, urmînd imediat și cei nedreپți, cei necredincioși și păcătoși. Căci există o singură înviere generală și nu două învieri; expresia de aici «vor învia întâi» se referă la ordine, la rînduială, iar nu la timp⁴⁰.

Așadar, învierea morților va fi generală, va cuprinde pe toți. Sf. Pavel nu vorbește în cazul de față despre cei păcătoși, căci aceasta nu intra în planul său⁴¹. Însă Apostolul precizează în alt loc: «Precum în Adam toți mor, așa în Hristos toți vor învia» (I Cor. XV, 22). Iar în alt loc afirmă mai precis: «că va să fie învierea morților: și a dreپților și a nedreپților» (Fapte XXIV, 15; c.f. Ioan V, 28—29).

Dacă din versetele aceluiași Apostol: «Carnea și singele nu pot să moștenească împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moștenește nestricăciunea» (I Cor. XV, 50); sau ale Sf. Ioan: «Noi știm că am trecut din moarte la viață, pentru că iubim pe frați; cine nu iubește pe fratele său rămîne în moarte» (I Ioan III, 14), s-ar părea că cei păcătoși și necredincioși nu se vor bucura de înviere. Însă, aici este vorba nu de învierea generală, de care se vor bucura toți, ci de învierea spre mărire. De aceasta se vor bucura numai dreپții, în timp ce păcătoșii vor învia spre judecată și pedeapsă⁴².

Din același punct de vedere al ordinei și nu al timpului, urmează — la Parusie — soarta celor vii; «După aceea noi cei vii, care vom fi rămași» (I Tes. IV, 17), care se vor afla în viață la Parusie «ne vom schimba într-o clipeală de ochi. la trâmbița cea de apoi» (I Cor. XV, 51—52). Adică la ultimul sunet de trâmbiță care va mai răsună pe acest pămînt, cei vii, fără să mai guste moartea, se vor schimba în trupuri nestricăcioase, spirituale, puternice, preamărite (I Cor. XV, 42—44) și nemuritoare (I Cor. XV, 23)⁴³. Deci trupurile celor morți înviați, ca și ale celor vii trans-

39. Pr. Prof. H. Roventja, *op. cit.*, p. 113.

40. *Ibidem*, p. 115—116.

41. L. Cl. Fillion, *Epitre I-iere au Tesal.* p. 442.

42. Hr. Andrusos, *op. cit.*, p. 467.

43. Pr. Prof. H. Roventja, *op. cit.*, p. 117.

formați vor fi identice cu cele din viața pămîntească, se vor deosebi totuși unii de alții după vîrstă, cît și după gen. Numai că, corpurile celor păcătoși, vor avea numai însușirea nestrîcîciunii și nemuririi, fără a avea și pe aceea a preamîririi. De aceasta se vor bucura numai dreptii, în diferite trepte, după vrednicia din viața pămîntească⁴⁴.

Astfel, atît cei înviați, cît și cei transformați vor fi răpiți în nori spre a întîmpina pe Domnul în văzduh (I Tes. IV, 17). Adică și unii și alții vor fi răpiți strîns uniți, alături și în aceeași parte. Dar, întru întîmpinarea Domnului vor fi răpiți «cei ai lui Hristos», cei înviați, ca și cei transformați; cei nedrepți, cei necredincioși nu vor întîmpina pe Domnul, ci vor rămînea pe pămînt în vederea muncii după judecată. Faptul acesta îl relevă și Domnul Hristos, cînd spune: «Atunci, din doi care vor fi în țarină, unul se va lua și altul se va lăsa» (Matei XXIV, 40)⁴⁵,

întîmpinarea Domnului în văzduh (I Tes. IV, 17) de către cei drepți ne arată că Domnul s-a pogorît din cer ca să apuce pe cei drepți, iar învierea morților și transformarea celor vii se va întîmpla nu pe pămînt, ci în văzduh. Domnul Hristos nu va petrece cumva cu dreptii pe pămînt vreo perioadă de timp oarecare. Văzduhul este o regiune imediat superioară deasupra pămîntului, care va servi ca loc de întîlnire cu Domnul, dar un loc de petrecere definitivă⁴⁶.

Parusia va avea ca unul din scopurile sale ultime judecata generală, ce va surveni îndată după învierea morților sau poate chiar simultan. Ea este tot atît de temeinic fundamentată scripturistic, ca și învierea morților. Tradiția bisericească a transpus-o în simbolul credinței (art. 7), atribuind-o Domnului Hristos care o va îndeplini la Parusie. Deși aparține Sfintei Treimi, execuția ei, Dumnezeu-Tatăl a încredințat-o Fiului (Ioan V, 22; Fapte XVII, 31; Matei XVI, 27; XXV, 31—46). Deci, autorul judecării generale este Domnul Hristos ca și al judecării particulare, între care Biserica noastră Ortodoxă face o distincție clară⁴⁷.

Judecata particulară se sprijină scripturistic pe pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (Luca XVI, 19, 31) care-și primesc imediat după moarte răsplata vieții pămîntești (cf. Evrei IX, 27)⁴⁸.

Timpul cînd se va îndeplini judecata generală, adică epoca, ziua sau ora este necunoscută, ca și Parusia de care este strîns legată (Matei XXV, 31). Ea va fi universală, va cuprinde toată lumea: toți cei vii și cei morți, dreptii și păcătoșii, toți sfinții și spiritele rele. Mîntuitorul Hristos ca judecător va fi înconjurat de îngeri, ca executori ai voinței Sale și ca martori «cînd va veni Fiul Omului întru slava Sa însoțit de sfinții Săi îngeri» (Matei XXV, 31). Sau: «Și va trimite pe îngerii Săi cu sunet mare de trîmbiță și vor aduna pe cei aleși ai Lui» (Matei XXIV, 31). Sfinții Apostoli și sfinții în general vor fi în apropierea Marelui Judecător, în liniște și cu conștiința împăcată, știind că ei vor fi răsplătiți pentru viața lor pămîntească virtuoaasă (Matei XIX, 28). Îngerii cei răi vor fi, în sfîrșit, judecați, dîndu-li-se sentința definitivă: «...Dumnezeu n-a cruțat pe îngerii care au păcătuit ci, legîndu-i cu legăturile întunericului în iad, i-a dat să fie păziți pînă la judecată» (II Petru II, 4; Iuda 6).

Cît despre oameni, aceștia vor fi adunați toți în fața dreptului judecător de către îngeri: «cei aleși ai lui» (Matei XXIV, 31), ca și cei păcătoși «toate smintelile și

44. Prof. N. Chirișescu, Pr. Prof. Isidor Todoran, *op. cit.*, p. 979.

45. Pr. Prof. H. Rovența, *op. cit.*, p. 118.

46. *Ibidem.* 47. Culte neoprotestante nu admit judecata particulară.

48. Pr. Prof. N. Chirișescu, Pr. Prof. Isidor Todoran, *op. cit.*, p. 940.

pe cei ce fac fărădelegea» (Matei XIII, 41); toate neamurile (Matei XXV, 32); iudei și păgini (Romani II, 9); cei morți înainte de venirea Mântuitorului și cei ce vor fi în viață în timpul acestei venirii (Fapte X, 42)⁴⁹.

Conduși ca de un instinct de conștiința lor luminată în acel moment de puterea lui Dumnezeu, credincioșii vor vedea tot trecutul lor bun sau rău și automat se vor așeza în cele două cete, arătate de îngeri: cei buni de-a dreapta Marelui Judecător, iar cei răi de-a stînga (Matei XXV, 33). După care Domnul Hristos le va rosti în mod solemn și public sentința de răsplată veșnică sau pedeapsă eternă motivînd-o pe săvîrșirea faptelor de milostivire și ajutorare a aproapelui sau pe lipsa acestora. «Veniți binecuvîntații Tatălui Meu... (Matei XXV, 34—40). Sau: «Duceți-vă de la Mine blestemaților în focul cel veșnic, căci flămînd am fost și nu mi-ați dat să mîncînc...» (Matei XXV, 41—46).

Judecata divină se va îndeplini pentru fiecare credincios în conformitate cu legea după care a activat pe pămînt: păgînul după legea conștiinței lui (Rom. II, 14—16); evreul după legea lui Moise (Rom. II, 12), iar creștinul după legea Evangheliei.

Locul judecării generale va fi pămîntul și anume, acolo unde Domnul Hristos a fost umilit, acolo va trebui să fie și preamărit, adică în părțile Ierusalimului. După Profetul Ioil, judecata generală se va îndeplini în valea Iosafat (Ioil IV, 2), lîngă Muntele Măslinilor⁵⁰.

Sentința judecării generale va fi completă, adică va cuprinde și corpul și sufletul — la judecata particulară se referă numai la suflet — și definitivă, eternă. Bucuriile raiului ca și chinurile iadului vor fi eterne. «Și vor merge aceștia (păcătoșii) la osîndă veșnică, iar dreptii la viața veșnică» (Matei XXV, 46; II Tes. I, 9; Iuda, 7; Matei III, 12; Apocalipsa XIV, 11).

Fericirea raiului va fi diferită, după felul cum fiecare credincios a îndeplinit în viață poruncile lui Dumnezeu: «alta este strălucirea soarelui și alta, strălucirea lunii și alta strălucirea stelelor. Căci stea de stea se deosebește în strălucire» (I Cor. XV, 41; I Cor. III, 8; II Cor. IX, 6). Tot astfel vor fi chinurile iadului, deosebite după gravitatea păcatelor săvîrșite în viața pămîntească.

Eternitatea recompensei celor drepecți n-a întîmpinat în Biserică vreo opoziție. Însă, referitor la eternitatea chinurilor iadului pentru cei păcătoși au existat glasuri contrarii⁵¹. De aceea, sinodul al V-lea ecumenic a condamnat pe Origen care susținea că cei păcătoși din iad și chiar demonii, se vor reabilita după oarecare timp de suferință. De altfel, mulți Sfinți Părinți, chiar înainte de sinodul al V-lea au susținut cu tărie eternitatea chinurilor iadului.

Imediat după judecata generală se va îndeplini și ultimul eveniment legat de Parusia Domnului, sfîrșitul sau înnoirea lumii. Este cunoscut faptul că la crearea lumii Dumnezeu a stabilit o strînsă legătură între om și natură, o armonie fericită. Natura asculta de om intru totul. Dar, la căderea în păcat a omului acest raport s-a deteriorat. «Făptura a fost supusă deșertăciunii, nu din vina ei, ci din cauza aceluia care a supus-o» (Rom. VIII, 20). De aceea, pînă în prezent, «făptura suspină și are dureri», așteptînd să se izbăvească din robia stricăciunii și să se bucure de

49. *Ibidem*, p. 991; Macarie, *op. cit.*, p. 818—819.

50. *Ibidem*, p. 993.

51. Unii teologi mai noi ca Nic. Berdiaev și Sergiu Bulgacov au negat eternitatea pedepselor iadului (cf. N. Chitescu, *op. cit.*, p. 1001).

libertatea mării fiilor lui Dumnezeu» (Rom. VIII, 21—22), fapt care se va întâmpla la Parusia prin înnoirea lumii.

În revelația Vechiului Testament se arată prin Profetul David că pământul întemeiat de Dumnezeu se va învechi ca un veșmînt și se va schimba (Ps. CI, 26—27; Isaia LI, 6). Mîntuitorul confirmă acest fapt spunînd: «Cerul și pământul vor trece...» (Matei XXIV, 35; Marcu XIII, 31; Luca XXI, 33; Evrei I, 11). Sfinții Apostoli precizează și deslușesc acest fapt. Astfel Sf. Pavel spune: «Fața acestei lumi trece» (I Cor. VII, 31); iar Sf. Petru adaugă: «Iar cerurile de acum și pământul sînt tinute... și păstrate pentru focul din ziua judecării» (II Petru II, 7). Tot el ne arată că sfîrșitul lumii se va îndeplini la Parusia Domnului, a cărei dată este necunoscută — și deci necunoscută este și consumarea lumii — care se va sfîrși prin foc: «Iar ziua Domnului va veni ca un fur; atunci cerurile vor pieri cu vuiet mare; stîlpiiile arzînd, se vor desface și pământul și lucrurile de pe el vor arde cu totul» (II Petru, II, 10).

De fapt cerul și pământul, adică pământul cu tot ce-l înconjoară văzut, nu se va distruge și întoarce în neant, căci așa precum spune Psalmistul (Ps. CI, 27): «Acelea (cerul și pământul) vor pieri», apoi adaugă: «ca un veșmînt se vor schimba», tot astfel adaugă și Sf. Petru: «Dar noi așteptăm, potrivit făgăduinței Lui, ceruri noi și pămînt nou, în care locuiește dreptatea» (II Petru III, 13). Tot în acest mod afirmă și Sf. Ioan: «Și am văzut un cer nou și un pămînt nou». Căci cerul cel dintîi și pămîntul cel dintîi au trecut» (Apoc. XXI, 1).

Deci, lumea văzută, pămîntul, nu se vor distruge complet, ci se vor transforma radical, spre a fi conforme cu noile condiții de existență ale oamenilor înviați și transformați. Sf. Epifaniu spune: «Făptura văzută cea robită de stricăciune și deșertăciune nu se va distruge la sfîrșitul lumii, ci se va schimba într-o formă mai bună, mai desăvîrșită, corespunzătoare stării fiilor lui Dumnezeu. Prin urmare, aerul și pământul nu se vor prefăce în haosul primordial, nu se vor nimici cu desăvîrșire în timpul focului celui de apoi, ci numai se vor reînnoi sau vor deveni cu totul noi, iar pămîntul va continua și mai departe să fie locuință mult mai desăvîrșită pentru locuitorii mai desăvîrșiți»⁵².

De aceea, sinodul al V-lea a condamnat credința acelor care susțineau că la sfîrșitul veacurilor lumea materială se va distruge complet, începînd o lume nouă, cu totul imaterială «un suflet imaterial universal». De aceea, Fer. Augustin spune: «Se va distruge numai chipul (lumii), dar nu și natura ei»⁵³.

Totuși unii eretici ca gnosticii, maniheii și alții din evul mediu, au învățat că lumea actuală se va distruge cu totul. De asemenea și Origen susținea că actuala lume va dispărea, se va nimici, după care va urma o alta nouă.

În sfîrșit, odată cu înnoirea lumii, va înceta și lucrarea harului și a Bisericii pămîntești, urmînd lucrarea slăvitei și eternei împărății cerești, cînd «dreptii vor străluci ca soarele întru împărăția Părintelui Său». Căci, prin Parusia Domnului și învierea generală, distrugîndu-se de Domnul și ultimul vrăjmaș al omenirii — moartea (I Cor. XV, 24—26), împărăția Sa va fi fără de sfîrșit, realizîndu-se astfel cuvintele îngerului Gavriil, spuse Sfintei Fecioare Maria: «Va domni în veci peste casa lui Iacov și împărăția Sa nu va avea sfîrșit» (Luca I, 33).

Astfel se prezintă potrivit dreptei credințe importantul eveniment al Parusiei Domnului împreună cu marile fapte strîns unite cu ea: învierea morților, jude-

52. Cf. Silvestru de Canev, *op. cit.*, p. 459.

53. *Ibidem*, p. 462.

cata obștească și înnoirea lumii, precum și semnele premergătoare lor, atât de greu de descifrat și totuși atât de controversate, spre paguba creștinismului însuși.

Căci dacă doctrina eshatologică creștină are o foarte mare pondere în complexul învățaturii evanghelice, ea nu trebuie exagerată și privită unilateral, căci în acest mod generează o judecată pesimistă asupra vieții față de optimismul creștin care caracterizează învățătura Mântuitorului Hristos.

Sentimentul apocaliptic și tendința de a reduce trăirea religioasă numai la o experiență interioară îndreptată exclusiv lumii și judecata viitoare este o deformare și înțelegere greșită a creștinismului și revelației divine.

Mai mult, noi simțem încredințați că orice credincios progesează din punct de vedere moral, oricite zig-zaguri ar apărea în această privință. Iar iminența Parusiei nu se poate judeca și aprecia după starea morală a credincioșilor căci nu trebuie să uităm că Dumnezeu a hotărât să dea oricui cât mai mult timp de pocăință și îndreptare (Matei XIII, 29—30), pentru că El este îndelung răbdător și nu vrea să piară cineva, ci toți să vină la pocăință (II Petru III, 9).

Învățătura desprinsă din Sfânta Scriptură nu ne îndreptățește să socotim că lumea noastră se apropie de sfârșit pentru că și-ar fi îndeplinit menirea, destinul său pămîntesc. La crearea lumii și a omului Dumnezeu i-a adresat acestuia din urmă cuvintele: «Fiți rodnici și vă înmulțiți și umpleți pămîntul și-l stăpiniți» (Fac. I, 28)⁵⁴.

În interpretarea versetelor eshatologice scripturistice slujitorii Bisericii trebuie să facă distincție clară între acele care se referă la parusia individuală, la moartea individuală și judecata particulară și acele relative la Parusia Domnului. Aceiași deosebire trebuie observată și în ceea ce privește unele fenomene obișnuite curente în lume și istorie, ca: războaiele, cutremurele și anumite calamități naturale, care nu pot fi interpretate drept evenimente supranaturale premergătoare și prevestitoare ale Parusiei. De asemenea, precum s-a semnalat în cuprinsul acestui studiu, Parusia Domnului nu poate avea un caracter ascuns, invizibil, ci precum au afirmat-o expres Mântuitorul și Apostolii Săi va fi un eveniment universal, vizibil, înfricoșător, iar momentul apariției ei rămîne incert, ascuns.

Trebuie știut și veșnic subliniat că Sfânta Scriptură este o carte folositoare pentru orice creștin, dar unele pasaje sînt greu de interpretat fără ajutorul Magisteriului Bisericii. Mai ales locurile profetice și îndeosebi cele din Vechiul Testament și Apocalipsa Sf. Ioan. Aceste pasaje se referă la timpuri și împrejurări diferite, unele trecute, altele care se vor realiza; foarte multe care trebuie interpretate simbolic. Căci orice creștin în citirea și înțelegerea Sfintei Scripturi trebuie să țină seama de aceste exigențe. Biblia este o carte care oferă instrucții religioase și morale pentru mîntuirea credincioșilor și ea trebuie interpretată în conformitate cu învățătura Bisericii noastre Ortodoxe.

Numai atunci vom putea înțelege învățătura creștină în toată amploarea și complexitatea ei; învățătura eshatologică cu marile ei probleme, ca și cea doctrinară și morală cu aplicațiile ei sociale, aplicabile la viață individuală; optica luminoasă și optimistă asupra lumii, ca și spiritul deschis pe care trebuie să-l aibă orice creștin asupra valorilor culturale ale vremii; înțelegerea și însușirea lor, ca și dorința de a ajuta și sluji semenului nostru, oricare ar fi el.

Pr. Prof. I. CONSTANTINESCU

CITIREA BIBLIEI SAU SFINTEI SCRIPTURI DE CATRE CREDINCIOȘII CREȘTINI MIRENI

Îndemnurile, îndrumările și binecuvântările Sfinților Părinți ai Ortodoxiei și ale marilor Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române

Legătura sufletească a credincioșilor creștini cu cunoașterea cuprinsului Sfintei Scripturi a fost o preocupare permanentă a Sfinților Părinți, prin Omiliile ortodoxe, pe care le-au rostit în auzul tuturor, la cultul divin din Biserică. Se înțelege o cunoaștere introductivă a cuprinsului cărților Sfintei Scripturi, nu numai pentru folosul duhovnicesc al evlaviei credincioșilor, căci unele cărți biblice sînt chiar didactice, dar și pentru ușurarea înțelegerii învățăturilor creștine, pe care aveau să le primească.

Este o adevărată frumusețe îndemnul Sfinților Părinți, îndreptat către credincioși, de a citi cu evlavie, cu atenție și cu înțelepciune cuprinsul cărților Sfintei Scripturi, pentru care tot prin Omilii îi povățuiau asupra modului cum trebuie să procedeze la citirea Sfintei Scripturi. Adică Sfinții Părinți își împlineau îndatorirea de a îndemna și a sfătui pe credincioși să cerceteze fiecare cuvîntul lui Dumnezeu, potrivit dumnezeieștii porunci a Domnului Iisus Hristos, care în auzul tuturor și pentru fiecare din cei ce-L ascultau, a rostit, precum ne istorisește Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan: «Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viața veșnică. Și acelea sînt care mărturisesc despre Mine» (Ioan V, 39). Această dorință divină avea să devină Tradiție Apostolică, precum putem vedea pe creștinii din vremea Sfîntului Apostol Pavel: «Ei au primit cuvîntul cu toată osîrdia, în toate zilele, cercetînd Scripturile, dacă ele sînt așa» (Fapte XVII, 11). A fost deci firesc ca această Tradiție Apostolică să devină Tradiție patristică.

Se înțelege că Sfinții Părinți apreciau această citire de către credincioși a Sfintei Scripturi, care trebuia să se facă cu anumită grijă și rînduială, că o inițiere generală și pregătire duhovnicească, pe care aveau să se clădească învățăturile Bisericii de către Păstorii lor sufletești, din ierarhia bisericească. De aceea, cînd venea prilejul, prin Omiliile lor, Sfinții Părinți îndrumau pe credincioși, nu numai asupra cuprinsului cărților Sfintei Scripturi, dar și asupra inspirației divine a sfinților autori, Profeți, Evangheliști și Apostoli, precum mai ales asupra interpretării cuvîntului dumnezeiesc, cu motivarea celor patru sensuri de interpretare biblică, și cu relevarea ideilor biblice, pe care se sprijinește adevărata învățătură a Bisericii, al cărei prim izvor este Sfînta Scriptură. Căci numai Sfinților Apostoli și urmașilor lor, în ierarhia bisericească, le-a dat Domnul Hristos dreptul și puterea de a învăța: «Mergînd învățați toate neamurile... învățîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului» (Matei XXVIII, 19—20). Cuvîntul lui Dumnezeu fiind, nu numai cel scris în Sfînta Scriptură, ci și cel oral transmis prin Sfînta Tradiție, are aceeași menire și aceeași îndatorire din partea propovăduitorilor lor.

De fapt însuși cultul divin al Bisericii Ortodoxe a fost zidit pe cuvîntul lui Dumnezeu din Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție Apostolică. Nu numai Psalmii și Parimiile, cu scrieri din Profeți și cărțile didactice, dar și textul Evangheliilor și al

le a dat-o Dumnezeu. Luminarea Sfintului Duh nu rămâne la litera textului Sfintei Scripturi, ci trece mai departe la înțelegerea înaltă prin vasele alese, precum a învățat Mântuitorul (Ioan XV, 26), a propovăduit Sfintul Apostol Pavel (II Corințeni III, 6) și a explicat Sfintul Ioan Gură de Aur. A fost firesc deci ca în uriașa operă omiletică a Sfintului Ioan Gură de Aur, să nu se strecoare nici o eroare de interpretare biblică. Deci Sfinta Scriptură rămâne darul lui Dumnezeu din iubire și purtarea de grijă pentru om, pe care Biserica prin ierarhie, urmașă a Sfinților Apostoli, o explică, cu același ajutor al lui Dumnezeu, prin lucrarea Sfintului Duh. De aceea litera scrisă rămâne ca o treaptă inițiatoare către lucrarea duhovnicească a Sfintului Duh.

În sinteza acestor adevăruri patristice, Sfintul Ioan Damaschin conchide foarte clar în carea a patra a Expunerii exacte a Credenței Ortodoxe (Dogmatica), precum se poate vedea: «Dumnezeu a lucrat pentru mintuirea noastră, pentru care este toată Scriptura și toată taina. Și iarăși: «Cercetați Scripturile, căci ele mărturisesc despre Mine» (Ioan V, 39). Și Apostolul spune: «În multe părți și în multe feluri Dumnezeu a vorbit părinților noștri prin profeți, iar în zilele din urmă ne-a vorbit prin Fiul» (Evrei I, 1—2). Așadar au vorbit prin Sfintul Duh, Legea și Profetii, Evangheliștii, Apostolii, Păstorii și Învățătorii. «Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos» (II Timotei III, 16). Este deci un lucru foarte bun și foarte folositor sufletului ca să cercetăm dumnezeieștile Scripturi»⁷. Adică așa precum continuă mai departe Sfintul Apostol Pavel, în epistola către Timotei: «spre învățatură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie bine pregătit pentru orice lucru bun» (II Timotei III, 16—17). Aceasta a fost de fapt menirea, pentru care Dumnezeu a dăruit Sfinta Scriptură omului, din dragoste și purtarea de grije pentru el și viața lui, de a o cunoaște și de a o urma.

2. — Frumusețile dumnezeiești ale Sfintei Scripturi apreciate pentru cunoașterea și folosul credincioșilor

Sfintii Părinți au apreciat cuprinsul Sfintei Scripturi, ca pe cea mai prețioasă comoară sufletească, pe care Dumnezeu a dăruit-o nouă pentru vecinicie. Astfel Sfinta Scriptură a fost înfățișată ca frumusețea sublimă, mai presus de toate frumusețile, ce se pot vedea aici pe pământ și mai scumpă decât toate comorile prețioase ale creștinătății.

Sfintul Părinte care ne-a lăsat cele mai impresionante caracterizări ale Sfintei Scripturi, cu mișcătoare îndemnări către creștini, de a o avea, a o citi și a o medita, a fost Sfintul Ioan Gură de Aur, ca acela ce ne-a lăsat cele mai multe Omilii, în care a explicat cuprinsul Sfintei Scripturi. Cu diferite prilejuri, în Omiliile sale, Sfintul Ioan Gură de Aur a comparat Sfinta Scriptură cu o comoară bogată în cele mai prețioase metale, cu o mină bogată, cu paradisul, perla cea prețioasă. Cu covorul cu fire de aur, cu corabia ce ne duce la liman, cu grădina cea roditoare, cu livada cea frumoasă cu flori, cu medicamentul tămăduitor, cu norul luminos ce ne conducea viața aici pe pământ, cu dulceața mierii celei binefăcătoare, cu marea cea liniștită, cu Ierusalimul de sus, de unde ne vin învățăturile cele mintuitoare. Din toate acestea, vom înfățișa câteva exemple.

7. Sfintul Ioan Damaschin, *Expunerea exactă a Credenței Ortodoxe*, Cartea a IV-a, cap. XVII, *Despre Sfinta Scriptură*, Migne, P.G., tom. XCIV, col. 1176—1177.

Astfel într-o Omilie, la cartea Genezei⁸, pentru a explica momentul cînd doi îngeri veneau către seară la Sodoma (Geneză XIX, 1), Sfîntul Ioan Gură de Aur își începe cuvîntarea cu această fermecătoare prezentare a Sfintei Scripturi: «Precum o livadă plină de verdeață ne înfățișează privirilor noastre multe și deosebite flori, tot așa dumnezeiasca Scriptură ne desfășoară în față tabloul virtuților practice prin cei drepti, nu pentru ca să respirăm o clipă parfumul cel plăcut al florilor, ci pentru ca să găsim acolo o folosință continuă. Cînd culegem florile naturale, ele se pot vesteji în miinile noastre și-și pot pierde frumusețea cu aroma lor mirositoare. Nu tot așa este aceea, cînd odată ce am rostit auzului virtuțile dreptilor, cînd le-am așezat în depozitul de comoară al memoriei noastre, ne vom putea bucura încontinuu de mirosul lor cel bun, dacă vom avea aceasta. Curaj deci, fiindcă astfel este parfumul cel plăcut al sfințeniei, cuprins în Sfînta Scriptură. Să cercetăm astăzi pe acel ce răspîndește viața lui Lot» ...Deci mirosul cel plăcut al florilor biblice este veșnic și legat de propria noastră viață, iar Sfînta Scriptură este livada florilor nemuritoare, ce înscrie virtuțile în comoara nemuritoare a memoriei noastre.

În altă formă, dar cu același fond, tot cu o grădină înflorită, compară Sfîntul Ioan Gură de Aur cuprinsul Sfintei Scripturi: «Plăcută este livada, plăcută este o grădină, dar cu mult mai plăcut încă este studiul dumnezeieștilor Scripturi. Acolo sunt florile care se veștejesc, aici ideile ce nu se pălesc niciodată; acolo este adierea zefirului, aici este sufletul Duhului Sfînt; acolo mulțime de spini în apărare, aici providența lui Dumnezeu ca protejare; acolo cîntă greierii aici se aude armonia profeților; acolo este plăcerea privirii, aici se află folosul citirii. Grădina ocupă un loc limitat, ori Scripturile sînt răspîndite pe toată fața pămîntului; grădina are cele patru anotimpuri ce alternează, pe cînd Scripturile sînt încoronate de flori și încărcate de fructe, pe timp de iarnă, ca și-n timpul verii. Să ne apropiem deci cu dragoste de Cărțile Sfinte, căci acest studiu stăruitor risipește tristețea, aduce bucuria, distruge viciul, înrădăcinează virtutea, și în zgomotoasa viltoare a acțiunilor și lucrărilor omenești, nu vă părăsește în fața valurilor acestei mări întăritate. Valurile se desfac, iar voi plutiți în pace, căci voi aveți cîrmaci cunoașterea dumnezeieștilor îndrumări și frămîntările lumii nu izbutesc să rupă cirna conducătoare. Ori, ca să nu vă amăgesc, însăși viața este aceea care adeverește toate acestea...»⁹. Se poate spune că prin această expunere introductivă în Omilia despre Eutropiu, Sfîntul Ioan Gură de Aur a înfățișat o adevărată apoteoză de preamărire a Sfintei Scripturi, în binefacerile pe care le poate aduce omului în viață.

Sfînta Scriptură este cel mai prețios tezaur, în deplină unitate, din a cărui alcătuire nu se poate nimic scoate afară, nici un text, nici un cuvînt, nici o silabă, nici o virgulă, pentru că totul este scris, sub călăuză dumnezeiască, afirmă Sfîntul Ioan Gură de Aur într-o Omilie la cartea Genezei, pe cînd explica genealogia oamenilor, începînd din ziua cînd Dumnezeu a făcut pe Adam (Geneza III, 1—2). «Un mare, un tezaur inexprimabil, iubiții mei, stă sub aceste cuvinte pe care le ascultați... În ceea ce mă privește, vă rog pe toți să nu treceți cu ușurință peste lucrurile cuprinse în dumnezeieștile Scripturi. Nimica nu se află în această Carte sfîntă, care să nu aibă o bogată și adîncă însemnătate; căci prin inspirația Duhului Sfînt au vorbit Profeții și din această inspirație vin comorile nesfrîșite. Vă rog să nu vă

8. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia XLIII la Geneză*, 1. Introducere, Migne, P.G., tom. LIII.

9. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia II despre Eutropiu*, 1. Introducere, Migne, P.G., tom. LII, col. 512—514.

mirați, dacă mă oblig să vă descopăr mari bogății în această simplă serie de nume. Nu este nici o silabă, nu este chiar o virgulă în această carte, în care să nu se poată afla cele mai mărețe idei: călăuzite prin harul dumnezeiesc, luminate prin luminile Sfântului Duh, pătrundem cu încredere textul sfânt¹⁰. În ceea ce privește problema inspirației divine a autorilor Sfintei Scripturi, vom avea prilejul să vedem că Sfântul Ioan Gură de Aur avea multe de spus.

Sfânta Scriptură este plină de dumnezeiască lumină și putere întăritoare de suflete, care luminează sufletele pe cărările cele bune ale vieții. Căci Sfânta Scriptură ne luminează credința, «ne deșteaptă conștiința morală și ne curăță cugetul pentru împlinirea virtuților morale»¹¹. Precum afirma Sfântul Ioan Gură de Aur în altă Omilie, Sfânta Scriptură ne iluminează firul vieții, ne înalță drumul de urmat, primejdiile de ocolit, luptele spre bine, pe care trebuie să le păstrăm. Fiecare situație din viață își primește învățăturile sale. Orice întâmplare a vieții își primește lecțiile cele mai potrivite. Dogma și morala, simbolul și decalogul, credința, nădejdea și dragostea își primesc îndrumarea lor. Sfânta Scriptură nu este școala noastră, prin care ne aflăm pregătiți cu tot ce este necesar pentru izbînda deplină a adevărului biblic, mintuirea noastră.

3. — Îndemnul Sfinților Părinți către credincioșii creștini pentru citirea Sfintei Scripturi cu atenție și evlavie

Avînd aceste convingeri pentru marea însemnătate a Sfintei Scripturi asupra instruirii și educației morale a credincioșilor, precum și pentru pregătirea lor necesară la înțelegerea explicării Sfintei Scripturi în Biserică, Sfinții Părinți în Omiliile lor au dat binecuvîntarea și deplinul lor indemn părintesc pentru citirea Sfintei Scripturi. În vremea cînd catehumenii primeau taina Sfântului Botez la vîrstă înaintată, erau inițiați în învățăturile Bisericii creștine, cu explicarea dogmelor Simbolului de Credință, justificate pe textele Sfintei Scripturi, fiind îndrumați în același timp și asupra dumnezeieștilor Scripturi prin cele optsprezece Cateheze¹². În Cateheza a patra, catehumenii de la Ierusalim puteau să audă de la Sfântul Chiril, Arhiepiscopul Ierusalimului, supranumit albina biblică a Ierusalimului, indemnul de a citi Sfânta Scriptură: «Citește dumnezeieștile Scripturi»¹³, «Învăță de la Biserică cu rivnă, care sînt cărțile Vechiului Testament și care ale Noului Testament. Nu citi nici una din cărțile apocrife! Căci dacă pe cele necunoscute de toți nu le cunoști, pentru ce te obosești în zadar cu cele îndoielnice?»¹⁴.

«Precum am spus, citește cărțile Vechiului Testament! Dacă ești iubitor de cunoștință, silește-te să îți mînte numele acestor cărți, pe care ți le spun «...»¹⁵. Din Noul Testament fac parte cele patru Evanghelii; celelalte sunt apocrife și vătămătoare... Primește și Faptele celor doisprezece Apostoli. La aceasta se adaugă cele șapte epistole sobornice ale lui Iacob, Petru, Ioan și Iuda. Dar pecetea tuturor și lucrarea cea din urmă a Ucenicilor, cele patrusprezece epistole ale lui Pavel. Toate celelalte cărți să fie în afară de acestea în al doilea rînd. Toate cărțile ce nu se

10. Ibidem, *Omilia XXI la Geneză*, 1. Introducere, Migne, P.G., tom. LIII.

11. Ibid., op. cit., *Omilia LIII la Evanghelia după Ioan*, 3. Migne, P.G., tom. LIX, col. 295-296.

12. Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Catehezele I-XVIII*, Migne, P.G., tom. XXXIII, col. 331-1060.

13. Ibidem, *Cateheza IV*, cap. 35, col. 497-450.

14. Idem, *Cateheza IV*, cap. 33, col. 493-496.

15. Idem, *Cateheza IV*, cap. 35, col. 497-500.

citesc în Biserică, să nu le citești în afară nici tu, după cum ai auzit despre cărțile Scripturii»¹⁶. Deci catehumenii ce veneau la Biserică să asculte explicarea dogmelor ortodoxe, întemeiate pe textele Sfintei Scripturi, citiseră deja cărțile Sfintei Scripturi, așa precum li s-a încuviințat. Dar față de această îngăduire și acest îndemn, de a citi fiecare din cărțile menționate ale Sfintei Scripturi, aveau să fie însoțit și de îndrumarea părintească, de a bea din această apă vie a Sfintei Scripturi, din acele fântâni cunoscute, cu vasele cunoscute ale Sfinților Părinți¹⁷. Adică interpretarea Sfintei Scripturi aparține Bisericii, iar cuvântul dumnezeiesc al Tradiției Apostolice trebuie împlinit cu aceeași îndatorire. Își merită deci Sfântul Părinte Chiril, supranumele de albina biblică cea înțeleaptă a Ierusalimului.

La Sfântul Ioan Gură de Aur, una din preocupări era și aceea, ca fiecare credincios creștin să-și aibă un exemplar al Sfintei Scripturi, Cartea cărților, Biblia¹⁸.

«Vă conjur, să aveți cartea Sfintei Scripturi, de care vă vorbesc, înțelegeți pentru ce vă cer aceasta, pentru a vă hrăni sufletele voastre. Iudeii trebuiau să aibă cărțile în miinile lor, pentru că nu știau să fie atenți¹⁹. Noi, ni le păstrăm, nu numai în miinile noastre, dar și în locuințele noastre, cînd ar trebui să le avem în inimile noastre...»²⁰.

Înainte de a lua Sfânta Scriptură în miini, spre citire și cercetare, credinciosul trebuie să aibă o stare sufletească de evlavie și de curățenie sufletească și trupească, spălîndu-se chiar pe miini și descoperindu-și capul, ca la facerea rugăciunii. Este necesară o pregătire sufletească și trupească: «Dacă voim să cercetăm Sfânta Scriptură, nu în mod superficial, ci cu deplină grijă, vom putea fi mîntuiți și, dacă noi ni le însușim cu sinceritate, vom primi adevărata doctrină și cinste a vieții... Cu Dumnezeu nu se vorbește fără de folos, nimeni nu-l ascultă în zadar. Noi ne strîngem gîndurile, ne spălăm miinile, cînd avem prilejul să luăm Biblia în mînă. Înainte de citirea ei este necesară o pregătire religioasă! Să urmărim aceasta cu grijă și ne va fi de mare folos. Pe lîngă faptul că ne spălăm miinile, să avem și sufletul pregătit pentru aceasta; femeia să-și acopere capul cu vîlul, chiar dacă nu-l poartă, în semn de evlavie interioară, iar bărbatul să-și acopere capul și să și-l descopere. Vedeți cum această pregătire arată evlavie interioară. Apoi se așează spre a înțelege, încep părerile de rău, își condamnă trecutul vieții sale. Deci, iubiiții mei, să citim cu grijă Sfintele Scripturi și să ne îndreptăm mai ales către studiul stăruitor al Evangheliilor...»²¹. Prin urmare, Sfânta Scriptură, fiind deosebită de toate celelalte cărți, impune o pregătire deosebită a credinciosului care o citește, atît trupească, cit și sufletească. Iar citirea Sfintei Scripturi să se facă, nu ca la orice carte, ci în duh de rugăciune, cititorul vorbind cu Dumnezeu.

Îndemnul Sfîntului Ioan Gură de Aur pentru credincioși, de a citi Sfânta Scriptură, se repetă cu regularitate, constituind un principiu instructiv educativ general, spre a putea primi pregătirea necesară a ascultării Omiliilor din Biserică, cu mai adîncă înțelegere și cu mai mult folos: «Să ne dedicăm acestei citiri a Bibliei, spune Sfîntul Ioan Gură de Aur»²². Adică citirea Sfintei Scripturi de către credincios

16. Idem, *Cateheza IV*, cap. 36, col. 500-502.

17. Idem, *Cateheza XVI*, cap. 31, col. 932 B. C.

18. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia XXXII la Evanghelia după Ioan*, cap. 3. Migne, P.G., tom. LIX, col. 183-193.

19. Idem, *Omilia, LIV, la Evanghelia după Ioan*, cap. 3 la sfîrșit, tom. LIX, col. 289-302.

20. Idem, *Omilia XI la Evanghelia după Ioan*, cap. 1 după introducere, tom. LIX, col. 77-80.

21. Idem, *Omilia LIV la Evanghelia după Ioan*, 3, tom. LIX, col. 297-302.

22. Idem, *Omilia III asupra începutului Faptelor* 2, tom. LX, col. 35-37.

la casa sa va urmări și va repeta cu citirea textului biblic, pe care l-a ascultat, explicându-se în Biserică de către predicator. Există o corelație între lectura biblică de acasă și textul biblic citit și explicat în Biserică. Aceasta spune foarte mult. Există o libertate a credincioșilor de a citi Sfinta Scriptură, dar această libertate este dirijată de Biserică, prin păstorii săi duhovnicești. Citirea Sfintei Scripturi să fie continuă, căci cu cât citim mai mult, cu atât descoperim mai mari adevăruri. Fenomene sufletești folositoare se petrec în sufletul celui ce citește mai mult Sfinta Scriptură, afirma Sfântul Ioan Gură de Aur.

Citirea Sfintei Scripturi de către credincioși trebuie să se facă cu deosebită atenție: «Iată pentru ce Hristos, trimițându-i pe Iudei la Scripturi, le recomandă, nu simpla lectură, ci studiul serios și adâncit. El nu le spune: «Citiți Scripturile»; ci «Cercetați Scripturile». Ceea ce spune Scriptura din acest punct de vedere, cerind o atenție statornică, din cauza umbrei ce-i învăluia pe contemporani. Mîntuitorul îndeamnă de a săpa cu putere pămîntul acesta, spre a descoperi comorile ce se află ascunse. Ele nu sînt depuse numai la suprafață, ele nu vin deasupra prin ele înșile, de la prima privire, ci se află din contră așezate la o mare adîncime. Ori, oricine caută o comoară ascunsă în interiorul pămîntului, n-o va putea găsi niciodată dacă nu are voința și stăruința cea mai sirguincioasă...»²³. Deci citirea Sfintei Scripturi cere o atenție deosebită, o înțelegere mai adîncă și dacă se poate spune, folosirea și a cunoștințelor cu care vine de la Biserică, ca pe instrumentele cu care se sapă scoarța pămîntului, pentru descoperirea comorilor ascunse. În această direcție îi îndrumau pe creștini Sfinții Părinți.

Dacă citirea Sfintei Scripturi, cu neatenție, superficială și fără evlavie poate călăuzi la rătăcirii și căi greșite²⁴, apoi citirea cu evlavie și cu atenție a unui suflet curat și îmbisericit, poate duce la mari foloase sufletești și trupești. «Citirea stăruitoare a dumnezeieștilor Scripturi este ca un port sigur și liniștit, o cetate neclintită, un stilp pe care nimeni nu poate să-l ardă, o glorie la apărarea relei voințe, o armură la adăpostul săgeților, o încredere de neînvins, o bucurie netrecătoare, tot ceea ce veți putea spune că este mai mare fericire. Adevărata lectură smulge spinii păcatului, curăță cîmpul sufletului nostru, răspindește sămînța evlaviei și o face să răsară și o face să crească pînă ce produce roade desăvîrșite. Să ne păzim deci de a neglija atât de prețioase foloase»²⁵. Astfel enumeră Sfântul Ioan Gură de Aur binefacerile pe care le poate aduce cititorului o continuă lecătură, atentă și pioasă a Sfintei Scripturi.

Cărțile didactice ale Sfintei Scripturi, începînd cu Psalmii Proorocului David și continuînd cu Proverbele înțeleptului Solomon au fost recomandate cu toată căldura spre a putea fi citite de credincioși, precum învață Sfântul Vasile cel Mare, că înțeleptul va putea deveni mai înțelept. Astfel într-una din Omiliile sale stăruiește asupra însemnătății cărții Proverbelor și poposind la primul capitol, în care se vorbește despre modul cum se dobîndește și se pierde înțelepciunea, explică proverbul în care se spune că «Înțeleptul care le ascultă va deveni mai înțelept» (Proverbe I, 5). Este vorba de înțelegerea cuvintelor mai adînci, dobîndirea unei în-

23. Idem, *Omilia XLI la Evangelia după Ioan*, I. Introducere, tom. LIX, col. 233-235.

24. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia XI la Ioan*, 19, Migne, P.G., tom. LVI, col. 249. Dr. Iustin Moiescu, *Sfinta Scriptură și interpretarea ei în operă*; Sfântul Ioan Gură de Aur, *Partea a II-a*, cap. 1, *Înțelegerea celor citite în Sfinta Scriptură*, p. 68-153.

25. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a doua asupra omului devenit bogat*, Introducere, Migne, P.G., tom. XLVIII, col. 981-992.

drumări bune, dreptatea, dreapta judecată și nepărtinirea, pentru a prilejui celor fără de gând rău o judecată isteată, omului tânăr cunoștință și bună cugetare: «Să ia aminte cel înțelept și își va spori cunoștințele...» (Proverbe I, 3—5).

«Acest cuvânt dă mărturie puterii celei mari a Proverbelor: ele depășesc înțelepciunea înțelepților și lecțiile cuprinse în această carte duc la învățăturile de aici. Orice înțelept care va asculta cartea aceasta a Proverbelor, fie că ar fi un simplu amator de înțelepciune, fie că este înaintat în însușirea ei, va deveni mai înțelept: el va putea învăța mult asupra lucrurilor dumnezeiești, mult și asupra purtării omenești. Această carte combate răul de tot felul și în multe înfățișări. În schimb, învață virtutea: pune friu răutății limbii și îndreaptă relele priviri; oprește de a duce cel dintii mâna violentă asupra altuia; alungă lenea, înlătură dorințele dezordonate, învață prudența și tăria și glorifică blindețea...»²⁶. În modul acesta recomandă Sfântul Vasile cel Mare cărțile didactice spre a fi citite cu folos. Cele mai multe Omilii au fost făcute asupra Psalmilor. Însă cu mult mai mult învață textul Evangheliilor, în care vorbește, supremul Învățător, Iisus Hristos²⁷. De fapt întreaga Sfânta Scriptură, cu toate cărțile istorice, este vrednică de citit, ca o carte de medicină universală, cu vindecare pentru toate suferințele, ce-l rănesc pe credincios²⁸.

Însuși, marele dogmatist al Ortodoxiei noastre, Sfântul Ioan Damaschin în scrierea sa dogmatică «Expunerea exactă a Credinței Ortodoxe», înfățișează Sfânta Scriptură, nu numai ca prim izvor al dreptei credințe, ci ca o fântână izvoritoare a apei celei vii și dumnezeiești, din care trebuie să se împărtășească toți credincioșii, grădina dumnezeiască cu frumuseți bogate și minunate, din care toți au dreptul să primească bunătați dumnezeiești. Treptatele încercări de citirea cuprinsului Sfintei Scripturi nu trebuie să ducă la descurajare, ci a-i convinge pe credincioși de îndatorirea ce vor avea de a se adresa la cei ce o cunosc, la clerul Bisericii.

Indemnul Sfântului Părinte Ioan Damaschin de a se cerceta de către credincioși textul Sfintei Scripturi, expus într-o formă literară de frumusețe hrisostomică, devine cu atât mai interesant, cu cât vine de la Părintele Dogmaticii Ortodoxe, precum putem vedea: «Ori cela ce cere primește, cela ce caută găsește și i se deschise acelui ce bate (Luca XI, 10). Să batem deci la minunata grădină a Scripturilor — zice Sf. Ioan Damaschin — la această grădină ce răspîndește miros frumos, care ne încîntă urechile noastre prin cîntecele deosebite ale păsărilor duhovnicești și dumnezeiești, ce ne ating la inimă, o mîngăie în tristețea sa, îi liniștește minia și o umple de o bucurie veșnică, care dăruiește sufletului nostru fața aurită și strălucitoare a dumnezeiescului porumbel și-l ridică cu aripile sale strălucite pînă la unicul Fiu și moștenitorul săditorului vieții celei duhovnicești și prin El, pînă la Tatăl luminilor». Adică pînă la Dumnezeire, către care ne ajută nu numai Cuvîntul, dar și Sfântul Duh²⁹.

Această apropiere a credinciosului de Sfânta Scriptură, spre a o citi, să nu fie cu șovăire, cu neîncredere și cu nepăsare, ci cu grăbire și hotărîre statornică: «Să nu batem cu neîncredere și șovăire, ci cu multă grăbire și stăruință; să nu descu-

26. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia XII*, 14. Migne, P.G., tom. XXXI, col. 416—417.

27. Idem, *Omilia XVI*, 1, tom. XXXI, col. 472.

28. Idem, *Epistola a II-a*, 3. Tom. XXXII, col. 228—229.

29. Sfântul Ioan Damaschin, *Expunerea exactă a Credinței Ortodoxe*, Cartea a IV-a, cap. 17. *Despre Scriptură*, Migne, P.G., tom. XCIV, col. 1176—1177.

rajâm cînd batem. Căci astfel ni se va deschide»³⁰. Iar dacă credinciosul întîmpină greutatea înțelegerii Sfintei Scripturi să nu descurajeze, ci să meargă să înțelebe pe cei ce o cunosc: «Dacă noi am citit, odată, de două ori, și dacă nu am înțeles ceea ce am citit, să nu ne lăsăm, ci să stăruim, să medităm, să întrebăm. Căci spune Scriptura: «Întrebă pe tatăl tău și el te va învăța, pe bătrîni și ei îți vor spune (Deuteronom XXXII, 7)»³¹. Acesta este principiul fundamental al citirii Sfintei Scripturi, ca cititorul să țină legătura cu Biserica, cu Preotul, cu Ierarhia bisericească, cunoscătoare și tîlmăcitoare a cuprinsului Sfintei Scripturi. Cu aceste afirmații Sfințitul Ioan Damaschin a sintetizat în mod clar principiul Ortodoxiei asupra citirii Sfintei Scripturi de către credincioșii mireni, precum și modul de a proceda la cercetarea Sfintei Scripturi în diferitele cazuri, în care se pot afla.

Astfel, din înfățișarea citorva Omilii ale Sfinților Părinți și alte scrieri, am putut desprinde principiul și practica Ortodoxiei, de a se îngădui și chiar a se îndemna credincioșii creștini, de a citi cuprinsul cărților Sfintei Scripturi. Ceva mai mult, chiar catehumenii înainte de a primi Taina Sfintului Botez erau îndemnați a citi Sfînta Scriptură, după textele căreia li se explica de Biserică prin Cateheze dogmele creștine ale Ortodoxiei. Libertatea de a se citi Sfînta Scriptură de către credincioși era însoțită, nu numai de îndemnul Bisericii de a fi citită, dar și de îndrumarea pentru modul cum trebuie citită, spre a putea fi de mare folos duhovnicesc. Rolul instructiv și educativ al Sfintei Scripturi era afirmat peste tot.

Alegerea cărților biblice pentru citit este în legătură și cu timpul anului bisericesc, la care-l ajută și calendarul bisericesc și slujba bisericească de la strană. Cea mai folositoare lectură biblică este aceea care ține legătură cu textul explicat de preot în Biserică. Citirea Sfintei Scripturi pregătește înțelegerea explicării Sfintei Scripturi, pe care o dă Biserica, fiindcă numai Biserica poate da noțiunile introductive, cu autorul cărții biblice respective, timpul, locul, și scopul pentru care a scris-o. Numai Biserica poate lămurii însuflarea dumnezeiască a inspirației autorului, precum și sensurile de interpretarea textului Sfintei Scripturi. Asupra acestor capitole tot Sfinții Părinți au dat îndrumările necesare, tot prin Omilii, precum vom putea vedea la capitolele omiletice respective. Cu respectarea acestor îndrumări necesare, citirea Sfintei Scripturi este liberă tuturor credincioșilor mireni ai Bisericii Ortodoxe.

4. — Citirea Sfintei Scripturi de credincioși, cu binecuvîntarea, îndrumările și îndemnul marilor Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române

Îndrumările și sfaturile marilor Ierarhi ai Ortodoxiei au fost însușite întru totul și trăite în ortodoxia românească. Libertatea credincioșilor români de a citi Sfînta Scriptură, tradusă în limba românească a fost o adevărată binefacere, nu numai pentru instruirea și educarea creștină a credincioșilor noștri, dar și pentru limba și cultura românească, pentru literatura română, pentru unitatea limbii românești, pentru însăși unitatea noastră națională românească. Toate aceste stimulări românești constituiesc marele adevăr istoric românesc, apreciat prin publicitate și în era noastră. Căci nu numai primele tipărituri românești au fost cărți din Sfînta Scriptură, dar și primele manuscrise românești au fost tot din Sfînta Scriptură.

30. *Idem*, col. 1176—1177.

31. *Idem*, col. 1176—1177.

Este vrednic de remarcat faptul că primele manuscrise în limba românească au fost traduceri românești manuscrise, din cărțile parțiale ale Sfintei Scripturi, înainte de folosirea tiparului. Cele dintîi licăriri ale literaturii în limba românească s-au ivit în ținuturile muntoase ale Maramureșului, fiind texte din Sfinta Scriptură, constituind zorile literaturii românești³². O variantă istorică literară afirmă că vechimea acestor traduceri s-ar urca spre secolul XIII. Este vorba despre vestitul Codice Voronițean, după numele Minăstirii Voroneț unde s-au putut afla în manuscrise românești din Faptele Apostolilor zece capitole, apoi trei capitole ale Sfîntului Apostol Iacob și două ale Sfîntului Apostol Petru, precum și o parte din Psaltire. Mai apoi Psaltirea Scheiană și Psaltirea Hurmuzache, aveau să se descopere tot în manuscrise românești.

Atmosfera biblică din nordul Moldovei ne amintește de evenimentul istoric religios din anul 1473, cînd Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei, dăruia Minăstirii Humorului o Evanghelie executată de ieromonahul Nicodim. Miniaturile, cu chipul frumos al Domnitorului, care închină această Evanghelie Maicii Domnului, cu che-nare de țesături românești înflorate, înfățișînd credința religioasă și artă românească, aveau să constituie un eveniment cultural. Se păstrează în muzeul nostru istoric românesc, chiar dacă textul Evangheliei nu era tradus în limba românească. Deci rîvna poporului român către textele Sfintei Scripturi, de a le avea în limba românească, se afla încă înainte de ivirea tiparului.

Evangheliarul românesc de la Brașov, apare în anul 1561, tradus și tipărit de diaconul Coresi. Era Tetravanghelul românesc, traducere după textul slavon al lui Macarie din 1512 și deci ortodox. Era prima publicare românească din Evangheliarul cu cele patru Evanghelii în românește, care se poate vedea din predoslavie, că tîndea să fie citit de poporul român «și am scris aceste cărți de învățătură, să fie popilor rumânești să înțeleagă, să învețe Rumânii cine-s creștini, cum grăește și Sfîntul Pavel Apostolu către Corinteni; în 14 capete: în sfînta biserică mai bine e a grăi mii cuvinte cu înțeles de cite 10 mie de cuvinte neînțelese în limbă striînă»...³³. Textul acesta al Sfîntului Apostol Pavel, în ultimă traducere românească, ne spune: «Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mîntea mea, ca să învăț și pe alții, decît zece mii de cuvinte în limbi» (I Corinteni XIV, 19). Adică traducerea în limba cunoscută ușurează citirea și înțelegerea Evangheliei cu cele patru cărți, după cei patru Sfinți Evangheliști, cu o prefață în care se arată că poporul român trebuie să înțeleagă cuvîntul Domnului, alături de alte tipări-turi românești, a aprins ideea înnoitoare a secolului XVI, cu cuvîntul dumnezeiesc și explicarea lui în limba română, precum și mai tîrziu și românizarea cuvîntului religios din Biserică³⁴.

De la Evangheliarul românesc de la Brașov, din anul 1561 și pînă la tipă-rirea Noului Testament în întregime la Alba Iulia (Bălgrad) în anul 1648, aveau să se retipărească Evangheliile cu învățătură sau învățătoare în cele cinci centre din ținuturi românești deosebite. Astfel numai în curs de un deceniu aveau să iasă de sub tipar, în limbă românească «Evanghelia cu învățătură», de la Brașov a lui

32. N. Cartoian, *Istoria Literaturii Române Vechi*, București, 1940, p. 47-49; D. Murărașu, *Istoria Literaturii Române*. Ediția IV, București, partea I. *Epoca unității prin Ortodoxie*. Literatura religioasă în secolele XV și XVI, p. 10-11.

33. Prof. Aurelian Sacerdoțeanu, *Predosloviile cărților românești*, I, 1508-1647, București, 1958. *Evangheliar românesc de Coresi (1561)*, p. 31-32.

34. D. Murărașu, *Istoria literaturii Române*. Ediția a IV-a, București, Partea I; *Epoca unității de neam prin Ortodoxie*. Diaconul Coresi, p. 18.

Coresi din 1581, ce avea să fie retipărită la Alba Iulia (Bălgrad), sub titlul de «Evanghelie cu învățătură», în anul 1641, iar la Govora în anul 1642, sub titlul de «Evanghelie învățătoare», traducere din limba rusă și la Mănăstirea Dealul, sub același titlu în anul 1644, pentru ca la Iași în anul 1643 să apară opera marelui Varlaam, «Carte românească de învățătură». Se poate vedea că în același duh părintesc al Ortodoxiei, în aceeași vreme, marii noștri Ierarhi români se îngrijeau de hrana duhovnicească a poporului român, de a-i dăruii textul cuprinsului, însoțit de explicarea Evangheliei Domnului Hristos. Astfel, în această privință, la Brașov, Mitropolitul Ghenadie al Ardealului lucra în înțelegere cu Mitropolitul Serafim din Țara Românească, iar Mitropolii de Alba Iulia (Bălgrad), ca Ghenadie și Ilie Iorest cu Mitropolitul din Țara Românească; Mitropolitul Teofil din timpul domnitorului Mihai Basarab, coopera cu Udriște Năsturel, iar Mitropolitul Varlaam, traducea și scria cu sprijinul Domnitorului Vasile Lupu. Precum se poate vedea din predosloviile respective, dreptcredincioșii români puteau asculta Evanghelia și explicarea ei, în aceeași limbă românească, precum aveau dreptul să o și citească.

Indemnul marilor Ierarhi către drept credincioșii români, de a citi asemenea tipărituri bisericești românești, se poate vedea nu numai din predosloviea marelui Mitropolit Varlaam al Moldovei, la «Carte românească de învățătură (1643), dar și în «Evanghelia învățătoare» (1642), precum putem vedea din predosloviea Mitropolitului Teofil, al Țării Românești, pentru tipăritura de la Govora.

«Întru aciasta ieste lumina și strălucirea Duhului Sfânt, că luminează pre carii sunt întru întunericul neînțelegerii și înțelepțește tinerii și întărește întru înțeles spre bătrîni și arde cu focul lucrării sale toți mărăcinii iubirei de argint și tot felul de hresturi ale păcatului, și cu văpaia căldurii sale încălzește sufletele și inimile cele degerate către Dumnezeu...»³⁵. Deci, în această predoslovie a Evangheliei învățătoare, de la Govora se oglindește în toată frumusețea de dragoste părintească, la nivelul Sfinților Părinți ai Ortodoxiei, marea rivnă a Ierarhiei Bisericii noastre strămoșești, pentru credincioșii creștini ai vremii, de a citi cuvîntul lui Dumnezeu din Sfînta Evanghelie, explicat părintește alături de textul respectiv. A fost firesc ca sub noua titulatură de Cazanie, «Cartea românească de învățătură» a marelui Mitropolit Varlaam, să-și continue timp de veacuri menirea citindu-se la strana Bisericii, în azul tuturor dreptcredincioșilor, în toate ținuturile românești.

Din această permanentă, părintească și pedagogică ortodoxă preocupare a Bisericii noastre strămoșești, de a răspîndi cuvîntul dumnezeiesc, precum și tălmăcirea lui pe înțelesul credincioșilor, în limba românească pentru Românii de pretutindeni, au reieșit cele două mari și impresionante evenimente istorice, subliniate în mod argumentat de istoria literaturii române, ca epoci românești progresiste: unitatea de neam prin Ortodoxie³⁶ și unitatea de neam prin limba românească³⁷. Pe linia acestei ctitorii a limbii românești³⁸, aveau să se înscrie, pe lângă modestul și harnicul diacon Coresi, marii Ierarhi români, ca Mitropolitul Dosoftei, cu Psaltirea în versuri românești³⁹ ca Mitropolitul Simion Ștefan al Ardealului, cu prima edi-

35. Aurelian Sacerdoțeanu, op. cit., *Evanghelia învățătoare de la Govora* (1642), predoslovie cetitorului, p. 84–85.

36. Prof. D. Murărașu, *Istoria literaturii române, epoca unității de neam prin Ortodoxie*, p. 5–16.

37. *Idem*, Partea a II-a, *Epoca unității de neam prin limbă*, p. 35–106.

38. Mihail Eminescu, în «*Curierul de la Iași*», noiembrie 1876, *România și Austro-Ungaria*. Citat din *Ion Creșu*, Opere, vol. II, p. 116.

39. Prof. D. Murărașu, *Mitropolitul Dosoftei*, p. 56–60.

ție a Noului Testament în limba românească⁴⁰, ca marele Varlaam, Mitropolitul Moldovei, cu a sa Carte românească de învățătură⁴¹, ca Mitropolitul Teodosie Vește-meanul al Țării Românești, cu a sa Biblie tradusă în întregime în limba românească⁴², continuându-se pe aceeași linie de reeditări cu Mitropolitul Antim Ivireanul al Țării Românești, cu Mitropolitul Andrei Șaguna al Ardealului, Mitropolitul Veniamin Costache al Moldovei și până-n vremea neobositului și harnicului Ierarh al vremii noastre, Prea Fericitul Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, care ne-a dat Noul Testament și Biblia în două ediții. Dintr-o scurtă privire istorică se pot desprinde marii pionieri, cari au contribuit părintește și patriotic la cealaltă etapă epocală, a unității de neam prin conștiință⁴³.

Preocuparea marilor Ierarhi pentru traducerea cărților Sfintei Scripturi, în limba curată română, cu cuvinte românești care să fie înțelese de Români de pretutindenea, se poate vedea peste tot, însă în chip deosebit și cu motivare deschisă, se poate observa în predoslovيا primei traducerii a Noului Testament, de la Alba Iulia, **din anul 1648**, sub păstoria Arhiepiscopului și Mitropolitului Simion Ștefan al Bălgradului (Alba Iulia), al Vadului și al Maramureșului, care o iscălește⁴⁴. Tocmai această strădanie, de a alege în traducerea Noului Testament cuvintele românești, ce pot fi înțelese de Români de pretutindenea, vădește preocuparea marelui Ierarh, ca textul biblic al Noului Testament să poată fi citit de credincioșii români de pretutindeni, cu deplină înțelegere în limba românească. Răspîndindu-se Noul Testament la credincioșii noștri, se răspîndea și limba curată românească prin lectura biblică a credincioșilor. Credincioșii români erau îndemnați să citească Noul Testament în limba românească.

Prima Biblie românească din 1688, supranumită și Biblia lui Șerban Vodă Cantacuzino, Biblia de la București, ori Biblia lui Teodosie, pune din plin problema limbii românești în traducere, spre a putea fi citită de români de pretutindeni. La traducerea Bibliei în limba curată românească s-au străduit, nu numai arhierul grec Gherman de Nisa, care cunoștea tot așa de bine limba românească, ca și limba greacă, dar și Episcopul Mitrofan, frații Radu și Șerban Greceanu, cărturari vestiți, precum și învățatul cronicar Constantin Stolnicul Cantacuzino. Traducătorii Bibliei **din București** s-au străduit să înfățișeze cuvîntul lui Dumnezeu într-un grai pur românesc, pe care să-l poată înțelege români din orice țară s-ar afla, «căci toți Români dintr-o fîntină cură, adică se trag din una și aceeași obîrșie. Însă Români se înțeleg nu numai aceștia de aici (din Țara Românească), ci și cei din Ardeal, cari și mai neași sînt»⁴⁵. Deci toată atenția se concentra asupra ideii, de a putea fi citită Biblia și înțeleasă de românii de pretutindeni.

Aceste fapte au fost apreciate cu cele mai frumoase cuvinte de marele Mitropolit Andrei Șaguna, în prefața Bibliei tipărită la Sibiu: «Limba Bibliei pentru popor numai odată se poate face; dacă s-a învins piedeca cea mare a traducerii credincioase și înțelese și dacă poporul a primit limba aceea așa zicînd în însăși ființa sa, atunci următorii n-au de a face altă limbă; limba Bibliei nu e făcută, ci

40. *Idem*, Simion Ștefan, *Cultura în Transilvania*, p. 44-45.

41. *Idem*, *Cultura în Moldova, Varlaam*, p. 41-44.

42. *Idem*, *Biblia din 1688*, p. 54-56.

43. *Idem*, Partea a III-a, *Epoca unității de neam prin conștiința națională*, p. 117-180.

44. Prof. I. Lupaș, *Istoria Bisericii Române*, ediția a V-a, București, *Noul Testament de la 1648*, p. 62.

45. *Idem*, *Biblia de la București, 1688*.

luată din gura poporului; și așa traducătorul nu este decît un răsunset, nu numai al limbii, ci și al simțirii și peste tot al chipului, al cugetării poporului... nici unul din conducătorii de mai tirziu nu poate fi părtaș laudei, ce se cuvine acelora, cari au altoit întîia dată cuvîntul Sfintei Scripturi în pom românesc... Iară limba noastră e pom viu... ramurile bătrîne și fără suc se usucă și cad, mlădițele tinere ies și cresc, frunza se vestejește și se scutură; dar alta curînd îl împodobește; toate ale lui se fac și se prefac. Iar tulpina rămîne totdeauna aceeași»⁴⁶.

Acesta a fost și a rămas adevărul istoric asupra primei traduceri a Bibliei din 1688, cu limba românească pentru poporul român, căci de la el a fost luată și pentru el a fost dată, ca bunii credincioși să poată citi cu toți Biblia românească. După cum însuși Mitropolitul Andrei Șaguna în prefața Bibliei sale avea să scrie: «să i se dea poporului în mină spre citire, gîndire și îndreptare, înainte și mai presus de orice altă carte, căci Sfînta Scriptură, precum căldura soarelui și lumina, e merită dela Dumnezeu pentru hrînirea duhovnicească a tuturor».

Biblia românească avea să-și reverse binefacerile sufletești, sub toate laturile, de la citirea instructivă și educativă a drept credincioșilor noștri creștini pînă la realizarea de ordin lingvistic, pe care le mărturisea și le întrevedea profetic marele Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Ardealului în legătură cu importanța traducerii Noului Testament de la 1648 și a Bibliei de la 1688: «Tălmăcirile acestea sunt ușile, pe care s-a învrednicit și poporul românesc a intra în cîmpul cel ceresc al dumnezeieștilor învățături, care în mijlocul vijeliilor și valurilor lumii rămîn neclintite și adevărate din veac în veac. Ele sunt izvoarele, care au izvorit întîia dată apa vieții veșnice pentru neamul acesta în toate părțile, prin care este răspîndit. Deșteptarea poporului românesc din vitregia veacurilor, pășirea lui către lumina cea blîndă a civilizației și a culturii, înfrățirea neamului nostru românesc pe care mîna proiei l-a semănat prin atîtea țări deosebite și prin atîtea neamuri streine, rămînera în viață a limbii sale naționale: — toate aceste binecuvîntări neasemănate avem a le mulțumi acestor tălmăciri vechi ale Sfintei Scripturi, acestor monumente nepieritoare ale limbii, ale moralității și peste tot ale vieții noastre naționale și bisericești»⁴⁷. Toate aceste aprecieri și mărturisiri ale marelui Mitropolit Andrei Șaguna, ce constituiesc adevărurile istorice realizate, dovedesc din plin folosirea sufletească a citirii Sfintei Scripturi de către fiii credincioși ai neamului nostru.

Începuturile literare românești, prin scriitorii și poeții români aveau să fie recunoscătoare, prin mărturisiri omagiale, față de comoara românească, ce-au moștenit-o prin Sfînta Scriptură românească, pe care le-a lăsat-o veacul XVII, ca scumpă moștenire. Astfel în veacul XVIII, poetul Ienăchiță Văcărescu, putea să scrie fără a crede că exagerează în prefața gramaticii sale marele adevăr, pe care-l trăia sufletește: «pociu să zic că limba românească de la anul 1688 s-au început, măcar și că era începută de la anul 105 dă la Hristos, adică cu 1583 dă ani mai înainte, dă cînd s-a tălmăcit în limba noastră legea veche și legea nouă, sau sfintele Biblii de cătră răposatul Șarban Prințul Cantacozinul cel vrednic dă pomenire și dă laude domn.»⁴⁸.

46. Patriarhia Română, Institutul Biblic, *Sfînta Scriptură*, tradusă după textul grecesc al Septuagintei, confruntat cu cel ebraic, București, 1956, *Cuvînt înainte* de Miron, Patriarhul Românilor, p. XXIII.

47. Prof. I. Lupaș, *Păreră Mitropolitului Șaguna despre importanța Noului Testament de la 1648 a Bibliei de la 1688*, p. 79.

48. Prof. D. Murărașu, *Biblia din 1688*, p. 54.

Ioan Heliade Rădulescu, părintele literaturii române în veacul XIX, a scris despre binefacerile aduse poporului român de către Biblia românească. Mai întâi Biblia a mulțumit sufletul poporului român, de a rămâne în Ortodoxie, întrucît «Românii îmbrățișară cu capetele descoperite și cu genunchele plecate Biblia și Evangheliile în limba poporului român»⁴⁹. «Noi ținem de ritul Bisericii Răsăritului, ce nu stă în edificii materiale, ci în Vechiul și Noul Testament și-n scrisesele Sfinților Părinți, într-un cuvînt, în ceea ce numim Ierusalimul cel de sus»⁵⁰. Biblia a fost primul izvor pentru luminarea sufletească a credincioșilor români. Prin Biblie s-a infiripat și s-a întărit unitatea sufletească a poporului român, fiindcă Biblia apărui în limba populară și în mijlocul întinericului feudal se făcu lumină și inteligența poporului român a putut vedea prăpastia ce se deschidea la picioarele sale⁵¹. «România produse atîția Păstori, ca Dositeiu și Veniamin al Moldovei, ca Eftimie, Filaret și Grigorie ai noștri, ale căror virtuți se pot pune alături cu ale Basiliilor, Gregoriilor și Hrisostomilor. Biserica Ortodoxă Română singură vorbește fiilor în limba lor, spre a fi înțeleasă ca o adevărată mamă»⁵². Cu aceste convingeri despre însemnătatea Bibliei, Heliade Rădulescu luase inițiativa de a traduce și tipări și el o Biblie la Paris. Însă cu text latin și nu cirilic, spre a fi mai la îndemîna poporului citirea ei. După cîteva fascicule din Vechiul Testament de la începutul Bibliei, tradusă și tipărită la Paris, a fost nevoit să renunțe la continuare. Dar Biblia cu Evanghelia i-au rămas dorință testamentară marelui dascăl român Eliade Rădulescu, fiind mijloacele prin care se putea realiza Uniunea vieții și fraternitatea tuturor românilor. Pe aceste cărți sfinte dorea să-și repauzeze capul la sfîrșitul vieții⁵³.

De la prima traducere și tipărire a Noului Testament la Alba Iulia, în anul 1648, trecînd vremea de peste trei veacuri, s-au mai putut retipări în diferitele centre al Bisericii Ortodoxe Române peste șase zeci de ediții ale Noului Testament pînă-n vremea noastră. Aceasta dovedește dragostea și evlavia credincioșilor noștri pentru a citi cuvîntul dumnezeiesc, precum și rîvna Ierarhilor Bisericii noastre, ca buni păstori, de a da hrană spirituală fiilor lor duhovnicești. Numai în timpul păstoririi Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române s-au tipărit două ediții ale Noului Testament, prima în anul 1951 și cea de a doua în anul 1972. În «Cuvîntul înainte» la ediția Noului Testament din anul 1972, Prea Fericitul Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pe lîngă alte îndrumări, exprimă bucuria credincioșilor români în folosirea ediției anterioare: «Mărturisim cu satisfacție, că atît Noul Testament, cit și Sfînta Scriptură, s-au bucurat de o aleasă primire și din mulțimea scrisorilor primite am desprins că ele au constituit momente de seamă în șirul numeroaselor ediții ale «Cuvîntului lui Dumnezeu» în limba română. Clerul și credincioșii Bisericii noastre le-au folosit și pentru împlinirea nevoilor lor sufletești, dar le-au apreciat și pentru puritatea și frumusețea graiului lor românesc»⁵⁴. Deci încă o reală confirmare a tradiției ortodoxe, ca bunii credincioși să poată citi cuvîntul dumnezeiesc al Sfîntei Scripturi, pentru care pe lîngă îndrumările generale se dau și ajutorările necesare, prin «Călăuza biblică» de la sfîrșitul Noului Testament arătat.

49. Ion Heliade Rădulescu, *Biblicele sau Notiții istorice filosofice religioase și politice asupra Bibliei*, Paris, 1858, Prolegomene, p. IV, Biblioteca Academiei Române, II, 101-695.

50. *Idem*, p. II.

51. *Idem*, p. II-III.

52. *Idem*, p. IX.

53. *Idem*, p. XII.

54. Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Cuvînt înainte la Noul Testament cu Psalmii*, București, 1972, p. V-VI.

Biblia românească, în întregimea sa, în cursul celor aproape trei sute de ani, de la prima traducere și tipărire, la București, în anul 1688, s-a putut tipări la marile centre ale Bisericii Ortodoxe Române în aproape douăzeci și cinci de ediții. În timpul arhipăstoririi Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, s-au tipărit două ediții ale Bibliei, una în anul 1968 și alta în anul 1975. Faptul că în curs de câteva decenii s-a tipărit Biblia românească în două ediții este mai mult decît îmbucurător. În primul rînd dovedește din plin dorința credincioșilor noștri ortodocși de a citi Sfînta Scriptură, după cum și părinteasca purtare de grijă pentru fiii duhovnicești a înaltei Ierarhii bisericești, a Sfîntului Sinod, prezidat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Din «Cuvîntul către cititori», ce însoțește Biblia din anul 1968, din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, se poate vedea deopotrivă aprecierea însemnătății și rolului Sfîntei Scripturi pentru viața religioasă-morală a creștinului, precum și îndemnul de a se citi cu rîvnă și evlavie cuprinsul Sfîntei Scripturi de către credincioșii Bisericii noastre, spre deplinul lor folos sufletesc: «Biblia a fost și este pentru toți creștinii carte de învățătură, povătuitor sufletesc, întărire, mîngiere, judecător al cugetului nostru (Evrei IV, 12), «Cartea a toată nevoia sufletească», «Cartea pe care o putem numi cea mai prețioasă, pentru cuprinsul și roadele ei în sufletele noastre»... «Poporul român a avut Biblia în limba sa începînd cu Noul Testament, de peste trei sute de ani. Între serviciile pe care le-a adus Biblia clerului și poporului, a fost și acela că a făcut să circule limba română în toate provinciile românești, contribuind astfel la formarea literară a limbii române și la unitatea ei»... «Incredințăm, deci, clerului și fiilor duhovnicești ai Bisericii noastre această nouă ediție a Bibliei, cu convingerea că va fi de real folos pentru satisfacerea nevoilor lor sufletești»⁵⁵. Deci cu o părintească privire retrospectivă a Bibliei în trecutul poporului român precum și cu misiunea permanentă de a-l instrui și educa, ca cea mai prețioasă carte, ce merită să fie cercetată și citită. Astfel, Prea Fericitul Sa o încredințează, nu numai clerului, ci și tuturor credincioșilor creștini din Patriarhia Ortodoxă Română.

De altfel toți credincioșii Bisericii noastre strămoșești sînt conștienți de libertatea pe care o au, de a putea fiecare să citească Sfînta Scriptură prin însuși îndemnul învățaturii Bisericii, cu precizarea motivării prin cartea noastră de învățătură ortodoxă de a o avea și a o citi: «Sfînta Scriptură se poate citi cu cel mai mare folos de oricine: învățat sau neînvățat, din orice parte a lumii. Ea cuprinde învățături mintuitoare și folositoare. Ea ne învață să trăim cum se cuvine, adică bine, în înțelesul cel mai înalt al acestui cuvînt»⁵⁶. După cum aceeași carte răspîndită peste tot, cu «Învățătura de Credință Creștină Ortodoxă», îl învață pe creștinul cititor al Sfîntei Scripturi asupra modului cum trebuie să o citească și ce trebuie să facă, atunci cînd nu-i înțelege textul cuprinsului: «Se cuvine să citim Sfînta Scriptură cu smerenie, ca pe Cuvîntul lui Dumnezeu, cerîndu-I mai întîi ajutorul ca s-o înțelegem și avînd dorința caldă de a ne lumina ființa prin cuprinsul ei. Atunci cînd, din pricina puținătății înțelegerii noastre, nu pricepem anumite

55. Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Cuvînt către cititori. Biblia sau Sfînta Scriptură*, București, 1968, p. 3-4.

56. *Învățătura de Credință Creștină Ortodoxă*, Tipărită cu aprobarea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvîntarea și purtarea de grijă a Înalt Prea Sfințitului Justinian, Patriarhul României, București, 1932. *Despre Sfînta Scriptură*, 31. Prin ce se deosebește Sfînta Scriptură de celelalte cărți, p. 16-17.

invățătură din ea, să rugăm pe preot să ne tălmăcească acele invățăături»⁵⁷. Deci prin această carte, cu «Invățătura de Credință Creștină Ortodoxă», oricare credincios creștin al Bisericii noastre este îndemnat să citească Sfânta Scriptură, iar unde nu poate să înțeleagă este îndrumat să vină la preotul Bisericii pentru adevărata explicare a textului respectiv.

De fapt însuși calendarul nostru bisericesc ortodox, pe linia tradițională a Sfinților Părinți ai Ortodoxiei, care anual se încredințează fiecărui credincios, spre a-l avea la casa sa, este cel mai vădit document pentru libertatea și indemnul credincioșilor mireni și binecuvântarea Bisericii pentru citirea Sfintei Scripturi. La fiecare Duminică, din acest calendar, se poate vedea indicat numele evanghelistului, capitolul și versetul, al Evangheliei ce se citește în Duminică respectivă. Asemenea se arată capitolul și versetele din cărțile și epistolele apostolice, ale Apostolului din Duminică respectivă. Aceasta însemnează că fiecare credincios este înștiințat pe calea aceasta de ceea ce se va citi din Sfânta Scriptură la Biserică, la Sfânta Liturghie din Duminică respectivă. Deci fiecare credincios are îndatorirea de a citi aceste capitole din Sfânta Scriptură la casa sa, spre a putea urmări mai cu atenție și cu înțelegere explicarea Preotului la locul prediciei din Biserică. Adică sint puse în practică sfaturile și îndrumările date de Sfântul Ioan Gură de Aur, cu urmărirea credincioșilor pe textul Sfintei Scripturi a celor ce s-au citit și explicat în Biserică.

Asemenea din «Cuvîntul către cetitori», scris și publicat ca prefață la Biblia apărută în anul 1975, de către Prea Fericitul Părinte Justinian Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române⁵⁸, se poate observa clar și sintetic folosul religios moral creștin și cultural românesc, pe care l-au avut în trecut și-l va avea și în viitor pentru credincioșii creștini români prin citirea Sfintei Scripturi, pentru care motiv îi îndeamnă s-o citească totdeauna, cu aceeași evlavie, cu aceeași iubire și cu aceeași atenție și smerenie, ca și strămoșii noștri de odinioară.

În ceea ce privește foloasele trecutului, în «Cuvîntul către cititori», al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, putem citi: «Biblia care a avut un rol de mare importanță în viața sufletească a drept credinciosului nostru popor, ca de altfel în viața tuturor popoarelor creștine. Biblia este strîns legată de spiritualitatea credincioșilor noștri și de istoria vieții culturale românești, cum de altfel este legată și de spiritualitatea și cultura celorlalte popoare creștine. Cuvîntul lui Dumnezeu aflat în Sfânta Scriptură a intrat ca un factor hotărîtor în plămada sufletească a credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, le-a format firea, le-a fost mîngîierea și puterea susținătoare de-a lungul veacurilor»⁵⁹. Această plămădeală sufletească a sufletului drept credincioșilor în formarea firii omului prin citirea Bibliei, este de mare însemnătate, fiind fermentul puternic al educației superioare creștine.

Unitatea sufletească a credinței creștine, prin citirea aceleiași Sfinte Scripturi trebuie păstrată și în vremea noastră: «Textele Sfintei Scripturi n-au fost citite de către credincioșii Bisericii noastre cu intenția de a căuta contraziceri în ele, sau de a-și întemeia refuzarea unor practici de evlavie ale Bisericii pe motivul neafllării lor în Sfânta Scriptură. Ea n-a fost citită în duh de critică, ci în duhul trăirii și întăririi legăturii cu Dumnezeu, în comunitate cu toți credincioșii și cu Biserica,

57. *Idem*, Ce se cere pentru tălmăcirea dreaptă a Sfintei Scripturi, p. 27.

58. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită acum a doua oară, sub îndrumarea și purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfîntului Sinod, București, 1975.

59. Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *op. cit.*, p. 3.

duh în care s-au aflat și sfinții autori când le-a scris. Ei le-au citit în duh de rugăciune și de comuniune bisericească, căci așa se trăiește legătura cu Hristos»⁶⁰. Deci o părintească și foarte importantă îndrumare asupra modului cum trebuie citită Sfânta Scriptură de către dreptcredincioșii noștri creștini, spre a fi în deplină armonie sufletească cu adevărul și cu semenii lor. Pentru că, știut este, unitatea sufletească a credinței continuă unitatea națională ca și în trecutul românesc.

Cuvîntul lui Dumnezeu se află scris în Sfânta Scriptură, dar se află și oral, transmis de Domnul Hristos prin Sfinții săi Apostoli, ce se păstrează în Sfânta Tradiție Apostolică pe care dreptcredincioșii Bisericii noastre trebuie să-l respecte cu aceeași evlavie ca și pe cel scris în Sfânta Scriptură: «De aceea credincioșii Bisericii noastre vor face bine dacă vor ține pe lingă cuvîntul lui Dumnezeu cuprins în Sfânta Scriptură, toată învățătura Apostolilor și toate îndrumările lor, păstrate de la început în Biserică, cu mare grijă, în Tradiția ei de viață, de rugăciune, de rînduiești drepte ale vieții creștine»⁶¹. Deci e foarte însemnată îndrumare, prin care credincioșii trebuie să respecte cu aceeași evlavie cuvîntul lui Dumnezeu oral, din Sfânta Tradiție, care fără să se contradică cu cel scris în Sfânta Scriptură, are aceeași mare însemnatate pentru mîntuirea sufletului.

Strălucirea sfință și dumnezeiască a tezaurului comorii credinței noastre strămoșești — a Ortodoxiei — stă tocmai în această fericită unitate și armonie a cuvîntului dumnezeiesc din Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, păstrat și explicat cu multă evlavie de Sfinții Părinți din veacurile creștine primare, din care s-au putut înălța dintre credincioși suflete și vieți de Sfinți ai Creștinismului în genere: «Păzirea tuturor acestora a ținut Biserica în unitate, a dat chipul vieții de bunăcuviință al credincioșilor noștri, a ridicat atîția Sfinți în persoana credincioșilor care le-au împlinit cu o grijă desăvîrșită. Această Tradiție, fixată în scris în primele secole ale Bisericii ne-a dat scrierile de minunate îndrumări și explicații ale Sfinților Părinți, care au fost copiate și citite cu sirguintă neobosită și în trecutul Bisericii noastre, mai întîi în grecește și în slavonește, apoi în limba română»⁶². Deci, precum am putut vedea mai înainte, izvoarele Ortodoxiei împlinite cu evlavie de Sfinții Părinți ai veacurilor creștine primare, imbină în mod fericit cuvîntul dumnezeiesc scris în Sfânta Scriptură cu cuvîntul dumnezeiesc oral, păstrat cu sfințenie de Sfânta Tradiție, a cărei denumire cinstește însăși menirea ei păstrătoare și transmițătoare a cuvîntului dumnezeiesc. Cu această convingere trebuie citită Sfânta Scriptură.

Insuși cuvîntul dumnezeiesc scris, al Sfintei Scripturi, se află nu numai intercalat prin citiri biblice la slujbele religioase, dar este chiar cuprins și contopit în textul rugăciunilor, fie ale Sfințelor Taine, fie ale ierurgiilor bisericești, consunînd cu cuvîntul oral al Sfintei Tradiții: «Căci în scrierile Tradiției, ca și în slujbele Bisericii și în rînduieștile ei de viață creștină, se cuprind totdeauna și bogate texte ale Scripturii, explicate pentru viață, aplicate în viață, încorporate în viață, trecute în formă de rugăciune, care zidește cu mult mai mult sufletele, decît atunci cînd sînt citite dintr-o simplă curiozitate de cunoaștere, dezvoltînd un duh de critică și de vrajbă, din care sufletele se alege mai degrabă păgubite»⁶³. Deci dacă avem evlavie pentru cuvîntul lui Dumnezeu scris, în Sfânta Scriptură, cu aceeași evlavie îl descoperim, nu numai la temelii rugăciunilor bisericești, la ierurgii și Sfintele Taine, precum și în tot cultul divin, dar chiar în textul rugăciunilor și cîntărilor bise-

60. *Ibidem*, p. 5.61. *Ibidem*.62. *Ibidem*.63. *Ibidem*, p. 7.

ricești, precum și direct în intercalarea pericopelor de citiri biblice, în legătură cu înțelesul rugăciunilor respective.

Cu aceste îndrumări și indemnuri părintești, însoțite de aceeași părintească dragoste pentru toți fiii duhovnicești, din cuprinsul Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care s-a ostenit și a purtat grija tipăririi acestei ultime ediții a Bibliei din anul 1975, a dat binecuvântarea dreptcredincioșilor noștri creștini, de a avea Sfânta Scriptură la casele lor, a o citi și a o folosi cu creștinească înțelepciune despre care le-a scris mai înainte, rugînd pe Dumnezeu să le ajute întru buna ei folosire: «Facă Domnul ca, odată cu ajungerea acestei noi Sfinte Scripturi în casele credincioșilor, să intre în ele și rîvna pentru citirea ei în duh de rugăciune, de prețuire a întregii Tradiții Apostolice, de înțelere și de aplicare a ei în duhul acestei Tradiții și de alipire și mai strînsă la Sfînta noastră Biserică Ortodoxă»⁶⁴.

Astfel Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, mărturisind credința în ajutorul lui Dumnezeu, precum și evlavie pentru Sfînta Scriptură și întreaga Sfîntă Tradiție Apostolică, cu aceeași părintească dragoste pentru fiii duhovnicești ai Bisericii noastre strămoșești le încredințează Biblia, cu dorința și nădejdea de a-și păstra unitatea sufletească a credinței la sînul Bisericii mame, care i-a crescut și-i ocrotește prin sprijinul duhovnicesc și prin rugăciunile ei. Căci cuvîntul lui Dumnezeu învață, luminează, înțelepțește, însufletește inima pentru iubirea dintre oameni și pentru pacea a toată lumea, întărește credința și dă putere nădejzii în cele mai frumoase roade ale muncii cînstite și conștiințioase. Strămoșii noștri au dovedit toate aceste mari daruri ale cuvîntului dumnezeiesc în sufletul creștinului înțelept, ce trebuiesc urmate și continuate.

Din cele ce am văzut, citirea de către dreptcredincioșii mireni a Bibliei sau a Sfintei Scripturi, în Ortodoxie, de la începutul veacurilor creștine primare și pînă-n vremea noastră, a fost privită cu binecuvîntare, îndrumare și chiar indemn părintesc.

Libertatea citirii Bibliei de către dreptcredincioșii creștini a fost binecuvîntată și indemnată, dar și îndrumată părintește de Sfinții Părinți ai Ortodoxiei. Paginile scrierilor Sfinților Părinți, privitoare la citirea Bibliei, sînt părintești, pline de bună-tate și de iubire, față de dureroasele evenimente înregistrate în Ortodoxie, în alte părți cu citirea Bibliei, precum mărturisește istoria Bisericii creștine universale. Dacă a fost firesc în Ortodoxie, ca pe scaunul de sus al Sinoadelor ecumenice să stea Sfînta Scriptură venerată, tot așa de firesc este ca icoanele Sfinților Părinți să ni-i înfățișeze binecuvîntînd și cu Sfînta Evanghelie în mînă. Așa au fost eternizați în icoane, precum au lucrat în viață și așa trebuie să-i venerăm și să-i ascultăm.

Marii Ierarhi ai Bisericii noastre Ortodoxe Române au lucrat din convingere pe aceste principii fundamentale ale Sfinților Părinți ai Ortodoxiei, nu numai în ceea ce privește libertatea și posibilitatea, pentru care s-au și străduit să ofere dreptcredincioșilor români Sfînta Scriptură, tradusă și tipărită în limba curată românească, cu cele mai alese cuvinte românești, spre a putea fi înțelese de toți românii, de pretutindeni. Această strădanie a marilor Ierarhi ortodocși români a ajutat, nu numai unitatea Bisericii, dar și unitatea Patriei, prin slujirea ideii de unitate a limbii, culturii și conștiinței naționale. Mărturisirile istorice, fie literare, fie istorice naționale, fie artistice ale patrimoniului național cultural ale Patriei, adevăresc laolaltă ace-

64. *Ibidem*, p. 7.

vă rugați, iertați tot ce veți avea împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru Cel din ceruri să vă ierte vouă greșelile voastre (XI, 25—26).

Raportînd acest ansamblu de circumstanțe la cele spuse de Sfîntul Evanghelist Luca, putem deduce că Rugăciunea Domnească a fost rostită «de mai multe ori»⁴, «în împrejurări asemănătoare, iar dacă ar fi să facem o localizare într-o oarecare epocă sau loc, se poate spune că a fost rostită pe Muntele Măslinilor, în locul unde Mîntuitorul avea obiceiul să meargă ca să se roage și să învețe pe ucenicii Săi»⁵.

Care a fost motivul care l-a determinat pe acel ucenic să ceară Mîntuitorului să-i învețe să se roage?

Nu se poate afirma că ucenicii nu știau să se roage, pentru că în «Faptele Apostolilor» (III, 1) se spune că «Petru și Ioan se suiău la templu pentru rugăciunea din ceasul al noulea».

De asemenea, nu se poate spune că în cultul mozaic nu existau rugăciuni care se rosteau cu ocazia slujbelor de la templu și din sinagogi, parte din ele fiind împrumutate și de cultul creștin primar, iar unele fiind păstrate pînă astăzi în rîndu-ielile liturgice ale Bisericii creștine»⁶.

Din cele relatate de Sfîntul Evanghelist Matei reiese clar că Mîntuitorul face un reproș la adresa fariseilor, care se rugau în sinagogi și pe la colțul ulițelor, ca să-i vadă oamenii (V, 5), iar Sfîntul Evanghelist Luca menționează faptul că ucenicul acela auzise că și Sfîntul Ioan Botezătorul și-a învățat ucenicii să se roage (XI, 1).

Mîntuitorul rostește Rugăciunea Domnească pentru a oferi ucenicilor și tuturor creștinilor de mai tîrziu, rugăciunea creștină prin excelență, de folosit, atît în cultul particular, cit și în cel public.

Rugăciunea Domnească este formulată în cuvînte puține și simple, dar constituie substanța unei rugăciuni profunde, care conduce la contemplație, și tocmai acest lucru nu-l înțelegeau ucenicii, de unde și cererea «Doamne, învață-ne să ne rugăm»⁷.

2. Rugăciunea „Tatăl nostru“ la Tertulian și Sfîntul Ciprian

În ceea ce privește rugăciunea în general, Tertulian spune că Noul Testament află expresia cea mai sublimă în «Rugăciunea Domnească». El denumește «Rugăciunea Domnească», «legitima oratio»⁸, pe considerentul că «această rugăciune care

4. După ce istorisește episodul cu Marta și Maria (cap. X) Sf. Luca XI cu expresia ἐν τῷ τοῦ τινὲ (într-un loc), ceea ce înseamnă că Mîntuitorul se afla în altă parte cînd i-a învățat pe ucenici Rugăciunea Domnească. Se poate ca ucenicii să fi auzit de mai multe ori această rugăciune, pentru că Mîntuitorul avea obiceiul să se roage în prezența lor (Luca XI, 1). Vezi Dr. Vasile Gheorghiu, *Sfînta Evanghelie după Luca, cu comentar*, 1925, p. 5, 8. M. J. Legrance, *Evangile selon Saint Luc*, p. 321; H. Leclercq, *op. cit.*, 2254.

5. Vincent et F. M. Apel, Jérusalem, *Recherches de topographie d'archéologie et d'histoire* II, Paris, 1941, p. 375; citat după H. Leclercq *op. cit.*, 2254—2255; cf. și H. J. Lagrange, *Evangile selon Saint Luc*, p. 321.

6. Despre formulările de rugăciune împrumutate de cultul creștin, din cultul mozaic, vezi Vasile Mitrofanovici, *Liturgica Bisericii Ortodoxe*, 1929, p. 297 ș.u., și Sorin Petcu, *op. cit.*, p. 67.

7. O comparație între rugăciunea Tephillah din cultul mozaic cu Rugăciunea Domnească la M. J. Lagrange, *Evangile selon Saint Matthieu*, p. 123—125; L'abbé C. Fouard, *La vie de Notre Seigneur Jésus Christ*, ed. 28-a, Paris, 1927, p. 313; Cp. și Teoclitos Farmachides, *Comentar asupra Sfintei Evanghelii după Matei*, trad. rom. de Pr. C. Grigore și Prof. S. T. Savu, vol. I, Rîmnicu Vilcea, 1931, p. 246—247; Sorin Petcu, *op. cit.*, p. 68.

8. M. J. Lagrange, *Evangile selon Saint Matthieu*, p. 125.

se rostea în timpul liturghiei»,⁹ «rezumă întreaga Evanghelie¹⁰ la care am putea adăuga și capitolul ultim care este o exhortație la rugăciunea Noului Testament, pe care autorul o face în prezența ascultătorilor Săi». Tot el spune că în regulile ce mi le-a dat Mîntuitorul Iisus Hristos, se vede o înțelepciune cerească¹¹, în porunca de a ne ruga în ascuns, în faptul cu rugăciunea să fie scurtă, căci numai acela care are încredere că Dumnezeu singur îngrijește de ai Săi, poate să-și mărginească cuvintele, în conținutul bogat al rugăciunii scurte, care este «prescurtarea întregii Evanghelii»¹².

Sfîntul Ciprian afirmă că cea mai importantă rugăciune este rugăciunea care ne-a lăsat-o Domnul, pentru că între sfaturile mîntuitoare și poruncile dumnezeiești ne-a arătat El însuși felul și modul în care să ne rugăm și ce să cerem în rugăciunile noastre.

Rugăciunea Domnească este cea mai spirituală din toate rugăciunile, întrucît ne-a dat-o Iisus Hristos, și ne-a învățat ce trebuie să facem, iar pe aceasta s-o avem întotdeauna în vedere, dacă vrem să ne mîntuim, ne îndeamnă să ne rugăm, după cum Domnul ne-a învățat, căci zice Sfîntul Ciprian «Nu poate fi rugăciune mai spirituală decît aceea care ne-a fost dată cu adevărat de către Hristos, care ne-a trimis nouă și Duhul Sfînt. Care cerere poate fi înaintea lui Dumnezeu mai adevărată, decît aceea care a fost spusă direct din gura Fiului, care este adevărul însuși? Așa încît, a ne ruga altfel decît ne-a învățat El, nu este numai neștiință, ci și vinovăție, deoarece El însuși a zis: «Voi nu primiți porunca lui Dumnezeu, ca să țineți datina voastră»¹³.

«Rugăciunea Domnească este o rugăciune prietenească și plină de încredere»¹⁴, spune Sfîntul Ciprian, deoarece «a ne ruga lui Dumnezeu cu cuvintele Sale, a înălța la urechile Sale rugăciunea lui Hristos, recunoaște Tatăl cuvintele Fiului Său, cînd noi facem rugăciunea. Cel care locuiește înlăuntrul inimii, El însuși este și în glas. Și, deoarece îl avem pe El apărător la Tatăl pentru păcatele noastre, cînd ne rugăm pentru greșelile noastre, întrucît El zice că: «orice vom cere de la Tatăl în numele Lui, ne va da nouă» (Ioan XVI, 23), cu atît mai sigur dobîndim ceea ce cerem în numele lui Hristos, dacă cerem cu rugăciunea lui Hristos»¹⁵.

Rugăciunea domnească este o rugăciune de obște, deoarece în timpul ei, cel care se roagă, se roagă pentru toți. Iisus Hristos nu a voit ca rugăciunea să fie făcută pentru unul singur și în mod particular, ca cel care se roagă să nu se roage numai pentru sine, pentru că nu zicem: «Tatăl meu care ești în ceruri, nici plînea mea cea spre ființă dă-mi-o mie astăzi, nici nu cere nimeni ca să i se ierte numai lui greșelile, sau se roagă numai pentru sine ca să nu fie dus în ispită și să fie izbăvit de cel rău».

Deci, Rugăciunea Domnească este o rugăciune publică și comună, și cînd ne rugăm, nu ne rugăm pentru unul, ci pentru tot neamul, fiindcă tot neamul una sîntem, iar Dumnezeu a voit ca unul să se roage pentru toți, așa precum El, unul a purtat pe toți în Sine.

9. *De Fuga*, II, P.L., II, col. 105.

10. Tertulian, *De oratione* XIV, P.L., I, col. 1251.

11. *Ibidem*, IX, col. 1267-1268.

12. *Ibidem*, IX, col. 1269.

13. Sfîntul Ciprian, *De oratione Dominica*, 3, P.L., t. 14, col. 537, C., traducere românească, Pr. Matei Pislaru, Sf. Ciprian, *Scieri alese din operele Sfîntului Ciprian*, Episcop al Cartaginei și martir, Rîmnicu Vilcea, 1935, p. 34.

14. Sfîntul Ciprian, *op. cit.*, col. 538 A, Matei Pislaru, *op. cit.*, p. 34 ș.u.

15. Sfîntul Ciprian, *op. cit.*, col. 538 A, Matei Pislaru, *op. cit.*, p. 35.

noastră, pentru că în El înviem, tot astfel poate fi înțeles El însuși când cerem împărăția Lui, adică împărăția cerească, deoarece este și, o împărăție pămîntească»²⁵. Deci, pentru a nu pierde împărăția cerească pe care iudeii au pierdut-o, este nevoie de rugăciune și cerere stăruitoare.

Ultima cerere din cele spirituale este: «Fie voia Ta», sau «facă-se voia Ta precum în cer așa și pe pămînt».

Cuvintele «facă-se voia Ta» nu au înțelesul ca Dumnezeu să facă ceea ce vrea, ci, cei care se roagă să facă voia lui Dumnezeu, pentru că nimeni nu se poate împotrivi lui Dumnezeu ca să facă ceea ce vrea.

În viața de zi cu zi a celor credincioși, diavolul se opune ca aceștia să se conformeze voinței lui Dumnezeu, iar pentru îndeplinirea acesteia, ei au nevoie de bunăvoința, ajutorul și ocrotirea Lui, pentru că nimeni nu este tare prin propriile puteri, ci numai prin harul lui Dumnezeu este în afară de orice primădie. Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos, arătînd slăbiciunea firii omenești pe care o luase asupra-și, zice: «Părinte, de este cu puțință, trece de la Mine paharul acesta» (Matei XXVI, 39). Chiar Mîntuitorul Iisus Hristos dă exemplu ucenicilor Săi, spunîndu-le ca să nu facă voia lor ci pe a lui Dumnezeu: «Tată, nu ce voiesc Eu, ci ce voiești Tu» (Marcu XIV, 36), sau «Nu M-am pogorît din cer ca să fac voia Mea, ci a Celui ce M-a trimis pe Mine» (Ioan VI, 38). Sfîntul Ioan Evanghelistul spune în epistola sa: «Cel ce face voia lui Dumnezeu, rămîne în veac, după cum și Dumnezeu rămîne în veac» (I Ioan II, 17). Cu toate că Domnul Iisus Hristos era Dumnezeu, a spus: «Facă-se voia Ta», și nu a spus «Facă-se voia Mea», «Tată, dacă voiești, depărtează de la Mine paharul acesta. Totuși, facă-se nu voia Mea, ci a Ta» (Luca XXII, 42). «El însuși era puterea și voința Tatălui, și cu toate acestea s-a lăsat în voia Tatălui»²⁶.

«Iar voia Lui Dumnezeu», spune Sfîntul Ciprian, «este așa precum a făcut-o și a propovăduit-o Mîntuitorul Iisus Hristos: umilință în purtare, statornicie în credință, înțelepciune în cuvinte, dreptate în acțiuni, milostivire în fapte, rînduială în moravuri, necunoscînd să facă rău cuiva și putînd să răbdăm pe cel făcut nouă de alții, trăind în pace cu frații, iubind pe Dumnezeu din toată inima, iubindu-L pentru că ne este Tată, temîndu-ne de El pentru că este Dumnezeu, neșinînd absolut la nimic mai mult decît la Hristos, pentru că și El n-a ținut la nimic mai mult decît la noi, fiind cu totul alipiți de dragostea Lui, cînd este vorba despre numele și cinstea Lui, să dovedim în vorbire statornicia cu care-L mărturisim, la cercetare încrederea cu care mergem la luptă, la moarte răbdarea prin care ne încordăm, aceasta înseamnă a voi să fii moștenitor, împreună cu Hristos, aceasta înseamnă a face porunca lui Dumnezeu, această înseamnă a împlini voința Tatălui»²⁷.

Se poate spune că prin cuvintele «Facă-se voia Ta» cel ce se roagă cere de la Dumnezeu să-i dea forța de a putea îndeplini voia lui Dumnezeu, voie pe care Mîntuitorul Iisus Hristos a împlinit-o și a propovăduit-o. Iar, prin îndeplinirea voii lui Dumnezeu se înțelege că credinciosul trebuie să facă tot ceea ce este bine și plăcut lui Dumnezeu.

25. Sfîntul Ciprian, *op. cit.*, col. 545 A. «Bene autem regnum Dei petimus id est regnum caeleste, quia est et terreste regnum.

26. Tertulian, *op. cit.*, col. 1260 B. «Ipse erat voluntas et potestatas Patris, et tamen ad demonstrationem sufferentiae debitae, voluntati se Patris tradidit».

27. Sf. Ciprian, *op. cit.*, col. 547 A și B.

Prin cuvintele «Precum în cer, așa și pe pământ» se cere ca să se facă voia lui Dumnezeu precum în cer așa și pe pământ, ambele voințe tinzând la desăvârșirea voinței și mântuirii oamenilor.

Sfântul Ciprian spune că omul este compus din corp pămîntesc și spirit (suflet) ceresc, deci omul însuși este pământ și cer și, în ambele elemente ale corpului se roagă ca să facă voia lui Dumnezeu.

Dar, între corp și suflet se dă o luptă, și răzvrătindu-se unul împotriva altuia, este o luptă zilnică, ca să nu se facă faptele care sînt dorite, întrucît sufletul tinde către cele spirituale, iar trupul către cele pămîntești și lumești. Din această cauză se cere ca între cele două elemente care compun omul să fie bună înțelegere prin mijlocirea și ajutorul lui Dumnezeu, pentru a îndeplini, atît în suflet, cît și în trup, voința Lui, și să se mîntuiască sufletul care este renăscut prin El. Acest lucru îl arată chiar Sfântul Apostol Pavel cînd spune: «Trupul pofteste împotriva duhului, și duhul împotriva trupului. Acestea se împotrivesc unul altuia ca voi să nu faceți ceea ce voiți. Faptele trupului sînt cunoscute, acestea sînt: preadesfrînarea, desfrînarea, necurățiile, faptele urite, uciderile, vrăjmășiile, dezbinările, ambițiile, certurile, ațîțările, rivalitățile, neînțelegerile, împărțirile în secte, invidiile, bețiile, chefurile, și altele asemenea acestora, despre care vă spun mai dinainte, precum s-au mai spus, căci cei ce fac astfel de lucruri nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu. Dimpotrivă, roadele duhului sînt: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credința, blîndețea, înfrînarea, curăția» (Galateni V, 17—23).

De aceea, în rugăciunile zilnice se cere ca, atît în cer, cît și pe pământ, să se facă voia lui Dumnezeu în ceea ce-i privește pe oameni pentru că voia lui Dumnezeu este ca cele pămîntești să facă loc celor cerești, iar cele spirituale și dumnezeiești să aibă mai multă trecere.

Creștinul are obligația să se intereseze mai mult de cele spirituale, prin aceasta îngrijindu-se de mîntuirea sa, aceasta fiind scopul final al vieții.

Aceasta se realizează prin rugăciunea zilnică, care aduce întărirea în virtutea credinței, a dragostei și a cumpătării, și, toțodată, îl ajută să supună pe cele ale trupului celor duhovnicești.

Dar, prin cuvintele «Precum în cer, așa și pe pământ», Sfântul Ciprian spune că putem înțelege că voia lui Dumnezeu să se facă, atît de cei credincioși, cît și de cei necredincioși. Poate avea și acest sens, întrucît Mîntuitorul Iisus Hristos poruncește și îndeamnă iubirea de vrăjmaș și chiar facerea de rugăciuni pentru cei care îi prigonesc», pentru aceia care sînt pămîntești și nu au început să fie cerești²⁸, referindu-se la cei care nu au primit botezul și nu sînt creștini, cei care sînt creștini să facă voia lui Dumnezeu și pentru ei, voie pe care a împlinit-o Domnul Iisus Hristos prin mîntuirea și reînnoirea lor. Deci, rugăciunea la indemnul Mîntuitorului trebuie să se facă pentru mîntuirea tuturor. Referitor la aceasta, Sfântul Ciprian spune: «Astfel, încît «Precum în cer», adică în noi referindu-se la cei credincioși, «prin credința noastră s-a făcut voia lui Dumnezeu ca să fim în cer, tot astfel și pe pământ, adică în cei necredincioși, să se facă voia Lui Dumnezeu, pentru ca ei, care sînt pămîntești prin nașterea lor cea dintîi, să înceapă să fie cerești, renăscuți din apă și din duh»²⁹.

A patra cerere este «piinea noastră cea, spre ființă dă-ne-o nouă astăzi». Aceasta cerere poate fi înțeleasă atît spiritual, cît și literal.

28. *Ibidem*, col. 548 A.

29. *Ibidem*, col. 548 B.

atit de depline, ca să ne rugăm nu numai pentru iertarea păcatelor, ci chiar pentru depărtarea cu totul de ele», Și nu ne duce pe noi în ispită», adică să nu fim duși a suferi din partea aceluia care ispitește³⁴.

În această parte a rugăciunii se arată că vrăjmașul (diavolul) nu poate face nimic rău împotriva celui care crede, dacă nu îi dă voie Dumnezeu. Așa că, toată nădejdea să și-o îndrepte credincioșii către Dumnezeu, lucrul acesta dovedindu-l însăși Scriptura, când zice: «Nabucodonosor, regele Babilonului a venit la Ierusalim și l-a împresurat și Domnul L-a dat în mîna sa» (IV Împărați XXIV, 11—12).

Celui rău i se dă putere împotriva celui ce greșește, după gravitatea păcatului lui, după cum este scris: «Cine a dat spre jefuire pe Iacob și pe Israel, la cei ce-l predă pe el așa, oare nu Dumnezeu împotriva căruia au păcătuit și nu voiau să umble pe căile Lui, nici să asculte de legea Lui? De aceea a adus El peste ei răzbunarea miniei Sale» (Isaia XLII, 24—25).

Dumnezeu nu ispitește, nici nu se bucură de căderea cuiva în ispită, pentru că El știe credința fiecăruia, ci diavolului îi aparține slăbiciunea și răutatea. Dar, dacă totuși i se dă puterea diavolului să ispitească, «aceasta se face cu două scopuri», spune Sfîntul Ciprian, «sau spre laudă, cînd ne dovedim tari, sau ca pedeapsă, cînd păcătui»³⁵. Așa s-a întimplat cu Iov, cînd Domnul a zis diavolului: «Iată, îți dau în mîinile tale tot ce are el, dar pe el însuși ferește-te să îl atingi!» (Iov I, 2), iar Mîntuitorul Iisus Hristos, în timpul patimii Sale, zice: «N-ai avea nici o putere împotriva Mea, dacă nu ți-ar fi fost dată ție de sus» (Ioan XIX, 11).

Cînd credinciosul se roagă și rostește cuvintele: «Și nu ne duce pe noi în ispită», i se aduce aminte de slăbiciunea și neputința sa, pentru «ca să nu-și atribuie lui prea multă încredere, pentru ca nimeni să nu socotească ca un merit al său fapta glorioasă a mărturisirii sau a patimei sale»³⁶, deoarece Domnul, însuși, învață cum trebuie să fie cel credincios, cînd spune: «Privegheați și vă rugați ca să nu cădeți în ispită, duhul este într-adevăr plin de rîvnă, dar trupul neputincios» (Matei XXVI, 41). Chiar Apostolii, în momentul în care Mîntuitorul Iisus Hristos se ruga în grădina Ghetsimani, au fost ispițiți cu somnul.

Tertulian spune că: «Un răspuns la cererea «Și nu ne duce pe noi în ispită» este «Ci ne izbăvește de cel rău»³⁷. Iar, Sfîntul Ciprian, referindu-se la această ultimă parte a rugăciunii, afirmă că: «Cuprinde în sine un scurt rezumat al tuturor cererilor și rugăciunilor noastre, căci la sfîrșit zicem: «Ci ne izbăvește de cel rău» în care cuvinte rezumăm noi toate necazurile pe care caută să ni le facă nouă vrăjmașul în această lume, și împotriva cărora putem avea un ocrotitor sigur și puternic, dacă ne izbăvește Dumnezeu, dacă ne dă ajutorul Său la cererile și rugămintile noastre»³⁸. Deci, cînd se spune «Ci ne izbăvește de cel rău», nu rămîne nimic care ar trebui să se mai ceară, deoarece se cere odată pentru totdeauna ajutorul lui Dumnezeu împotriva celui rău, iar dacă se dobîndește ajutorul din partea lui Dumnezeu, atunci credinciosul stă singur și fără de grijă împotriva tuturor uneltirilor pe care le pune la cale cel rău.

Continuînd comentariul la Rugăciunea Domnească, Sfîntul Ciprian spune că «Nu trebuie să ne mirăm că este astfel alcătuită rugăciunea pe care ne-a învățat-o

34. Tertulian, *op. cit.*, col. 1266 A. 35. Sfîntul Ciprian, *op. cit.*, col. 555 A.

36. Sfîntul Ciprian, *op. cit.*, col. 555 A; Matei Pislaru, *op. cit.*, p. 60.

37. «Eo respondit clausula interpretans quid sit. Ne nos deducas in tentationem. Eoc est enim «Sed devehe nos a malo».

38. Sfîntul Ciprian, *op. cit.*, col. 555 C; Matei Pislaru, *op. cit.*, p. 61.

Domnul; într-o vorbire mintuitoare a exprimat pe scurt toată rugămintea noastră³⁹, pentru că acest fel de exprimare fusese mai înainte proorocit de profetul Isaia, cînd a vorbit de marea și bunătatea lui Dumnezeu «Cuvînt care sfîrșește și scurtează întru dreptate, căci cuvînt scurt va rosti Domnul în toată lumea» (X, 22—23).

Motivul pentru care Mintuitorul a formulat în mod rezumat învățăturile Sale, și în același timp și rugăciunea Domnească, este «ca să nu obosească memoria celor ce primesc învățătura cerească, ci, să învețe repede ceea ce era de trebuință pentru credința cea adevărată⁴⁰.

Nu numai teoretic a arătat ucenicilor Săi cum să se roage, Mintuitorul Iisus Hristos, ci și prin exemplul Său, făcînd El însuși adeseori, cereri și rugăciuni: «Iar El se retrăgea în locuri pustii și se ruga» (Luca V, 16); «El a ieșit la munte ca să se roage, și a petrecut toată noaptea în rugăciuni către Dumnezeu» (Luca XVI, 12). Dar, Domnul Iisus Hristos, care era fără de păcat, nu s-a rugat pentru El, ci pentru ai Săi, pentru păcatele oamenilor, după cum declară El însuși lui Petru: «Iată, satana v-a cerut ca să vă cearnă ca pe griu, iar Eu M-am rugat pentru tine ca să nu scadă credința ta» (Luca XXII, 31—32). Nu numai pentru ei s-a rugat, ci pentru toți cei care credeau și aveau să creadă în El: «Și Mă rog nu numai pentru ei, ci și pentru cei ce vor crede în Mine prin cuvîntul lor. Mă rog ca toți să fie una, cum Tu Tată ești în Mine, și Eu în Tine, ca și ei să fie una în Noi, pentru ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis» (Ioan XVII, 20—21).

Modul în care se săvîrșește o rugăciune trebuie să îndeplinească anumite condiții, fără de care nu poate fi o rugăciune adevărată. «Cînd stăm, însă, la rugăciune, trebuie să veghem și să ne dedăm cu toată inima la rugile ce le facem, orice gînd trupesc și lumesc să se depărteze și mintea să nu se mai îndrepteze atunci către nimic altceva, decît către ceea ce se cere prin rugăciune»⁴¹. Dar, pentru ca rugăciunea pe care o face omul să aibă efect, trebuie însoțită de fapte bune, acestea fiind roadele credinței: «Cei ce se roagă să nu se apropie de Dumnezeu cu rugăciuni goale și lipsite de roade. Zadarnică ne este cererea cînd rugăm pe Dumnezeu cu o rugăciune fără de roade»⁴². Rugăciunea care este însoțită de fapte bune ajunge repede la Dumnezeu, tocmai datorită meritelor, faptelor. Necesitatea faptelor bune ne-o face cunoscută Dumnezeu prin cuvintele proorocului Isaia: «Dezleagă toate legăturile nedreptății, desfă legăturile asupritoare, cele grele de purtat. Lasă pe cei oboșiți să se odihnească și rupe orice zapis nedrept. Frînge celui flămînd piinea ta, și pe săracii cei fără de adăpost adu-i în casa ta. Dacă vezi pe unul gol, îmbracă-l și nu disprețui pe cel din neamul tău. Atunci va ieși devreme lumina ta și însănătoșirea ta curînd se va ivi și va merge înaintea ta dreptatea și slava lui Dumnezeu. Te va auzi, și însă grîind tu, va zice: «Iată, aici sînt!» (Isaia LVIII, 6—9).

Dumnezeu făgăduiește că va fi de față și va asculta și va ocroti pe aceia, care desfăcînd din inimă legăturile nedrepte și făcînd milostenie după poruncile Lui, îi va asculta, pentru că și ei au ascultat.

39. «Quid mirum, fratres dilectissimi et oratio talis est quam Deus docuit, qui magisterio suo omnem precem nostram salutari sermone brevavit?».

40. Sfîntul Ciprian, *op. cit.*, col. 556 A.

41. *Ibidem*, col. 557 B.

42. Sfîntul Ciprian, *op. cit.*, col. 558 A. «Orantes autem non infructuosos nec nudis, precibus ad Deum veniant Inefficax petitio est cum precatus Deum Sterilis oratio».

bine organizat cu cetăți fortificate, gata oricând să se jertfească pentru țară, Herodot socotindu-i: «Cei mai viteji dintre traci»¹. În această epocă apar în Dobrogea grecii, întemeind primele colonii: Histria și Callatis și se cristalizează, prin legăturile cu Sciții, procesul despărțirii geto-dacilor din grupul numeros al neamurilor trace².

Dobrogea făcea parte din statul centralizat al lui Burebista. Romanii stăpinesc Dobrogea, organizând provincia sub conducerea unui general roman. Războaiele daco-romane au determinat pe romani să transforme Dobrogea într-o puternică bază de atac, Traian urmărind mereu întărirea și refacerea Dobrogei.

Răspîndirea creștinismului în Dobrogea a avut un rol de seamă, pentru noile forme de viață, dovedite prin numeroase construcții, monumente, morminte și mărturii arheologice, care, în parte, au devenit ruine, prin trecerea peste pămîntul dobrogean a sarmaților, alanilor, goșilor, a hunilor și mai ales a avarilor, care au distrus multe orașe de la Dunăre³.

Elementele constitutive de bază ale poporului român sînt: geto-dacii, temelia etnică a poporului nostru, «oamenii pămîntului», după expresia lui N. Iorga și chiar «stăpînii pămîntului», apoi romanii, ostașii și orășenii, vorbind limba latină⁴.

Istoricul Const. C. Giurescu apreciază că procesul de etnogeneză a poporului nostru, care a durat mai multe sute de ani, s-a încheiat în secolul X⁵. În acest proces Dobrogea, care a fost de fapt Dacia răsăriteană, oferă cele dintii, cele mai multe și cele mai importante documente. Vasile Pârvan consideră că studiile istorice trebuie să pună în lumină cultura: tot el afirmă că apariția creștinismului în Dobrogea încă înainte de anul 271, este «o necesitate logic-istorică»⁶.

Astfel, îndeosebi țărmul mării pe întreaga Dobroge, se caracterizează printr-o mare bogăție de urme de arheologie națională și creștină. De asemenea, începînd din nordul Dobrogei, s-au descoperit un șir întreg de cetăți și așezări: Arrubium-Măcin, Dinogetia-Gărvăn, Noviodunum-Isaccea, Aegysus-Tulcea, Salsovia-Mahmudia, Enisala, Halmyis, Heracleea, Tomis, Stratonis, Porthenopolis, Callatis, Tropaeum Traiani, Sucidava, Axiopolis, Capidava, Ulmetum, Troesmis, Beroe, Ibida, Carsium, Basarabi, Constantiana, Niculițelul, Arganum etc. Aceste străvechi dovezi de cultură și civilizație sînt atestate și de mărturiile creștinismului primar, apărut de timpuriu în aceste regiuni străbune, puse în lumină prin descoperiri de bazine, minăstiri, relicve, icoane, inscripții și obiecte religioase.

Pe urmele acestui trecut istoric am pornit noi, după ce am trecut pe la gura Siretului, numit de greci Pyretos (care curge), iar de sciți Porata — transcriere Seretos, prin Barboși — cu vechime încă din secolul VI î.e.n., fabrică greacă istrieană, acolo unde grecii aveau agenție comercială la gura Siretului și unde Traian a întemeiat un castru foarte bine întărit cu un detașament din «Classis Flavia Moesica» precum și cu trupe auxiliare.

1. Vasile Pârvan, *Dacia*, București, 1957, p. 87—174.

2. I. Ionescu Dunăreanu, *Litoralul Mării Negre*, București, 1967, p. 22—45.

3. I. Barnea, *Monumente de Artă creștină*, în «Studii Teologice», nr. 5—6/1958, p. 287—310.

4. Gh. Moisescu și coautorii, *Istoria Bis. Rom.* vol. I, București, 1957, p. 38—153.

5. Constantin C. Giurescu, *Romanismul Dacic*, în «Magazin Istoric», nr. 7/1973, p. 30—32.

6. D. Berciu, *Dacoromania...* în «Era Socialistă», nr. 19/1974, p. 37—39.

Am trecut, apoi pe la Brăila peste Dunăre (Istros). Am revăzut ruinele cetății romane Arrubium, din Măcinul de astăzi care alături de Troesmis (Iglița) din apropiere, era centrul militar și administrativ al Moesiei inferioare, precum și centrul cultului păgănesc pentru cinstirea lui Jupiter Arrubianus. Măcinul ar fi fost, după unii istorici, sediul Mitropoliei de Vicina (Bisina), care a dăinuit pînă în secolul XIV, opinie contestată astăzi. Vechii scriitori creștini și păgîni relatează că, în războiul romanilor cu marcomanii (171—174), pe cînd legiunile romane erau în primejdie, una din legiuni (XIII Macedonica), cu sediul aici, imploră ajutorul Mîntuitorului Hristos, care de îndată se arată, înlesnind astfel biruința romanilor. De atunci aceasta s-a numit «Legio fulminatrix»⁷.

Pe malul drept al Dunării, în fața Galațiului, apare din depărtare, lingă Garvăn, «Dinogetia» sau Biseriçuța, așezare geto-dacică, peste care, în secolul al III-lea a fost construită o cetate romană de către Dioclețian (284—305). Ruinele cetății construite din bolovani de piatră și mortar, precum și ruinele unei bazilici cu trei nave, absidă semicirculară și nartex, au rămas încă, și au fost cercetate de arheologii noștri. Așezarea bazilicii la periferia cetății arată că aici a putut să fie și sediul unui centru bisericesc asemenea bazilicii de la Trapaeum și a aceleia Siriană de la Callatis, care serveau ca reședințe episcopale. Bazilica are caracter creștin, întrucît s-au găsit aici obiecte creștine din secolele IV—VI. Ansamblul de la Dinogetia a fost restaurat în timpul domniei împăratului Anastasios (sec. V), dar a fost apoi distrus în sec. VII de slavi și avari. Viața economică a Dinogetiei s-a înviorat în sec. X, însă întreaga așezare a fost distrusă în secolul al XII-lea.

Pe drumul teilor, pe lingă crestele munților și ale pădurilor seculare, apare istorica cetate getică, celtică și mai tîrziu romano-bizantină, Noviodunum, care, datorită poziției sale strategice a avut un rol militar deosebit, ca loc de staționare a flotei romane de pe Dunăre și a Legiunii I Jovia. Este Isaccea de astăzi, denumire de origine turcească, după numele vechiului stăpînitor autohton Saccea (a se compara cu Ibrail pentru Brăila și Ismail din românescul Smil)⁸.

În cetatea Noviodunum ca și la Arrubium, s-au găsit numeroase urme arheologice și monede din secolele X—XII, care atestă o intensă locuire a așezării în această perioadă, pe un ansamblu de construcții romane. În interiorul cetății s-au găsit temeliele unei bazilici cu o mare absidă semicirculară și cu nartex, din perioada probabil a împăratului Anastasios (491—518). Tot aici, încă din secolul IV, ar fi existat, potrivit cercetărilor istorice, un mare centru creștin, Mitropolia de Vicina, localizată în acest mare complex Noviodunum-Niculitel, care are un trecut de legătură directă cu Bizanțul.

Un popas deosebit de instructiv și dăltător de emoții l-am făcut la Mînăstirea Cocoș, acolo unde au fost strămutate, în anul 1973, sfintele moaște ale celor 4 martiri creștini, descoperiți la Niculițel, în urma săpăturilor arheologice, efectuate în anul 1971. Sînt moaștele martirilor: Zoticos, Attalos, Kamasis și Filippos, mărturisitori ai lui Hristos. S-a aflat în bazilica paleocreștină de la Niculițel «martirionul» creștin, mai vechi decît bazilica cu aceste sfinte moaște ale acestor martiri, care erau autohtoni, sau din apropiere și ale căror nume s-au găsit înscrise pe pereții criptei cu litere grecești din perioada prebizantină. Potrivit cercetărilor istorice, acești martiri au căzut poate chiar la Noviodunum sau Niculițel, ca urmare a sin-

7. R. Vulpe, *O victorie scump plătită*, în «Magazin Istoric», nr. 8/1974, p. 19—42.

8. Oct. Georgescu, *Peisaje Pontice*, București, 1966, p. 5—93.

«La Pontul Euxin, citea un get; silabisind din Pontice încet»; acel ce a fost primul cîntăreț al pămîntului dobrogean lăsat de strămoșii noștri. Stăpînirea romană în Scythia Minor a lăsat urme evidente în edificii, dînd strălucire cetăților întemeiate de greci. După pustirile săvîrșite în timpul migrațiunilor, stăpînirea bizantină a readus la înflorire această regiune. Orînduirea sclavagistă se descompune, luînd locul formațiilor feudale, după cum dovedește inscripția de la Mircea Vodă, de lingă Medgidia, care atestă la 943 e.n., existența unui stăpînitor feudal: «Jupin Dimitrie».

Astăzi în orașul Constanța cu stațiunile noului litoral, de la Mamaia și Mangalia, totul strălucește în ample simfonii din beton și flori, înfățișînd o permanentă expoziție în aer liber a construcțiilor socialismului¹¹.

La Techirghiol mai dăinuie încă legenda bătrînului turc Techir și a calului său, însănătoșit în apele miraculosului lac. Dar o atracție deosebită pentru vizitatori este și minăstirea de lemn, adusă din Maramureș. Este un simbol al cerințelor pentru însănătoșirea fizică a bolnavilor.

Mangalia — vechiul Callatis (Pancalos) așezată la granița de sud a țării, a fost întemeiată în secolul V î.e.n., pe locul unei vechi așezări, despre care nu se știu prea multe lucruri, decît începînd din secolul X, cînd apare sub numele de Pangalia. Mai tîrziu, fiind trecută sub stăpînirea turcească, în secolul al XV-lea, această așezare bizantino-genoveză a primit numele de Mangalia. Prin săpături arheologice s-au descoperit așa numitul «monument cu papyrus» apoi o cameră funebră din blocuri de calcar și o bazilică din secolul V e.n. După toate probabilitățile, ansamblul acesta ar fi servit ca sediu al Episcopiei de acolo.

La Adam-Klisi se află ruinele monumentului triumfal și ale minicipiului roman «Tropaeum Traiani». S-au descoperit ruinele orașului, care, potrivit inscripțiilor, era denumit: «Splendidissima Civitas Tropaeusium», așezare datată tot în timpul monumentului triumfal (terminat la 109 e.n.). Această statuie trofeu este înaltă de 10 m cu diametru de 30 m, avînd 9 trepte, 54 metope istorice, grupate în 6 șcene, cu cîte 9 piese. Alături este altarul funerar ridicat în cinstea soldaților căzuți în Dobrogea într-o victorie, scump plătită. Primele migrații au impus ridicarea de ziduri, întărirea de turnuri pentru apărare. S-au mai scos la lumină ruinele unei bazilici romane, atribuite chiar lui Traian, care, apoi, a fost adaptată ca bazilică creștină. De asemenea, s-au mai descoperit alte trei bazilici și o alta cu trei nave, precum și ruinele unei baptisterii, care făcea parte din ansamblul Episcopiei de la Adam-Klisi. S-au identificat și urmele unei biserici de cimitir («coemeterialis»)¹².

Am poposit apoi, la complexul rupestru, de la Basarabi, un monument în stîncă, unic în țara noastră, descoperit în anul 1957. Acest complex de paraclise și chilii, săpate în piatra Tibișirului de la Basarabi, este cel mai vechi monument din grupul de legătură cu Bizanțul și este format dintr-o biserică, trei paraclise, camere funerare și chilii, legate între ele prin coridoare înguste, la diferite niveluri. A fost datat pe baza unei grafii cu caractere chirilice din anul 992 (6500), ce se află la intrarea în biserică, pe peretele exterior, unde sînt săpate și două cruci. Existența unui astfel de monument în Dobrogea trebuie pusă în legătură, se crede, cu exodul călugărilor orientali spre Vest, în perioada luptelor iconoclaste din Bizanț.

11. Radu Florescu, *Ghid arheologic al Dobrogei*, Editura Meridiane, București, 1968, p. 1-100.

12. A. Boșacov Ghimpu, *Organizarea Bisericii din Scythia Minor, în secolul al VI-lea*, în «Glasul Bisericii», nr. 9-10/1970, p. 971-977.

Pentru istoricii de artă medievală din țara noastră acest monument rămâne cel mai vechi document de arhitectură și pictură, cunoscut pînă astăzi la noi. Urme istorice în Dobrogea se mai găsesc și pe «limesul danubian», la Păcuiul de Soare, Axio-polis, Capidava, Carsium (Hirșova), Troesmis (Iglița), în afară de alte centre neamintite aici.

În domeniul religios, Scythia Minor ar fi avut 14 scaune episcopale, în afară de capitala ei de Tomis, a căror existență, pentru unele, a fost pusă sub semnul întrebării. Înflorirea acestor numeroase centre cu vestigii autohtone și creștine este confirmată de numeroasele basilici, monumente, inscripții și ruine milenare, care sînt documente de bază pentru permanența culturii și a credinței creștine, precum și romanizarea străvechei populații geto-dace și continuitatea sa istorică pe pămîntul strămoșesc dobrogean.

Astfel s-a putut aprecia funcția educativ-culturală a credinței ortodoxe, ca armă spirituală în lupta pentru libertate și dreptate socială a poporului nostru, iar cultura spirituală și materială din Scythia Minor a rămas o mărturie netăgăduită a prezenței active a Dobrogei în comunitatea culturii romano-bizantine.

Dobrogea, însă, a stat mereu în calea tuturor furtunilor. Semnele orientului s-au întins peste pămîntul torid al Dobrogei. Cu mulți ani în urmă s-au mai putut vedea unele imagini exotice, dezolante, sau încă pitorești, ale influenței otomane în ținutul stepei pontice. Pietre și iar pietre peste tot, geamii, halvaua și chiar măgărușii de pe vremea lui Nastratin Hoge, au persistat ca ecouri ale Orientului. Acestea au făcut pe francezul Baucher de Perthes să conchidă, în anul 1853, astfel: «Înfățișarea săracă a Dobrogei este urmarea fatală a jugului otoman». Astăzi, însă, pe locurile unde din piatră se naștea piatră, acum din piatră răsare grîul în Dobrogea cea nouă. Aceasta a făcut ca Doctorul Camerlo din Italia, să afirme: «Dacă există paradis, acesta este aici la Marea Neagră, pe pămîntul dobrogean al României».

Avem, deci, tot dreptul și noi, urmașii dacilor romanizați, să ne bucurăm de împlinirea urării, adresate odinioară de poet patriei noastre.

Pr. C. CRONȚ

BISERICA „VINTILĂ VODĂ“ DIN POPEȘTI-LEORDENI 300 DE ANI DE LA ÎNTEMEIERE

Printre monumentele de un deosebit interes din marginile municipiului București se numără și biserica din fostul sat Popești-Români¹ (azi înglobat în comuna suburbană Popești-Leordeni), care împlinește în septembrie 1976 trei sute de ani de existență. Ca și celelalte două mari ctitorii aflate inițial tot «din jos de București», dar care cu timpul au fost cuprinse de zidurile tentacularului oraș — Minăstirea Radu Vodă și Minăstirea Văcărești — biserica din Popești-Români se înalță pe terasa sudică a Dimboviței, de unde vederea îmbrățișează lunca ocupată în mare parte de întinderea argintie a serelor fermei Popești-Leordeni, avînd ca fundal

1. Asupra multiplelor sate cu numele de «Popești» din Muntenia, precum și a confuziilor la care ele au dat naștere, vezi articolul nostru *O pretinsă ctitorie a lui Antonie Vodă: biserica din Popești-Gălbinași*, în «Glasul Bisericii», nr. 8, p. 750 ș.u.

potrivnice familiei Cantacuzino. Cum este și firesc, această încuscrare a condiționat întreaga carieră a lui Hrizea, care a cunoscut mari răsturnări de situație determinate de dominarea uneia sau alteia din cele două partide rivale. Și fiindcă fazele de construire a bisericii din Popești coincid cu momentele de vîrf ale carierei politice a ctitorului, să ne oprim ceva mai mult asupra acestora. Momentul culminant al acestei cariere — începută ca postelnic în 1659, vistier 1661, logofăt 1665—1667, al 2-lea vistier 1668, mare vistier 1669¹⁶ — se situează în vremea cele de a doua domnii a lui Grigore Ghica (1672—1673), dușmanul înverșunat al Cantacuzinilor, cînd Hrizea era «atotputernic», ca mare vistier și caimacam în timpul plecării domnului cu oștirea¹⁷. Atunci, nu întîmplător desigur, a și început construcția bisericii din Popești, după cum se precizează în pisanie. La suirea pe tron a lui Gheorghe Duca (1673—1678), făcut domn prin influența Cantacuzinilor, Hrizea a luat drumul pribegiei, stînd un an în Ardeal. În acest răstimp, lucrările la biserică au fost probabil întrerupte, pentru a fi reluate numai după întoarcerea în țară a lui Hrizea, chemat de domn. În 1675, el este atestat din nou ca mare vistier, dregătorie pe care o va păstra pînă la sfîrșitul domniei lui Duca. Perioada respectivă este caracterizată prin echilibrul dintre cele două partide politice, în așa măsură încît în anul 1678, în lipsa domnului din țară, s-a întîmplat ca Hrizea să fie caimacam chiar alături de Șerban Cantacuzino¹⁸. Exact un an după preluarea mării vistierii, la 25 septembrie 1676, construcția bisericii a luat sfîrșit. Venind domn Șerban Cantacuzino (1678—1688), acesta l-a început i-a lăsat lui Hrizea dregătoria de mare vistier. Dar la sfîrșitul anului 1679 se petrece o schimbare semnificativă: i se ia lui Hrizea vistieria, dîndu-i-se, ce-i drept, în compensație funcția creată special pentru el — dar desigur fără aceleași avantaje materiale — de mare vornic al țării de jos¹⁹. Apoi, în primăvara anului 1680, Hrizea a fost închis din porunca domnului sub învinuirea că ar fi «mîncat banii țării». Torturat «cu munci groaznice» — cum relatează pe larg fiul său, cronicarul Radu Popescu — Hrizea «de nevoie, s-au îndatorit și a dat al lui ce avea, și și-au vîndut satele și moșiile și țiganii, și au plinit banii»²⁰. Scos din temniță, el a fost însă închis din nou după 11 zile, schingiuit cu și mai mare cruzime și pînă la sfîrșit omorît «cu moarte groaznică»²¹.

Să urmărim soarta moșiei Popești, pe care era ridicată biserica Vintilă Vodă, după moartea ctitorului. Urmăriți și puși sub pază de Șerban Cantacuzino, fiii lui Hrizea vistierul — Radu viitorul cronicar și Gheorghită — au reușit să fugă împreună cu mama lor la curtea lui Duca Vodă din Moldova, unde au rămas pînă în anul 1687, cînd s-au întors în țară. Ei erau însă cu totul sărăciți, toate moșiile aflîndu-se vîndute sau zălogite. Printre altele, arată un document ulterior²², satul Popești fusese zălogit la Mînăstirea Radu Vodă pentru o datorie de 1100 taleri. Chemați înaintea lui Constantin Brîncoveanu în divan de către toți creditorii, Radu și Gheorghită, «văzînd că iaste datorie multă și n-au putere ca să o plătească, ei

16. N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 197.

17. Constantin Giurescu, *Contribuțiuni la studiul cronicarilor munteni*, București, 1906, p. 41.

18. *Ibidem*, p. 42—43.

19. N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 198.

20. *Istoriile...*, ed. citată, vol. I, p. 450.

21. *Ibidem*, p. 451. După misionarul catolic Del Monte, Hrizea ar fi fost tras în jeapă (N. Carotojan, *Curs de istoria literaturii vechi. Epoca lui Constantin Brîncoveanu*, curs litografiat, București, 1931—1932, p. 97).

22. Cartea lui Constantin Brîncoveanu din 24 mai 1698, Arh. St. Buc., Condica mării logofeții, f. 726—728 (la C. Giurescu, *op. cit.*, p. 153—155).

văzînd așa s-au lepădat de toate ce au fost rămase de la tatăl lor, să le ia datornicii pentru datoria lor, măcar verice or găsi»²³. În ceea ce privește Popeștii însă, moșia de reședință a neamului, care fusese evaluată de către lichidatori la 1500 taleri, documentul arată că ei «nu s-au îndurat de aceste sate²⁴, ca să le lase să le stăpînească alți străini, ci au muncit cu tot chipul de au făcut cum au putut și au plătit aceste datorii (...) și au rămas acest sat Popești i Stilpeni pre seama boiarinilor domnii mele, ca să le ție și să le stăpînească...»²⁵.

Că așa s-a întîmplat efectiv, reiese dintr-un act din 1708 în care Constantin Brîncoveanu arată lui Radu Dudescu cum că vărul acestuia Radu Popescu a pricinuit însemnate pagube livezilor Mînăstirii Radu Vodă, fiindcă făcuse «în satul său» un zăgaz ca să abată cursul Dîmboviței pe matca veche, dar neglijase să sape mai înfii șanțul convenit, ceea ce a provocat revărsarea apei²⁶.

Date în legătură directă cu biserica nu am aflat pentru această perioadă, există în schimb o știre — nu lipsită de interes — privind curtea boierească al cărei paracelis a fost. În anul 1701, cînd Constantin Brîncoveanu l-a primit cu deosebită cinste pe lordul Paget, ambasadorul Angliei pe lingă Poarta otomană, aflat în trecere prin Țara Românească, boierii trimiși în întîmpinarea lui la Turtucaia au rămas prima noapte, înainte de intrarea cu mare alai în București, «la conacul de la Popeștii Hri-zii vistiierul»²⁷, ceea ce dovedește că acest conac era de oarecare importanță. Se știe că la acea dată Radu Popescu, după ce cu un an înainte fusese implicat într-un complot împotriva lui Constantin Brîncoveanu și iertat de acesta, era «ispravnic de banii haraciului» pentru județul Vilcea²⁸. De altfel, deși s-a folosit de el în unele împrejurări, Constantin Brîncoveanu nu l-a agreeat niciodată pe Radu Popescu, neacordîndu-i decît dregătorii de importanță secundară. În schimb, el a beneficiat de aprecierea și de favoarea lui Nicolae Mavrocordat, sub care a fost mare vornic în mai multe rînduri. El este cunoscut însă mai cu seamă prin cronica sa, asupra căreia nu este locul să ne oprim aici²⁹. Moșia Popești a fost moștenită de fiul cronicarului, Iordache Popescu, care nu a avut descendență masculină, moșia ajungînd pe la sfîrșitul veacului al XVIII-lea — începutul veacului al XIX-lea, prin zestre de la o nepoată a lui Iordache, în posesia grecului Alexandru Conduratu. Acesta, avînd nevoie de brațe de muncă, a adus din Bulgaria coloniști catolici originari din Anatolia, adepți ai vechii erezii a Pavlichenilor, care au fondat un sat nou, cunoscut sub numele de Popești-Pavlicheni. Ulterior, moșia s-a împărțit între diferiți descendenți prin femei ai Conduraților³⁰. Partea satului unde se află biserica, zisă «La arman», avea ca proprietară către sfîrșitul veacului trecut pe o Alexandrina Hagi-Vasile, care a inițiat în anii 1889—1890 unele lucrări de renovare a bisericii, asupra cărora vom reveni.

23. Astfel, arată un act de întărire domnească din 7 ianuarie 1696, moșia Frăsinetului din Ilfov a fost atribuită jupinsei Neacșa Dudescu și fiului ei postelnicul Radu Dudescu, mătușa și respectiv vărul fiilor lui Hrizea (Arh. St. Buc., ms. 705, f. 92 v—94).

24. Popești și Stilpeni (sat vecin, dispărut între timp).

25. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 154.

26. Academia R. S. R., doc. XII/247, la C. Giurescu, *op. cit.*, p. 158.

27. *Cronica lui Radu Greceanu*, în *Cronici și mînteni*, București, 1961, vol. II, p. 116. Conacul a dispărut, dar se știe că el se afla pe locul actualii Școli elementare, situată la nord și în imediata apropiere a bisericii, chiar pe marginea terasei — destul de ridicată în acest punct — a Dîmboviței. Clădirea școlii, inclusiv pivnița, este nouă, dar în curtea ei se văd urme de ziduri vechi.

28. N. Cartoian, *op. cit.*, p. 108.

29. Vezi bibliografia la N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 231.

30. Informații de la preotul paroh Nicolae Turcu, căruia îi mulțumim și pe această cale.

Biserica este un exemplar bine conservat al unui tip arhitectonic des întâlnit în veacul al XVII-lea, de altfel cu începuturi cu mult mai vechi decât s-a crezut pînă în ultima vreme³¹: anume tipul bisericilor-paraclis al curților boierești, de plan dreptunghiular, care se va menține pînă în epoca brîncovenească și chiar post-brîncovenească³². Către mijlocul veacului al XVIII-lea tradiția acestui tip de clădire bine conturat se va pierde, producîndu-se încet-încet o confuzie a genurilor în urma căreia biserica de plan trilobat, inițial rezervată lăcașurilor mînăstirești, va deveni un tip cvasi universal. Interesul bisericii din Popești-Români este că, păstrînd în linii mari tradiția tipului menționat, ea prezintă și unele elemente constructive noi, caracteristice perioadei de bogate căutări arhitectonice din cea de a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, îndeobște cunoscută sub numele de «perioada Cantacuzinilor».

După cum am mai menționat, planul este cel dreptunghiular, cu absida poligonală ușor decroșată, fără pridvor. Dimensiunile exterioare ale clădirii sînt de 18,50×7,50 m. Structura este caracteristică timpului: ziduri de 1 m grosime, construite din cărămizi înguste (25×13×3—3,5 cm), bine arse, rosturi din mortar tare, zidăria foarte corect executată. Boltirea este reprezentativă pentru evoluția procedeeleor constructive, ce tind în această perioadă spre ușurarea elementelor de susținere. Într-adevăr, atît naosul cît și pronaosul sînt acoperite cu cite o calotă sferică pe arce și pandantive, dar pe cînd bolta pronaosului se reazimă direct pe masivele proeminente de zidărie din colțurile încăperii, la partea superioară a cărora sînt de-abia vizibile unele foarte discrete pseudo-console, cea a naosului reazimă pe un sistem de console și de picioare de zidărie mai înguste, ce prevestește susținerea exclusivă pe console care se va impune în curînd. Absida este boltită normal, cu un mic cilindru urmat de o semicalotă, dar sprijinirea lor pe o consolă continuă reprezintă tot o inovație³³.

Lipsa pridvorului este încă curentă la vremea respectivă deși unii constructori au început să adopte acest element, care va dobîndi o atît de largă răspîndire în epoca brîncovenească: exemple de acest fel ne oferă biserica din Coeni-Mironești (jud. Ilfov)³⁴, anterioară cu opt ani celei de care ne ocupăm, și biserica Doamnei din București³⁵, posterioară cu șapte ani, amîndouă ctitorii cantacuzinești; biserica din Popești-Români se dovedește, în această privință, a fi mai conservatoare.

În schimb, o altă inovație constatată la cele două monumente susmenționate, precum și la multe altele, anume înlocuirea zidului plin ce despărțea la edificiile anterioare naosul de pronaos printr-un sistem de trei arcade, a fost preluată și de biserica noastră, însă sub o formă încă destul de greoaie. Într-adevăr, spre deosebire de biserica din Coeni-Mironești și de biserica Doamnei, la care despărțitura este realizată prin trei arcade rezemate pe stîlpi de piatră ce pornesc din pardoseală, la biserica din Popești stîlpii de zidărie, foarte groși, se sprijină pe un soclu

31. Grigore Ionescu, *Istoria arhitecturii în România*, vol. II, București, 1965, p. 79 ș.u.

32. Vezi arh. Ion Dumitrescu și R. Crețeanu, *Trei conace boierești din prima jumătate a veacului al XVIII-lea aflate în județul Ilfov*, «Buletinul Monumentelor Istorice», 1973, nr. 4, p. 9, cu o bibliografie sumară a problemei (nota 35).

33. După cum remarcă just autorul descrierilor arhitectonice din Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*, București, 1961, p. 257—258, atribuind-o însă — în mod eronat după părerea noastră — unei refaceri.

34. N. Ghica-Budești, *Evoluția arhitecturii în Muntenia și Oltenia, III. Veacul al XVII-lea*, «Buletinul Comisiunii monumentelor istorice», 1932, p. 46.

35. *Ibidem*, p. 47.

masiv, întrerupt numai în centru pentru asigurarea comunicației. Arcurile sînt în formă de ușoară acoladă, mai marcată la arhivoltă decît la intrados, care afectează chiar — cel puțin la arcadele laterale — mai mult forma unui arc frînt. Această formă a arcaadelor, socotită de unii «neobișnuită la acea dată», ar pleda «pentru ipoteza executării ulterioare a acestei dispoziții de plan»³⁶. În realitate, aceeași formă de arcade în acoladă nu prea mult marcată se întilnește și la alte monumente ale vremii, de exemplu la biserica Sfinții Împărați din Tirgoviște (1650—1651)³⁷, precum și la bisericile din Ludești (cca. 1660) și din Filipeștii de Pădure (1668)³⁸, și aceasta tocmai la arcadele de despărțitură dintre naos și pronaos. N. Ghica-Budești le descrie ca «în formă de semi-cerc cu vîrf la mijlocul arcadei»³⁹, sau «cu vîrfurile întors în sus»⁴⁰, ceea ce înseamnă tot o acoladă, mai puțin pronunțată. Nici celălalt argument invocat în sensul unei refaceri ulterioare, anume «identitatea ca grosime și material întrebuințat a celor trei elemente — arcadă, coloană, pedestal»⁴¹, nu poate fi luat în considerație, căci în realitate variază atît grosimea elementelor (0,98 m la soclu, 0,85 m la arcade), cît și materialul întrebuințat, bazele și capitelele stîlpilor fiind din piatră profilată. De altfel, procedeul normal folosit în asemenea cazuri este realizarea unei singure arcade late, care oferă cea mai bună comunicație între încăperi, iar nu a unui sistem atît de elaborat și totodată de închis ca cel descris mai sus. Pentru toate aceste motive, socotim că arcadele de despărțire din interiorul bisericii Vintilă Vodă reprezintă un element original, caracteristic epocii.

Un alt element de interes al bisericii este scara de acces la clopotniță, amenajată în grosimea zidului nordic al pronaosului, ca la alte biserici contemporane, dar al cărei traseu este mai puțin obișnuit: scara pornește în colțul de nord-vest al încăperii, se continuă puțin în grosimea zidului vestic, apoi cotește din nou la 90° înainte de a se angaja în baza clopotniței și de acolo în tambur; prima porțiune a scării este acoperită cu o succesiune de mici bolți cilindrice, cea de a doua cu o boltă continuă oblică.

Clopotnița, așezată pe o bază pătrată, păstrează partea de jos (cîteva rînduri de cărămizi) a vechiului tambur octogonal, peste care s-a ridicat actuala clopotniță de lemn, ceea ce se explică prin faptul că, la cutremurul din 1940, numai partea superioară a clopotniței a fost doborîtă și înlocuită. Peste naos se observă, de asemeni, o mică turlă octogonală fără pat pătrat, învelită cu tablă, la care nu am putut ajunge, podul fiind prea jos. Ne-am pus întrebarea dacă nu cumva ne-am afla în fața rămășiței unei turlă de zid originale, sau în orice caz veche, cum pare a fi aceea, de formă identică, de la biserica Doamnei, care se constată că este zidită din cărămizi subțiri. Dar preotul paroh Nicolae Turcu, care a fost prezent cînd s-a învelit biserica din nou în 1970—1971, ne-a asigurat că elementul în chestiune este din scînduri, că nu există în pod nici o urmă a unei foste turlă și că bolta semisferică a naosului este construită din aceleași cărămizi de format vechi ca și zidurile clădirii. Cit privește scopul acestei improvizații, a cărei dată nu ne este cunoscută (se pare că ar fi anterioară cutremurului din 1940 și poate chiar renovării de la 1889), el nu poate fi decît de a cuprinde calota naosului, care în urma

36. N. Stoicescu, *Repertoriul...*, loc. cit.

37. N. Ghica-Budești, *op. cit.*, pl. XLVII, fig. 66.

38. *Ibidem*, pl. CCXIX, fig. 338.

39. *Ibidem*, p. 68. 40. *Ibidem*, p. 69.

41. N. Stoicescu, *Repertoriul...*, loc. cit.

modificării formei acoperișului depășește — afirmă preotul paroh — nivelul actual al acestuia. Modificarea pantei se observă de altfel și la baza clopotniței, ale cărei firide sînt astăzi pe jumătate astupate de învelitoare.

Decorația exterioară constă din următoarele elemente de plastică monumentală: un brîu cu ciubuc rotund și mai multe profile drepte, formă datorată probabil unei intervenții în cadrul lucrărilor de la 1889; cite un rînd de arcaturi la ambele registre, cuprinzînd și colțurile edificiului; cornișa din trei rînduri de zimți de cărămidă a corpului principal și alta, din două rînduri de zimți, la baza clopotniței; cite două firide arcuite cuprinse în cite un pătrat pe fiecare latură a bazei; o firidă mare, arcuită, prevăzută pe perețele dinspre apus pentru icoana hramului, deasupra căreia brîul se ridică într-o curbă concentrică. Atît ușa de intrare cît și ferestrele au chenare de piatră simple, singurul element de sculptură în piatră fiind lintoul ușii de intrare, cu frumoasa pisanie descrisă mai sus.

Decorația interioară a fost complet reînnoită în anii 1889—1890, după cum reiese din cele două inscripții aflate în pronaos⁴². Numai sondaje executate în zid ar putea arăta dacă sub actuala pictură în ulei executată de G. Ioanidi, un elev al lui Tattarâscu, se ascund ori nu urmele unei picturi anterioare în frescă.

La capitolul mobilier, sînt de remarcat jilțul domnesc și cel arhieresc, cu spătare frumos lucrate în stil baroc, dar care nu par a fi anterioare veacului trecut. Mai interesante sînt patru strane vechi aflate pe latura nordică a pronaosului, ce au, în loc de spătare, o scîndură comună fixată în zid, pe care e prins cite un coronament sculptat în relief plat. Judecînd după tehnica lucrului și prin analogia stilistică cu strănile unor biserici bucureștene de aceeași epocă sau puțin mai tîrzii, ca biserica Doamnei și biserica Colțea, aceste elemente vădesc o vechime destul de mare, putînd data chiar de la întemeiere.

În altar se păstrează o frumoasă icoană a Mîntuitorului cu inscripție greacă avînd următorul înțeles: «*Rugăciunile lui Mihail Suțu, domnul Daciei, ale doamnei Sevastia, ale copiilor, primește-le cu bunăvoință și ca un îndurător slobozește-i de datorii. Nu te minia pe cei ce te slăvesc, ci învrednicește-i să fie părtași împărăției tale celei veșnice...*» Pe baza inscripției, icoana a fost datată «cca 1785»⁴³. Din aceeași serie fac parte alte două icoane (Sf. Treime și Sf. Nicolae) așezate de o parte și de alta a timpelui. Cărți de cult mai vechi de prima jumătate a veacului al XIX-lea nu se află în biserică⁴⁴.

În încheierea prezentelor rînduri, întocmite cu prilejul tricentenarului bisericii Vintilă Vodă din Popești-Români, se cuvine să subliniem valoarea culturală complexă a acestui monument, demn de atenție și prin prestigiul denumirii sale voievodale învăluită de mister; și prin evocarea unor file de cronică din vremurile de zbucium ce au premers marilor împliniri ale epocii brincovenesti; și mai ales prin interesul acestui exemplar tipic al unei etape de fecunde înnoiri în arhitectura religioasă a Țării Românești. Restituirea suprastructurii sale originale, constituie o preocupare determinată de importanța monumentului și de locul dominant pe care îl ocupă în peisajul bucureștean în plină devenire.

RADU CREȚEANU

42. Pe perețele dinspre apus: «*Acest sînt local a fost renovat de Alexandrina Hași-Vasile, proprietara moșiei, fiind adjutată de doctorele Ioan Nicolaescu și prin asistenția lui Demetriu Georgiescu. arendarele moșiei, la 1889*». Pe perețele dinspre răsărit: «*G. Ioanidi, pictor din București, 1890*».

43. *Inscripții medievale...*, p. 342, nr. 311.

44. Informație de la preotul paroh.

BISERICI DIN ORAȘUL ALEXANDRIA

Biserica Sfinții Apostoli

Biserica Sf. Apostoli este situată în apropierea centrului orașului Alexandria, fiind una dintre cele mai frumoase biserici nu numai din oraș, ci și din județ prin arhitectura sa, o frumoasă realizare artistică. Biserica este situată deasemenea în centrul parohiei cu același nume. Ca pretutindeni în orașele și satele țării se cunosc și în cuprinsul acestei parohii transformările innoitoare ale anilor noștri: străzi asfaltate, case noi, instituții de seamă ale orașului și județului, clădiri moderne și monumentale ca Palatul administrativ, Casa de cultură, școli noi etc. la care se adaugă locuințele din «blocuri», adevărate cartiere construite în ultimii ani. Și profesia enoriașilor acestei parohii s-a schimbat radical. Tradiționalul loc de muncă, agricultura fiind luat astăzi de uzine, fabrici, magazinele comerciale, instituțiile de stat etc. întrucât orașul Alexandria s-a schimbat radical.

Demn de amintit că în cuprinsul acestei parohii a locuit în secolul XIX cunoscutul revoluționar bulgar, Hristo Botev, militant pentru eliberarea țării sale de sub jugul otoman și pentru prietenia dintre popoarele bulgar și român. Tot în această parohie a locuit după primul război mondial doctorul progresist Ulieru, luptător împotriva grelelor condiții sanitare, în care trăia populația rurală și chiar a orașului.

Biserica Sfinții Apostoli a fost construită în starea actuală între anii 1902—1904 în locul unei biserițe construite între anii 1842—1845¹, întrucât această biserică era mică neîncăpătoare cu o singură turle și acoperită cu sindrilă, așa cum se făceau bisericile de zid la începutul secolului XIX. Într-un act cercetat la arhiva protoieriei din Turnu Măgurele, am găsit data sfințirii ei: 6 decembrie 1845.

În anul 1885 această biserică a primit o donație de 25 ha teren arabil pe valea Tirnavei aproape de oraș de la Lucșița, Spirea Constantin, donație făcută în cinstea fostului ei soț, Petre Anghel, unul dintre întemeietorii orașului și probabil și unul dintre ctitorii bisericii. Lângă această biserică se afla o clopotniță de lemn, dărîmată cu ocazia construirii bisericii noi. Lemnăria acestei clopotnițe, 8 stînjini de lemne era vîndută primăriei orașului de către epitropia bisericii, lemnie ce va fi folosită la renovarea podului de peste riul Vedea, existent și astăzi.

Între timp biserica începuse să se ruineze, epitropii bisericii fiind nevoiți să ia măsuri pentru a opri degradarea ei totală. În acest sens ei vor adresa în anul 1886 următoarea adresă către primăria orașului, adresă care ne lămurește asupra situației în care se afla această biserică:

«1886, martie 10».

«Domnule Primar»

Noi în calitate de epitropi ai acestei biserici din acest oraș venim prin aceasta a vă comunica că acest sînt locaș fiind foarte ruinat atît la învelitoare cît și la zidărie, care de nu s-ar lua măsuri după acum pentru a se face o reparațiune radicală, ar deveni într-o ruină și mai mare. Am dispoat ca cu banii ce avem adunați să procedăm la angajarea unor meșteri și cumpărătoare de material, astfel ca la timp să fim gata a începe lucrarea și pentru orice cheltuieli se va urma în ceasul de față, vom ține o socoteală în regulă și vom depune acte justificative. Epitropi D. Colici Tudorache Marinescu».

Primăria le-a aprobat lucrările, dar cu toate aceste reparații ea avea să fie radical transformată între anii 1902—1904 pe baza planurilor arhitectului Cristofor Cerchez.

Sufletul acestei acțiuni a fost preotul Ghiță Georgescu iar sumele necesare au fost donate de credincioși, din venitul celor 25 ha amintite și din ajutorul dat de primăria orașului.

Biserica a fost gata în anul 1904 așa cum specifică și pisania: «Acest Dumezeesc locaș cu hramul sf. Apostoli Petru și Pavel s-a zidit din temelie la anul 1842—1845 iar în anul 1902—1904 fiind Mitropolit Primat I.P.S. Iosif Gheorghian și s-a restaurat din nou prin stăruința preotului Ghiță Georgescu și a epitropilor Ion Chiriță și Ghiță Angelescu, cu ajutorul dat de primăria locală, cum și a altor

binevoitori creștini ce au ajutat la terminarea acestei sf. locaș: D-na Lucșița P. Constantinescu prin testamentul din 1885 au făcut ca danie acestei Biserici 50 po-goare pământ din moșia Tirnava pentru pomenirea neamului ei».

Tu la prilejul inaugurării și sfințirii acestui sfânt locaș s-au bătut medalioane cu toartă din bronz aurit cu diametrul de 25 mm și avind următoarea legendă: *avers*: BISERICA SFINȚII APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL DIN ALEXANDRIA JUD. TELEORMAN. *revers*: FONDATĂ ÎN ANUL 1842. RESTAURATĂ ÎN ANUL 1902 ȘI TERMINATĂ LA 1904 CU AJUTORUL OBȘTESC ȘI AL COMUNEI. STĂRUINȚA PREOTULUI GHIȚĂ GEORGESCU PAROH ȘI A EPITROPILOR IVAN CHIRIȚĂ ȘI GHIȚĂ ANGELESCU.

Biserica are o arhitectură frumos armonizată avind formă de cruce, cu două turle mari și două mai mici în față. Zidurile exterioare sînt vopsite cu o imitație de cărămidă aparentă. La jumătatea peretelui are de jur împrejur o cornișă de împletitură în trei dungi, din ceramică — teracotă. Dunga de mijloc în ornamente de culoare maron închis, iar cele depe margine în culoare de maron deschis, în dreptul ferestrelor

Cornișa face cotituri în linie dreaptă de colț pe deasupra ferestrei. Pe colțurile din față de deasupra cornișei în nișe cruciforme, are două medalioane, adaos pe fațada colțului spre apus și celălalt pe fațada colțului spre sud, cu mijlocul circular, mult reliefat în întregime ornamentat. Aproape de streășină este o altă cornișă de circa 8—10 cm. din același material și culoare și cu medalioane care de asemenea înconjoară biserica de jur împrejur.

Între aceste două cornișe de jur împrejurul bisericii sînt nișe dreptunghiulare, rămase nepictate. Deasupra cornișei superioare pînă la streășină, începe o porțiune mai subțire ornamentată dintr-o cornișă cu partea de sus dreaptă liniar, cu un canel mare concav, și ornamente dentale sub el. Sub această linie dentală într-un rînd de mari capiteli din ceramică, care susține mici arcade se formează nișe semicirculare cu cite un buton de ipsos în linii ce sînt concentrice.

Pridvorul are în față doi stâlpi circulari cu ornamente dorice și cu balustrade groase laterale, legate deasupra în arcade treflate. Sub streășină pe tot peretele pînă la acoperișul pridvorului este pictat hramul sf. Apostoli Petru și — Pavel, încadrați de Cuvioasa Paraschia și Sf. Haralambie. Spre apus spre cele două colțuri ale fațadei se prelungește cu două turnulețe în patru laturi. Biserica are două sinuri bine pronunțate — în absida circulară de aceeași înălțime cu pereții bisericii avind însă acoperiș separat. Pe acoperișul bisericii sînt două turle mari, cea de pe naos fiind odată și jumătate mai mare decit cea de pe pronaos. Cea de pe urmă are destinație de clopotniță. În jurul bisericii inițial au fost clădite și două mici locuințe servind pentru personalul bisericii și casă de adăpost pentru călători. Au fost demolate între anii 1932—1934 ridicîndu-se în locul lor o spațioasă casă parohială, demolată și ea în 1968, pentru interese de ordin obștesc. Dintre vechile construcții, mai menționăm existența unei fîntîni azi astupată avind scris pe ea: «Parohia Sf. Apostoli 1906 Paroh Pr. Ghiță Georgescu episcop Ivan Chiriță și G. Angelescu».

Pictura bisericii

Biserica a fost pictată în anul 1904 de către pictorul Gheorghe Ioanid, care de asemenea a pictat și icoanele de pe catapeteasmă. În afara icoanelor pictate de susnumitul pictor, la catapeteasmă se mai află încă 3 icoane lucrate de un pictor necunoscut, dar cu o deosebită măiestrie artistică. Sînt icoanele Mintuitorului, a Maicii Domnului și Nașterii Mintuitorului. Mai amintesc icoanele Sf. Apostol Toma și Sf. Nicolae pictate în anul 1854, de pictor necunoscut. Din anul 1865 sînt icoanele: Sf. Treime și a Maicii Domnului. Toate aceste icoane probabil au aparținut bisericii vechi. În biserică se mai află icoana Sf. Trifon, patronul viticulturilor din oraș în cinstea căreia se sărbătorește la 1 februarie «Zerezeanu», un obicei frumos cu caracter local.

Icoana este pictată în anul 1907. Această pictură a bisericii a fost spălată și renovată în anul 1973 de către pictorița Virginia Videă și pictorul Brana Nicolae, readucînd această pictură la vechea ei frumusețe.

Reparații. În decursul existenței sale biserica a suportat mai multe reparații făcute la acoperiș, la soclul bisericii, la ferestre ca și în interior. O primă

reparație a fost făcută în anul 1930 de către Preotul Ștefan Popescu. Tot el între anii 1934—1935 a ridicat și casa parohială, în locul celor vechi. În urma cutremurului din 1940 au fost făcute reparații la crăpăturile provocate la turle. Între anii 1971—1974 se fac noi lucrări de renovarea bisericii prin osteneala epitropilor și a preotului paroh Vasile Pietreanu. S-au refăcut acoperișul cu tablă nouă, se consolidează soclul și se repară zidăria în interior și exterior, se vopsește exteriorul bisericii și se renovează pictura.

În urma unor renovări s-a așezat de-asupra vechii pisanii o placă de marmură cu următorul cuprins: «Pictura acestei sfinte biserici a fost restaurată în vara anului 1971 sub înalta păstorire a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian din inițiativa și prin stăruința preotului paroh iconom stavrofor Vasile Pietreanu, a epitropilor Iatan Hariton, Stancu Florea, Flămânzeanu Ion, a membrilor Consiliului Parohial și a comitetului Parohial, din donațiile bunilor creștini și cu ajutorul acordat de Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor. Pictor Video Virginia și Brana Nicolae. «Acoperită cu tablă nouă. Reparațiile și văruierea exteriorului s-au executat în anul 1973—1974».

Preoții slujitori. Dintre preoții slujitori ai acestei biserici amintesc pe următorii preoți, care au slujit câte 3 și chiar 4 împreună la această biserică: pr. Iacob (1847); pr. Tudor și Barbu Duhovnicu (1846—1869); pr. Florea (1848); pr. Ioniță și pr. Stoica (1851); pr. Costea Duhovnicu (1860—1865); pr. Ion Deleanu. Mulți dintre acești preoți au fost preoți grămățici, adică avind doar pregătirea pe lângă preoți, după obiceiul vremii. Pr. Constantin Marinescu licențiat în teologie din anul 1909, a slujit mai întâi în satul Adămești. Pr. Ghiță Georgescu (1890—1921); Pr. Ion Ionescu (1922—1923); și Pr. Nicolae Teodorescu între anii 1912—1936, fiind, mai întâi preot la Biserica Sf. Alexandru între anii 1889—1921. Pr. Ștefan Popescu (1926—1946), preot în 1921 — și fost mulți ani protopop. Pr. Gheorghe Stăiculescu (1946—1959) figură distinsă a preoțiilor cu studii la Strasbourg și protopop mulți ani. Actualul preot Vasile Pietreanu venit la această parohie în anul 1935 din satul Dobrotești și pr. Mihai Popa din 1975. A mai slujit vremelnice la această parohie între anii 1966—1973 preotul Rădulescu și Gheorghe Dumitrescu în funcție astăzi la parohia Beuca și Plosca. Biserica posedă fotografiile multora dintre primii preoți ai bisericii frumoase înrămate și expuse în pronaos.

Odoare, cărți și însemnări

În altar se află o frumoasă Evanghelie din anul 1837 și o cruce datată din 1864. În jurul bisericii, din vechiul cimitir de altă dată se mai păstrează două morminte unul în dreapta și altul în stînga bisericii. Primul mormint are o placă de marmură pe care este scris: «aci odihnește Petre Anghel, decedat în 1870, Noiembrie 16, în etate de 60 ani». Pe al doilea mormint are o inscripție care ascunde o tragedie: Maria Furculeasca, această ramură din familia C. Furculescu născută la anul 1833, 19 Decembrie. Crescută în așa cruzime de Maica sa cu neîngrijire, împinsă de al său destin în anul 1867, 18 Februarie, căsătorită cu D. M. Mihale, după un scurt timp, la 28 Septembrie acest an, din a sa familie, la 2 ore postmeridiane a încetat din viață și la 30 înmormintate rămășițele, sub această piatră sau dus sufletul său, a se împreuna cu cei 3 frați, 2 surori, care asemenea mai înainte fiind mutate din această deșartă, vremelnice viață».

Dintre cărți amintim: Mineiul lunii octombrie din 1774; Octoih tipărit la Rîmnic, 1872; Tipicon, Iași 1816; Dogmele Crediinței tipărite la Neamț în 1816; Psaltire, tipărită la Iași în 1835; Apostol, Buzău, 1835; Evanghelie tipărită la fel la Buzău în 1836 și o Evanghelie tipărită la Neamț în 1845; Octoih tipărit la Buda în 1846 și cele Doisprezece Mineie tipărite la Neamț, 1847; Triod, Buda, 1848; Dumnezezeștele Liturghii, Iași 1845; Una din cele mai frumoase ediții ale acestei cărți; Triod tipărit la București și Apostol tipărit tot aici în 1856. În sfîrșit amintesc cartea: Buchet muzical tipărită la Buzău în anul 1881.

Multe dintre aceste cărți au aparținut bisericii din satul Licurici-Teleorman, fiind aduse aici de protopoul Ștefan Popescu și aici au rămas.

Pe aceste cărți am găsit următoarele însemnări: Penticostar tipărit la Sibiu în 1841, are următoarea însemnare: «Să se știe de cînd s-a făcut foamete mare și că nu s-a făcut nici griu decît pe alocuri și aici în Licurici porumb s-a făcut, dar

puțin și umbla lumea în toată țara românească după căpătat și să cumpere cu ce le mai da mina și cu ce mai lua de pe la preoți și țircovnici... din leafa ce o avea preotul în bugetele dela sate, însă aceasta cu poruncă domnească și cu aceasta au cumpărat și tot porumbul dela arendașii cei mai avuți, 3 baniți de familie. Și oamenii veneau ori de pe la Caracal și dela Pitești și ne mai spun bătrînii noștrii, că au mai pomenit foamete grozavă, porumbul de l-au amestecat cu paie, asemenea urzici pisate și cu pelin. Și au fost mîncat, fără mămăligă și să se știe că era banița de porumb lei 10 și a de grîu asemenea. Banița de mei cu 9 lei și cea de orz 7 lei și foamete a fost dela 1866 și pînă la 1867. Încă au murit oamenii pe alocuri și în inimile lor s-au găsit cirpe, gloaze și pămînt și am scris ca să se pomenească. 1867, Mai 6, Pr. Andrei Duhovnicul».

Pe Mineiul lunii Martie tipărit în 1852 la București: «să se știe de cînd am însemnat aici ca să se pomenească că la anul 1866—1867, a fost foamete mare, că au ajuns chila de porumb 120 și chila de grîu a mică, una sută și patruzeci lei și chila de orz șasizeci și șaptezeci lei și chila de mei 90 lei și era ocaua de mălai 26 de parale și piinea 36 parale și fasolea 60 de parale ocaua. Și era foamete în toată Țara Românească încît a umurit oameni la deal, pe la satul Strîmbeni⁵ și era lumea oameni și femei după căpătat în toate zilele neîncetat în zilele lui prințu Voevod Carol I-ul, Principatele Unite. 1867, Martie 7 Pr. Andrei Duhovnicul din satul Licurici»⁶.

Pe Mineiul lunii Decembrie tipărit tot la București în 1852: «s-au născut copii mei, Vasile, 1862 Aprilie în 6, vineri; Anghel, 1857, Ghenarie, 23 miercuri; Alexandra, 1849, Februarie, 3, joi; Constantin, 1844, Oct. 31, Luni spre marți».

Pe același minei, o altă însemnare: să se știe că la 1855 au ajuns chila de grîu la una sută zece lei, kila mică. Și era Țara Românească, toată plină cu nemți și francezi și că au gonit pînă la Cetatea Sevastopol și acolo se bat și astăzi. Însă cine a mai pomenit să biruiască pe muscali nici-odată. 1855, Noiembrie, pr. Andrei Duhovnicul».

Pe Mineiul lunii Ianuarie, tipărit la București tot în 1852, sint următoarele rînduri: «Să se știe de cînd am însemnat și pe această carte ca să se pomenească, adică de cînd s-au făcut punere la cale pentru sfînta biserică și în ce timp au fost, cînd era leat 1847 și s-au apucat licuricenii ca să facă cărămidă însă numai moșul Ghica, cu banii săi...». Restul nedescifrat.

Biserica Cuvioasa Paraschiva

Biserica Cuvioasa Paraschiva sau Sf. Vineri, așa cum îi spun orășenii, se află în partea de NV a orașului Alexandria, în fosta mahala: «Vopseaua Roșie». Ea este ultima biserică construită în oraș, după celelalte cinci biserici.

Azi parohia nu mai este «mahala», ci parte integrantă a orașului Alexandria, sfînțită la data de 19 aprilie 1861, după cum am găsit consemnat în arhiva fostei protoierii a Județului Teleorman dela Turnu Măgurele.

Fondurile necesare construirii au fost donate de către un oarecare creștin Bojan Lalu și preotul Ivan Duhovnicul.

Au mai contribuit cu ajutoare credincioșii acestei biserici precum și primăria orașului, așa cum ne-o dovedește următorul act găsit de mine în arhiva veche a bisericii:

«1858 Septembrie 22».

Numărul 100, adică una sută galbeni chezaro-crăiești, sau 3000 lire turcești am primit noi subiscăliți Epitropi ai bisericii ce se zidește din nou în acest oraș Alexandria, în «văpseaua roșie cu hramul Sf. Vineri, de la masa obștească a Epitropiilor obștești, bani ce s-au chibzuit de dumnealor comisarii, prin jurnalul încheiat la 24 August trecut, a se da în ajutorul zidirii numitei Biserici și spre dovadă cu regularizarea contabilității ce se păstrează, am dat aceasta cu iscăliturile noastre. 1858 Septembrie 22, orașul Alexandria. Bojan Lalu. Ion Păunescu, Kir Voicilă, N. Andoniu».

La început biserica era mult mai scundă și mai mică o biserică modestă acoperită cu sită, și cu pămînt pe jos.

În decursul existenței sale a suferit dese reparații și modificări legate de înălțarea și lungirea bisericii pînă la forma actuală. O biserică în formă de navă,

fără sinuri și cu o singură turlă destul de înaltă așezată deasupra pronausului, avînd totuși o înfățișare destul de elegantă prin simplitatea ei. În anul 1886, la puțin timp după zidirea ei, biserica se afla deja în stare rea de funcționare, amenințînd cu căderea așa cum ne spune următoarea adresă înaintată de Epitropii și preotul bisericii primăriei orașului:

«Subsemnații Epitropii ai bisericii cu hramul Sf. Vineri din acest oraș Alexandria, văzînd că această biserică se găsește într-o stare rea, amenințînd cu căderea, am convenit cu meșterul Chiru Velicu din acest oraș Alexandria pentru a se face reparațiunea de care suferă, fiind tocmit în prețul de lei 3000 din care au primit una sumă arvună. Preot Alexandru Ghelican».

Primăria constatînd realitatea celor scrise, avea să aprobe această lucrare⁷.

Între anii 1886—1887 prin osteneala aceluiași preot A. Ghelican se vor efectua noi și serioase lucrări la această biserică, dînd jos șița depe acoperiș, înălțîndu-se zidurile și înlocuindu-se acoperișul cu tablă nouă. Deasemenea s-a lungit biserica cu un pridvor, construindu-se în locul turlii vechi actuala turlă. Cu prilejul acestor lucrări s-a făcut și împrejmuire nouă de gard. Lucrările au costat suma de lei 4070, o sumă destul de mare pe vremea aceea cînd pinea costa aproximativ 40 de parale și ocaua de mălai 30 de parale. Costul lucrărilor l-au acoperit enoriașii de atunci ai bisericii, donînd în afară de bani și 140 banițe de porumb și 6 banițe de grîu.

În anul următor 1888 au fost cumpărate 2 clopote pentru biserică și două steaguri noi, iar în anul 1892 s-a făcut fîntina de lingă biserică, desființată în anul 1974. În anul 1893 același vrednic preot construia lingă biserică la intrare o mică casă parohială care a fost folosită de-a lungul anilor drept cancelarie parohială, școală catehetică de duminică și sediu. al protoieriei Alexandria între anii 1967 și 1975. În anul 1897 se înlocuia podeaua de pămînt din biserică cu mozaic intrucît, spunea într-un raport preotul Ghelican adresat primăriei: «podeaua bisericii este atît de stricată, încît se tot spoieste mereu pe jos cu pămînt ca la orice locuință».

Lucrarea s-a făcut sub supravegherea arhitectului Frangolea, care supraveghea în același timp și lucrările de la Catedrala orașului. Acest frumos mozaic există și azi în biserică avînd consemnat pe el în pridvorul bisericii următoarele rînduri: «Anul 1897, reparată cu stăruința preotului Alexandru Ghelican».

Este vrednic de amintit și dania făcută acestei biserici de către Radu Voi-vozeanu și care a constat din 2 policandre de alamă, un sfeșnic mare tot de alamă, o tavă de anafură etc.⁸.

În anul 1911 se înlocuiește vechiul acoperiș cu tablă nouă, iar peste 2 ani în 1913 prin străduința aceluiași preot se picta din nou întreaga biserică.

Toate aceste lucrări sînt consemnate pe peretele dela intrarea în biserică avînd pisania cu următorul cuprins: «Acest sfînt locaș cu hramul Izvorul tămăduirii și cuvioasa Paraschiva, s-a fondat în anul 1859 Iulie, în zilele Domnitorului Alexandru Ioan Cuza și al I.P.S. Mitropolit Nifon, cu chibzuirea și stăruința bătrînului Bojan Lalu și ajutoarele obștești al Epitropilor și preoților. S-a sfințit la 1861, Aprilie 19, iar în anul 1971 Mai, 20 s-a săvîrșit de zugrăvit, aducîndu-se și două clopote cu stăruința preotului Ivan și Epitrop Mitrică și a altor ajutoare. S-a făcut reparații radicale prin stăruința preotului Alexandru Ghelican și Iancu Bălan, Epitrop, iar astăzi 18 iunie 1913, tot prin stăruința preotului Alexandru Ghelican s-a zugrăvit din nou, Epitrop fiind Marin D. Epure și D. Mitrică».

Între anii 1924—1927 s-au făcut noi lucrări de reparații, turnîndu-se pavaj în fața bisericii, pavaj ce avea să fie acoperit de beton în anul 1975. În același an s-a ridicat o clopotniță nouă de lemn pe patru picioare de beton în stînga bisericii.

Noi lucrări de renovare se vor face între anii 1929—1930 prin osteneala venerabilului preot Pantelimon Ionescu. Amintesc de exemplu consolidarea bisericii la temelii cu beton, trotuar de ciment de jur împrejurul bisericii, ferestrele noi de fier avînd geamuri colorate, dînd un aspect plăcut interiorului bisericii. Ușile vechi sînt înlocuite și ele cu ușii noi și se renovează cafasul, iar în stînga naosului se ridică un mic anvon pentru predică, în timpul slujbei. Lucrările s-au făcut de către meșterii Traian și Chiru Velicu.

Toate aceste lucrări au fost consemnate în anul 1931 într-o nouă pisanie:

«În vara anului 1930—1931, în vremea păstoririi P.S.F.D.D. Miron Cristea, mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al României... prin stăruința neobosită a pă-

rintelui Pantelimon Ionescu parohul bisericii și al Consiliului Parohial, prin îndemnul și îndrumările P.C. sale Pr. Protoereu Ștefan Popescu, cu ajutoare obștești ale enoriașilor și bunavoința altor creștini care ne-au sprijinit, precum și a domnilor D. Orbeșteanu, Dumitru Stircu și Floarea Vătrași, care au făcut daruri însemnate bisericii și s-au făcut din nou reparații radicale. În exterior consolidându-se temelia cu beton și pavaj de jurîmprejur și toate ferestrele lucrate din fier și ornate cu geamuri colorate. În interior spălîndu-se pictura afumată și refăcîndu-se cea arsă de sub prima boltă de pictorul George Albani, epitropi fiind în acești ani domnii Stan Săileanu, Tudor Bălănescu și Stan Matei Marni. D-zeu să le binecuvînteze strădania tuturor. Octombrie 1931».

Ultima lucrare a fost făcută între anii 1973—1975 prin osteneala actualului preot paroh Constantin Ruse și Protopop al Protoieriei Alexandria. În acești ani s-a renovat pictura, s-a refăcut lumina electrică, s-au făcut reparații și văruii exterioare, s-a turnat trotuar de beton în fața bisericii, s-a refăcut scara interioară către cafas și s-a reparat acoperișul bisericii etc.

Ținem să menționăm, că prin osteneala aceluiași preot paroh între anii 1965—1967 s-a ridicat o casă parohială nouă și între anii 1968—1975 un local nou pentru protoierie cu încălzire centrală proprie, fiind o Protoierie model. Această Protoierie a fost subvenționată de către Parohiile din Protoierie. Ambele clădiri sînt în curtea bisericii. În ziua de 9 noiembrie 1975 s-a făcut inaugurarea lucrărilor de la biserică și sfințirea după datina ortodoxă a noului local de protoierie, într-un cadru deosebit de festiv.

Pictura. Cea mai veche pictură din biserică este a icoanelor de la catapeteasmă, care a fost făcută în anul 1860, după cum se poate vedea pe icoana Mintuitorului, icoană împărătească, care are următoarea însemnare: «1860 D. Vasile Catulescu Z.», ceea ce înseamnă că a fost pictată în acel an de acest Vasile Catulescu, dacă am descifrat ultima parte a numelui depe amintita icoană. Pictura acestui zugrav se distinge prin coloritul ei frumos în care predomină culorile albastră, ca seninul cerului și tonalitățile dulci ale celorlalte culori. În anul 1871 biserică a fost pictată în interior, fără să cunoaștem cine a executat această pictură. Probabil că această pictură nu era o pictură prea reușită, deoarece în anul 1913 se pictează din nou întreaga biserică, fără să știm deasemenea cine a fost autorul picturii. Ea avea să fie restaurată în anul 1929—1930 de către pictorul George Albani care decorează din nou pereții — arcurile ca și stîlpii din interior. De asemenea avea să picteze din nou următoarele scene: Nașterea lui Iisus, Ruga din Ghetsimani, Drumul crucii și Ioan Botezătorul. Au fost necesare aceste lucrări noi datorită se pare unui incendiu care a afectat o parte din vechile picturi.

În anul 1975 această pictură s-a renovat prin mina pictorului Nicolae Samoilă, adăugîndu-se la vechile picturi, portretul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Preoții bisericii. Preotul Ivan Voievozeanu Duhovnicul, 1859—1885, care a contribuit alături de Bojan Lalu la ridicarea acestei biserici. Pr. Vasile Duhovnicul, 1860—1879. Era de fel din Lissa. Pr. Bogdan Bobe, 1861—1885. A fost mult timp și dascăl de copii și proiestos al plasei Marginea, purtînd titlul onorific de Mirodot. Pr. Alexandru Ghelican, 1885—1925. A fost o figură distinsă a orașului, plin de energie și cu frumoase realizări de ordin bisericesc și social. Pr. Ion Ionescu, 1923—1929, Pr. Pantelimon Ionescu, 1929—1 ianuarie 1963, și reincadrat în 1966—1968. Pr. Leon Stoica, 1944—1 ianuarie 1963. Suplinitori între anii 1963—1964 Pr. I. Spiru, Pr. Popoiu Eugen. De la 1 noiembrie 1964 parohul bisericii este preotul Ruse Constantin, transferat de la parohia Suhaia.

Cărți, odoare și însemnări

Biserica are un frumos epitaf de proveniență slavă. Este lucrat din catifea, brodat cu fir galben și ornat cu perle albe, iar figurile sfinților pictate frumos. A fost dăruit de Ecaterina Oprescu în memoria fiicei sale în anul 1899 luna noiembrie. O tavă de argint cu însemnarea: «dăruit bisericii Sf. Vineri 1890 Ianuarie. Radu Voivozeanu. O cruce de argint cu însemnarea: «Pr. Ivan Voivozeanu Duhovnicul, 1866». Două pafale de argint aurite avînd pe ele numele: «Ilie, Paraschiva». Potir avînd însemnarea: «acest sfînt potir s-a dăruit de d-lor Anghel,

Hrisanta, ca fii lor la Biserica Sf. Vineri la leatul 1859 August». Un alt potir are insemnarea : «S-a făcut de d-lui Ioniță și Ivanca cu fii lor, la leatul 1888, făurar». *Cărțile*. Acatistier, ediție foarte frumoasă din 1823. Anastasimatar bisericesc tipărit la Viena în 1823 de către Macarie Eromonahul. Are următoarea însemnare : «această sfință și dumnezească carte în care se cuprinde cele 8 glasuri, așezate și bine întocmite după meșteșugul cel mai lăudat al părintelui Macarie, cîntărețul de muzică, ce l-am avut profesor. 1857 Octombrie 28. Iscălit, Radu Nicu Costache». Pe o altă filă se găsesc următoarele rînduri : «în anul 1878, Ianuarie 30 ziua vineri, s-a cutremurat pămîntul de dimineață, la 6 ore, înînd 2 secunde. I. Smîrdioșeanu.

Penticostar tipărit la Sibiu, în 1841. Prohod, tipărit la Buzău, în 1837. Tipic bisericesc, București, 1851. Manual de pravilă bisericească, București, 1854. Octoih, București, 1859 și Slujba sfințirii bisericii, București, tipărită în 1862.

Înainte de a încheia țin să menționez că pe pereții bisericii din naos sînt trecuți «eroii», adică soldații căzuți pe front în războiul din 1916—1918 în număr de 45, așa cum de altfel sînt trecuți și la Biserica Sf. Nicolae.

Pr. ION SPIRU

1. 100 de ani. Alexandria. Fără autor. Alexandria, 1934, pag. 110.

2. Arhivele Statului, Filiala Alexandria. Dosar Primărie, parag. 294/1886, pachetul 26.

3. 100 de ani. Alexandria, pagina 111.

4. Preot I. Spiru.

5. Comună în Județul Argeș la sud de Costești și aproape de comuna Miroși.

6. Această foamete se spunea în popor a fost o pedeapsă a lui Dumnezeu, pentru că boierii l-au alungat pe domnitorul Cuza. Tot din această cauză, mult timp preoții au refuzat să pomenească la slujbe pe noul domnitor, Prințul Carol I.

7. Arhivele Statului Filiala Alexandria — Dosar 1886.

8. Pr. I. Spiru. *Biserici din orașul Alexandria*, în «Glasul Bisericii», nr. 9/10/1974.

SCURTĂ MONOGRAFIE A SATULUI ȘI PAROHIEI MELICEȘTI JUD. PRAHOVA

Așezarea satului Melicești nu se deosebește cu nimic de celelalte așezări din cununa sudică a munților Carpați, fiind o justă aplicare a formei de relief.

Pornind de la gara Telega, trecînd prin comuna cu același nume și luînd-o înspre est, se dă peste satul Melicești, așezat în partea superioară a văii Telega. Satul este așezat pe un teren accidentat, cu cele mai variate forme, dar atît de pitoresc, încît poate fi socotit dacă nu mai mult, cel puțin egal cu Sinaia.

Satul se mărginește la vest cu satul Telega, la sud cu virful «Măceșul» ce desparte Măliceștii de Buștenari, la est cu comuna Cosminele și la nord cu o pădure ce desparte satul Pietriceaua și o mică parte din comuna Brebu.

Începuturile acestui sat nu se pot preciza. Ceea ce se poate spune, este că, după documentele din secolul trecut, care arată că aici era deja o așezare bine încheată, la 1810 cătunul Melicești făcînd parte din plasa Telega, și din mărturia unor bătrîni, care cunosc de la bunicii și străbunicii lor, putem să ne oprim la finele secolului al XV-lea, sau cel mai tîrziu la începutul secolului XVII. Neputința precizării datei se datorește faptului că satul Melicești fiind o unitate teritorială mică și depinzînd de la bun început de satul Telega, nu și-a dat nimeni interesul să studieze viața acestei mici comunități.

Cu atît mai mult, neexistînd cercetări toponimice serioase, nu se poate ști precis de unde vine numele satului Melicești, ca de altfel al altor localități dimprejur : Telega, Mislea, Brebu, Teșila, Secăria, Băicoi, Cîmpina etc.

După o tradiție mai veche se crede că numele satului ar veni de la unul Vlad Meleacă, care ar fi întemeietorul său. Acesta, cică fugise de frica turcilor și umblînd

în bejenie, s-ar fi așezat prin aceste locuri, dimpreună cu alți ortaci de-ai lui, Liță Ciobanu și Manea Băicoianu.

Tradiția aceasta nu ni se pare exactă, deoarece un document ne vorbește cu mult mai târziu despre acest Vlad Meleacă, document care sună așa: «1.849 Febr 2 Făcut-amu această: Foiță de adiată: eu Vladu Meleacă din sat Melicești cu soția mea Ilinca, pînă am fostu noi în firile și în mințile noastre din cele ce avemu noi și din cele mișcătoare i dinu cele nemișcătoare, care mai jos se vede pă anume:

1 : casă cu coprinsul ei

2 : o eapă

3 : unu noaten de cal

4 : și una vacă de lapte

Și aceste de mai sus rămasuri le lăsăm gineri-mieu Manea după moartea noastră să aibă a ne face soroacele toate, iară cit o mai avea zile ai mai trăi noi aceste de mai susu ce șânt ale noastre văzute să le stăpînimu tot noi și cit omu avea zile să ne caute și pă noi ori cu ce va trebui. Și să ne facă și un puțu cu apă gineri-miu Manea și să ridice o cruce la un drumu pe unde va socoti.

Eu Vladu Meleacă din preună cu soția mea Ilinca adevărimu.

Eu Toader martor

Eu Nedel Tudosie martor

Eu Voicu Tudosie martor

Eu Andrei Tudosie martor

Eu Stan sin Stanca al Ioan martor

Eu Duță zet Maria Coman martor».

Și, totuși nu putem înlătura în totul tradiția în privința numelui satului. Se poate ca acest Vlad Meleacă să fi fost un ultim urmaș al întemeietorului, care, probabil să fi avut același nume. Se cunoaște de altfel că la noi la români, se pun nume de botez la copii la fel cu ale părinților sau rudelor.

Denumirea de sat a căpătat-o încă de acum o sută și ceva de ani, dar de multe ori nu i-a lipsit și cea de cătun.

Locuitorii satului sint toți români, neștiindu-se vreodată existența vreunei persoane de altă naționalitate, și ceea ce este demn de remarcat, e că toți au fost de religie creștină ortodoxă, de la început. Cu toate că e un sat izolat, răzlet și cu terenuri accidentate, și au fost lipsiți de multe ori de preot, au ținut la credința lor.

Toți sint băstinași, cu mici excepții din anii din urmă, cînd au venit și s-au stabilit de prin alte părți cițiva băieți și fete, prin căsătorie.

În 1925, după o statistică a primăriei comunei Telega, existau în Melicești 502 suflete la 134 case. Bărbați erau 105, femei 118, băieți 136 și fete 143. Din aceștia erau doar 151 știutori de carte. Tot atunci în sat erau doi cismari, doi funcționari petroliferi și doi circiumari. În 1924 Meliceștii avea 104 contribuabili la fisc.

Astăzi satul numără 248 familii cu 883 suflete, după ultimul recensămînt făcut în anul 1975.

Starea materială a locuitorilor este, acum, în general foarte bună, majoritatea fiind angajați la diferite întreprinderi și instituții din Cîmpina, pensionari, și doar numai cițiva ocupîndu-se cu gospodăria. Casele sint bine întreținute și mobilate ca la oraș. Din 1953 satul are și rețea electrică.

Ocupația femeilor este în general cu gospodăria, creșterea vitelor, cultivarea pămîntului arabil ce-l au pe lingă casă și îngrijirea grădinilor cu pomi fructiferi.

*

Despre parohia Melicești se poate vorbi ca înființată, fără a se greși, din jurul anului 1700.

Și înainte de această dată s-a făcut slujbă, dar prin diferite case ale celor mai gospodari, pe Sfîntul Antimis adus de diferiți preoți călugări.

La 1824 s-a construit o biserică din lemn, în locul unde e actuala capelă. Biserica aceasta a durat pînă pe la 1900 cînd, fiind avariată de tot, a fost abandonată și s-a început în 1903 construcția din piatră a unei noi biserici, măreață, încăpătoare, cu trei turle ca o adevărată catedrală, sfințită în 1909 de protopopul de la circ. II Breaza.

Nenorocul a fost ca și această biserică să se dărime din temelii la cutremurul din 1940. Cu mari greutate, în timpul celui de-al doilea război mondial, în 1942, s-a construit actuala capelă, în formă de corabie, avind numai altar și naos.

Cele două biserici, ca și capela de astăzi, au fost ridicate cu contribuția numai a enoriașilor, de altfel o mână de oameni, dar foarte întreprinzători și cu suflet mare. În 1945 s-a turnat fundația pe locul celei dărimate de cutremur în 1940, și se speră în construirea unei noi biserici.

Vechimea parohiei se poate constata și din vechimea cărților de slujbă ce există aici și care sînt păstrate și astăzi.

Astfel cu scriere chirilică, sînt :

1. Apostol, de Popa Constantin Tipograful, Mitropolit fiind Grigorie și Domnitor Alexandru Ipsilante.

Pe una din primele pagini se poate citi :

«Stihuri politice, asupra stemei prealuminatului și prea înălțatului Domnului nostru Io Alexandru Ipsilantu voevodu.

Porumbulu oare cîndu ramură de maslină aducîndu,
Lui Noae au vestit că potopulu sau potolitu,
Corbul Țării Rumânești pre care și vulturu îl numescu,
Crucea în gură purtîndu și pravoslavia însemnîndu,
Tuturoru binevesteaște că acumu în țară aicea domneaște,
Alexandru Ipsilantu celu cu înțelepciune mai înaltu,
Și cu toate darurile împodobitu ca unui crinu binenfloritu,
Țării bine îi voeaște cîndu pacea împărăteaște,
Pre carele Domnulu săuu proslăvească,
Întru mulți ani cu sporire să domnească,

2. Ceaslov, legat, 1854, București, Mitropolit Nifon, prețul 10 sfați.

3. Octoih, 1854, București, Mitropolit Nifon, — cumpărat la 25 mai 1855.

4. Penticostariu, Blaj, Episcop Ioan Bob, — cu următoarea însemnare: «M-am subscris pe această carte spre suvenir deoarece omul ca ori ce ființă find muritor va dispăre, dar iscălitura va rămînea pentru eternitate. Paracliser Gh. I. Popescu, Melicești 1908/31 Mai».

5. Triodion, tipărit la Buda, pe timpul Mitropolitului de Karlovitz Ștefan Stratiștimirovici, împărat fiind Francisc I.

6. Octoih Mare (fără dată), uzat.

7. Cazanie, 1827, ianuarie 18.

8. Evanghelie, Blaj, episcop Ioan Bob al Făgărașului. Cumpărată la 1822 ghenar 25. Semnează: Popa Stoica.

9. Mineie pe ianuarie, martie, iunie, iulie, octombrie și noiembrie, toate tipărite în 1852 la București, pe timpul Mitropolitului Nifon și al domnitorului Barbu Dimitrie Știrbei.

Pe o față a Mineiului din luna noiembrie, se află următoarea însemnare: «Această carte s-a cumpărat de locuitorii Cătunului Melicesci și este dată Bisericii cu Patronajul Sfinții Voivozi Mihail și Gavriile la anul mîntuirii 1855 și spre ținere de mînte am scris Eu Alexie Melicescu Seminaristu în Clasa III-a anul 1876/77 Seminarul Central din București gradul I-iu. În clasele D-lui Bălăceanu marele aristocrațiu din București».

Cu litere latine, putem enumera următoarele cărți :

1. Evanghelie, Buc. 1911.

2. Triodiu, Buc. 1873, cu însemnarea pe o filă din cuprins :

«În ziua de 1 Octombrie la ora 8 jumătate s-a cutremurat pămîntul într-un mod nemaipomenit. Cîntăreț D. Popescu. 1929 Oct. 2».

3. Octoih Mare, 1901, Buc.

4. Cele 12 Mineie ale anului, tipărite între 1891—1894, toate la București.

5. Psaltirea, 1895, Buc., din timpul Mitropolitului Ghenadie.

Pentru importanța lor, redăm mai jos cele trei însemnări de pe coperta acestei Psaltiri :

a) «Am semnat această carte ce coprinde oglindirea sufletului fiind în calitate de Cîntăreț la această Biserică melicescă în anul 1917. D. Popescu».

b) «Cu voia Celui de Sus am venit Preot în această parohie în anul 1926 Februarie 1. Paroh Ieromonah Eftimie Velecescu. Dumnezeuului nostru slavă».

c) «În ziua de 5 Februarie 1932 și cu câteva zile mai înainte a fost un viscol pe munți și la noi a bătur vîntul așa de puternic încît a speriat lumea. Eartă-ne Doamne de păcatele noastre. Cîntăreț D. I. Popescu».

6. Carte de Tedeumuri, 1879, Buc.

7. Catavasier, 1898, Buc. Și aici, găsim două însemnări ale aceluiași cîntăreț Dumitru Popescu:

a) «Amintiri din tinerețile mele ca Cîntăreț la Sf. Biserică Sf. Voivozi Melicesci. Cîntăreț Dumitru Popescu. 1905 Maiu 12».

b) «În ziua de 1 Decembrie 1936, am eșit la pensie din oficiu pentru limita de vîrstă. Cîntăreț D. I. Popescu».

8. Panihidă, 1894, Buc.

9. Evhologiu, 1896, Buc.

Facem o precizare: atît biserica mică de lemn, cea construită în 1902 ce a durat pînă în 1940 și actuala capelă, au avut hramul «Sf. Voievozi».

În capelă (biserica actuală) printre celelalte obiecte vechi și de importanță, se găsesc:

1. Un Sfînt Potir de argint, aurit pe dinăuntru, cu inscripția: «Titorul acestui Sf. Potir Tănase și Maria Mocanu, Gheorghe și Zmaranda Samoilă, Leanca Palada, Matheiu și Neaga — 1904».

2. Sfîntul Epitaf, cu inscripția: «Donatori: Gheorghe Dobre Tetcu, soția Ioana, Nae Bucătaru cu soția Aurelia, Petrache Moldoveanu, soția Maria cu fiii lor, Preot Eftimie Farcașiu, Ioan C. Soldan soția Maria cu fiii — Ianuarie 1906».

3. Icoane praznicare, diferite, 1904.

4. Icoană praznicară lemn, cu chipul Sf. Mucenic Doctor Pantelimon, 1907, are următoarea însemnare: «Această icoană s-a făcutu cu cheltuiala lui Stoica I. Sultan».

5. Icoana (două) — Iisus Hristos și Sf. Voievozi, prima din 1881 și a doua din 1884, «pictor Radu Vintilescu-Ploiesci».

6. Icoana Sf. Erarh Nicolae, 1907, donator Ene Gr. Suditu.

7. Icoana «Maica Domnului și Pruncul Iisus» — 1819.

În clopotnița ce se află în fața capelei, se găsesc două clopote: unul mare, unul mic. Clopotul mic are peste o sută de ani, iar cel mare actual este turnat în 1926 Maiu 15. «dăruit Bis. Sf. Voievozi din cătunul Melicești com. Telega de enoriașii acestei parohii și domnul Năstase Nichifor cu soția Ana și copii Maria și Ion, Gheorghe și Constantin, care a plătit jumătate», — în locul celui luat în 1916 pe timpul războiului.

Cimitirul este vechi, situat împrejurul bisericii, proprietatea parohiei. Nu se află decît cinci cruci funerare, din piatră, la mormintele familiilor: Bucur Nedelcu, Ana P. Dimache, Gheorghe Măgureanu, Ion D. Dimache și Anica Gh. Nedelcu; restul mormintelor fiind prea puțin aliniate și cu cruci de lemn.

Întrucît în bisericile de enorie nu s-a obținut, cu mici excepții, păstrarea în tr-un pomelnic a numelor slujitorilor bisericești, ca și la Melicești, ne vom mărgini la datele furnizate de bătrîni satului, și în timpul din urmă de însemnările de pe cărți și unele procese-verbale, în care se indică data numirii sau a plecării, sau se poate constata despre existența vreunui preot.

1. Astfel de la începuturile vieții bisericești în satul Melicești, trebuințele religioase au fost împlinite de preoți-călugări de la mînăstirea Brebu.

2. Primul preot pe care îl cunoaștem din însemnarea de pe o Evanghelie, este Popa Stoica, amintit în 1822 ghenar 25.

3. Pe la 1830 se vorbește că ar fi fost un oarecare Popa Nicolae.

4. Între 1837—1878 satul Melicești a fost servit de o serie de călugări de la Mînăstirile Brebu și Sinaia, al căror nume nu se cunoaște.

5. Pe la 1880 este numit ca preot Alexie (Popa) Melicescu, poate strănepot din familia întemeietorului satului, Meleacă. Și cum era la modă atunci, se poate ca Alexie Meleacă, să-și fi zis Melicescu, adică terminația numelui în «escu». Acesta a fost fiu al satului, trimis de poporenii să se facă preot. El este seminaristul care semnează în 1876/77 pe un Minei, despre care s-a amintit.

6. Urmează apoi Popa Ghiță, originar din Brebu.
7. Popa Scărlătescu, în jurul anului 1900.
8. Eftimie Farcașiu, ieromonahul, între 1905—1910/11.
9. Preotul D. Săndulescu, de la 1912 pînă la 1916—1917, trecut apoi la parohia vecină Buștenari.
10. Popa Samson, de la Breaza, 1920—1921 decembrie.
11. Ieromonahul Eftimie Velescu între 1926 februarie 1 și 1 ianuarie 1928.
12. Ieromonahul Antonie Stoean, de la 22 ian. 1928 pînă la 4 nov. 1929.
13. Un oarecare I. A. Ionașcu, de la 6 nov. 1929—8 dec. 1929, care semnează un proces-verbal ca președinte al consiliului parohial.
14. Preot Nicolae Lăzărescu, de la 2 febr. 1930 pînă la 30 mai 1942. Sub el s-a început construirea actualei capele în 1942, cînd a fost numit protopop.
15. Preot Gheorghe Rădan, între 17 ian. 1943 și 1 nov. 1946.
16. Preot Teodor Georgescu, suplinitor din Telega, între 22 sept. 1946 și 1 dec. 1946.
17. Preot Nicolae Georgescu, de la 1 dec. 1946 la 30 oct. 1949.
18. Preot Constantin Martin, între 11 dec. 1949 și 12 febr. 1950.
19. Preot Profesor Petre Provincianu, 1 martie 1952—1 martie 1954.
20. Preot Ioan Gheorghe, suplinitor, de la parohia Buștenari, între 14 martie 1954 și 25 august 1956.
21. Preot Teodor Nedelcu, alcătuitorul lucrării de față, de la 1 octombrie 1956 pînă la 1 septembrie 1961, cînd a trecut la parohia Goruna. Sub păstoria acestui preot, s-a trecut din nou la rangul de parohie la 1 iulie 1958, intrucît în acea perioadă funcționa ca filială a parohiei Telega I.
22. Preot Roman Tănăsescu, din 1956 pînă în vara anului 1975.

Dintre cei amintiți, Popa Stoica, Alexie Melicescu, Popa Scărlătescu și Ieromonahul Eftimie Velescu, își dorm somnul de veci în cimitirul parohial al satului. În timpul lipsei de preoți titulari, parohia Melicești a fost suplinită de preoții: Ioan Zinculescu-Telega, Ioan Mîntici și Ioan Gheorghe-Buștenari etc.

Despre cîntăreți știm de Dumitru I. Popescu, care a funcționat de prin 1900 și care a continuat serviciul și după 1936, data ieșirii sale la pensie.

Din anul 1945 cîntăreț titular a fost Aurel Gh. Dragu, absolvent al școlii de cîntăreți bisericești, iar după 1962, ca și înainte dealtfel, strana a fost susținută de o serie de cîntăreți fără școală, proveniți dintre enoriași, bine inițiați în cîntările bisericești, ceea ce dovedește tăria credinței în acest mic sat.

Ca epitropi ai bisericii au fost: Bucur Nedelcu, strămoșul mai multor familii cu acest nume, din anul 1890 pînă în 1914; Gheorghe Bucur Nedelcu, Ion Soldan și Gheorghe Măgureanu între 1914—1935; Tănase Cosmineanu, Anghel Nedelcu, Ion Pirvu Soldan și Gheorghe Al. Grigore, în perioada 1935—1950, iar de atunci a rămas ca epitrop bătrînul Gheorghe Al. Grigore.

Incheind această sumară și modestă încercare de monografie a satului și parohiei Melicești, țin să arăt că m-am servit de documente scrise, de date culese personal, pe care, în măsura posibilităților, cu chibzuință și suflet, le-am dat la lumină.

Pr. TEODOR NEDELCU

CATAGRAFIA BISERICILOR ȘI PREOȚILOR DIN JUDEȚUL MUSCEL LA ANUL 1810*

După scoaterea din scaun a mitropolitului Dositei Filitti (1793—1810), la conducerea Mitropoliei Ungrovlahiei a ajuns un grec, pe nume Ignatie (1810—1812) fost mitropolit al Artei¹. Între faptele vrednice de amintit ale acestui mitropolit este

*) Lucrare de seminar susținută în cadrul pregătirii doctoratului în teologie, întocmită sub îndrumarea P. C. Pr. Prof. Nicolae Șerbănescu, care a dat și avizul pentru publicare.

1. Iacobos, mitropolitul Mytilenei, *Ignatie din Lesbos, mitropolitul Ungrovlahiei*, în «Mitropolia Olteniei», XXII (1970), nr. 7—8, p. 622; Pr. dr. Nicolae Șerbănescu, *Mitropoliții Ungrovlahiei*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXVII (1959), nr. 7—10, p. 804.

și o catagrafie din anul 1810, de bisericile și preoții din întreg cuprinsul eparhiei sale. Din aceasta s-au publicat pînă în prezent părțile privind bisericile din București², din județul Ilfov³, din județul Dimbovița⁴, din orașul Ploiești⁵, iar de curînd din județul Teleorman⁶.

În cele următoare ne vom ocupa de catagrafia de la 1810 și anume de partea ei, în care se înfățișează situația din acel an, a bisericilor și preoților din județul Muscel.

Motivul pentru care s-a făcut această catagrafie, a fost de ordin obiectiv și anume, de a se avea o evidență clară a preoților diaconilor și țircovnicilor de la fiecare biserică, pentru faptul că la vremea aceea se înmulțise peste măsură numărul celor care se hirotoneau în afara granițelor Mitropoliei Ungrovlahiei. Pentru a pune stavilă acestor abuzuri și pentru o mai bună rînduială în Biserica românească, mitropolitul Ignatie a luat următoarele măsuri:

1. Hirotonia preoților și diaconilor să se facă numai din absolută necesitate duhovnicească.

2. Cel ce va dori să se hirotonească trebuie să aibă asupra sa «scrisoare de le pîrcălabul satului și de la ceilalți locuitori», din care să reiasă că nu are nimic de plătit ca dare, precum și adevărea acestora că are înclinație spre cele preoțești și corespunde ca moralitate; de asemenea că hirotonia se face din absolută necesitate, la cerințele duhovnicești ale locuitorilor satului respectiv. Aceste adevăruri trebuiau întărite cu semnătura protopopului plășii din care făcea parte candidatul.

3. În satul în care există o singură biserică, este nevoie de doi preoți, unul care să stea în permanență în sat, iar cel de al doilea era slobod să plece să lucreze pentru cîștigarea existenței zilnice, în altă parte, în rînd cu sătenii.

4. La oraș se prevedea un preot pentru enoriile mai mici, dar cînd numărul credincioșilor depășea cifra de 50 de familii, puteau fi doi preoți, iar al treilea preot se putea hirotoni numai atunci «cînd numărul enoriașilor atinge cifra de 100 familii».

5. Se interzice mutarea de la o biserică la alta, atît a preoților cît și a diaconilor, fără incuviințarea arhierelui.

6. Întocmirea unei catagrafii în toată Valahia, de numărul preoților și diaconilor, se cerea de urgență, pentru a se putea ști evidența acestora.

7. Instituirea gramatelor date de mitropolit sau episcop pentru fiecare preot și diacon, în care se va trece, plasa, satul și biserica la care slujesc, urmărindu-se prin aceasta eventualele mutări fără rost dintr-o parohie în alta.

8. Se înființează pe lângă Mitropolie și Episcopie de către consistoriu, o condică în care să se treacă evidența tuturor clericilor, atît a hirotoniilor cît și a deceselor.

9. Protopopii sînt obligați ca trimestrial să informeze pe arhieru despre decesul preoților din protopopiatul lor.

10. În satele cu preoți mai mulți, nu se mai îngăduia să se hirotonească alt preot, chiar dacă ar fi din satul respectiv. Toți preoții sînt obligați să locuiască în parohiile lor.

11. Se interzice cu desăvîrșire hirotoniile fără rost.

12. Birnicii, scutelnicii și «poslušnicii», nu pot fi hirotoniți diaconi sau preoți, decît cu aprobarea scrisă a Divanului. Cei care vor călca aceste dispoziții, vor fi aspru pedepsiți.

13. Pentru fiecare parohie, se admite numai un singur diacon.

14. La fiecare biserică se instituie cîte «doi servitori», fie din rîndul oamenilor bisericii, fie din rîndul celor liberi de dări.

2. Alex. Lapedatu, *Catagrafia bisericilor bucureștene*, București, 1908.

3. Diac. Nicolae M. Popescu, *Catagrafia eparhiei Ungrovlahiei*, în anul 1810, I Județul Ilfov, București, 1914.

4. Pr. Al. Popescu-Runcu, *Catagrafia județului Dimbovița*, la anul 1810, Tirgoviște, 1936.

5. Diac. Gh. I. Moisescu, *Catagrafia bisericilor și preoților din Ploiești la anul 1810*, Ploiești, 1939.

6. Pr. Ioan Spiru, *Catagrafia județului Teleorman din anul 1810*, în «*Glasul Bisericii*», XXXIII (1974), nr. 3-4, p. 344-356; nr. 5-6, p. 529-543.

15. Nu se îngăduie stăpinului vrenui sat fie față bisericească sau mirenească, să supere pe preotul sau preoții satului respectiv⁷.

Catagrafia de care ne ocupăm s-a întocmit, ținându-se seama de dispozițiile de mai sus. În biblioteca Academiei R.S.R., se află două manuscrise care cuprind textul acestei catagrafii. Unul poartă numărul 4036, iar celălalt numărul CMXXII/3 (fost nr. 1542). Întrucât primul este complet, celuiilalt lipsindu-i fila 1-a, am folosit în transcriere pe cel dintii. Catagrafia are 94 de file. Pe fiecare filă, se află trecut câte un sat, avînd 12 rubrici, numerotate și intitulate astfel:

1. Date despre biserici, cărți și numele slujitorilor.
2. De cîți ani este de la naștere.
3. Care cum se află la învățătură și cîntare.
4. Care cum se află, globit sau neglobit, în patima beției sau fără patima beției.
5. Care cum se află, însurat, cu soția, văduv sau holtei.
6. Numele preoteselor.
7. Numele fetelor de preoți.
8. Date despre hirotomie.
9. Suflete, suma caselor.
10. Parte bărbătească.
11. Parte femeiască.
12. Toată suma.

Cuprinsul catagrafiei este următorul: de la fila 1 la fila 20 se află bisericile din orașul Cîmpulung; de la fila 21 la fila 42, bisericile din plasa Cîrcinov; de la fila 43—64, bisericile din plasa Argeșel; de la fila 65—75, bisericile din plaiul Dimbovița; de la fila 76 la fila 80, bisericile din plasa Rucărul; fila 81 cuprinde o singură biserică din plasa Bratia din plășile de jos; iar de la fila 83 la fila 92, minăstirile și schiturile din acest județ.

Din punct de vedere statistic, situația județului Muscel la data întocmirii Catagrafiei, se înfățișa astfel: 4.295 case, cu un total de 18.944 de suflete (parte bărbătească și femeiască).

În privința numărului populației din județ, se poate face următoarea clasificare:

1. Plasa Argeșel (1363 case și 6126 suflete), 2. plasa Cîrcinov (866 case și 4.268 suflete), 3. orașul Cîmpulung (760 case și 3.122 suflete), 4. plasa Dimbovița (693 case și 2958 suflete), 5. minăstirile și schiturile (342 case și 1454 suflete), 6. plasa Rucăr (214 case și 784 suflete) și 7. plasa Bratia (57 case și 232 suflete).

Pentru necesitățile spirituale ale acestei populații, existau 87 de sfinte locașuri de cult, subîmpărțite în 78 de biserici de mir, 4 minăstiri și 5 schituri. Dintre acestea 47 erau de zid, iar 40 de lemn. La aceste biserici, minăstiri și schituri, slujeau un număr de 183 preoți, 4 arhimandriți, 3 ieromonahi, 73 diaconi și 1 ierodiacon.

În majoritatea lor, bisericile erau în stare foarte bună și bună, în special cele de zid, iar cele de lemn erau mai slabe. Cărțile de ritual erau în general «deplin», «fără a avea lipsă», ceea ce denotă că bogata activitate tipografică a ierarhilor din secolul al XVIII-lea, făcuse ca în toate bisericile să pătrundă cărțile necesare serviciului divin în limba română. Odăjdiile preoțești erau la unele biserici bune, iar la altele «ponosite».

Bisericile purtau următoarele hramuri: Sf. Paraschiva (15), Sf. Nicolae (14), Adormirea Maicii Domnului (13), Înălțarea Domnului (6), Sfinții Îngeri (6), Intrarea în Biserică (5), Sf. Gheorghe (5), Sfinta Treime (4), Nașterea Maicii Domnului (3), Sfinții Apostoli (3), Buna Vestire (2), Sfintul Ioan Botezătorul (2), Sfinții Trei Ierarhi (2), Sfinta Marina (2), Schimbarea la față (1), Sfinții Împărați Constantin și Elena (1), Sf. Dimitrie (1) și Sfintul Teodor Tiron (1).

Numărul slujitorilor diferea de la un sat la altul și de la o biserică la alta. Spre exemplu, în orașul Cîmpulung, se întilnesc cite 2—3 preoți și 1—2 diaconi la o biserică, dar prea puțini țircovnici. Așa se face că la cele 19 biserici existente aici, numai 3 dintre ele aveau țircovnici și anume: biserica Sf. Nicolae-Popa Savu (2), Lerești (1) și Românești (1). La celelalte biserici din restul județului se găseau

7. Este o întîmpinare a mitropolitului Ignatie în grecește «căt-re prea Slăvitul Divan», în urma plîngerii făcute de două sate mici pentru numărul mare de preoți; vezi C. Erbiceanu, *Material pentru Istoria bisericească și politică a românilor în secolul prezent. Documente inedite*, în «Biserica Ortodoxă Română», XVI (1892—1895), p. 188, 199—201.

cite 1—2 țircovnici, toți instituți în vremea mitropolitului Ignatie. Repartiția preoților, diaconilor și țircovnicilor de asemenea nu era făcută după numărul mare sau mic de familii, ci disproporționat. Spre exemplificare, cităm cazul satului Budișteni din plasa Cîrcinov, care la un număr de 10 familii avea 2 preoți, iar satul Racovița din plasa Argeșel, la 119 familii, avea numai 1 preot, 1 diacon și 1 țircovnic. De asemenea satul Micloșani din plasa Dimbovița la 63 familii care erau aici, nu avea preot, ci numai 1 diacon.

Tot din cuprinsul catagrafiei, se poate constata că preoția era ereditară și deci se găseseră biserici în cadrul cărora slujesc fie tata cu feciorii, fie grupuri de cite doi frați. Astfel, la biserica Sf. Vineri din Cimpulung, erau 3 frați, dintre care, 2 preoți și 1 diacon, la satul Călugărița, din plasa Cîrcinov, erau 2 frați preoți, iar al treilea slujea ca preot la satul vecin Ciulnița, din aceeași plasă. La satul Davidești, plasa Argeșel, din totalul de 5 preoți, citi slujeau aici, erau 3 grupuri de frați: I. 2 preoți și 1 diacon, II. 2 preoți și III. 1 preot și 1 țircovnic; de asemenea la Băiești aceeași plasă erau 3 preoți: tatăl cu 2 feciori etc.

Preoția se dădea la vîrsta canonică, dar se întîlnesc și diaconi care au fost hirotoniți la vîrsta de 19 ani, ca în cazul diaconului Badea sin popa Ion, de la satul Beleții de Sus, plasa Cîrcinov, ori la 20 de ani ca diaconul Badea sin popa Badea, de la satul Gorganul de Sus, aceeași plasă.

Preoții erau hirotoniți pe seama bisericii unde trebuiau să slujească pînă la moarte, sau pînă la adînci bătrîneți. În prea puține cazuri se întîlnesc transferări de la un sat la altul, însă cu mențiunea «pentru lipsă».

Din punct de vedere cultural, preoții erau grămăticî, fiind calificați ca «buni la citire» și de asemenea la cîntare. Cazurile negative, se datorau fie înaintării în vîrstă, fie unor defecțiuni fizice. În privința moralității erau în majoritate, fără patima beției, cazuri de abateri fiind foarte rare.

Copiii de preoți învățau și ei carte în majoritate, cu puține excepții. Învățătura o începeau cu alfabetul (az-buche), continuau cu Ceaslovul și se desăvîrșeau cu învățarea Psaltirii. Dintre ei, se recrutau viitorii țircovnici, iar la vîrsta canonică, diaconii și preoții.

În majoritate, preoții aveau soțiile în viață, dar se găseau și unii văduvi, chiar la vîrsta mijlocie.

Familiiile preoților erau numeroase, alcătuite în speță din 4—9 copii. Cazurile de 9 copii sînt mai rare. Exemplu se poate cita pr. Tănase sin popa Stroe de la satul Voroveni, plasa Argeșel, cu 6 fete și 3 băieți, sau pr. Ioan sin popa Ioan de la satul Drăghici aceeași plasă, tot cu 9 copii, dintre care 6 băieți și 3 fete.

Preoții menționați în prezenta catagrafie, au fost hirotoniți în timpul următorilor mitropoliți: Neofit (1738—1753), Grigorie de la Colțea (1760—1787), Cosma Popescu (1787—1792), Filaret (1792—1793), Dositei Filitti (1793—1810) și Ignatie (1810—1812).

Se întîlnesc și contradicții în textul catagrafiei, cu privire la numele mitropolitului hirotonisitor și al anilor de păstorie al acestora. Astfel, pr. Constantin sin popa Ștefan de la satul Beleții de sus, plasa Cîrcinov, se spune că a fost hirotonit la 13 septembrie 1792, de mitropolitul Cosma, ori el murise la 3 septembrie acelaș an⁸. De asemenea, despre pr. Samfir sin popa Stoian, de la satul Cîrstieni, aceeași plasă, se afirmă că a fost hirotonit la 3 noiembrie 1788, cu carte de la mitropolitul Grigorie, cînd în realitate a fost hirotonit de mitropolitul Cosma⁹. În fine, pr. Stanciu și pr. Ioan de la Dragoslavele de Sus, au fost hirotoniți la anul 1790, de mitropolitul Cosma, nu de Dositei așa cum se menționează în catagrafia. Numai într-un singur caz se poate spune că a fost hirotonit de acesta, în calitate de episcop la Buzău, (1787—1793) și nicidecum de mitropolit, cînd nu putea fi la data de mai sus.

În privința onomasticii, la bărbați se întîlnesc următoarele nume; mai ades: Anastase, Andrei, Apostol, Badea, Bucur, Cîrstea, Constantin, Drăgan, Dumitrache, Dumitru, Enache, Ene, Gheorghe, Grigore, Ilie, Ion, Iosif, Lepădat, Manole, Marin, Mihai, Nedelcu, Panait, Savu, Simion, Stoian, Șerban, Ștefan, Toma, Voicu etc. Mai rare: Aldea, Androne, Arsene, Bran, Chirca, Damaschin, Dediul, Dima, Dinu, Dobre,

8. Pr. Dr. Nicolae Șerbănescu, *op. cit.*, p. 798.

9. *Idem*, p. 793, 797.

Drăghici, Ezechil, Gavriil, Ghica, Hera, Iamandi, Iane, Ioanichie, Iordache, Istrate, Ioan, Luca, Manea, Mareș, Manta, Mucenic, Micu, Neagoe, Nechifor, Oancea, Pană, Pantelimon, Paraschiv, Partenie, Pavel, Radu, Scarlat, Solomon, Stan, Stoica, Sima, Tămaș, Vlad, Zaharia etc.

Nume de femei mai des întilnite : Ana, Bălașa, Bucura, Cătina, Dobra, Eca-terina, Floarea, Gherghina, Ileana, Ilinca, Ioana, Maria, Neacșa, Nedelea, Paraschiva, Păuna, Samfira, Safta, Sanda, Stanca, Zoia etc. Mai rare : Anastasia, Anghelina, Andreiana, Arghira, Aspra, Calița, Călina, Catrina, Chira, Constantina, Creața, Despa, Domnica, Dragomira, Dumitrana, Dumitrica, Elina, Eva, Ioana, Iliana, Lițaș, Marga, Mărgărita, Mira, Mușa, Nasta, Oprea, Profira, Rada, Rucsandra, Sima, Smaranda, Sultana, Trandafira, Tudora, Uța etc.

De asemenea, se întilnesc unele arhaisme ca : biv = fost, ghenare = ianuarie, leat = an, ot = de la, preanodoamnă = precauvioasă, proin = fost, sin = fiu, Troiță = Treime, vel = mare etc.

În continuare, redăm textul catagrafiei, așa cum se află în manuscrisul Aca-demiei R.S.R. numărul 4036 :

Oraș(ul) Cămpulung.

Mah(a)l(aoa) Sfântului Gheorghie. Biserică de zid. Cu hramul Sfântului Gheorghie. Are trei rânduri de veșminte, din care unul este bun iar doo ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică se află doi preoți : Preotul pop(a) Iosif sin pop(a) Costandin, 60 de ani. Bun, învățatu, cântărețu. Neglobitu, fără patima beții. Însuratu, cu soție, Rada. De neam preotu, preoțit ot leatu(l) 7281, mai 15, zioa luni, cu carte a răposatului Grigorie mitr(opolitul), orânduitu la aciastă biserică. Are un fecior, anume, Ioanu, 15 ani, învățatu. Preotu(l), pop(a) Savu sin pop(a) Ghermanu, 31 de ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Însuratu, cu soție, Stana. De neam preotu, preoțitu ot leat(ul) 1806 marti(e), 18, zioa, simbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul), Dositeu, orânduitu la aciastă biserică Diiaconu(l) Gheorghie sin pop(a) Iosif, 33 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Însuratu, cu soție, Ilinca. Fete, Anca și Cătina. De neam preotu, dieconitu ot leatu(l) 1805, febr(aurie), 14, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduitu la aciastă biserică. La aciastă biserică să află poporeni, suflete, suma caselor, 30. Parte bărbătească, 74. Parte femeiască, 78. Toată suma, 152.

Mah(a)l(aoa) Fundeni. Biserică de zid. Bună cu hram(ul) Adormiri(i). Are trei rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciastă biserică se află un preot și un diaconu. Preotu(l), popa Teodosie sin pop(a) Teodosie, 40 de ani. Bun, învățatu, cîntărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Însuratu, cu soție, Maria. Fete : Zoia, Gherghina. De neam preotu, preoțit ot leat 1805, mai, 28, zioa duminecă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduitu la aciastă biserică. Are doi feciori, însă Ene, 5 ani, Dumitru 4 ani, Diiac(o)n Ion sin popa Ion Garoafă, 47 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. Fată, Mariia. De neam preotu, dieconitu ot leatu(l) 1974, sept(embrie), 4 zioa, simbătă cu carte (de la) proin mitr(opolitul) Dositeu. Strămutatu de la mah(a)l(aoa) Sfântului Gheorghie, pentru lipsă. Are un fecior, anume, Savu, 14 ani, învățatu. La această mah(a)l(a) să află pop(o)rani, suflete, suma caselor, 28. Parte bărbătească, 47. Parte femeiască, 45. Toată suma, 92.

Mah(a)l(aoa) Popi(i) Iane. Biserică de zid. Bună. Cu hramu(l) Sfintei Troițe și Sfinți(i) Împărați. Are trei rânduri de veșminte, den care doo sânt bune, iar unul ponositu. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciastă biserică se află doi preoți și un diacon. Preotu(l) pop(a) Teodosie sin pop(a) Costandin monahu(l), 60 de ani. Bun, învățatu, cîntărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 7281, mai, 15, zioa, marți, cu carte de la răposatu(l) Grigorie

mitr(opolitul), orânduitu la aciaastă biserică. Are un feci(o)r anume, Costandin, 22 ani, învățatu, holteiu. Preotu(l) pop(a) Dumitrache sin pop(a) Ioan Neguliciu, 42 ani. Bun, învățatu, cîntărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Bălașa. Fete: Catinca, Bălașa, Mariia. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1796, mar(tie), 17, zioa, vineri, cu carte de la proin mitropolitu(l), Dositie, orânduitu la aciaastă biserică. Are doi feciori, însă, Gheorghie, 12 ani, învață Psaltire, Dumitru, 4 ani. Diiacon Hera sin pop(a) Stanciu, 46 ani. Bun, învățatu, cîntărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Zoița. Fată, Mariia. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1791, mart(ie), 22, zioa, duminică, cu carte de la răposatu(l) Cozma mitr(opolitul), orânduitu la aciaastă biserică. Are un fecior anume, Dumitru, 7 ani, învață azi-buche. La aciaastă mah(a)l(a) să află poporani, suflete, suma caselor 37. Parte bărbătească, 96. Parte femeiască, 67. Toată suma, 163.

Mah(a)l(aoa) Sîinții Troițe. Biserica de zid. Bună. Cu hramu(l) Sfintei Troițe. Are dooă rînduri de veșminte, bune. Cărțile sînt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică (să află) doi preoți și un diiacon, însă, Preotu(l) popa Pătrașco sin diiacon Dumitru, 49 ani. Bun, învățat, cîntărețu, Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Uța. Fată, Zoița. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1787, ghen(a)r(ie) 15, zioa, miercuri, cu carte de la răposatul Grigorie mitr(opolitul), orânduitu la aciaastă biserică. Are trei feciori, însă, Andrei, 15 ani, învățatu, Gheorghie 12 ani, învățatu, Neculae, 9 ani, învață Psaltire. Preotu(l) pop(a) Ion sin pop(a) Ghermano, 38 ani. Bun, învățatu, cîntărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. De neam preotu, preoțitu ot leat 1796, febr(uarie), 9, zioa, joi, cu carte de la proin mitropolitu(l), Dositie. Strămutatu pentru lipsă la aciaastă (biserică). Are un feci(o)r, anume Nicolae, 7 ani, învață Ciaslov. Diiaconu(l), Ștefanu sin popa Enache, 60 de ani. Bun, învățatu, cîntărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Sa(f)ta. De neam, preotu, diaconitu ot leat 1778 ghen(a)r(ie) 13, zioa, vineri, cu carte de la răposatu(l) Grigorie mitr(opolitul), orânduit la aciaastă biserică. La aciaastă mah(a)l(a) să află pop(o)rani țigani(i) măn(ă)stiri(i) Cămpulung, care sînt trecuți la măn(ă)stire.

Mah(a)l(aoa) Tărgului. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Sfântului Nicolae. Are cinci rînduri de veșminte, din care trei sînt bune, iar dooă ponosite. Cărțile sînt deplin, fără a avea lipsă. La aciaastă biserică să află trei preoți, însă, Preotu(l) pop(a) Chirca sin pop(a) Nechifor, 72 ani. Bun, învățat. Slab la cîntare, din bătrînețe. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Mariia. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1779, deche(m)v(rie), 22, zioa, joi, cu carte de la răposatu(l) Grigorie mitr(opolitul), orânduitu la aciaastă biserică. Are un fecior, anume Dumitru, 14 ani învață Psaltire. Preotu(l) pop(a) Savu sin pop(a) Iosif, 28 ani. Bun, învățatu, cîntărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Mariia, Fată, Elina. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1807, iuli(e), 21, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul), Dositie, orânduitu la aciaastă biserică. Preotu(l) popa Simion sin pop(a) Bucur, 38 ani. Bun, învățatu, cîntărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Bălașa. Fată, Zoița. De neam preotu, preoțit ot leatu(l), 1804, febr(uarie), 21, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduitu la aciaastă biserică. Are un fecior, anume Nicolae, 6 ani, învață la azi-buche. La aciaastă mah(a)l(a) să află poporani, suflete, suma caselor, 35. Parte bărbătească, 65, Parte femeiască, 72, Toată suma, 137. Să află case boierești, 14. Parte bărbătească, 24. Parte femeiască, 37. Toată suma, 61.

Mah(a)l(aoa) Marginea. Biserica de zidu. Bun. Cu hramul pro(o)rocului Ilie. Are patru rînduri de veșminte, din care dooă sînt bune, iar dooă ponosite. Cărțile sînt deplin, fără a avea lipsă. La aciaastă biserică să află trei preoți și un diac(o)n, însă, Preotu(l) popa Nicolae sin pop(a) Grigorie, 43 ani. Bun, învățatu, cîntărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Stanca. Fete: Bălașa, Ilinca, Lița. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1787, dech(em)v(rie), 15, zioa, miercuri cu carte de la răposatul Cozma, mitr(opolitul) orânduitu la aciaastă biserică. Are doi feciori, însă,

Nicolae, 9 ani, învață la Ciaslov, Dumitru, 1 an. Preotu(l) pop(a) Ștefan sin pop(a) Nicolae, 45 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Ana. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1798, iuli(e), 7, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduitu la aciaastă biserică. Preotu(l) popa Gheorghe sin diiac(o)n Apostu, 25 ani, Bun, învățatu. Siab la cântare. Bun neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Maria. De neam preotu, preoțitu, ot leat 1806, mar(tie), 8, zioă, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la aciaastă biserică. Are doi feciori, însă, Șerban, 3 ani, Ștefan, 1 an. Diiaconu(l) Panaitu sin diiac(o)n(ul). Gheorghe, 32 ani, Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Sanda. Fată, Păuna. De neam, preotu, dieconitu ot leatu(l) 1805, mar(tie), 4, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduitu la aciaastă biserică. La aciaastă mah(a)l(a) să află poporani, suflete, suma caselor, 54. Parte bărbătească, 114. Parte femeiască, 133, Toată suma, 247.

Mah(a)l(aoa) Sfintei Vineri. Biserica de zid. Bună, Cu hramul Priapodomni Paraschivi(i). Are trei rânduri (de veșminte), bune. Cărțile sânt deplin. La aciaastă biserică să află trei preoți și un diacon. Preotu(l) pop(a) Gheorghe sin diiacon(ul) Nicolae, 54 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. Fete: Maria, Safta, Maria (sic), Ana, Zoia. De neam preotu, preoțitu ot leat 1784, mar(tie), 9, zioa, sămbătă, cu carte de la răposatul Grigorie mitr(opolitul), orânduit la aciaastă biserică. Are un fecior, anume, Nicolae, 18 ani, învățatu. Preotu(l), pop(a) Ion sin popa Costandin, 32 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Bălașa. Fată, Stanca. De neam, preotu, preoțitu ot leatu(l) 1799, avg(ust), 26, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduitu la aciaastă biserică. Preotu(l) popa Gheorghie sin pop(a) Costandin, 28 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Stanca. Fată, Catinca. De neam preotu, preoțit ot leat 1809, iuli(e), 14, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduitu la aciaastă biserică. Diiaconu(l) Costandin sin pop(a) Costandin, 30 de ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Vădov. De neam preotu, di(a)conitu ot leatu(l) 1801, apr(ilie), 10, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitropolitu(l) Dositie, orânduitu la aciaastă biserică. La aciaastă mah(a)l(a) să află poporani, suflete, suma caselor 14, Parte bărbătească, 24, Parte femeiască, 37, Toată suma, 61.

Mah(a)l(aoa) Popi(i) Savului. Biserica de zid. Bună. Cu hramu(l) Bunei Vestiri. Are patru rânduri de veșminte, den care dooă sânt bune, iar dooă ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaastă biserică să află trei preoți, însă, Preotu(l) popa Manole sin diiacon(ul) Costandin, 45 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. Fată, Catinca. De neam preot, preoțitu ot leat 1804, ghen(a)r(ie), 16, zioa, joi, cu carte de la proinu(l) mitr(opolitul) Dositiei, orânduitu la aciaastă biserică. Preotu(l) pop(a) Ion sin pop(a) Nicolae, 25 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Ilinca, Fată Bălașa. De neam preotu, preoțitu ot leat 1809, iuli(e), 15, zioa, sămbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositiei, orânduitu la aciaastă biserică. Preotu(l), popa Costandin sin diiacon(ul) Șarban, 30 de ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1809 iuli(e), 17, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitropolitul Dositie, orânduitu la aciaastă biserică. Are un feci(o)r, anume Gheorghe 3 ani. Dumitrache din pop(a) Drăghiciu, țarcovnic, 15 ani, învățat, fără nici o patimă. Holtei. De neam preotu, născutu, crescutu, la acest oraș, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfinția Sa Părintele mitr(opolit) Ign(a)tie, orânduit la aceaastă biserică, ot leatu(l) (1)810. Nicolae sin Ion țarcovnic, 30 ani, înălțat, fără nici o patimă. Cu soție, Paraschiva. De neam mirean, născutu, crescutu la acest oraș, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfinția Sa Părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduitu la aciaastă biserică, ot leat 1810.

La aciaștă mah(a)l(a) să află poporani, suflete, suma caselor, 32. Parte bărbătească, 44. Parte femeiască, 36. Toată suma, 80.

Mah(a)l(aoa) Brad(u)lui. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Adormirea. Are trei rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află trei preoți, însă, Preotu(l) popa Scarlatu sin popa Ivan, 45 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Stanca, Sanda. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1793, febr(uarie), 19, zioa, miercuri, cu carte de la răposatu(l) Filaretu, mitr(opolitul), orânduit la aciaștă biserică. Are un fecior, anume, Gheorghe, 8 ani, învață Ciaslov. Preotu(l) pop(a) Nicolae sin (popa) Costandin, 45 ani, Bun învățat, cântărețu. Neglobitu, fără patima beții. Văduv. Fată, Ilinca. De neam (preotu), preoțitu ot leatu(l) 1800, apr(ilie), 20, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosite, orânduit la aciaștă biserică. Preotu(l) popa Vasile sin popa Gheorghie, 35 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv. Fete, Anca, Catinca. De neam preotu, preoțitu ot leat 1803, dec(em)v(rie), 19, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciaștă biserică. La aciaștă mah(a)la să află poporani, suflete, suma caselor, 19. Parte bărbătească, 40. Parte femeiască, 30. Toată suma, 70.

Mah(a)l(aoa) Sfântului Nicolae. Biserica de zid. Bună. Cu hramu(l) Sfântului Nicolae. Are patru rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află trei preoți și un diacon. Preotu(l), pop(a) Ioan sin pop(a) Nicolae, 50 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Ilinca, Zoița, Maria. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1810, ghen(a)r(ie), 17, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosite, orânduit la aciaștă biserică. Preotu(l) popa Mușatu sin Dragomir, 32 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Mira. De neam, mirean, preoțitu ot leatu(l) 1808, mar(tie), 24, zioa, miercuri, cu carte de la proin Dositeu, orânduit la aciaștă biserică. Are patru feciori, însă, Ioan, 7 ani, învață Ciaslov, Mihaiu, 5 ani, Dumitru, 3 ani, Ioan(sic) 1 an. Preotul pop(a) Pană sin Dragomir, 53 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv, Fată, Ilinca, De neam mirean, preoțitu ot leatu(l) 1786, mai 29, zioa, miercuri, cu carte de la răposatu(l) Grigorie mitropolitu(l), orânduitu la această biserică. Are un fecior, anume, Ioan 20 ani, învățat, Holtei. Diiac(o)n Iacov sin Vasile, 38 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria, Fete: Floarea, Voica, De neam mirean, dia(a)conitu ot leat 1808, apr(ilie), 20, zioa, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosite, orânduit la aciaștă biserică. La aciaștă mah(a)l(a) să află poporani, suflete, suma caselor 19. Parte bărbătească, 45. Parte femeiască, 50. Toată suma, 95.

Mah(a)l(aoa) Valea. Biserica de zid. Bună, Cu hramul Intrări(i) în Biserică. Are doă rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și doi diaconi, însă, Preotu(l) pop(a) Savu sin diacon Gheorghie, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Zoița. Fată, Maria, De neam preotu, preoțitu ot leat 1806, mar(tie), 17, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosite, orânduitu la aciaștă biserică. Are doi feciori, însă, Gheorghe 4 ani, Dumitru 2 ani Preotu(l) pop(a) Costandin, sin dliaconu(l) Gheorghie, 50 ani. Bun învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție Maria. Fată, Dumitrana. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1809, dech(em)v(rie), 30, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu, orânduitu la aciaștă biserică. Diiaconu(l) Nicolae sin popa Teodor, 45 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Maria, Ioana. De neam preot, dlieconitu ot leatu(l) 1789, febr(aurie), 1, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosite, orânduitu la aciaștă biserică. Are patru feciori, însă, Ioan, 16 ani, învățatu, Petre, 11 ani, învățat, Nicolae, 7 ani, învață Ciaslov, Grigorie, 6 ani, învață Ciaslov. Diiaconu(l) Vasile sin diac(o)n, Iacov, 32

ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Catinca, Anca. De neam preotu, dieconitu ot leatu(l) 1809, iuni(e), 20, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosotei, orânduitu la aciastă biserică. La aciastă mah(a)l(a) să află poporani, suflete, suma caselor, 13. Parte bărbătească, 21. Parte femeiască, 17. Toată suma, 38.

Mah(a)l(aoa) Marini(i). Biserica de zid. Bună, Cu hramu(l) muc(e)nici(i) Marini(i). Are dooă rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și doi diaconi, însă, Preotu(l) pop(a) Ghinea sin pop(a) Ion, 50 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1787, iunie, 20, zioa duminică, cu carte de la răposatul Grigorie mitr(opolitul), orânduitu la această biserică. Preotu(l), pop(a) Gheorghe sin popa Manole, 32 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu fără patima beții. Cu soție, Stanca. Fată, Catinca. De neam preot, preoțitu ot leatu(l). 1808, ghen(a)r(rie), 30, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduitu la această biserică. Diiaconu(l) Costandin sin Gherghina, 75 ani. Bun, învățatu. Slab la cântare. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. De neam mireanu, dieconitu ot leatu(l) 7270, ghen(a)r(ie), 6, zioa, marți, cu carte de la răposatu(l) Grigorie mitr(opolitul), orânduitu la această biserică. Are patru feciori, însă, Manole, 35 ani, neînvățat, holtei, Ioan, 30 de ani, neînvățat, holtei, Savu, 25 ani, învățat, holtei, Gheorghe 20 ani, învățat, holtei. Diiaconu(l) Nicolae sin pop(a) Ștefan, 32 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv. De neam preotu, dieconitu ot leatu(l) 1801, mart(ie), 17, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduitu la aciastă biserică. Să află la aciastă mah(a)la poporani, suflete, suma caselor, 25. Parte bărbătească, 53. Parte femeiască, 61. Toată suma, 114.

Mahalaoa Scheiului. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Intrări(i) în biserică. Are dooă rânduri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află patru preoți. Preotu(l) popa Gheorghe sin pop(a) Dumitru, 65 ani. Bun, învățatu. Slab la cântare, din bătrânețe. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. De neam, preotu, preoțitu ot leatu(l) 1781, apr(ilie), 13, zioa, joi, cu carte de la răposat(ul) Grigorie mitr(opolitul), orânduitu la aciastă biserică. Preotu(l) popa Manta sin popa Manta, 50 ani. Bun, învățatu. Slab la cântare. Bun, neglobitu, cam cu patima beții. Cu soție, Maria. De neam preotu, preoțitu ot leat 1797, mart(ie), 26, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu. Strămutat de la satu(l) Golești. Preotu(l) pop(a) Stoica sin Rad(u), 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Bălașa. De neam mireanu, preoțitu ot leat 1803, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul), Dositie, orânduitu la aciastă biserică. Are patru feciori, însă, Pantilimon, 12 ani, învățat, Gheorghe 8 ani, învațat Ciaslov, Gheorghe (sic), 7 ani, Costandin, 4 ani. Preotu(l) popa Apostu sin diacon Gheorghe, 38 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Neața. De neam preot, preoțitu ot leatu(l) 1808, ghen(a)r(ie), 4, zioa, luni, cu carte de la proin mitropolitu(l) Dositeu, orânduitu la aciastă biserică. Are doi feciori, însă, Gheorghe, 5 ani, Bucur, 2 ani. La aciastă mah(a)l(a) să află poporani, suflete, suma caselor, 77. Parte bărbătească, 117. Parte femeiască, 348. Toată suma, 509 (sic)¹⁰.

Mah(a)l(aoa) Malului. Biserică de lemn. Veiche. Cu harmu(l) Sfântului Dimitrie. Are doo rânduri de veșm(inte) den care unul este bun, iar unul ponositu. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciastă biserică să află un preot și un diiacon. Preotu(l) popa Ioan sin Ghe(o)rghe, 57 ani. Bun, învățat, cântărețu. Neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Bălașa. De neam mirean, preoțitu ot leat 1788, febr(uarie), 15, zioa, joi, cu carte de la răposatul Grigorie mitr(opolitul), orânduitu la aciastă

10. În mss. CMXX/32 Parte bărbătească, 171. Parte femeiască, 348. Toată suma, 519.

biserică. Diacon Ioan sin popa Ioan 20 ani, Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. De neam, preot, di(a)conitu (ot leat) 1810, iuni(e), 7, zioa, marți, cu carte de la Prea Sfinția Sa, mitr(opolitul) Ignatie, orându-it la această biserică. Are un fecior, anume Ion, 1 an. Să află la această mah(a)l(a), poporani, suflete, suma caselor, 25. Parte bărbătească, 51, Parte femeiască, 59. Toată suma, 110.

Satul Vișoi. Biserică de zid. Bună. Cu hram(ul) Sfinților Apostoli. Are un răndu de veșminte, bun. Cărțile sint deplin, fără a avea lipsă. La aciastă biserică să află doi preoți, însă, Preotu(l), pop(a) Ion sin Rad(u) 50 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Nedelea. Fete, Bucura, Stanca. De neam mirean, preoțitu ot leat 1802, noemv(rie), 20, zioa, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orându-it la aciastă biserică. Are trei feciori, însă, Bucur, 8 ani, învață Ciaslov, Ioan, 6 ani, învață Ciaslov, Nicolae 2 ani. Preotu(l) pop(a) Oancia sin Băncilă, 60 ani. Bun, învățat. Slab la cântare. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Neacșa. De neam mireanu, preoțitu ot leatu(l) 7282, iuni(e), 3, zioa, luni, cu carte de la răposatul mitr(opolitul) Grigorie. Strămutatu de la alt satu, pentru lipsă. Are un fecior, anume, Ioanich(ie), 25 ani, învățat. Iosif sin Iosif, țircovnic, 25 ani. Învățat. Fără nici o patimă holtei. La acest satu să află poporani, suflete, suma caselor, 51. Parte bărbătească, 99. Parte femeiască, 104. Toată suma, 203.

Satul Voinești. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Nașteri(i) Precisti(i). Are trei rânduri de veșminte, pomosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află trei preoți, însă, Preotu(l) popa Iacov sin Bucur, 48 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu fără patima beții. Cu soție, Bucura, De neam mireanu, preoțitu ot leat 1793 (iuni(e), 18, zioa, luni, cu carte de la Filaretu, mitr(opolitul), orându-it la această biserică. Are patru feciori, însă, Iacov, 11 ani, învață Psaltire, Ioan 9 ani învață Ciaslov, Nicolae 6 ani, Stan 2 ani. Preotu(l) pop(a) Bucur sin Rad(u), 80 ani. Bun, învățat slab la cîntare de bătrînețe. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv. De neam mirean, preoțit ot leat 1782, dec(hem)v(rie), 17, zioa, sâmbătă, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orându-it la această biserică. Are un fecior, anume, Moise, 15 ani, învățatu. Preotu(l) pop(a) Ioan sin popa Bucur, 36 ani. Bun învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Ioana, Maria. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1809, iuni(e), 21, zioa, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orându-it la aciast biserică. Are doi feciori, însă Neculae 7 ani, Coman, 3 ani. La acest satu să află poporani, suflete, suma caselor, 62. Parte bărbătească, 162. Parte femeiască, 167. Toată suma, 329.

Satul Răceni. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Sfintei Troiță. Are un răndu de veșminte. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află un preotu. Preotu(l) popa Ioan sin Dumitru, 35 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Bucura. Fată, Maria. De neam mirean, preoțitu ot leat 1806, fev(ruarie), 2, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orându-it la aciastă biserică. Are doi feciori, însă, Ioan 5 ani, Bucur, 3 ani. Să află la acest satu, poporani, suflete, suma caselor, 49. Parte bărbătească, 100. Parte femeiască, 76. Toată suma, 176.

Satul Lerești. Biserică de lemn. Bună. Cu hram(ul) Sfinților Îngeri. Are trei rânduri de veșminte. Cărțile (sânt) deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți, însă, Preotu(l) popa Grigore sin Solomon, 70 ani. Bun, învățat. Slab la cântare. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Văduv. De neam mirean, preoțitu ot leat 1789, ghen(a)r(ie), 14, zioa, luni, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orându-it la această biserică. Are doi feciori, însă, Ioan 25 ani, neinvățat, Grigore, 16 ani, prost. Pop(a) Nicolae sin popa Stan, 52 ani, Bun, învățat,

cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv, Fete, Safta, Domnica, Maria. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1785, dech(em)v(rie), 25, zioa, marți, cu carte de la răposatul Grigorie, mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are un fecior, anume Ioan, 18 ani, învață Ciaslov. Rad(u) sin Stanciu, țarcovnic, 24 ani. Învățat, fără patimi, holtei. De neamu mireanu, născut, crescutu la acest satu, cu carte de țircovnic de la Prea Sfinția Sa Părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leatu(l) (1)870. Să află la acest satu, poporani, suflete, suma caselor, 72. Parte bărbătească, 158. Parte femeiască, 176. Toată suma, 334.

Satul Rumânești. Biserica de zid. Bună. Cu hramul muceniți(i) Ecaterini(i). Are un rând de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciastă biserică să află un preotu. Preot pop(a) Ioanu sin Ioan 60 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără(ă) patima beții. Cu soție, Floarea. Fată, Maria, De neam mireanu, preoțitu ot leatu(l) 1799, mai, 19, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu, orânduit la această(ă) biserică. Are un fecior, anume, Ioan, 20 ani, prost la învățatură, holtei. Bucur sin Stoica, țarcovnic, 18 ani. Slab la învățatură. Fără nici o patimă, holtei. De neam mireanu, născutu, crescutu la acest satu, cu carte de țircovnic de la Prea Sfinția Sa Părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduitu la aciastă biserică, or leatu: 1810. La acest satu să află poporani, suflete, suma caselor, 54. Parte bărbătească, 99. Parte femeiască, 126. Toată suma, 225.

Plasa Cărcinovului

Satul Ciulnița. Biserica de lemn. Bună. Cu hramu(l) Preapodoamnei Parașchivi(i). Are doo rânduri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică se află doi preoți și un diacon, însă, Preotu(l) popa Badea sin pop(a) Nedelcu, 60 ani. Bun, fără vedere. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1792, iuli(e), 4, zioa, luni, cu carte de la răposatu(l) Cozma mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Preotul pop(a) Ioan sin pop(a) Costandin, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria, Fată, Sanda, De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1798, iuni(e), 20, zioa, joi, cu carte de la proin, mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Ioan, 12 ani, învățat, Diiacon Marin sin Iane, 30 de ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Samfira, De neam mirean, deconitu ot leatu(l) 1807, aug(ust), 9, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduitu la această biserică. La acest satu, să află poporani, suflete, suma caselor, 163. Parte bărbătească, 347. Partea femeiască, 370. Toată suma, 654 (sic)¹¹.

Satul Călugărița. Biserică de lemn. Bună. Cu hramul Nașteri(i) Precești(i). Are un rând de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciastă biserică se află doi preoți și un diacon, însă, Pop(a) Radu sin popa Costandin, 42 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Stana. Fete, Maria, Despa, Ileana. De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1792, dech(em)v(rie), 22, zioa, marți, cu carte de la răposatul Filaretu, mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Ioan 1 an. Preot pop(a) Grigorie sin pop(a) Costandin, 33 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fată, Chira, De neam preotu, preoțitu ot leatu(l) 1803, mai, 28, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Arsene, 7 ani, învață azi-buche. Diiaconu(l) Dumitrașc(u) sin Stan, 24 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Calița. De neam, mireanu, di(a)conitu ot leatu(l) 1809, avg(ugst), 24, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la aciastă biserică. La acest sat să află poporani, suflete, suma caselor, 54. Parte bărbătească, 134. Parte femeiască, 112. Toată suma, 246.

11. Idem, *Parte bărbătească, 347. Parte femeiască, 307. Toată suma, 654.*

Satu(1) Glămbocata. Biserica de lemn. Bună. Cu hramu(1) Preapodoamca Parașchiva. Are doo rânduri de veșminte, den care unul este bun, unul ponositu. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află un preotu și un diaconu, însă, Preotu(1) pop(a) Nicolae sin Manole, 43 ani. Învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Ioana. Fată, Ioana. De neam mirean, preoțitu ot leat 1797, deche(m)v(rie), 17, ziua, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la aciaștă biserică. Are doi feciori, însă, Ióan, 12 ani, învață Ciaslov, Costandin, 4 ani. Diacon Gheorghe sin Dobre, 33 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Iilina. Fată, Ana. De neam mirean, di(a)conitu ot leatu(1) 1803, mart(ie), 1, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie. Strămutatu de la satul Valea Caselor din sud Dăm(bo)viți(i), la acest satu. La acest sat să află poporani, suflete, suma caselor 24. Parte bărbătească, 56. Parte femeiască, 70. Toată suma, 126.

Satul Budișteni(i) de Sus. Biserica de lemn. Bună. Cu hramul Cuvioasi(i) Parașchivi(i). Are dooă rânduri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află un preotu și un diaconu. Preotu(1) pop(a) Sandu sin diiacon Ivașcu, 45 ani, Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria. De neam preot, preoțitu ot leatu(1) 1797, dich(em)v(rie), 21, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Ion, 8 ani, învață Ciaslov. Diiacon Costandin sin diiacon Costandin, 28 ani. Bun, învățat. Slab la cântare. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Iilina. De neam preotu, di(a)conitu ot leat 1807, avg(ust), 8 zioa, joi, cu adeverință numai de la arhi(e)reu(1) ce l-au hirotonitu, adecă de la Dionisie Sevastis și s-au orânduitu la această biserică. La acest satu să află poporani, suflete, suma caselor, 89. Parte bărbătească, 173. Parte femeiască, 179. Toată suma, 347 (sic)¹².

Satul Budișteni(i) de Jos. Biserica de lemn. Bună. Cu hramul Adormirea Precisti(i). Are un rând de veșminte ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află doi preoți, însă, Preotu(1) popa Ioan sin diic(o)n Ioan, 42, ani. Bun, învățat, cântărețu. Neglobitu, fără patima beții. Cu soție Smaranda. Fată, Maria. De neam preotu, preoțitu ot leat 1802, apr(ilie), 6 zioa, marți, cu carte de la proin mitropolitu(1) Dositei, orânduit la aciaștă biserică. Preotu(1) popa Gheorghie sin Marin, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. De neam mirean, preoțitu ot leatu(1) 810, iuni(e), 5, ziuoa, sămbătă, cu carte de la Prea Sfinția Sa, părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică. La acest sat să află poporani, suflete, suma caselor, 10. Parte bărbătească, 16. Parte femeiască, 23. Toată suma, 39.

Satu(1) Leurdeni. Biserica de zitu(sic). Bună. Cu hramul Sfântului Gheorghe. Arei trei rânduri de veșminte, din care doo să află bune și unul ponositu. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află trei preoți. Preotu(1) pop(a) Costandin sin (Rad)u, 43 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Anghelina. Fată, Catrina. De neam mireanu, preoțitu ot leat 1793 iuni(e), 24, zioa, vineri, cu carte de la răposatu(1) Filaret mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Preotul pop(a) Mihai sin pop(a) Costandin, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Maria, Safta, Păuna. De neam preotu, preoțitu ot leat 1805, mai, 29, zioa, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosiftei, orânduitu la aciaștă biserică. Preotu(1) pop(a) Ivașcu sin Mușat, 55 ani, Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Vădov, Fată, Bălașa. De neam mireanu, preoțitu ot leat 7284 ghen(ar)ie, 9, zioa, luni, cu carte de la răposatu(1) Grigore mitr(opolitul). Strămutat de la Tîrgoviște, la acest satu. La acest sat să află poporani, suflete, suma caselor, 60. Parte bărbă-

12. Idem, *Parte bărbătească*, 173. *Parte femeiască*, 174. *Toată suma*, 347.

tească, 165. Parte femeiască, 153. Toată suma, 318. Sânt țigani(i) boierilor leurdeni. Parte bărbătească, 16. Parte femeiască, 18. Toată suma, 34.

Satul Valea Tătarului. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Preapodoamca Parașchiva. Are doo rânduri de veșminte, unul bun și altul ponositu. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diacon, însă, Preot pop(a) Stanc(u) sin Manole preotul, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete: Maria, Parașchiva. De neam preot, preoțitu ot leatu 1801, av(gust), 28, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are trei feciori, Costandin, 19 ani, învățat, Marin 13 ani, învățat, Stan, 12 ani, învățat. Preotu(l) popa Ioan sin Dionisie er(o)monah(ul), 48 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Văduv. De neam preot, preoțitu ot leat 1790, iul(i)e, 10, zioa luni, cu carte de la răposatu(l) Cosma mitr(opolitul), orânduitu la aciastă biserică. Diacon Preda sin Iane, 43 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Maria. De neam mirean di(a)conitu ot leat 1803, ghen(a)r(i)e, 22, zioa, marți, cu (c)arte de la proin mitr(opolitul) Doșitei, orânduit la această biserică. Ion sin diacon Stan, țircovnic, 14 ani, învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescut la acest satu, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfinția Sa Părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduitu la aciastă biserică, ot leat (1)810. La aciastă biserică să află poporani, suflete, suma caselor 63. Parte bărbătească, 125. Parte femeiască, 127. Toată suma, 427 (sic)¹³.

Sat(ul) Negrești(i) de Sus. Biserica de zid. Bună. Cu hram(ul) Sfântului Nicolae. Are trei rânduri de veșminte, noao. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică se află trei preoți și doi diaconi, însă, Preot pop(a) Plida(sic)¹⁴ sin Stanciu, 50 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Stanca, Fete: Ioana, Maria, Stanca. De neam mirean, preoțitu ot leat 1795, dech(em)v(rie), 14, zioa, vineri cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosifteu, orânduit la această biserică. Are doi feciori, însă, Oprea, 15 ani, învață Psaltire, Stan, 11 ani, învață Ciaslov. Preot pop(a) Preda sin popa Badea, 35 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. Fete: Safta, Maria. De neam preot, preoțit ot leat 1799, iul(i)e, 31, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Preotul popa Mariș sin Stan, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție Stanca. Fată, Ilinca. De neam mirean, preoțitu ot leatu(l) 1806, sep(tembrie), 5 zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Diac(o)n Stan sin Vasile, 39 ani. Slab la învățatură și la cântare. Neglobit, cam cu patima beții. Cu soție, Floarea. Fete: Zmaranda, Maria, Samfira. De neam mirean, di(a)conit ot leat 1792, iuni(e), 17, zioa, sâmbătă, cu carte de la răposat(ul) Cozma, mitr(opolitul), orânduit la aciastă biserică. Diacon Preda sin diac(o)n Dumitrașcu, 38 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Anca. Fată, Dragomira. De neam mirean, di(a)conit ot leatu(l) 1801, mai, 26, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosiftei, orânduit (sic) la această biserică. Are un fici(o)r, anume, Ioan, 7 ani, nu învață. Cărstia sin popa Badea, țircovnic, 25 ani. Învățatu, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescut la acest satu, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfinția Sa, părintele mitr(opolit) Ignatie, liat 1810. Costandin sin diac(o)n Arsene, țircovnic, 22 ani, învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfinția Sa, părintele mitr(opolit) Ignatie, ot leat, 1810. Arsene sin diacon Dumitrașcu, țircovnic¹⁵, învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovni-

13. Idem, *Parte bărbătească*, 125. *Parte femeiască*, 127. *Toată suma*, 252.

14. Probabil în loc de Preda.

15. Nu are trecută virsta.

cie de la Prea Sfinția Sa, părintele mitropolit Ignatie. Strămutat (de) la Negrești(i) de jos, leat (1)810. La acest sat să află poporani, suflete, suma caselor, 55. Parte bărbătească, 124. Parte femeiască, 128. Toată suma, 252.

Satul Negrești(i) de Jos. Biserică de lemn. Veiche. Cu hram(ul) Adormiri(i). Are trei rânduri de veșminte, veichi. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află patru preoți, și un diac(o)n. Preot pop(a) Costandin sin diac(o)n Costandin, 55 ani. Bun, învățat, cântărețu. Neglobit, fără patima beții. Cu soție, Marga. Fată, Maria. De neam, preot, preoțitu ot leat 1786, dech(em)v(rie), 11, zioa, sămbătă, cu carte de la răposatu(ul) Grigorie mitropolit, orânduit la această biserică. Are trei feciori, însă, Neculae, 12 ani, învață Psaltire, Sima 6 ani, învață azi-buche, Gheorghe 4 ani. Preot pop(a) Neagoe sin diac(on) Dumitrașcu, 44 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Dobra. Fete, Parașchiva, Dragomira, Stanca. De neam preot, preoțit ot leat 1801, mai, 18, zioa, vineri, cu carte de la proin mitropolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume Costandin, 6 ani, nu învață. Preot pop(a) Flăncu(sic)¹⁶ sin pop(a) Badea, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Ilinca. Fată, Maria, De neam preotu, preoțitu ot leat 1809, mai, 25, zioa, joi, cu carte de la proin mitropolitul) Dositie, orânduit la aciastă biserică. Are doi feciori: Arsene, 4 ani, Cărstia, 2 ani. Preot popa Nedelcu sin Mușat, 65 ani. Slab la învățătură, din bătrânețe. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Văduv. Fată, Safta, De neam mirean, preoțit ot leat 1780, mai, 25, zioa, joi, cu carte de la răposatu(l) Grigorie mitropolitul), orânduit la aciastă biserică. Diacon Rad(u) sin diacon Gheorghe, 52 ani. Învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Safta. Fată, Maria. De neam preot, dia(a)conit ot leat 1786, mai, 23 zioa, duminică, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitropolitul), orânduit la aciastă biserică. Are patru feciori, însă, Necule, 18 ani, învață Ciaslov, Preda 15 ani, învață Ciaslov, Iordache 12 ani, învață azi-buche, Badea, 8 ani. Ioan sin popa Costandin, țarcovnic, 25 ani. Învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfinția Sa părintele mitropolit Ignatie, orânduit la această biserică, (ot)leat (1)810. La acest sat să află poporani, suflete, suma caselor, 37. Parte bărbătească, 77. Parte femeiască, 71. Toată suma 148.

Satul Dobrești. Biserică de lemn. Veiche. Cu hram(ul) Adormirea. Are un rând de veșminte, bun. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diac(o)n. Preot pop(a) Iancu sin popa Dumitrașcu, 35 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Aspra. De neam preot, preoțit ot leat 1801, iuni(e), 3, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitropolitu(l) Dositei, orânduit la aciastă biserică. Are un feci(o)r, anume, Badea, 1 an. Preotu(l) pop(a) Nedelcu sin popa Nicolae, 33 ani. Bun, învățat, cãntărețu. Bun, neglobit, fără patima beții, Cu soție, Maria. Fată, Maria. De neam preotu, preoțit ot leat 1804, fevr(uarie), 21, zioa, sămbătă, cu carte de la proin mitropolitul) Dositei, orânduit la aceiastă biserică. Diaconu(l) Badea sin pop(a) Badea, 78 ani. Slab la învățătură, din bătrânețe. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. De neam preot, di(a)conit ot leatu(l) 7281, fevr(uarie), 15, zioa, sămbătă, cu carte de la răposatul mitropolit) Grigorie, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Iordache, 24 ani, învățat, holtei. Diaconu(l) Dumitrașcu sin pop(a) Dumitrașcu(u), 28 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. De neam preot, di(a)conit ot leat 1808, mar(tie), 6, zioa, joi, cu carte de la proin mitropolitul) Dositei. Strămutat de al schitu(l) Dobrești. La acest satu să află poporani, suflete, suma caselor, 25. Parte bărbătească, 71, Parte femeiască, 55. Toată suma, 126.

Satu(l) Beleși(i) de Sus. Biserică de lemn. Bună. Cu hram(ul) Preapodoavchi(i). Parașchivi(i). Are doo rânduri de veșminte, bune. Cărțile (sânt) deplin, fără a avea lipsă. La această biserică se află doi preoți și un diac(o)n, însă, Preot popa Costandin sin pop(a) Ștefan, 52 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Stana. Fete, Maria, Dobra. De neam preot, preoțit ot leat 1792, sept(embrie),

16. In loc de Fîncu.

13, zioa, marți, cu carte de la răposatu(l) Cozma, mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are doi feciori, însă, Iordache, 4 ani, Dumitru 2 ani. Preotu(l) pop(a) Dumitru sin diiaconu(l) Neagu, 80 ani. Trecut în vârstă. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv, De neam preot, preoțiu ot leatu(l) 1780, fevr(uarie), 11, zioa, sămbătă, cu carte de la răposatul Grigorie mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are doi feciori, însă, Pavel, 18 ani, învățat, Andrei, 12 ani, învățat. Diiacon Stan sin diiaconu(l) Ștefan, 30 ani. Slab la învățatură și la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Anca. De neam preot, diaconit ot leat 1808, mai, 20, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la satu(l) Negrești. Diiacon Preda sin Arsene, 31 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Ana. Fete, Tudora, Ioana. De neam mireanu, di(a)conitu ot leat 1804, noemb(rie), 9, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Dumitrașcu sin popa Dumitrașcu, țarcovnic, 27 ani. Slab la învățatură. Fără nici o patimă. — Cu soție, Maria. De neam preot, născut, crescut la acest sat, cu cartea de țarcovnicie de la Prea Sfinția Sa părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leat 1810. Ioan sin pop(a) Dinu, țircovnic, 17 ani. Învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam, preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țarcovnicie de la Prea Sfinția Sa Părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leat (1)810. La acest sat să află poporani, suflețe, suma caselor, 26. Parte bărbătească, 63. Parte femeiască, 55. Toată suma, 128, sic, (-118).

Satul Beleți(i) de Jos. Biserică de lemn. Noo. Cu hramul Preapodoamca Parașchiva. Are un rând de veșminte, noo. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și doi diaconi. Preot popa Ioan sin Vlad, 55 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, cam cu patima beții. Văduv. De neam mirean, preoțit ot leat 1786, apr(ilie), 29, zioa, joi, cu carte de la răposatu(l) Grigorie mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Preot popa Șarban sin Neacșu, 40 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Văduv. De neam mirean, preoțit ot leatu(l) 1797, mai, 4, zioa, luni cu carte de la pron mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la Priboeni, la acest satu. Diiaconu(l) Luca sin Marin, 27 ani. Bun, învățat, cântărețu, Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Sanda. Fată, Maria. De neam mireanu, di(a)conitu ot leat 1805, mai, 12, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu. Strămutat de la Priboeni, la acest satu. Diiacon Badea sin pop(a) Ioan 20 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Stanca. Fată, Maria, de neam preot, di(a)conit ot leat 1809, iul(i)e, 29, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Costandin sin diiacon Rad(u) țircovnic, 23 ani. Slab la învățatură, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie, de la Prea Sfinția Sa părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leat (1)810. Ioan sin diiacon Lazăr, 18 ani, învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescut la acest satu, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(i)n(țitul) părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică ot leat 1810. La acest sat să află pop(o)rani, suflețe, suma caselor, 10. Parte bărbătească, 21. Parte femeiască, 20. Toată suma, 41.

Satul Priboeni(i) de Sus. Biserică de lemn. Bună. Cu hramul Nașterea Precești(i). Are trei rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și trei diacon(i), însă, Preot popa Stanciu sin diiacon Rad(u), 34 ani. Bun, învățat, cântărețu, Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție Stana. De neam preot, preoțiu ot leatu(l) 1801, sept(embrie) 1, zioa, sămbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu. Strămutat de la satu(l) Glămbocata, la acest sat. Are un fecior, anume, Apostol, 3 ani. Preotu(l) popa Stancu sin Marin, 40 ani, Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Stanca. Fete, Ana, Mărgărita, Ioana, Zmăranda. De neam mireanu, preoțit ot leatu(l) 1799, mai, 27, zioa, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu, orânduit la această biserică. Diiaconu(l) Dumitru sin popa Iane, 60 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Maria, Rada, Zmăranda. De neamu preotu, di(a)conitu ot leat 1788, iul(i)e, 18, zioa, marți cu carte de la răposatul Cozma mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are doi feciori, însă, Badea 14 ani, învață Psaltire, Rad(u), 3 ani. Diiacon Gheorghe sin popa Preda, 52 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Văduv. Fată, Rada.

De neam preot, di(a)conitu ot leatu(l) 1782, no(e)mv(rie), 28, zioa, luni, cu carte de la răposatul Grigorie mitr(opolitul). Strămutat de la satul Cacalet¹⁷, la acest sat. Are doi feciori, însă, Rad(u), 17 ani, învăță Ciaslov, Tudor, 6 ani. Diiaconu(l) Stoianu sin diac(o)n Rad(u), 71 ani. Slab la citire și la cântare, din nevedere. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. De neam preotu, di(a)conitu ot leat 1781, dech(embrie) 31, zioa, vineri, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orânduit la aciastă biserică. Anasatase sin diaconu(l) Gheorghe, țarcovnic, 20 ani. Învățat, fără nici o patimă. Cu soție, Maria. De neam preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(inția) Sa părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leat 1810. Ioan sin diacon Preda, țircovnic, 16 ani. Învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născutu, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie, de la Prea Sf(inția) Sa părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică ot leat (1)810¹⁸.

Satul Priboeni(i) de Jos. Biserică de lemn. Noo. Cu hramul Bunei Vestiri. Are doo rânduri de veșminte, bune, Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află trei preoți și un diacon, însă, Preotu(l) pop(a) Lepădat sin Iordan, 35 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit fără patima beții. Cu soție, Voica. De neam mirean, preoțitu ot leat 1084 (sic) (= 1804), avgust, 13, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Preot popa Costandin sin diacon Stoian, 28 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Smăranda. De neam preot, preoțitu ot leatu(l), 1808, iulie (), 4, zioa, sâmb(ătă), cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume Ioan, 2 ani. Preot pop(a) Rad(u) sin pop(a) Preda, 35 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Rada, Fete, Tudora, Ioana. De neam preot, preoțit ot leat 1801, fevr(uarie), 6, zioa, sâmbătă, cu carte de la prion mitr(opolitul) Dositie, orânduit a la această biserică. Are doi feciori: Rad(u), 10 ani, nu învăță, Gheorghe, 8 ani. Diiacon Rad(u) sin pop(a) Ioan, 26 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Safta. Fată, Zmăranda. De neam preot, di(a)conitu ot leat 1808, iuli(e), 31, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 90. Parte bărbătească, 226. Parte femeiască, 173. Toată suma, 399.

Satul Țigănești. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Sfântului Nicolae. Are trei rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți (sic) și doi diaconi, însă, Preotu(l) popa Dima sin Manole, 39 ani. Bun, învățat, cîntărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. Fete, Anca, Sima, Maria, De neam mirean, preoțit ot leat 1796, mai, 17, zioa sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică¹⁹. Diiaconu(l) Manole sin Ioan, 42 ani. Slab și la învățătură și la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria, Fete Sima, Despa. De neam mireanu, di(a)conitu ot leatu(l) 1793, mai, 26, zioa, joi, cu carte de la răposatul Filaret mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are și un fecior, anume, Dumitru, 1 an. Diiaconu(l) Matei sin Andrei, 39 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Stanca. Fată, Dragomira. De neam mireanu, di(a)conitu ot leatu(l) 1805, mar(tie), 25, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. La această biserică să află poporani, suflete, suma caselor, 92. Parte bărbătească, 239. Parte femeiască, 239. Toată suma, 478.

Satul Topoloveni. Biserica de zid. Cu hram(ul) Sfinților Voevozi. Are doo rânduri de veșminte, unul nou și unul ponositu. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă.

17. Satul Cacalet¹⁷ făcea parte din fostul județ Vlașca, azi se numește Izvorul și aparține de comuna Gogoșari, județul Ilfov.

18. Numărul caselor și sufletelor nu este trecut în prezentul manuscris, în schimb în mss. CMXXX II/32 se face următoarea mențiune: Suflete, suma caselor, 22. Parte bărbătească 54. Parte femeiască, 48. Toată suma, 102.

19. În mss CMXXII/32, se dă și numele celui de al doilea preot cu următoarele date: Preot popa Ioan sin Dumitru, 38 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ioana. De neam mirean, preoțit, ot leat 1804, apr(ilie), 18, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la aciastă biserică. Are un fecior, anume, Dima, 3 ani.

La această biserică să află un preot, însă, Preot pop(a) Voicu sin popa Toma, 35 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție Bălașa. Fată, Paraschiva. De neam preot, preoțit ot leat 1802, mar(ie), 10, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Costandin sin pop(a) Badea, țarcovnic, 20 ani. Învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam mirean, născut, crescut la acest sat, cu carte de țarcovnicie de la Prea Sfinția Sa Părintele mitropolitul(1) Ignatie, orânduit la aciastă biserică ot leat 1810. La acest sat să află poporani, suflete, suma caselor, 24. Parte bărbătească, 53. Parte femeiască, 38. Toată suma, 91.

Satul Vițichești. Biserica de lemn. Bună. Cu hramul Sfinților Voievozi. Are un rând de veșminte, bun. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diacon (sic)²⁰. Preotul popa Stan sin Rad(u), 39 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Catrina. De neam mireanu, preoțitu ot leat 1797, iuni(e), 2, zioa, marți, cu carte de la proin mitropolitul Dositei, orânduit la această biserică. Preotul(1) popa Manole sin Ioan, 30 de ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. De neam mirean, preoțit ot leatu(1) 1806, mai, 29, zioa, luni, cu carte de la proin mitropolitul Dositeu, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Ioan 2 ani. Trandafir sin Drăgan, țarcovnic, 19 ani. Învățat, fără nici o patimă, holtei, De neam mirean, născutu, crescut la acest sat. Cu carte de țarcovnicie de la Prea Sfinția Sa, părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leatu(1) 810. Ioan sin popa Mareș, țarcovnic, 15 ani. Învățat, fără nici o patimă holtei. De neam preotu, născutu, crescutu la acest sat. Cu carte de țarcovnicie de la Prea Sfinția Sa părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leat (1)810. La acest sat să află poporani, suflete, suma caselor, 40. Parte bărbătească, 87. Parte femeiască, 62. Toată suma, 149.

Satul Călinești. Biserica de zid. Cu hramul Sfinților Voievozi. Are doo rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică se află trei preoți, însă, Preot popa Ștefan sin diacon Dumitru, 33 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, cam cu patima beții. Cu soție, Maria. Fată, Iliana. De neam preot, preoțitu ot leat 1799, ghen(ar)ie, 21, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduitu la această biserică. Are un fecior, anume, Ștefan, 6 ani. Pop(a) David sin pop(a) Barbu, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Rucsandă. Fată, Nedelea. De neam preot, preoțit ot leat 1804, mar(tie), 13, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la Gorgan(u) la acest sat. Preotul(1) pop(a) Teodor sin pop(a) Toma, 20 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Zmăranda. De neam preot, preoțit ot leat 1810, mai, 28, zioa, marți, cu carte de la Prea Sfinția Sa, părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 50. Parte bărbătească, 101. Parte femeiască, 79. Toată suma, 180. Sânt (și) țigani(i) lui Grigore Izvoran(u), suflete, suma caselor, 8. Parte bărbătească, 22. Parte femeiască, 12. Toată suma, 34. Sânt (și) țigani(i) lui Castrîș, suflete, suma caselor 6. Parte bărbătească, 15. Parte femeiască, 9. Toată suma, 24.

Satul Gorganu de Jos. Biserică de lemn. Bună. Cu hramul(1) Adormiri(i). Are doo rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diacon. Preot pop(a) Teodorache sin popa Rad(u), 38 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Văduv. Fată, Samfira. De neam preot, preoțitu ot leat 1799, iuni(e), 1, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutatu de la Cămpulung, la această biserică. Are un fecior, anume Paraschivu, 9 ani, nu învață. Preotul(1) pop(a) Ion sin pop(a) Ioan, 36 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Iliana. De neam preot, preoțitu ot leatu(1) 1793, dech(em)v(rie), 4, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are trei feciori, Ioan, 10 ani, învață Ciaslov, Cărstea 4 ani, Costandin, 3 ani. Diacon Ioan sin Dumitru, 31 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții, Cu soție, Stana. Fată, Maria. De neam mireanu, di(a)conitu ot leatu(1) 1803, mai, 26, zioa, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu, orânduit la aciastă biserică. Are doi feciori, însă,

20. In realitate nu este trecut în nici un mss, numele diaconului.

Ioan, 6 ani, Gheorghe, 4 ani. Să află la acest satu poporani, suflete, suma caselor, 53. Parte bărbătească, 111. Parte femeiască, 85. Toată suma, 196.

Satul Gorganul de Sus. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Sfântului Nicolae. Are doo rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diacon, însă, Preotu(l) pop(a) Alexandru sin diaconu(l) Arsene, 31 ani. Bun, învățat, cântăreț. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Nasta. Fete, Samfira, Maria. De neam preot, preoțit ot leat 1802, dech(em)v(rie), 16, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume Nicolae 4 ani. Peotu(l) pop(a) Ioan sin Gheorghe diiacon(ul), 29 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Stana. Fată Maria. De neam preot, preoțitu ot leatu(l) 1808, iuli(e), 3, zioa, marți, cu carte de la prin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă biserică. Diiacon Barbu sin popa Barbu, 26 ani. Învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Stanca. De neam preot, di(a)conitu ot leat 1804, fevr(uarie), 21, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu, orânduit la această biserică. La acest satu să află poporani, suflete, suma caselor, 16. Parte bărbătească, 36. Parte femeiască, 32. Toată suma, 68.

Satul Bădulești. Biserica de lemn. Bună. Cu hramul Sfântului Nicolae. Are trei rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află trei preoți, însă, Preotu(l) Popa Mihai sin popa Stroe, 45 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv. Fete, Ioana, Stana, Stanca. De neam preot, preoțitu ot leat 1794, apr(ilie) 10, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Preotu(l) popa Stanciu sin Stanciu, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv. De neam mireanu, preoțitu ot leat 1800, ghen(a)r(ie), 8, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu, orânduitu la această biserică. Are doi feciori, însă, Ioan, 14 ani, învață Ciaslov, Costandin, 9 ani, nu învață. Preotu(l) popa Gheorghe sin Rad(u), 37 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fată, Stanca. De neam mireanu, preoțitu ot leatu(l) 1798, iuni(e) 22, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. La acest satu să află poporani, suflete, suma caselor, 33. Parte bărbătească, 73. Parte femeiască, 76. Toată suma, 149.

Satul Cârștieni. Biserica de lemn. Bună. Cu hramul Sfinților Voevozi. Are doo rânduri de veșminte. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diacon, însă, Preotul pop(a) Samfir, sin pop(a) Stoianu, 57 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. De neam preot, preoțitu ot leat 1788, noemv(rie), 3, zioa, luni, cu carte de la răpoșatul Grigore mitr(opolitul), orânduit la aciastă biserică. Are trei feciori, însă, Badea, 20 ani, învățat, Ilie, 15 ani, neînvațat. Rad(u), 9 ani, învață Ciaslov. Preotu(l) popa Ioan sin Mihai, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Rada. Fete, Bălașa, Sava. De neam mirean, preoțitu ot leatu(l) 1796, fev(ruarie), 9, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are doi feciori, însă, Petre, 15 ani, neînvațat. Ioan, 5 ani, neînvațat. Diacon Gheoghe sin diiacon Rad(u), 31 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Stanca. Fată, Sultana. De neam preotu, di(a)conitu ot leat 1802, aug(ust), 27, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu, orânduit la această biserică. La acest satu să află poporani, suflete, suma caselor, 27. Parte bărbătească, 59. Parte femeiască, 58. Toată suma, 117.

Plasa Arșișel

Satu(l) Colibași. Biserica de lemn. Slabă. Cu hramul Sfinților Apostoli. Are doo rânduri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află un preotu. Preotu(l) popa Ioan sin Mucenic, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Sultana. Fată, Bucura. De neam mirean, preoțitu ot leatu(l) 1805, fev(ruarie), 3, zioa, joi, cu carte de la proin mitropolitu(l) Dositei, orânduit la această biserică. Preda sin popa Tudorache, țircovnic, 16 ani. Învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescutu, ot satul Mihoveni, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(intia) Sa, părintele mitr(opolit) Ignatie, ot leat 1810. Strămuta(t) la acest satu. La acest satu să află poporani,

suflete, suma caselor, 56. Parte bărbătească, 98. Parte femeiască, 123. Toată suma, 221.

Satul Mihoveni. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Sfântului Gheorghe. Are un rând de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și doi diaconi, însă, Preotu(1) pop(a) Dumitrașcu sin diiaconu(1) Mareș, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Iliina. Fată, Catinca. De neam preot, preoțitu ot leatu(1) 1802, oc(tombrie), 27, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitropolitu(1) Dositie, orânduit la aciastă biserică. Are doi feciori, însă, Nicolae, 4 ani, Ioan 2 ani. Preotu(1) popa Nicolae sin diiacon Mareș, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Parașchiva. Fată, Safta. De neam preotu, preoțit ot leat 1800, mar(tie), 31, zioa, joi, cu carte de la proin mitropolit(ul) Dositei, orânduit la această biserică. Are trei feciori, însă, Gheorghe, 8 ani, învață Ciaslov. Tudor, 6 ani, Prohil(sic), 4 ani. Diiaconu(1) Ioan sin diiaconu(1) Mareș, 50 ani. Învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Rada. Fete, Iliina, Profira. De neam preot, di(a)conit ot leat 1791, iul(i)e, 10, zioa, sâmbătă, cu carte de la răposatul Cozma mitr(opolitu), orânduit la această biserică. Are un fecior, anume Nicolae, 7 ani. Diacon Procopie sin diaconu(1) Mareș, 26 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Marica. Fată, Andreiana. De neam preot, di(a)conit ot leat 1803, mai, 27, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitropolit(ul) Dositei, orânduit la aciastă biserică. Ioan sin Costea, țircovnic, 22 ani. Cam slab la învățătură, fără nici o patimă. Cu soție, Zamfira. De neam mireanu, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfin(ția) Sa părintele mitr(opolitu) Ignatie, orânduit la acest sat, ot leat (1)810. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 44. Parte bărbătească, 92. Parte femeiască, 129. Toată suma, 221.

Satul Racovița. Biserică de zid. Bună. Cu hram(ul) Sfântului Nicolae. Are trei rânduri de veșminte. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află un preot și un diacon, însă, Preotu(1) pop(a) Gheorghe sin pop(a) Ioanu, 62 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, cam cu patima beții. Cu soție, Samfira. De neam, preot, preoțit ot leatu(1) 1786, mai, 1, zioa, miercuri, cu carte de la răposatu(1) Grigorie mitr(opolitu), orânduit la această biserică. Diiaconu(1) Stanciu sin Nicolae, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Rada. Fată, Păuna. De neam mirean, di(a)conitu ot leat 1788, fevr(uarie), 16, zioa, marți, cu carte de la răposatu(1) Cozma mitr(opolitu), orânduit la aciastă biserică. Are trei feciori, însă, Ghinea, 20 ani, învățat, Dimitrie, 17 ani, neinvățat, Gheorghe 3 ani. Samfir, sin Iordache Cătănesc(u), țircovnic, 20 ani. Învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam mireanu, născutu, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfin(ția) Sa părintele mitr(opolitu) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leat 1810. La acest sat să află poporani, suflete, suma caselor, 113. Parte bărbătească, 223. Parte femeiască 262. Toată suma, 505 (sic) (= 485). Să află la acest sat boeri, suflete, suma caselor, 6. Parte bărbătească, 15. Parte femeiască, 11. Toată suma, 26.

Satul Conțești. Biserică de lemn. Bună. Cu hram(ul) Sfântului Ioan Botezătoriu. Are doo rânduri de veșminte. Cățile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diac(o)n, însă, Preotu(1) pop(a) Ioan sin pop(a) Mareș, 28 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Safinca (sic). De neam preot, preoțit ot leatu(1) 1806, iuni(e), 2, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitu) Dositie, orânduit la această biserică. Are doi feciori însă, Marin 3 ani, Ioan 2 ani. Preotu(1) pop(a) Costandin sin pop(a) Apost(u), 26 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție Anca. Fete, Anca, Ioana. De neam preot, preoțit ot leat 1809, fev(ruarie), 13, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitu) Dositie, orânduit la aciastă biserică. Diiacon Costandin sin diacon Matei, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Zoța, Fete, Ilinca, Ilinca, (sic), Ioana. De neam preot, di(a)conitu ot leat 1791, iuni(e), 2, zioa, joi, cu carte de la răposatu(1) Cozma mitr(opolitu). Strămutat de la Davidești. Să află la acest sat pop(o)rani, suflete, suma caselor, 46. Parte bărbătească, 100. Parte femeiască, 117. Toată suma, 217.

Satul Davidești. Biserică de zid. Bună. Cu hram(ul) Sfintei Înălțări. Are cinci rânduri de veșminte, din care trei sânt bune, iar doo ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află cinci preoți și un diiacon, însă,

Preotu(l) popa Costea sin diac(o)n Enache, 55 ani. Învăţat, cântăreţu. Bun, neglobitu fără patima beţii. Cu soţie, Anca. De neam preotu, preoţitu ot leat 1779, deche(m)v(rie), 17, zioa, joi, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orânduit la aciastă biserică. Preot popa Tănase sin pop(a) Stroe, 58 ani. Bun, învăţat, cântăreţu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beţii. Cu soţie, Anca. Fată, Păuna. De neam preotu, preoţitu ot leat 1781, apr(ilie), 23, zioa, sâmbătă, cu carte de la răposat(ul) Grigore mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are patru băieţi, însă, Ioan, 20 ani, învăţat, Manole, 18 ani, învăţ Psaltire, Costandin, 14 ani, învăţ Psaltire, Dumitru, 10 ani, nu învăţ. Preotu(l) popa Iane sin diaconu(l) Enache, 50 ani. Bun, învăţat, cântăreţu. Bun, neglobit, fără patima beţii. Cu soţie, Paraşchiva. Fată, Maria. De neam preot, preoţit ot lean: 1790, ghen(a)r(ie), 13, zioa, joi, cu carte de la răposat(ul) Cozma, mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are patru feciori, însă, Ioan, 18 ani, învăţat, Costandin, 16 ani, învăţ Ciaslov, Gheorghe, 14 ani, învăţ Ciaslov, Neculae 5 ani. Preotu(l) pop(a) Ioan sin popa Stroe, 52 ani. Învăţat, slab la cântare. Bun, neglobitu, fără patima beţii. Văduv. De neam preot, preoţit ot leat 1791, fev(ruarie), 1, zioa, vineri, cu carte de la răposat(ul) Cozma mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are doi feciori, însă, Ioan 18 ani, învăţat, Gheorghe 16 ani, învăţat. Preotu(l) pop(a) Sandu sin diac(o)n Matei, 50 ani. Bun, neglobit, făr(ă) patima beţii. Cu soţie, Muşa. Fată Stanca. De neam preot, preoţit ot leat 1801, apr(ilie), 3, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are trei feciori, însă, Ioan 8 ani, învăţ Ciaslov, Gheorghe 4 ani, Enache, 2 ani. Diaconu(l) Gheorghe sin diac(o)n Costandin, 22 ani. Învăţat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beţii. Cu soţie, Iana. Fată, Stanca. De neam preot, di(a)conitu ot leat 1808, mar(tie) 20, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Ioan sin pop(a) Iane, ţircovnic, 18 ani. Învăţat, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescutu la acest sat, cu carte de ţircovnicie de la Prea Sf(inţia Sa) Părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leat (1)810. Sandu sin diac(o)n Matei, ţircovnic, 30 ani. Învăţat. Cu soţie, Zmăranda. De neam preotu, născut, crescut la acest sat, cu carte de ţircovnicie de la Prea Sf(inţia Sa) Părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică ot leat (1)810. Să află la acest sat, poporani, suflete, suma caselor, 72. Parte bărbătească, 163. Parte femeiască, 130. Toată suma, 293.

Satul Voroveni. Biserică de lemn. Bună. Cu hram(ul) Adormiri(i). Are un rând de veşminte, bune. Cărţile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoţi şi doi diaconi, însă, Preotu(l) popa Tănase sin pop(a) Stroe, 65 ani. Bun, învăţat, cântăreţu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beţii. Cu soţie, Trandafira. Fete, Anca, Ilinca, Stanca, Stana, Păuna, Safta. De neam preotu, preoţitu ot leat 1787, fev(ruarie), 14, zioa, duminică, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Arei trei feciori, însă, Gheorghe, 12 ani, învăţ Ciaslov, Costandin, 8 ani, Ioan, 5 ani. Diacon Mandu sin pop(a) Rad(u), 60 ani. Bun, învăţat, cântăreţu. Bun, neglobit, fără patima beţii. Cu soţie, Maria. De neam preot, di(a)conit ot leat 1776, dech(em)v(rie), 28, zioa, miercuri, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are un fecior, anume Iane, 15 ani, învăţ Ciaslov. Diacon, Gheorghe sin diacon Iamandi, 33 ani. Bun, învăţat, cântăreţu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beţii. Cu soţie, Maria. Fete, Ilinca, Ilinca (sic). De neam preot, di(a)conitu ot leat 1806, mar(tie), 1, zioa, marţi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la satu(l) Davidesti. Diacon Ion sin Gheorghe, 24 ani. Bun, învăţat, cântăreţu. Bun, neglobit, fără patima beţii. Cu soţie, Dobra. De neam mirean, di(a)conit ot leat: 1809, av(gust), 14, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor 49. Parte bărbătească, 118. Parte femeiască, 134. Toată suma, 252.

Satul Bârzeşti. Biserica de lemn. Bună. Cu hramul Sfântului Nicolae. Are un rând de veşminte, bune. Cărţile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoţi şi un diac(o)n, însă, Preotu(l) pop(a) Constandin sin pop(a) Gheorghe, 41 ani. Bun, învăţat, cântăreţu. Bun, neglobit, fără patima beţii. Cu soţie, Despa. Fete, Bălaşa, Zoiţa, Maria. De neam preot, preoţit ot leat 1801, apr(ilie), 3, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Preotu(l) pop(a) Dumitru sin Marin, 45 ani. Bun, învăţat, cântăreţu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beţii. Cu soţie, Stanca. Fată, Ilinca. De neam mireanu, preo-

șit ot leat: 1804, mar(tie), 25, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are patru feciori, însă, Ioan 18 ani, învață Psaltire, Nicolae, 10 ani, învață Psaltire, Stancu, 8 ani, învață Ciaslov, Rad(u), 2 ani. Diacon(ou) Gheorghe sin popa Tănase, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Păuna, De neam preotu, di(a)conitu ot leat 1810, mai, 31, zioa, marți, cu carte de la Prea Sfin(ția) Sa părintele mitr(opolit) Ignatie. Strămutatu de la satul Davidești. Se află la acest sat poporani, suflete, suma caselor 26. Parte bărbătească, 70. Parte femeiască, 69. Toată suma, 139.

Satul Vulturești. Biserica de lemn. Bună. Cu hram(ul) Cuvioasi(i) Parașchivi(i). Are trei rinduri de veșminte, noo. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și doi diaconi, însă, Preotu(l) pop(a) Damașchin sin Bîrzesc(u), 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Floarea. Fete, Maria, Trandafira. De neam mireanu, preoțitu ot leat 1795, dech(embrie), 23, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are doi feci(ori), însă, Gheorghe, 11 ani, învață Psaltire, Costandin, 9 ani, învață Ciaslov. Preot pop(a) Costandin sin pop(a) Nicolae, 41 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Aspra. Fată, Creăta. De neam preot, preoțit ot leat 1797, noemb(rie), 30, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Nicolae, 12 ani, învață Psaltire. Diacon Ioan sin Marin, 50 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. De neam mirean, preoțit ot leat 1790, iul(ie), 10, zioa, joi, cu carte de la răposatu(l) Cozma mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are un feci(or), anume, Costandin, 18 ani, învață Psaltire. Diiac(ou)n Enache sin pop(a) Ștefanu, 41 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Maria. De neam, preotu, di(a)conitu ot leat 1809, mai, 28, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume Mihai, 1 an. Să află la acest sat pop(or)ani, suflete, suma caselor, 49. Parte bărbătească, 195. Parte femeiască, 167. Toată suma, 362.

Satul Bățiești. Biserică de lemn. Bună. Cu hram(ul) Schimbări(i) la Față. Are doo rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află trei preoți și un diiac(ou)n, însă, Preot pop(a) Stanciu sin Partenie, 30 ani. Bun, învățat, slab la cântare din bătrânețe. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv., Fată, Despa. De neam mireanu, preoțitu ot leatu(l) 7281, mar(tie), 15, zioa, duminică, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are doi feci(ori), Stan, 15 ani, învățat, Ioan, 10 ani, învață Psaltire. Preot pop(a) Enache sin pop(a) Stanciu, 35 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Safta. De neam preot, preoțit ot leat 1806, mar(tie), 13, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are doi feciori, Costea, 6 ani, Ioan, 4 ani. Preot pap(a) Ioan sin Pop(a) Stanciu, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. De neam preot, preoțit ot leat 1802, sept(embrie), 3, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume Ioan, 2 ani. Diiac(ou)n Gheorghe sin diacon Ștefanu, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Rada. Fete, Dobra, Maria. De neam preotu di(a)conitu ot leatu(l) 1792, mar(tie), 12, zioa, duminică, cu carte de la răposatu(l) Cozma mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 37. Parte bărbătească, 80. Parte femeiască, 106. Toată suma, 186.

Satul Hărtiești-Cotiomuzu. Biserică de lemn. Veiche. Cu hram(ul) Sfântului Nicolae. Are un rând de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află un preot și doi diaconi, însă, Preot pop(a) Costandin sin diacon Ioan, 40 ani. Învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Ilinca. Fete, Zoia, Safta. De neam preot, preoțit ot leat 1797, iul(i)e, 24, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are doi feci(ori), Nicolae, 8 ani, Dumitru, 2 ani. Diacon Ion sin pop(a) Dumitru, 90 ani. Slab și la citire și la cântare, din bătrânețe. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv. De neam preotu, diaconitu ot leatu (l) 1780, iun(i)e, 29²¹, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul). Strămutat de la măn(ă)stirea Clocociov(u)lui, din

21. Ziua săptămîinii în care a fost hirotonit nu este menționată.

sud Olt. Diacon Rad(u) sin diac(o)n Ene, 40 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ioana, Fete, Dobra, Maria. De neam preot, di(a)conitu ot leatu(l) 1800, iuli(e), 20, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduitu la această biserică. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 53. Parte bărbătească, 127. Parte femeiască, 143. Toată suma, 270.

Satu(l) Lucieni. Biserică de zid. Noao. Cu hramu(l) Sfântului Ioan Botezătoriu(l). Are un rând de veșminte, noao. Cărțile sint deplin, fără a avea lipsă. La aciastă biserică se află un preot și un diac(o)n, însă, Preotu(l) pop(a) Neculae sin pop(a) Ioan, 28 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ana. Fată, Neacșa. De neam preot, preoțit ot leat: 1806, fevr(uarie), 8, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă biserică. Diaconu(l) Costantin sin Costandin, 42 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soția, Stanca. Fete, Marica, Stanca, Safta, Ilnca. De neam mireanu, di(a)conitu ot leat 1801, iul(ie), 13, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutatu de la satu(l) Hărți(e)ști, pentru lipsă. Se află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 46. Parte bărbătească, 106. Parte femeiască, 103. Toată suma, 209.

Satul Boteni-Pămînteni. Biserica de zid. Bună. Cu hram(ul) Cuvioasei(i) Parașchivi(i). Are trei rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diacon, însă, Preotul pop(a) Ioan sin Ezichil, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Mariea, Fată, Anastasia. De neam mireanu, preoțitu ot leat 1803, iuli(e), 6, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Preotu(l) Neculae sin pop(a) Matei, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, cam cu patima beții, nu întocmai. Cu soție, Nedelea. Fată, Stana. De neam preotu, preoțitu ot leat 1803, dech(em)v(rie), 8, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are doi feciori, însă, Iacov, 6 ani, Rad(u), 4 ani. Diacon Nicolae sin pop(a) Badea, 38 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Anca. Fată, Mariea. De neam preot, diaconitu ot leatu(l) 1803, sept(embrie), 8, zioa, marți cu carte de la proin mitr(opolitul) Doșitei, orânduit la această biserică. Are un feci(o)r, anume Dumitru, 2 ani, Ioan sin pop(a) Badea, 24 ani (țarcovnic). Slab la învățătură, fără nici o patimă. Cu soție, Stanca. De neam preot, născutu, crescut la acest satu, cu carte de țircovnic de la Prea Sf(inția) Sa părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică ot leatu(l) (1)810. Gheorghie sin Costandin; 15 ani (țarcovnic). Slabu la învățătură, fără nici o patimă holtei. De neam mireanu, născut, crescutu la acest satu, cu carte de țircovnic de la Prea Sf(inția) Sa Părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leat (1)810. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 114. Parte bărbătească, 240. Parte femeiască, 250. Toată suma, 490.

Satul Boteni-Ungureni. Biserica de lemn. Bună. Cu hramul Sfântului Nicolae. Are un rând de veșminte ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diacon, însă, Preotu(l) pop(a) Ioan sin Costandin 32 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Păuna. De neam mirean, preoțitu ot leat 1809, mar(tie), 6, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Mihaju, 2 ani. Preotu(l) pop(a) Ioan sin Bucur, 35 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Anca. De neam mirean, preoțitu ot leat 1803, dech(em)v(rie), 18, zioa, vineri cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Diacon(o)n Matei sin pop(a) Șărbenu, 32 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Stanca. De neam preot, di(a)conitu ot leat 1802, iuli(e), 29, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la satu(l) Boteni-Pămînteni. Are doi feciori, însă, Ioan, 7 ani, învăță la azi-buche, Matei, 2 ani. Zahariea sin Manta, țircovnic, 30 ani. Slab la învățătură. Fără nici o patimă. Cu soție, Gheorghina, De neam mireanu, născutu, crescutu la acest satu, cu carte de țircovnic de la Prea Sf(inția) Sa părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leat (1)810. Ioan sin pop(a) Costandin, țircovnic, 35 ani. Învățat. Fără nici o patimă. Cu soție, Nedelea. De neam preotu, născut, crescut la acest satu, cu carte de țircovnic de la Prea Sf(inția) Sa părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică ot leat (1)810. Se află

la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 70. Parte bărbătească, 146. Parte femeiască, 163. Toată suma, 311.

Satu Juguru. Biserica de zid. Bună. Cu hram(ul) Sfântului Nicolae. Are doo rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diacon, însă, Preotu(l) pop(a) Dediul sin pop(a) Costandin, 36 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție Ana. De neam preot, preoiț ot leat 1798, fevr(uarie), 24, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are un feci(o)r, anume, Matei, 15 ani, învață Ciaslov. Preot, pop(a) Nicolae sin pop(a) Nicolae, 35 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ioana Fete, Maria, Stanca. De neam preot, preoițu ot leat 1798, apr(ilie), 26, zioa, luni cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Diaconu(l) Dumitru sin pop(a) Nicolae, 27 ani. Slab și la învățatură și la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Safta, De neam preot, di(a)conitu ot leat 1802 (loc gol), zioa, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă biserică. Are un fecior anume, Nic(o)lăe, 7 ani, neînvățat²². Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 98. Parte bărbătească, 217. Parte femeiască, 243. Toată suma, 460.

Satul Mățau. Biserica de lemn. Veiche. Cu hramul Sfinților Apostoli. Are șase rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află patru preoți, însă, Preot pop(a) Mateiu sin Stan, 50 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Ioana. Fete, Anca, Stana. De neam mirean, preoiț ot leat 1801, mai, 24, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la această biserică. Are doi feci(ori), Gheorghe 12 ani, nu învață, Ioan, 3 ani, Preotu(l) pop(a) Sim(i)on sin pop(a) Sim(i)on, 37 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Stana. Fată, Maria. De neam preot, preoițu ot leat 1797, ghen(a)r(ie), 30, zioa, vineri, cu carte de la proin, mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are un feci(o)r, anume, Mușat, 10 ani, învață Ciaslov. Preot pop(a) Ioan sin pop(a) Sim(i)on, 27 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Sanda. Fete, Stanca, Neașca, Mariea. De neam preotu, preoițu (ot leat) 1808, dech(em)v(rie), 19, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Preotu(l) pop(a) Sim(i)on sin pop(a) Dumitru, 70 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. De neam preot, preoițu ot leatu(l) 7279, mai, 24, zioa, joi, cu carte de la răposatul Grigore mitr(opolitul) orânduit la această biserică. Are un feci(o)r, anume, Apostu, 10 ani, învață Ciaslov. Gheorghe Bălălău, țarcovnic, 50 ani. Învățat, Fără nici o patimă. Cu soție (loc alb). De neam (loc alb), născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(inția Sa) părintele mitr(opolit) Ignatie. Strămutat de la Sulsănești, leat (1)810 Ioan sin diaconu(l) Marin, țircovnic, 20 ani. Învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam Preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(inția Sa) părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la acest sat, ot leat 1810. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 108. Parte bărbătească, 300. Parte femeiască, 302. Toată suma, 602.

Satul Sustănești. Biserica de lemn. Cu hramu(l) Sfântului Nicolae. Are un rându de veșminte, bune, Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La acest satu să află doi preoți, însă, Preot pop(a) Ștefan sin pop(a) Mareș, 68 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. De neam preotu, preoițu ot leat 7281, mai, 5, zioa, joi, cu carte de la răposatul Cozma episcop(ul) Buzăului vech(i)l fiind răposatului Grigore mitr(opolitul) când (sic) lipsea: la Patri(s)-burh. Strămutat de la Conțești. Preotu(l) pop(a) Ioan sin pop(a) Ioan, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Safta. De neam preotu, preoiț ot leat 1810, mai, 3, zioa, vineri, cu carte de la Prea Sf(inția Sa) părintele mitr(opolit) Ignatie. Strămutat de la satul Mățau. Dumitru sin diaconu(l) Nicolae țircovnic, 26 ani. Învățat. Fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescutu la satul Mățau și strămutat la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sv(inția Sa) Părintele mitr(opolit) Ignatie, ot feat (1)810. Să află la acest sat

22. Scris de altă mină.

poporani, suflute, suma caselor, 26. Parte bărbătească, 61. Parte femeiască, 66. Toată suma, 127.

Satul Poenari. Biserică de lemn. Bună. Cu hramul Cuvioasi(i) Parașchivi(i). Are un rând de veșminte, bun. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află un preot și un diacon. Preotu(l) pop(a) Tudor sin Nicolae, 38 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete. Stanca, Ilinca. De neam mireanu, preoțit ot leat 1809, avg(ust), 19, zioa, sămbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la satul Hărt(i)ești. Are un feci(o)r, anume, Gheorghe, 8 ani, învață Ciaslov. Diiac(o)n Dragomir sin diac(o)n Ioan 31 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără(ă) patima beții. Cu soție, Maria. Fete. Stanca, Maria. De neam preot, di(a)conitu ot leat 1806, apr(ilie), 13 zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are doi feci(o)ri: Ioan, 6 ani, învață Ciaslov, Gheorghe, 4 ani. Să află la acest sat poporani, suflute, suma caselor, 105. Parte bărbătească, 197. Parte femeiască 204, Toată suma, 403, (sic) (= 401).

Satul Drăghicui. Biserică de lemn. Bună. Cu hram(ul) Cuvioasi(i) Parașchivi(i). Are un rând de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și trei diaconi, însă, Preot pop(a) Neagoe sin pop(a) Ioan, 55 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Vădov. Fete. Anca, Stanca. De neam preot, preoțit ot leat 1790, feb(ruarie), 21, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei orânduit la această biserică Are un feci(otr. anume, Ioan, 15 ani, învățatu. Preot pop(a) Ioan sin pop(a) Ioan, 53 ani. Bun învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. Fete. Anca, Stanca, Stana. De neam preotu, preoțitu ot leat 1797, apr(ilie), 21, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are șase feciori, însă, Ioan, 16 ani, învață Psaltire, Ivan, 14 ani, învață Ciaslov, Mihaiu, 8 ani, Badea, 5 ani, Neculae, 4 ani, Ilie, 2 ani. Diiac(o)n Gheorghe sin pop(a) Gheorghe, 50 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Sanda. Fată, Stanca. De neam preot, di(a)conitu ot leatu(l) 1292 (sic) (= 1792), ghen(a)r(ie), 27, zioa, joi, cu carte de la răposatu(l) Cozma mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Șarban, 4 ani. Diiacon Ștef(a)n sin diacon Rad(u), 41 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. Fete. Zoița, Maria, Păuna. De neam preot, di(a)conitu ot leat 1799, fev(ruarie), 26, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are trei feciori, însă, Dumitru, 10 ani, învață Ciaslov, Șarban, 7 ani, Ștefan, 1 an. Diiacon Ioan sin diacon Radu, 59 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit fără patima beții. Cu soție, Neacșa. De neam, preot, di(a)conitu ot leat: 1780, avg(ust), 4, zioa, luni, cu carte de la răposat(ul) Grigore mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Neculae sin pop(a) Ioan, țircovnic, 18 ani. Învățat. Fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfi(nția Sa) părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică ot leat (1)810. Să află la această biserică poporani, suflute, suma caselor, 81. Parte bărbătească, 151, Parte femeiască, 140. Toată suma, 291.

Satul Văcarea. Biserica de lemn. Bună. Cu hramul Cuvioasi(i) Parașchivi(i). Are doi rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aceasta biserică să află trei preoți și doi diaconi, însă, Preotu(l) pop(a) Enache sin diaconu(l) Iane, 54 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Rada. Fete. Păuna, Arghira, Mariea. De neam preot, preoțit ot leat 1802, mar(tie), 2, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are doi feciori, însă, Matei 14 ani, învață Ciaslov, Dumitru, 5 ani. Preotu(l) pop(a) Neculae, sin pop(a) Neculae, 53 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ana. Fată, Zoița. De neam preot, preoțitu ot leat: 1802, ghen(a)r(ie), 10, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are doi feciori, însă, Nicolae, 18 ani, slab la învățătură, Stancu, 9 ani, învață Psaltira. Preotu(l) pop(a) Enache sin diaconu(l), Dumitru, 38 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Zmăranda. Fete, Ecaterina, Păuna, Maria, Ioana, Floarea. De neam preotu, preoțitu ot leat 1809, mai, 29, zioa, sămbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are doi feciori, însă, Ioan, 5 ani, Preda, 3 ani. Diac(o)n Badea, sin pop(a)

Badea, 31 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție. Anca. Fată, Ilinca. De neam preot, preoțit ot leat 1795, mai, 10, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la satul Drăghiciu. Are un feci(o)r, anume, Iordache, 4 ani. Diiakon Ion sin pop(a) Badea, 27 ani. Slab la învățătură și la cântare, Neglobitu, cum cu patima beții. Cu soție, Neacșa. Fată, Ilinca. De neam preot, di(a)conitu ot leat 1804, fevr(uarie), 5, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosiftei. Strămutat de la satul Drăghiciu. Andreiu sin Neagoe, țircovnic, 16 ani. Învățat, Fără nici o patimă, holtei. De neam mirean, născut, crescutu la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(inția Sa) părintele Ignatie, orându it la această biserică ot (leat) 1810. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 24, Parte bărbătească, 80. Parte femeiască, 81. Toată suma, 161.

Satul Valea Popi(i). Biserică de lemn. Bună. Cu hramu(l) Sfântului Nicolae. Are doo rânduri de veșminte, bune. Cărțile sint deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diacon, însă, Preotu(l) pop(a) Lazăr sin Barbu, 51 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Bucura, Fată Eva. De neam mireanu, preoțit ot leat 1806, fevr(uarie), 7, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orându it la această biserică. Are un fecior, anume Istrate, 18 ani, învățat. Preot popa Dobre sin popa Tămuș, 38 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Anca. Fată, Safta. De neam preotu, preoțit ot leatu(l): 1803, mai, 29, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orându it la această biserică. Are doi feciori, însă, Ioan, 9 ani, învață Ciaslov, Șarban, 12 ani, învață Psaltire, Diiaconu(l) Costandin sin pop(a) Badea, 82 ani. Slab la învățătură și la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Stana. De neam preot, di(a)conit ot leat (loc alb) de răposat(ul) Grigore mitr(opolitul), iar cartea de hirotonie după vremi o au pierdut. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 46. Parte bărbătească, 115. Parte femeiască, 102. Toată suma, 217.

Satul Câlcești. Biserică de zid. Bună. Cu hramul muceniți(i) Marini(i). Are un rân(d) de veșminte. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți, însă, Preot pop(a) Ion sin Manea, 42 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Ioana. Fete, Safta, Ilinca, Catina, Ioana. De neam mireanu, preoțitu ot leat: 1805, mai, 25, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orându it la această biserică. Are un feci(o)r, anume, Petre, 11 ani, învață Ciaslov.

Preot pop(a) Mateiu sin Ioan, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Maria. De neam mirean, preoțit ot leat 1809, mai, 28, zioa marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la satul Drăghiciu. Rad(u) sin Neagoe, țircovnic, 15 ani. Învățat. Fără nici o patimă, holtei. De neam mirean, născut, crescutu la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(inția Sa) Părintele Ignatie, orându it la această biserică, ot leat: (1)810. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 46. Parte bărbătească, 79. Parte femeiască, 83. Toată suma, 162.

Satul Livezeni. Biserică de zid. Veche. Cu hram(ul) Sfântului Nicolae. Are doo rânduri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți un diiakon. Preotu(l) popa Ioan sin Stanciu, 30 ani. Bun, învățatu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Iona, Anastasia. De neam mireanu, preoțit ot leatu(l): 1805, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orându it la această biserică. Are un feci(o)r, anume, Dumitru, 7 ani. Preotu(l) pop(a) Rad(u) sin popa Ivașcu, 40 ani. Bun, învățatu, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv, fată, Dumitra. De neam preot, preoțit ot leat: 1796, ghen(a)r(ie), 26, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosoftei. Poprit de leturghie acesta este de(n) Plasa de jos și să află poprit de sineși. Diiac(o)n Gheorghe sin Rad(u), 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Maria. Fată, Maria. De neam mireanu, di(a)conitu ot leat: 1908, av(gust), 19, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orându it la această biserică. Să află la aciastă biserică poporani, suflete, suma caselor, 54. Parte bărbătească, 65. Parte femeiască, 75. Toată suma, 140.

Plaiul Dâmboviți(i)

Satul Stoenești. Biserica de lemn. Căzută. Cu hramul Cuvioasi(i) Parașchivi(i). Are doo rânduri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află patru preoți, însă, Preotu(l) pop(a) Oancea sin Stoica, 76 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Neacșa. Fete, Bucura, Maria. De neam mirean, preoțit ot leat 7281, mai, 30, zioa, joi cu carte de la răposat(ul) Grigorie mitr(opolitul), orânduit la această biserică.

Are un feci(o)r, anume, Ioan, 16 ani, învață Psaltire. Preotu(l) popa Gheorghe sin pop(a) Oancea, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții. Cu soție, Ilinca. De neam preot, preoțitu ot leat 1799, iunie, 5, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Ioan, 7 ani. Pop(a) Voicu, sin Stanciu, 90 ani. Slab și la citire și la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. De neam mirean, preoțit ot leat 7281, mai, 18, zioa, vineri, cu carte de la răposat(ul) Grigorie mitr(opolitul) orânduit la această biserică. Preot pop(a) Buc(ur) sin Luca, 60 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. Fete, Maria, Dobra. De neam mirean, preoțit ot leat 1797, 19, mai, zioa, luni, cu carte de la proin mitrop(olitul) Dositei, orânduit la această biserică. Ioan sin Brat(u) țircovnic, 20 ani, învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam mirean, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(inția Sa) părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, leat (1)810. Răuță sin pop(a) Oancea, țircovnic, 15 ani. Învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(inția Sa) părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la această biserică, ot leatu(l) (1)810. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 79. Parte bărbătească, 96. Parte femeiască, 86. Toată suma, 182.

Satul Bădeni. Biserica de lemn. Veiche. Cu hramul Sfinților Ierarși. Are un rând de veșminte, bun. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți, însă Preotu(l) pop(a) Ion sin Aldea, 33 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, făr(ă) patima beții: Văduv. De neam mirean, preoțitu ot leat 1799, iuni(e), 6, zioa, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Are un fecior, anume, Ioan 9 ani, învață Ciaslov. Preotu(l) pop(a) Ioan sin pop(a) Stoica, 45 ani. Bun, învățat, cântărețu. Neglobit, fără patima beții. Văduv. Fete, Maria, Ilinca. De neam preot, preoțit ot leat 1790, iuni(e) 1, zioa miercuri, cu carte de la răposatul Coma, mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Nicolae sin Oprea țircovnic, 17 ani, învățat. Fără nici o patimă, holtei. De neam mireanu, născut și crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(inția) Sa părintele Ignatie, orânduit la această biserică ot leat (1)810. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 33. Parte bărbătească, 73. Parte femeiască, 74. Toată suma, 147.

Satul Cotenești. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Sfinților Voevozi. Are un rând de veșminte, bun. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află un preot, însă, Preotu(l) Stanciu sin Stoica, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobițu, făr(ă) patima beții. Cu soție, Stanca. Fete, Călina, Stana. De neam mirean, preoțitu ot leat 1804, iuni(e), 14 zioa, marți, cu carte de la Dionisie Sevastis, din porunca proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la această biserică. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 35. Parte bărbătească, 70. Parte femeiască, 70. Toată suma, 140.

Satu(l) Misteacănu. Biserica de lemn. Bună. Cu hramul Adormiri(i) Are două rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică se află doi preoți și doi diaconi, însă, Preot pop(a) Ioan sin pop(a) Ioan, 60 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fată, Ana. De neam preot, preoțit ot leat 1779, deche(mbrie), 3, zioa, miercuri, cu carte de la răposatu(l) Grigorie mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Preotu(l) pop(a) Panait sin pop(a) Ioan, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Stanca. Fete, Maria, Joița, Stanca. De neam preot, preoțitu ot leat 1801, mar(tie), 24, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul), Dositei. Strămutat de la satu(l) Poenari. Are un fecior, anume, Nicolae, 6 ani, Diaconu(l) Ion sin pop(a) Ioan, 25 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglo-

bit, fără patima beții. Cu soție, Safta. Fată, Maria. De neam preotu, di(a)conitu ot leat 1806, fevr(uarie), 27, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orându it la această biserică. Are un fecior, anume, Zaharia, 3 ani. Diac(o)n Badea sin pop(a) Badea, 31 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria, de neam preot, de(a)conit ot leat 1804, fevr(uarie), 18, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orându it la această biserică. Stan sin Oprea, țircovnic, 20 ani. Învățat, fără nici o patimă, holtei. De neam mireanu, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie, de la Prea Sf(inția Sa) Părintele mitr(opolit) Ignatie orându it la această biserică, leat (1)810. Ioan sin pop(a) Badea, țircovnic, 25 ani. Învățat, Fără nici o patimă. Cu soție, Stanca. De neam preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(inția Sa) părintele mitr(opolit) Ignatie, orându it la această biserică ot leat 1810. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 14. Parte bărbătească, 31, Parte femeiască, 28. Toată suma, 69 (sic) (= 59).

Satul Văleni. Biserică de lemn. Veiche. Cu hramul Adormiri(i). Are patru rânduiri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află patru preoți și un diaconu, însă, Pop(a) Pavel sin Ioan, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. Fete, Maria, Ioana. De neam mirean(n), preoțit ot leat 1795, ghen(a)r(ie), 14, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orându it la această biserică. Un preot, pop(a) Costandin sin pop(a) Costandin, 31 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ana. Fete, Maria. Ilinca. De neam preot, preoțit ot leat 1803, mai, 25, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orându it la această biserică. Preot pop(a) Ivan sin pop(a) Costandin, 60 ani. Bun, învățat. Slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Oprea. De neam preot, preoțitu ot leat 1793, fevr(uarie), 9, zioa, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orându it la această biserică. Pop(a) Stan sin Rad(u), 62 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. De neam mirean, preoțit ot leat 1779, mai, 24, zioa, joi, cu carte de la răposatu(l) Grigorie, orându it, la această biserică. Diaconu(l) Nicolae sin pop(a) Stan, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție. Anca. Fete, Maria, Voica. De neam preot, diaconit ot leat 1802, iuni(e), 28, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orându it la această biserică. Mihai sin pop(a) Ioan, țircovnic, 12 ani. Învățatu. Fără nici o patimă, holtei. De neam preotu, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sf(inția Sa) Părintele mitr(opolit) Ignatie, orându it la această biserică, leat (1)810. Ioan sin Ioan Vlăjoagă, țircovnic, 13 ani. Slab la învățătură. Fără nici o patimă, holtei. De neam mirean, născut, crescut într-acest satu, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfin(ția Sa) părintele mitr(opolit) Ignatie, orându it la această biserică, ot leat (1)810. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor, 143. Parte bărbătească, 346. Parte femeiască, 317. Toată suma, 663.

Satul Runciasa. Biserică de lemn. Bună. Cu hram(ul) Sfinții Înălțări. Are doo rânduiri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La această biserică să află doi preoți și un diacon, însă, Preotu(l) popa Sfetcul sin Stoianu, 52 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără(a) patima beții. Cu soție, Stana. Fete, Neaga, Bucura, Stanca, Rada, Gherghina. De neam mireanu, preoțit ot leat 1798, mai, 26, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orându it la această biserică. Are doi feci(o)ri, însă, Gheorghie, 14 ani, învață Psaltire, Ioan, 10 ani, învață Ciaslov, Pop(a) Marin sin pop(a) Mihăilă, 38 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fată, Ilinca. De neam preot, preoțitu, ot leat 1808, apr(ilie), 17, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orându it la această biserică. Arei trei feciori, însă, Ioan, 7 ani, Busiiloc, 4 ani, Costandin, 1 an. Diacon Rad(u) sin pop(a) Costantin, 42 ani, Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Stanca. Fete, Ilinca, Maria. De neam preot, di(a)conitu ot leatu(l) 1792), fevr(uarie), 22, zioa, sâmbătă, cu carte de la răposat(ul) Cozma, mitr(opolitul), Strămutat de la Văleni. Are trei feciori, însă, Pavel, 15 ani, nu învață, Ioan 13 ani, Costandin, 2 ani. Ioan sin Busiiloc, țircovnic, 30 ani. Învățat. Fără nici o patimă. Cu soție, Maria. De neam mirean, născut crescut la acest satu, cu carte de țircovnicie, de la Prea Sf(inția Sa) Părintele mitr(opolit) Ignatie, orându it la acest sat, ot leat (1)810. Stanci(u) sin Ioan,

țircovnic, 11 ani. Învățat. Fără nici o patimă. De neam mirean, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfin(ția Sa) părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la acest sat, ot leat (1)810. Să află la acest sat poporani, suflețe, suma caselor, 50. Parte bărbătească, 115. Parte femeiască, 130. Toată suma, 245.

Satul Cetățeni. Biserica de lemn. Bună, Cu hram(ul) mucenicului Teodor Tiron. Are un rând de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciastă biserică să află doi preoți și un diaconu, însă, Preot pop(a) Enache sin diac(o)n Stoian, 40 ani, Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. Fete, Zoița, Maria, Stanca, Stana. De neam preot, preoțit ot leat 1801, dech(em)v(rie), 5, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă biserică. Preot pop(a) Radu sin Stan, 43 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. Fată, Stanca. De neam mireanu, preoțit ot leat 1809, dech(em)v(rie), 16, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă biserică. Diac(o)n Enache sin pop(a) Ioan, 35 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Anca. Fată, Maria. De neam preot, di(a)conit ot leat 1803, mar(tie), 29, zioa, duminică, cu carte de la 'proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă biserică. Ioan sin pop(a) Ion țircovnic, 36 ani. Învățat. Fără nici o patimă. Cu soție, Safta. De neam preot, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfin(ția Sa) părintele mitr(opolit) Ignatie, orânduit la aciastă biserică, ot leat (1)810. Să află la acest sat poporani, suflețe, suma caselor, 72. Parte bărbătească, 183. Parte femeiască, 171. Toată suma, 354.

Satul Lăicâi. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Cuioasi(i) Parașchivi(i). Are un rând de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciastă biserică să află un preot și doi diaconi, însă, Preot pop(a) Costandin sin pop(a) Dumitru, 60 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Bucura. Fată, Safta. De neam preot, preoțit ot leat 1788, ghen(ar)ie), 29, zioa, miercuri, cu carte de la răposat(ul) mitr(opolit) Grigorie. Strămutat de la Schitu Negru Vodă. Are doi feciori, însă, Ioan, 21 ani, slab la învățătură, Dobre, 15 ani, învăță Ciaslov. Diac(o)n Ioan sin pop(a) Ioan, 29 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. De neam preot, di(a)conit ot leat 1806, fev(ruarie), 27, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la satul Văleni. Are un feci(o)r, anume, Ioan, 3 ani. Diac(o)n, Ivan sin Costandin, 36 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria, Fete, Floarea, Maria. De neam mirean, di(a)conitu ot leat 1803, ghen(ar)ie), 30, zioa, joi cu carte de la părintele proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă biserică. Are doi feciori, însă, Ioan, 5 ani, Gheorghe, 1 an. Ștefan, sin pop(a) Costandin, țircovnic, 24 ani. Învățat. Fără nici o patimă, holtei. De neam preot, născut, crescut la acest satu, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfin(ția Sa) părintele Ignatie, orânduit la aciastă biserică ot leat (1)810. Gheorghe sin Stan, țircovnic, 20 ani. Învățat. Fără nici o patimă, holtei. De neam mireanu, născut, crescut la acest sat, cu carte de țircovnicie de la Prea Sfin(ția Sa) părin(tele) mitr(opolit) Ignatie, orânduit la aciastă biserică, ot leat 1810. Să află la acest sat poporani, suflețe, suma caselor, 44. Parte bărbătească, 90. Parte femeiască, 109. Toată suma, 199.

Satul Micloșani. Biserică de lemn. Noo. Cu hramul Sfântului Gheorghe. Are un rând de veșminte, noo. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La acoastă biserică să află un diacon, însă, Diac(o)n Ioan sin Ioan, 30 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Voica. Fată, Maria. De neam mirean, di(a)conit ot leat 1810, iul(ie), 25, zioa, vineri, cu carte de la Prea Sfinția Sa părintele Ignatie, orânduit la aciastă biserică. Să află la acest sat, poporani, suflețe, suma caselor, 63. Parte bărbătească, 134. Parte femeiască, 141. Toată suma, 275.

Satul Nămăști. Biserică de zid. Bună. Cu hram(ul) Sfântului Nicolae. Are doo rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciastă biserică să află doi preoți și doi diaconi, însă, Preot pop(a) Gheorghe sin pop(a) Ioan, 42 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Marica. De neam preot, preoțit ot leat 1799, fevr(uarie), 16, zioa, sâmbătă, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă biserică. Are un fecior, anume, Ioan, 3 ani. Preotu(l) pop(a) Busioci, sin diacon Dumitru, 26 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Neacșa. Fată, Maria. De neam preot, preoțit ot leat 1809, iuni(e), 20, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul)

Dositei, orânduit la aciaștă biserică. Diaconu(l) Dumitru sin diacon Ioan, 75 ani. Slab la învățătură și la cântare din bătrânețe. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. Fată, Maria. De neam, preot, di(a)conit ot leat 1772, oc(tombrie), 20, zioa, duminică, cu carte de la răposatu(l) mitr(opolit) Grigorie, orânduit la aciaștă biserică. Diaconu(l) Radu sin pop(a) Rad(u), 35, ani. Bun, învățat, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Neaga. De neam preot, de(a)conit ot leat, 1805, mart(ie), 11, zioa, 28, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciaștă biserică. Să află la acest satu, poporani, suflete, suma caselor, 34. Parte bărbătească, 73. Parte femeiască, 83. Toată suma, 156.

Satu(l) Valea Mare. Biserică de lemn. Bună. Cu hramul Cuvioasi(i) Parașchivi(i). Are doo rânduri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află doi preoți, însă, Preotul pop(a) Costandin sin pop(a) Ghe(o)r-ghe, 62 ani. Bun, învățat, slab la cântare. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. De neam preot, preoțit ot leat 1790, iun(ie), 17, zioa, vineri, cu carte de la răpo-satu(l) Cozma mitr(opolitul). Strămutatu din sud Dimbovița, satu(l) Râncăcirov. Are un feci(o)r anume Ioan, 20 ani, învățat, Preotu(l) pop(a) Ioan sin Nițu, 45 ani. Învățat cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Costandina. Fete, Păuna, Maria. De neam miren, preoțit ot leat 1796, mar(tie), 17, zioa, sâmbătă, cu carte de la Prea Sf(intia Sa) proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la sat(ul) Slănic de(n) Plășile de jos. Să află la acest satu, poporani, suflete, suma caselor, 126. Parte bărbătească, 282. Parte femeiască, 256. Toată suma, 538.

Plasa Rucăr

Mah(a)(aoa) de Sus. Biserică de zid. Bună. Cu hramu(l) Sfântului Gheorghe. Are trei rânduri de veșminte, din care doo sânt bune, unul ponositu. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află trei preoți, însă, Preotu(l) pop(a) Ioan sin Stanciu, 48 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ilinca. Fată, Stanca. De neam mirean, preoțit ot leat 1787, dec(em)-v(rie), 11, zioa, sâmbătă, cu carte de la răposat(ul) Cozma, mitr(opolitul), orânduit la aciaștă biserică. Are doi feciori, Ioan, 15 ani, învățat, Gheorghe 10 ani, învață Psaltire. Preotu(l) pop(a) Neculae sin pop(a) Pantelemon, 50 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Bucura. Fată, Maria. De neam preot, preoțit ot leat 1786, ghen(a)r(ie) 10, zioa, joi, cu carte de la răposat(ul) Grigore mitr(opolitul), orânduit la această biserică. Are patru feciori, însă, Ioan, 16 ani, învățat, Pantelemonu, 12 ani, învață Ciaslov, Nicolae, 5 ani, Bran, 3 ani, Preotu(l) pop(a) Sim(i)on, sin popa Panteleimon, 45 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Ana. Fete, Maria, Stana. De neam preot, preoțit ot leat 1794, fevr(uarie), 25, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciaștă biserică. La aciaștă mah(a)(a) să află poporani, suflete, suma caselor, 52. Parte bărbătească, 62. Parte femeiască, 95. Toată suma, 157.

Mah(a)(aoa) de Mijloc. Biserica de zid. Bună. Cu hramu(l) Adormiri(i). Are trei rânduri de veșminte, unul bun, doo sparte. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află cinci preoți, însă, Preotu(l) pop(a) Ioan sin popa Ion, 50 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Maria, Sava, Stanca. De neam preot preoțit ot leat 1787, ghen(a)r(ie) 10, zioa, marți, cu carte de la răposat(ul) mitr(opolit) Grigorie, orânduit la aciaștă biserică. Are doi feciori, însă, Bran, 12 ani, învață Psaltire, Rad(u), 9 ani, învață Ciaslov. Preot(ul) pop(a) Nicolae sin pop(a) Nicolae, 45 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Safta. Fete, Maria, Safta. De neam preotu, preoțit ot leatu(l) (loc alb). Are doi feciori, însă, Ioan, 15 ani, învață Ciaslov, Bran 6 ani. Preot(ul) pop(a) Coman sin pop(a) Radu, 30 ani, Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Maria, Stanca.

De neam preot, preoțit ot leat 1804, oc(tombrie), 26, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dosiftei, orânduitt la aciaștă biserică. Preot(ul) pop(a) Ioan sin pop(a) Mihaiu, 45 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fată, Stanca. De neam preot, preoțit ot leat 1785, iuni(e), 30, zioa, luni, cu carte de la răposat(ul) Grigore mitr(opolitul), orânduitt la aciaștă biserică. Are doi feci(ori), însă, Gheorghe, 10 ani, învață Ciaslov. Bran, 3 ani. Preot(ul) pop(a) Gheorghe sin pop(a) Rad(u), 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Dobra. Fete, Maria, Stanca. De neam preot, preoțit ot leatu(l), 1787, apr(ilie), 13, zioa, duminică, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orânduitt la aciaștă biserică. Să află la aciaștă mah(a)l(a) poporani, suflete, suma caselor, 72. Parte bărbătească, 90. Parte femeiască, 125. Toată suma, 215.

Mah(a)l(aoa) de Jos. Biserica de zid. Bună. cu hramul Adormirii Precisti(i). Are patr(u) rânduri de veșminte din care trei bune și unul ponositu. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află trei preoți însă, Preotu(l) pop(a) Ioan sin pop(a) Ioan, 46 ani. Bun, învățatu, cîntărețu. Bun, fără patima beții. Cu soție, Dobra, Fete, Stana, Parașchiva. De neam preot, preoțit ot leat 1785, noem(brie), 20, zioa, duminecă, cu carte de la răposatu(l) Grig(orie), orânduitt la aciaștă biserică. Are doi feciori, însă, Ioan, 9 ani, învață Ciaslov, Bran, 4 ani. Preotu(l) pop(a) Buc(u)r sin pop(a) Rad(u), 47 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Marina. Fată Maria. De neam preot, preoțitu ot leat(ul) 1785, noemv(rie) 25, zioa, miercuri, cu carte de la răposat(ul) Grigore mitr(opolitul), orânduitt la acest sat. Popa Ioan sin Ioan, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Safta, Fete, Maria, Stanca, Stana. De neam mirean, preoțit ot leat 1805, mai, 29, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduitt, la aciaștă biserică. La aciaștă mah(a)l(a) să află poporani, suflete, suma caselor, 95. Parte bărbătească, 138, Parte femeiască, 207. Toată suma, 345.

Satul Dragoslavele de Sus. Biserica de zid. Bună. Cu hramul Înălțăr(i). Are doo rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află doi preoți, însă, Preotu(l) pop(a) Stanciu sin pop(a) Coman, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Zoița, Fete, Maria, Samfira, Mușa. De neam preot, preoțit ot leat 1790, iuni(e), 8, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduitt la aciaștă biserică. Are doi feciori, însă, Ioan, 15 ani, învățat, Coman, 9 ani, învață Ciaslov. Preotu(l) pop(a) Ioan sin pop(a) Simion, 51 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Maria, Ilinca, Dumitra, Dobra. De neam preot, preoțit ot leat 1790, iuni(e), 9, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositeu, orânduitt la aciaștă biserică. Să află la acest sat poporani, suflete, suma caselor 50. Parte bărbătească, 126. Parte femeiască, 118. Toată suma, 244.

Satul Dragoslavele, mah(a)l(aoa) de Josu. Biserică de zid. Bună. Cu hramu(l) Adormirea Precisti(i). Are două rânduri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află doi preoți, însă, Preotu(l) pop(a) Savu sin Stanu, 90 ani. Slab și la citire și la cântare din bătrînețe. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Floarea. De neam mirean și arată prin grai că este preoțitu de răposatu(ul) Neofit mitr(opolitul), iar cartea de hirotonie după vremi, s-au răpus. Are un fecior, anume, Năstase, 35 ani, învățatu, holtei. Preot(ul) pop(a) Ioan sin pop(a) Stan, 52 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. Fată, Ecaterina. De neam preot, preoțit ot leat 1787, fevr(uarie), 2, zioa, duminică, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orânduitt la aciaștă biserică. Are patru feciori, însă, Gheorghe, 17 ani, învățat, Androne, 15 ani, neinvățat, Neculae, 11 ani învață Ciaslov. Vasile, 6 ani, nu învață. Să află la aciaștă mah(a)l(a), poporani, suflete, suma caselor, 40. Parte bărbătească, 80, Parte femeiască, 88. Toată suma, 168.

Plasa Bratia din plășile de jos

Satul Negeăști-Vlădești-Pămînteni. Biserică de lemn. Bună. Cu hramu(l) Înălțarea lui H(ri)s(tos). Are o păreche de veșminte. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. La aciaștă biserică să află un preot, însă, Preotu(l) Coman sin Ioan, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Stana. Fete, Maria, Ioana. De neam mirean, preoțitu ot leatu(l), 1805, mai, 31, zioa, vineri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la altă parte, la aciaștă biserică. Are un fecior, anume, Ioan, 4 ani. La aciaștă biserică să află poporani, suflete, suma caselor, 57. Parte bărbătească, 117. Parte femeiască, 115. Toată suma, 232.

Catagraia mănăstirilor i a schiturilor dintr-această plasă.

Mănăstirea Cămpulung. Mănăstirea de zid. Cu hramu(l) Adormirea Precisti(i). Veșmintele și cărțile pe deplin, fără a avea lipsă. Astă mănăstire este slobodă, neînchinată. La aciaștă mănăstire să află Sfin(ția) Sa egumenul arhim(a)ndrit(ul) Dositei și părinții sânt, însă, Ioanichie ieromonah, Isaia, monahu(l), Anania monahu(l), Ieremia monahu(l), Teofilact monahu(l). Și preoți de mir, însă, Preot(ul) pop(a) Gheorghe sin pop(a) Iosif, 35 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bune, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Neacșa. Fete, Ilinca, Maria. De neam preot, preoțitu ot leatu(l), 1796, oc(tombrie), 9, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei. Strămutat de la mah(a)l(aoa) Sfântului Gheorghe. Are patr(u) feciori, însă, Neculae, 12 ani, învățat, Ioan, 10 ani, învață Ciaslov, Dumitru, 8 ani, învață azi-buche, Costantind, 4 ani, nu învață. Diaconu(l) Gheorghe sin pop(a) Ghermano, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Dumitrana. Fată Maria. De neam preot, di(a)conit ot leat 1790, ghen(a)r(ie), 26, zioa (loc alb), cu carte de la răposatu(l) Cozma mitr(opolitul). Strămutat de la mah(a)l(aoa) Sfintei Troițe. Are doi feciori, însă, Ioan, 6 ani, învață Ciaslov, Nicolae, 2 ani. La aciaștă măn(ă)stire să află țigani împrejurul ei, suflete, suma caselor, 53. Parte bărbătească, 140. Parte femeiască, 138. Toată suma, 278.

Mănăstirea Valea. Mănăstirea de zid. Bună. Cu hram(ul) Sfintei Troițe. Are veșminte și cărți îndestul (și) deplin. Și această mănăstire este închinată la minăstire ce să numește Gura, în părțile de jos, la eparhia Părintelui Pogoniachi. La aciaștă mănăstire să află un egumen arhimandrit(ul) Teodosie. Și părinți sânt, însă, Serafim ieromonah(ul) și preoți de mir, însă, Preot(ul) pop(a) Iancu sin diac(o)n Ioan, 31 ani. Bun, învățat, Cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Neaga, Fată, Samfira. De neam preot, preoțitu ot leat(ul), 1805, avg(ust), 3, zioa, luni, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositie, orânduit la aciaștă mănăstire. Are un fecior, anume Oancea, 4 ani. Preotu(l) popa Stan sin Stan, 46 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. Fete, Dobra, Stanca, Anca. De neam mireanu, preoțitu ot leat(ul), 1790, dech(em)v(rie), 13, zioa, sâmbătă, cu carte de la răposatul Cozma mitr(opolitul), orânduit la aciaștă mănăstire. Are doi feciori, însă, Ioan 20 ani, învață Psaltire, Neculae, 8 ani, învață Ciaslov. La aciaștă mănăstire să află poporani, suflete, suma caselor, 32. Parte bărbătească, 70. Parte femeiască, 60. Toată suma 130. Sânt și țiganii mănăstirii, suflete, suma caselor, 31. Parte bărbătească, 74. Parte femeiască, 59. Toată suma, 133.

Mănăstirea Vi(e)rășu. Mănăstire de zid. Bun. Cu hramu(l) Intrări(i) în biserică. Are un rând de veșminte. Cărțile pe deplin, fără a avea lipsă. Această mănăstire este neînchinată, slobodă. La aciaștă mănăstire să află un egumen, arhimandrit(ul) Teoclitu, și un preot de mir: Preotu(l) pop(a) Petre sin Lepădat, 30 ani. Bun, învățat cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Zmărănda. Fată, Maria. De neam mireanu, preoțit ot leat(ul), 1804, oc(tom)v(rie), 23, zioa, vineri cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciaștă mănăstire. Sânt țiganii mănăstirii,

suflete, suma caselor, 80. Parte bărbătească, 154. Parte femeiască, 143. Toată suma, 297.

Mănăstirea Râncaciiov. Mănăstire de zid. Bună. Cu hramu(l) Intrarea în biserică. Are veșminte indestul. Pe deplin și cărțile. Această mănăstire este neinchinată, sloboadă. La această mănăstire să află eg(u)menu(l) arh(i)mandritul Romano. Are și doi preoți și un diac(o)n de mir, însă, pop(a) Ioan sin Dumitru, 51 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Văduv. De neam mirean, preoțit ot leat 1802, dech(em)v(rie), 3 zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă mănăstire. Are doi fec(i)ori, încă, Gavriil, 20 ani, învățat, Gheorghe, 15 ani, neînvățat. Preot(ul) pop(a) Ioan sin pop(a) Samfir, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fată, Maria. De neam preot, preoțit ot leatu(l), 1809, mai, 27, zioa, joi, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă mănăstire. Are un fec(i)or, anume, Nicolae, 2 ani. Diiacon(ul) Mihai sin pop(a) Samfir, 27 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobitu, fără patima beții. Cu soție, Marica. Fată, Petriia. De neam preot, di(a)conitu ot leat(ul), 1809, mai, 27, zioa, miercuri, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la aciastă mănăstire. Să află la aciastă mănăstire, poporani, suflete, suma caselor, 41. Parte bărbătească, 60. Parte femeiască, 128. Toată suma, 188.

Schitu(l) Mărculești. Biserică de zid. Bună. Cu hramu(l) Sfintei Înălțări. Are veșminte și cărți pe deplinu. Acest schit să află supt epitropia dumn(ea)lui Costandin Filipăscu. biv vel vist(iernic). La acest schitu să află năstavnich Ioanichie ieromonahu(l), are și preoți, însă, Sava ieromonah(ul), Mihai, monah(ul), Antonie monah(ul), Roman monah(ul). Să află la acest schit poporani, suflete, șuma caselor, 11. Parte bărbătească, 18. Parte femeiască, 18. Toată suma, 36. Sânt și țigani ai acestui schit, suflete, suma caselor, 36. Parte bărbătească, 87. Parte femeiască, 74. Toată suma, 161.

Schitu(l) Golești. Biserică de de (sic) zid. Bună. Cu hramu(l) Sfinților Ierarși. Are doo rânduri de veșminte. Cărțile sânt pe deplin, fără a avea lipsă. La acest schit să află epitrop dumn(ea)lui Ștefan doftor Piscupescu. Acest schit are părinți, însă, Maftei ierodiaconu(l) Domețianu monah(ul). Are și preoți de mir, însă, Preot(ul), pop(a) Matei sin Simon, 30 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. De neam mirean, preoțitu ot leat(ul) 1809, mai, 28, zioa, marți, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la acest schitu. La acest schit să află poporani, suflete, suma caselor, 28. Parte bărbătească, 75. Parte femeiască, 62. Toată suma, 137. Sânt și țigani schitului, suflete, suma caselor, 15. Parte bărbătească, 19. Parte femeiască, 22. Toată suma, 41.

Schitu(l) Cetatea lui Negr(u) Vodă. Schitu(l) este săpatu în piatră. Cu hramul Adormirea Precisti(i). Are două rânduri de veșminte, ponosite. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. Acest schit este supt epitropia duma(ea)lui biv vel dvornicu(l) Rad(u) Golescu. Să află la acest schit un preot de mir, însă, Preotu(l) pop(a) Nea-goe sin pop(a) Ioan, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție Maria. Fete, Maria, Stanca, Catrina. De neam preot, preoțit ot leat 1799, iuli(e), 7, zioa, duminică, cu carte de la proin mitr(opolitul) Dositei, orânduit la acest schit. Are trei fec(i)ori, însă, Gheorghe, 12 ani, învață Ciaslov, Nicolae, 10 ani, nu învață, Ioan, 1 an. Acest schit nu are nici pop(o)rani, nici țigani.

Schitu(l) Nămăești. Schitu(l) este săpatu în piatră. Cu hramu(l) Intrarea în biserică. Are doo rânduri de veșminte, bune. Cărțile sânt deplin, fără a avea lipsă. Acest schit este supt epitropia dumn(ea)lui biv vel dvornicu(l) Radu Golescu. Să află la acest schitu doi preoți de mir, însă, Preot(ul) pop(a) Ioan sin pop(a) Nicolae, 40 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Maria. Fete, Maria, Samfira, Ioana. De neam preot, preoțit ot leat(ul), 1793 iunie,

14, zioa, sâmbătă, cu carte de la răposatu(l) Filaret, mitr(opolitul). Mutat de la biserica de mir dintr-acest satu, la schit. Are un fecior, anume, Dumitru, 4 ani. Preot(ul) pop(a) Costandin sin Marin, 31 ani. Bun, învățat, cântărețu. Bun, neglobit, fără patima beții. Cu soție, Nedălea. Fete, Maria, Sava, Safta. De neam mireanu, preoțit ot lat(ul), 1800, iuli(e), 8, zioa, joi, cu carte de la proin mitropolit(ul) Dositei, orânduie la acest schit. Are un fec(i)or, anume, Gheoghe, 4 ani. Maicile călugărițele ale acestui schit, însă, Epraxia, stariță, Marta monahia, Dometiana monahia, Sava monahia, Iosava monahia, Verisava monahia, Zosima, monahia, Magdalina monahia, Sofia monahia. Acest schit nu are nici poporani, nici țigani.

Schitu(l) Dobrești. Biserica de lemn. Bună. Cu temelie de piatră, cu hramu(l) Sfintei Înălțării. Are trei rânduri de veștinte. Cărțile sânt pe deplin, fără a avea lipsă. Acest schit este supt epitropia dumn(ea)lui dvornicul Rad(u) Golescu. Să află la acest schit doi preoți de mir, însă, Preot(ul) pop(a) Nicolae sin Micu, 75 ani. Învățat, slab cântărețu, de bătrânețe. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. De neam mirean, preoțitu ot leatu(l), 1766, apr(ilie), 6, zioa, luni, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orânduie la acest schit. Are un fec(i)or, anume, Ioan, 30 ani, beteagu. Preot(ul) pop(a) Dumitrașcu sin Micu, 65 ani. Bun, învățat, slab la cântare din bătrînețe. Bun, neglobit, fără patima beții. Văduv. De neam mirean, preoțit ot leat(ul) 1785, iuni(e), 24, zioa, miercuri, cu carte de la răposatu(l) Grigore mitr(opolitul), orânduie la acest schitu. Maicile călugărițele ale acestui schit: Magdalina starița, Nichita monahia, Samfira, monahia, Magdalina monahia, I(u)lita monahia, Maria monahia. Acest schit nu are nici pop(o)rani, nici țigani.

Preot Doctorand ION-VASILE VOINEA

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

PRIMA CONFERINȚĂ DE ORIENTARE DIN ANUL 1976 A CLERULUI DIN CUPRINSUL ARHIEPISCOPIEI BUCUREȘTILOR

Între 18 martie și 1 aprilie 1976 s-a ținut prima conferință de orientare a clerului din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor. Desfășurată în preajma celei de a 75-a aniversări a nașterii Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, conferința a constituit un omagiu firesc adus Înaltei personalități a Prea Fericirii Sale și activității de peste cinci decenii, închinată Bisericii și veșnicită în măreața operă «Apostolatul Social».

Deaceea preoțimea ortodoxă din Arhiepiscopia Bucureștilor, ca și cea din întreaga țară și cea de peste hotare, încadrată în marele front duhovnicesc al apostolatului social, a sărbătorit în mod deosebit această patriarhicească aniversare.

Pentru aceasta, tema conferinței a fost: «Apostolatul social în Biserica Ortodoxă Română. La a 75 aniversare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian».

Și cu acest prilej, s-a subliniat — încă odată — caracterul moral și umanitar al «apostolatului social». S-a arătat că Biserica Ortodoxă este chemată să înnoiască, să purifice și să întărească sufletele credincioșilor prin dragostea de Dumnezeu și de aproapele, prin propovăduirea păcii între oameni». Apostolatul «este o trimitere de a sluji oamenilor, lui Dumnezeu și poporului». Ancorat în actualitățile și realitățile vieții, valorificând și aplicând în mijlocul poporului marile principii sociale ale Evangheliei, apostolatul justifică acțiunea și ființa Bisericii Ortodoxe Române în zilele noastre.

Personalitatea majoră care a dat acest impuls de revizuire și de înnoire a metodelor de acțiune ale bisericii a fost Prea Fericirea Sa, care a știut să îmbineze fericit și inspirat noile exigențe ale apostolatului social cu predaniile tradiționale, creînd o nouă tradiție care continuă creator, pe cea veche. Conferința s-a ținut la sediile protoierilor sub președinția delegaților chiriarhali și a început prin săvârșirea unui Tedeum de către un sobor de preoți din colectivul respectiv.

În continuare s-a trecut la dezvoltarea temei, discuții asupra referatului, completări și rapoarte de activitate.

Astfel în ziua de 18 martie au avut loc ședințe la protoieriile: 1. Ploiești.

A prezidat P. C. Pr. consilier mitropolitan Ion Cristache. Tema a fost dezvoltată de preotul Bica Nicolae.

Au luat parte la completări și discuții preoții: Ilie Nicolae, Diță Gheorghe, Stănescu Ion, Gheorghe Vasile, Grigore Gheorghe, Pătrașcu Ion, Buță Constantin, Sachelarie Teodor, Nicolae Vasile, Rădulescu Victor și Protoiereul Ștefan Săvulescu.

Au citit rapoarte de activitate preoții: Predoiu Cristian, Gidiuță Vasile și Simion Grigore.

2. Alexandria

A prezidat P. S. Episcop Roman Ialomiteanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Subiectul a fost tratat de preotul Bonaș Nicolae. Au participat la discuții preoții: Lăzărescu L., Stănculescu C-tin, Grihor Grigore, Dumitrescu Gheorghe, Ionel Nicolae, Stănescu Ștefan, Popa Tănase și Protoiereul Ruse Constantin.

3. Circa II Illov

A prezidat P. C. Pr. consilier Sabin Verzan.

Subiectul a fost prezentat de preotul Dincă Gheorghe—Surlari.

Au luat parte la discuții preoții: Armașu Alexandru, Sibianu Enache, Stoian Gheorghe, Morozan Serafim, Tănăsescu Nicolae, Șerban Ion, Toneș Ion, protoiereul Ion Băltărețu. A prezentat raportul de activitate preotul Georgescu Ion.

In ziua de 23 martie 1976

4. Protoieria Găești

A prezidat P. C. preot consilier Mihail Marinescu.

Tema a fost tratată de preotul Șerescu Mihail.

Au luat parte la completări și discuții preoții: Bălănescu Paul, Mărculescu Mihai, Popa Gheorghe, Erhan Grigore, Dumitrescu Constantin, Stoica Marin și protoiereul Nicolae Popescu.

Au citit rapoarte preoții Mogoșanu Ion și Gheorghe Eremia.

5. Circ. I Capitală

A prezidat P. C. Alexandru Ionescu, vicar mitropolitan.

Subiectul a fost prezentat de către preotul Stănuleț Constantin.

Au participat la discuții preoții: Derio Ion, Modrogan Gheorghe, Ardeleanu Ludovic, Dumitrescu Nicolae, Covercă Ion și Mănărescu Gheorghe, precum și Protoiereul Ștefănescu Constantin.

Au citit rapoarte de activitate preoții George Dragnea și Gheorghe Dobra.

6. Protoieria Oltenița

A prezidat P. C. preot consilier Petre F. Alexandru.

Referatul temei a fost prezentat de preotul Popa Mircea.

Au luat parte la completări și discuții preoții: Dumitrică Radu, Vasilief Ion, Dionisie Hladiuc, Vișan Gheorghe, Mihai Enache, Ilie Gușă, Sandu Dumitru, Dan Ion, Florea Tudor, protoiereul Savu Chiriță. Au citit rapoarte de activitate preoții: Teodorescu Dumitru și Florea Tudor.

7. Protoieria Cîmpina

A prezidat P. C. preot consilier Ion Popa.

Tema a fost prezentată de preotul Popa Ștefan.

Au participat la completări și discuții preoții : Dozieru Emil, Birliga Constantin, Grigorescu Ion, Stoica Z. Ionel, Georgescu Teodor, Enache Emil, Săndulescu Gheorghe, Nanu Constantin, Teche Stere, Arjoca Aurelian, Albu Ion, Florea Gheorghe, Popa Constantin și protoiereul Stoicescu Atanase.

Au citit rapoarte de activitate preoții N. Georgescu și D-tru Cursaru.

8. *Protoieria Slobozia*

A prezidat P. C. Preot Teodor Cazan, consilier patriarhal.

Subiectul a fost dezvoltat de preotul Alexandru Chiriță.

Au luat parte la completări și discuții preoții : Radu Marin, Albu Ion, Voiculescu Vasile, Dumitrașcu Atanasie și protoiereul Cozma Drăghicescu.

A prezentat raportul de activitate preotul Iacob Mihail.

În ziua de 30 martie 1976

9. *Protoieria Călărași*

A prezidat P. C. Preot Octavian Popescu, consilier patriarhal.

Tema a fost tratată de preotul Zotta Marian.

Au luat parte la discuții și completări preoții : Ciochinaru Ion, Sima Jean, Stan Gheorghe, Stănescu Constantin, Alecu Paulin, Zaharcu Valentin, Dan Haralambie, Vișan Ion și protoiereul Ion Purcărea.

Au citit rapoarte de activitate preoții Constantin Mihai și Manole Marin.

10. *Circa I Capitală*

A prezidat P. C. Preot Alexandru Ionescu, vicar mitropolitan.

Subiectul a fost tratat de preotul Alexandru Zaharescu.

Au participat la completări și discuții preoții : Sava Corneliu, Sava Marin, diacon Colibă Mihai, Pr. Delcea Alexandru, Rățeanu Calistrat, Popescu H. Ioan, Rădulescu Gheorghe, Grancea Constantin și protoiereul Dinu Provian.

11. *Protoieria Videle*

A prezidat P. C. Preot consilier Mihail Marinescu.

Tema a fost prezentată de preotul Tilea Teodor.

Au luat parte la completări și discuții preoții : Stănculescu Alex., Marinescu Marin, Goleșteanu Ilarie, Andrei Gheorghe, Stănescu Nicolae, Bădescu Vasile, Popescu Spirea și protoiereul Stoica Marin.

Au citit rapoarte de activitate preoții : Goleșteanu Ilarie și Dobrin Gh.

12. *Protoieria Giurgiu*

A prezidat P. C. Preot Dumitru Soare, consilier patriarhal.

Subiectul a fost dezvoltat de preotul Lungeanu Gheorghe.

Au luat parte la completări și discuții preoții : Ioan D. Gheorghe, Aurelian Ioan, Niculescu Constantin, Găină Traian, Ilie Lăcătușu, Ion Răzvan, Bădărică David, Paraschiv Mihail, Axinte Dumitru, Serghe Ion, Constantinescu Ion și Protoiereul Costanda Constantin.

Au citit rapoarte de activitate preoții : Constantinescu Ion și Giurcă Ioan.

13. *Protoieria Tîrgoviște*

A prezidat P. C. Pr. Vasile Diaconescu, inspector eparhial.

Tema a fost tratată de preotul Chițescu Ion.

Au participat la completări și discuții preoții : Georgescu Gheorghe, Enache Zoie, Popa Alexandru și protoiereul Marinescu Nicolae.

Au citit rapoarte de activitate preoții: Pietroșanu Ion și Vlad Gheorghe.

14. *Protoieria Vălenii de Munte*

A prezidat P. C. Preot Ion Neamu, consilier mitropolitan.

Subiectul a fost prezentat de preotul Dedu Nicolae.

Au luat parte la discuții și completări preoții: Ionescu N. Gheorghe, Doru Cristea, Ionescu B. Alexandru, Levu Nicolae, Burlan Nicolae, Joița Alexandru, Vlădulescu Emil și protoiereul I. Dobra.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții: Pîrnu Octavian și Porlogea Corneliu.

15. *Protoieria Titu*

A prezidat P. C. Preot Ion Cristache, consilier mitropolitan.

Tema a fost dezvoltată de preotul Cristescu Constantin.

Au participat la discuții preoții: Bogdan Nicolae, Stoicescu C. Vasile, Covali Vladimir, Popescu Alexandru, Albu Alexandru, Pîrcălabu Ion și protoiereul Dumirescu Nicolae.

Au citit rapoarte de activitate preoții: Ștefănescu Nicolae și Surugiu Ioan.

16. *Protoieria Turnu Măgurele*

A prezidat P. C. Preot Diaconu Nicolae, consilier patriarhal.

Subiectul a fost tratat de preotul Balcangiu Petre.

Au luat parte la completări și discuții preoții: Banciu Traian, Breazu Dumirru, Ivan Nicolae, Pașcaru Artemon, Boboșilă Gheorghe, Stănescu Mihai, Alexandru Dincă, Popescu Dumitru și protoiereul Bildescu Emil.

Au citit rapoarte de activitate preoții: Petre Dumitru și Obretin Ioan.

La 31 martie 1976

17. *Protoieria Fetești*

A prezidat P. S. Episcop Roman Ialomiteanul, vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Tema a fost prezentată de preotul Micu Alexandru.

Au participat la completări și discuții preoții: Rășanu Petre, Sandu Constantin, Runcanu Ion, Călinescu Vasile, Iordache Nicolae, Toma Gheorghe, Vasile Dumitru, Nicolescu Gheorghe și protoiereul Stan Ioan.

18. *Circa II Capitală*

A prezidat P. C. Preot Alexandru Ionescu, vicar mitropolitan.

Subiectul a fost dezvoltat de preotul Săbăduș Ioan.

Au luat parte la discuții și completări preoții: Stancu Ion, Misirliu Alexandru, Năstase Gheorghe, Vlăduceanu V., Țepordei V., Bărbulescu Eugen și protoiereul uliu Man.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții: Pretorian Nicolae și Cristea Ioan.

19. *Protoieria Cîmpulung Mușcel*

A prezidat P. C. Preot Constantin Pîrnu, consilier vicar patriarhal.

Raportul temei a fost prezentat de preotul Vișoiu Simion.

Au participat la completări și discuții preoții: Mateescu Ion, Brătulescu Ion, Mircea Dragomir, Popescu Nicolae, Popa Constantin, Grigorescu Vasile, Dascălu Brigore, Rădulescu Cornel, Dumitrache Spiridon.

A citit raportul de activitate preotul Comănescu Gheorghe.

La 1 aprilie

20. La protoieria Urziceni

A prezidat P. C. Preot Teodor Cazan, consilier patriarhal.

Subiectul a fost tratat de preotul Mihăilescu Florea.

Au luat parte la completări și discuții preoții: Chilianu Constantin, Georgescu Martian, Ilie Gheorghe, Ștefan Alexandru, Marinescu Alexandru, Poenaru Nicolae, Zaharia Alexandru, Rotaru Gheorghe, Dumitru Vasile și protoiereul Vasile Constantin.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții: Mihăilescu Const. și Dragomir Gheorghe.

21. Protoieria Circ. I Ilfov

A prezidat P. C. Preot Consilier Ioan Popa.

Tema a fost dezvoltată de preotul Vasiliu Victor.

Au participat la discuții și completări pe marginea temei preoții: Stoica Gheorghe, Toma Marin, Anghel Tudor, Stănescu Gheorghe, Mitroi Vasile, Tudor Mihai, Gavrilovici Veniamin și protoiereul Em. Mihăilescu.

Au citit rapoarte de activitate preoții: Soare Nicolae, Duță Gheorghe și Anghel Tudor.

Au fost aduse la cunoștința preoșimii evenimentele religioase care au avut loc pe plan extern în activitatea Bisericii Ortodoxe Române de la ultima conferință de orientare din luna noiembrie 1975 și anume:

— Cea de-a V-a adunare generală a Consiliului ecumenic al Bisericilor care a avut loc la Nairobi—Kenya, cu tema: «Hristos eliberează și unește», la care a participat o delegație a Bisericii noastre sub conducerea I. P. S. Dr. Iustin Moiescu, mitropolitul Moldovei și Sucevei (23 noiembrie—10 decembrie 1975).

— Lucrările secretariatului internațional al Conferinței pentru pace cu tema: «Contribuția Adunării Generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Nairobi pentru pace și libertate».

Biserica noastră a fost reprezentată prin P. C. Pr. Ilie Georgescu (14—16 ianuarie 1976).

— Ședința Prezidiului Conferinței Bisericilor Europene de la Gandersheim—R. F. Germania, la care a participat din partea Bisericii Ortodoxe Române, P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal (29—31 ianuarie 1976).

— Lucrările seminarului pentru dialogul dintre lumea musulmană și Biserica Romano-Catolică de la Tripoli în Libia. Din partea Bisericii noastre a participat ca observator I. P. S. Dr. Antim, Arhiepiscopul Tomisului și al Dunării de Jos (1—5 februarie).

— Lucrările comisiei antirasism desfășurate la Arnoldsheim din Schmitter Frankfurt în R. F. Germania. Din partea bisericii noastre a participat P. S. Nestor Severineanul, Episcop-vicar al Mitropoliei Olteniei (2—6 februarie).

— Vizita făcută de o delegație a Bisericii noastre în Siria, la invitația Catolicosului Basileus Mar Toma Matei I, delegație condusă de I. P. S. Teoctist, mitropolitul Olteniei (8—18 februarie 1976).

— Cea de-a II-a întâlnire a Comitetului pregător pentru congresul Facultăților ortodoxe de teologie care se va ține la Atena în vara anului 1976.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au fost de față P. C. Pr. Prof. Dumitru Popescu, prorectorul Institutului teologic din București și P. C. Pr. Dumitru Soare consilier patriarhal (14—16 februarie).

— Conferința prezentată de P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul în cadrul Conliului general al Universității din Edinburgh—Scoția, cu temele «Viața contemporană în Biserica Ortodoxă Română» și «Teologia ortodoxă contemporană».

— Participarea P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul la reuniunea Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva (22—26 martie 1976).

Astfel prima conferință de orientare a preoților din Arhiepiscopia Bucureștilor constituit nu numai un omagiu adus Prea Fericitului Părinte Patriarh cu ocazia ericitei aniversări, dar și o privire generală asupra lucrării bisericești în cadrul apostolatului social» din punct de vedere intern cit și extern.

REDAȚIA

REDESCHIDEREA BISERICII DIN PAROHIA TOMȘANI, JUDEȚUL PRAHOVA

În hronicul vieții bisericești din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, cîrmuită de înțeleapta și distinsa personalitate a Părintelui nostru, Prea Fericitul patriarh Justinian, se adaugă și slujba de resfințire a lăcașului sfintei biserici din parohia Tomșani, județul Prahova, care s-a săvîrșit în Duminica Tomii, din acest an, 1976, mai 2.

Parohia Tomșani este așezată la întîlnirea poalelor vestitului «Deal Mare», cu împia prahoveană, în partea de sud-vest a județului Prahova, între orașele Ploști, Mizil și Buzău.

Comuna are chipul nou al tuturor așezărilor rurale din patria noastră, ce dau, în mersul vremurilor noi, spre urbanizare: este electrificată, căile de comunicație sînt asfaltate, are școală modernă, dispensar, mijloace moderne de transport în comun etc.

Biserica parohială, cu hramul: «Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil», a fost ridicată în anul 1764 pe temelia și cu soclu din cărămidă și mortar, care se păstrează și astăzi, dar cu corpul de birne de lemn. Curgerea vremii i-au adus, inevitabil, grele rădicăuni, ceea ce a făcut să fie refăcută din zid, în anul 1873, cînd i se pune temelie din tablă, prin osîrdia ctitorului Petru Pop.

În anul 1902, Biserica este din nou reparată prin osîrdia altui ctitor, Dr. D. Pop, care o pictează în interior, îi adaugă pridvorul de zid și o înzestrează cu obiecte de cult.

Între anii 1974—1975, i se fac reparații generale: i se reînnoiește podoaba picturii vechi și este pictată, după erminie, în exterior; este înzestrată cu obiecte de cult, toate pe cheltuiala și cu osîrdia enoriașilor, păstoriți de Preotul paroh Ion Stănescu și cu ajutorul bănesc dat de Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor.

Construcția bisericii are formă de navă cu absida altarului rotunjită și cu pridvor de zid la apus, care este tăiat, pe vertical, de ferestre. Deasupra bisericii răjuiesc trei turle: turla principală pe naos și altele două pe pronaos.

În interior, partea de sus, au forma semicilindrică, iar în partea de apus se află cafasalul.

Timpla este sculptată în lemn și pictată.

Împrejurul bisericii se află curtea și cimitirul cu două intrări; cea principală în partea de miazăzi, este străjuită de clopotniță. Cimitirul este aliniat și îngrijit iar aleele spre biserică sînt asfaltate.

Slujba resfințirii a fost săvîrșită, după toată cerința tipiconală, de Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, între care: P. C. Ștefan Săvulescu, protoiereul Protoieriei Ploiești, jud. Prahova, P. C. David Popescu, Secretarul Sectoarelor Cultural și Social ale Sfintei Arhiepiscopii, alți preoți de la parohiile vecine P. C. Arhidiacon Constantin Dumitrescu și P. C. Diacon Miron Mihuț, de la Catedrala Sfintei Patriarhii, din București.

În dangăt de clopote, la orele 9, a fost întîmpinat P. S. Episcop Roman după rînduiala tradițională, cu pîine și sare, de către sobor și credincioșii parohie ce purtau luminări aprinse și flori, intonînd imnul arhieresc: «Pre stăpînul și arhierul nostru», și în acordurile troparului învierii: «Hristos a înviat».

După plinirea rînduiei pregătirii sfințitorilor slujitori și a îmbrăcării arhierului s-a făcut sfințirea apei. S-a ocolit sfînta Biserică cu opriri în cele patru părți, pentru a fi resfințită «prin stropirea ei cu apă sfințită».

După rostirea rugăciunilor de resfințire, s-a dat glas documentului, în care fost însemnat, pentru vremi, evenimentul și s-a început slujba Sfintei Liturghii, în timpul căreia, după vohodul cel mare, au fost așezați cei patru Sfinți Evangheliști în cele patru colțuri ale Sfîntului Prestol.

În glasuri și simțiri unite credincioșii au cîntat, omofon, întreaga slujbă.

Predica zilei a rostit-o, cu competență, P. C. David Popescu, care a dezvoltat la înțelegerea ascultătorilor, tema pericopei evangheliei din Duminica Tomei: credință — îndoială — certitudine. Concluzia firească desprinsă de predicator a fost ilustrată cu însăși credința enoriașilor dovedită prin sprijinul și atașamentul lor față de Sfînta Biserică.

La sfîrșitul slujbei au urmat cuvîntările. A vorbit, mai întîi, așa cum se cuvine, P. C. Protoiereu Șt. Săvulescu, care a salutat, cu bucurie, prezența P. S. Episcop-vicar Roman Ialomițeanul, a adus primos de recunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru grija ce o poartă vieții bisericești a credincioșilor și a mulțumit organelor de stat și ale Departamentului Cultelor pentru încrederea și sprijinul acordat credincioșilor, «care sînt tot atît de buni creștini ortodocși cît cetățeni demni și loiali ai Statului nostru».

În continuare, P. C. Sa a făcut o succintă prezentare a vieții spiritual-bisericești a parohiilor din cuprinsul protoieriei Ploiești.

A urmat un scurt cuvînt al P. C. Paroh Ion Stănescu în care s-au arătat ostenele și cheltuielile făcute pentru reînnoirea sfîntei biserici.

În final a vorbit P. S. Episcop, care a transmis credincioșilor binecuvîntările părintești ale Prea Fericitului Patriarh și a tilcuit, în contextul praznicului, ce este Biserică, rostul ei și motivele pentru care credincioșii o cinstesc. «Aici, în biserică a spus P. S. Sa, ne împărtășim de har prin Sfintele Taine, aici, prin baia botezului ne naștem a doua oară și devenim fii și martori ai Împărăției lui Hristos. Biserică binecuvîntează căsătoriile și în ea ne rugăm și spunem Domnului toate doririle și neputințele noastre. Ea ne primește, pentru cel din urmă popas al nostru pe ultimul drum spre mormînt», așa încît «Biserică este inima, viața și bucuria noastră».

În încheiere, lăudîndu-i și felicitîndu-i pe credincioși pentru caldă lor credință și pentru participarea numeroasă la acest eveniment, îi îndeamnă ca mereu să

erceteze sfînta biserică pentru că tocmai această participare este «haina bisericii, așa cum spune Sf. Ioan Gură de Aur; voi sinteți haina bisericii».

S-a săvîrșit apoi, pentru veșnica pomenire a celor adormiți întru Domnul, preafericii ctitori, slujba parastasului.

Festivitatea religioasă prilejuită de resfințirea bisericii s-a încheiat în bucurie și în binecuvîntată pace duhovnicească.

Diac. MIRON V. MIHUȚ

† PREOTUL TĂNASE MATACHE

În ziua de 12 noiembrie 1975 s-a stins din viață, preotul Tănase Matache de la parohia Bolintin-Vale, jud. Ilfov.

Născut la 11 martie 1897 în com. Bolintin-Vale, după terminarea școlii primare în satul natal, urmează Seminarul «Nifon Mitropolitul» din București. Odată cu diploma de seminarist o obține și pe aceea de învățător. În anul 1919 se căsătorește cu Maria Stegărescu din localitate, apoi este preoțit pe seama parohiei Adîncă-Dîmbovița. Nu păstorește mult aici, transferîndu-se în parohia Stoenеști-IIfov. Nici aici nu stă mult, fiind chemat de satul său natal Bolintin-Vale. Transferat aici în anul 1923, rămîne pînă la sfîrșitul vieții. Activitatea sa de preot se întinde pe o lungime de 54 de ani.

A fost un suflet bun, — o fire blîndă, — gospodar de frunte, — tată ideal, lînd o educație aleasă celor doi fii, care ajung în viață oameni de nădejde ai societății noastre. A fost stimat de toți preoții care l-au cunoscut și iubit de toți noriașii parohiilor în care a păstorit.

Slujba înmormîntării s-a oficiat în biserica parohială Bolintin-Vale, în ziua de 15 noiembrie 1975, de către un sobor de preoți avînd în frunte pe P. C. Protoiereu Emilian Mihăilescu.

După oficierea slujbei de prohodire, au ținut cuvîntări, infățișînd calitățile morale și pastorale ale defunctului, P. C. Protoiereu Em. Mihăilescu și preoții din localitate: Pîslaru Nicolae și Vasile Radu. Spicuim din cuvîntarea ținută de P. C. protoiereu: «Dacă cinstea de a fi preot este mare în fața lui Dumnezeu și a credincioșilor, apoi răspunderea este mare prin îndatoririle ce se cer de a fi îndeplinite. Iar răposatul s-a achitat cu multă cinste de aceste îndatoriri... Cîți copii n-au fost afundați în cazan de mîini sale, — cîți tineri n-au simțit cununiile pe cap, — cîte ori nu s-a sculat în miez de noapte pentru a da Sfînta Împărtășanie celor pe patul de moarte, — cîte rugăciuni n-a ridicat lui Dumnezeu pentru coborîrea ăcii și înțelegerii în casele unora necăjiți.

Datorită acestor fapte duhovnicești fără de care viața preoțească ar fi scorbădă, putem fi încredințați că răposatului i se pot spune cu curaj cuvintele sfînte: Bine slugă bună și credincioasă... intră întru împărăția Tatălui Meu...».

După ocolirea sfîntei biserici, așa cum se cuvine unui preot, scriul a fost oborît în mormîntul săpat la circa 25 m depărtare de biserica în care a slujit este 50 de ani.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

ASISTENT

† PREOTUL DUMITRU AGAPIESCU-SFINTEȘ

În ziua de 8 martie 1976 Preotul Dumitru Agapiescu-Sfinteș de la parohia Odăile eparhiei în județul Buzău, a trecut la cele veșnice. Născut în 1901, în comună Odăile, județul Buzău, din părinți buni gospodari (mama fiică de preot) face cursurile secundare la Seminarul Kesarie din Buzău cu prima serie de elevi după redeschiderea acestei școli, în septembrie 1914, sub conducerea neuitatului nostru profesor și director, care a fost preotul Dr. Constantin Provian și a unei pleiade de profesori de prima mână ca: Alexandru Stancu, G. V. Stănescu, Ilie Dumitrescu, Traian Vulpescu, Matei Popescu, R. Capitolini, D. Mărăcineanu, Constantin Minculescu, Ioan G. Popescu, Stelian Ionescu, N. A. Constantinescu, Grigore Cristescu etc. Aceste cursuri sînt întrerupte de primul război mondial și de probleme de familie timp de trei ani (1916—1919). Era un coleg harnic, blind și foarte apropiat de camarazii lui, avînd vocația preoțească înscrisă nu numai în inimă, ci oarecum în ochi, în gesturi, pe frunte.

Căsătorit în 1925 cu Stanca I. Crăciunescu și hirotonit în același an preot pe seama parohiei Odăile, satul său natal, într-o regiune foarte accidentată, pe o întindere de 7 kilometri, în 9 cătune și 4 biserici, Preotul Dumitru Agapiescu rămîne, chiar după formarea unei noi parohii (Valea Fintinii), cu o vastă arie de slujire și pastorație. Repară sau restaurează și înzestrează bisericile parohiei, a fost tot timpul, trup și suflet, la dispoziția enoriașilor săi pentru a le acoperi nevoile spirituale. Are trei copii: Sanda al cărei soț este preot la Nehoiu și Eliza căsătorită cu harnicul și exemplarul preot Emil Stancu, parohia Dămbroca, comună Săgeata, județul Buzău, unde septuagenarul preot adormit în Domnul se retrăse cu soția și unde se împrietenise cu enoriașii locali, care-l prețuiau pentru ținutul lui de frumos nivel preoțesc.

Adoarme în Domnul în ziua de 8 martie a.c. în urma unui atac de inimă și înmormîntat la 11 martie a.c. în cimitirul din parohia Dămbroca. Prohodul a fost săvîrșit de un sobor de 16 preoți, în frunte cu Pr. Consilier Gh. Guță de la Sfîntă Episcopie a Buzăului, protoiereul Gh. Popescu de la Rîmnicu Sărat și protoiereul Ioan Dobrescu din Pătirlagele, înconjurați de preoți și credincioși numeroși, marea ales din parohia Odăile și Dămbroca. S-au rostit cuvîntări evocatoare de cărtăgătorii bisericesti menționați, inclusiv de preotul Antofie Radu, coleg de clasă al adormitului. S-au relevat sensul, lucrarea și răspunderile preoției în lumina pastorației de 48 de ani a Părintelui Dumitru Agapiescu-Sfinteș, care a lăsat amintiri neșterse în sufletele fiilor săi duhovnicești, ale membrilor familiei și ale tuturor cunoștințelor.

Dumnezeu să odihnească cu dreptii pe bunul și dragul nostru coleg de semina și frate de preoție Dumitru Agapiescu, care a îndrumat pe calea mîntuirii, a mîngîiat, a încălzit, a ocrotit și a ajutat pe atîția și luți și neștiuți. Primește-l și-l odihnește, Doamne, cu dreptii și-l așează în împărăția Ta. Amin.

Pr. Prof. IOAN G. COMAN

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

ȘTIRI DIN CUPRINSUL ARHIEPISCOPIEI

1. Slujbe arhieresti

Duminică 4 aprilie 1976, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Dr. Antim Nica al Tomisului și Dunării de Jos a slujit la catedrala arhiepiscopală din Galați.

Duminică 11 aprilie 1976, Înalt Prea Sfinția Sa a oficiat liturghia arhierescă la parohia Tălpigi, protopopiatul Tecuci, păstorită de Preotul Constantin Burghiu. Slujba a avut caracter misionar. Din soborul preoților coliturghisitori au făcut parte: P. C. Pr. Consilier Dr. Nicolae Grosu, P. C. Protoiereu Vasile Cristea, P. C. Pr. Nicolae Pamfil-Brăhășești I, îndrumător misionar, Pr. Gh. Capmare-Tecuci, Pr. Plătică Pavel-Ghidigeni și diaconii Necula Nica și Dobre Ioan de la catedrala din Galați. Cântările liturgice au fost executate omofon de credincioși sub conducerea cântăreților bisericești. La timpul convenit, P. C. Pr. N. Pamfil a rostit predica «Despre ierarhia bisericească».

La sfârșitul sfinteii liturghii, P. C. protoiereu Vasile Cristea a înfățișat pe scurt activitatea pastoral-misionară și socială din cuprinsul protopopiatului Tecuci, iar Pr. paroh C. Burghiu a prezentat situația parohiei Tălpigi.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim, luând cuvântul, și-a exprimat bucuria de a se întâlni cu enoriașii parohiei care au participat în număr așa de mare la sfânta slujbă și au întâmpinat cu dragoste pe Arhipăstorul lor. I-a îndemnat apoi pe credincioși să păstreze credința strămoșească și să muncească cu hărnicie pentru înflorirea scumpei noastre Patrii. «Biserica și Patria, a spus I. P. S. Sa, așteaptă de la toți credincioșii să-și înmulțească strădaniile pentru împlinirea trebuințelor obștești și pentru ridicarea omului la un nivel de viață superior». După terminarea sfinteii liturghii, la casa parohială a urmat o ședință de îndrumare cu preoții din parohiile vecine care au probleme misionare. Înalt Prea Sfinția Sa le-a indicat acestora să țină predici cu subiecte de explicarea sfintelor slujbe și a învățaturii noastre de credință la sfânta liturghie cit și la unele împrejurări la care iau parte credincioșii în număr mai mare ca: înmormintarea, cununia, etc. Să se ocupe de generalizarea cântării omofone în biserică, care este un mijloc potrivit de a ține pe credincioși uniți și de a-i instrui în adevărurile credinței noastre. De asemenea, să fie vizitați cei care sînt bolnavi și cei în vîrstă care

nu au pe nimeni din familie ca să-i îngrijească. Să asigure asistența religioasă a enoriașilor din filiale. Pangarul trebuie să fie aprovizionat cu materiale de colportaj de la Sf. Arhiepiscopie care implinesc în același timp și un rol misionar duhovnicesc. De hramul bisericilor să se facă slujbă în sobor. «Un sprijin în această activitate putem primi și din partea organelor parohiale care trebuiesc folosite mai bine în ceea ce aparține de Biserică și credință strămoșească», a spus I. P. S. Sa.

În continuare, la ședință au participat și membrii consiliului și comitetului parohial din localitate. Aceștia și-au arătat bucuria pentru slujba arhierescă săvârșită de I. P. S. Sa și au asigurat că vor sprijini munca pastorală și misionară a preotului paroh. P. C. Preot Nicolae Pamfil, îndrumător misionar, a prezentat apoi pe scurt subiectul: «Despre Duminică ca zi de sărbătoare a creștinilor».

În Duminica Floriilor, 18 aprilie 1976, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a slujit la catedrala arhiepiscopală din Galați.

În săptămâna Sfințelor Patimi, I. P. S. Sa a participat la slujba deniilor din fiecare zi la catedrala arhiepiscopală.

În prima zi a Sfințelor Paști, 25 aprilie a.c., înconjurat de soborul catedralei arhiepiscopale, I. P. S. Sa a oficiat sfânta liturghie arhierescă și a rostit cuvîntul pastoral, în prezența unui mare număr de credincioși. La orele 14, în aceeași zi, a oficiat vecernia la a doua Înviere.

În afară de slujbele de la catedrala din Constanța, Prea Sfințitul Episcop-vicar Epifanie Tomitanul a oficiat, din încredințarea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim, liturghia arhierescă în ziua de Duminică 7 martie a.c., la parohia Topraisar din protoieria Medgidia.

La 9 martie 1976, a citit canonul mare la biserica Sfinții Îngeri din Constanța iar la 10 martie a.c., la biserica Adormirea I—Constanța.

La 21 martie 1976, a oficiat liturghia arhierescă la parohia misionară Nămoioasa-Sat din protoieria Galați, păstorită de preotul Mircea Dobre.

La 28 martie 1976, Prea Sfinția Sa a slujit la parohia Basarabi (Murfatlar) din protopopiatul Medgidia.

În ziua a doua a Sfințelor Paști, 26 aprilie a.c., a oficiat liturghia arhierescă la parohia Vișoara, protopopiatul Medgidia, păstorită de preotul Victor Marinescu.

2. Hramuri

La praznicul Bunei Vestiri din 25 martie a.c., P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul a oficiat liturghia arhierescă la biserica Buna Vestire din Tulcea, care și-a sărbătorit hramul.

Cu prilejul sărbătorii Izvorul Tămăduirii din Vinerea luminată, P. C. Pr. vicar administrativ, Arhim. Ieronim Motoc, a oficiat slujba în sobor la parohia cu același nume din municipiul Galați, păstorită de preotul Mihai Blănaru.

3. Vizite canonice și de lucru

Duminică 21 martie a.c., Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a vizitat parohiile: Frumușița, Cuca, Suhurlui și Cudalbi III din protopopiatul Galați.

În zilele de 30 martie și 7 aprilie 1976, a vizitat mănăstirile tulcene, Cocos, Celic-Dere și Saon, precum și bisericile parohiilor Revărsarea și Telița, din protopopiatul Tulcea, în legătură cu lucrările de reparații.

La 26 aprilie a.c., în a doua zi de Sfintele Paști, I. P. S. Sa a vizitat parohiile Sf. Nicolae, Sf. Apostoli, Izvorul Tămăduirii, Vovidenie, Schimbarea la Față, Sf. Pantelimon și Sf. Dumitru din Galați.

P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul Ia 3 martie a.c. a vizitat parohiile: Adormirea I, Sf. Ioan Botezătorul, Sf. Apost. Andrei și capela cimitir din Constanța.

La 15 martie a.c., a vizitat parohiile: Mangalia, Filiala 2 Mai și Limanu, protopopiatul Constanța.

La 18 martie a.c., a vizitat parohiile: Cumpăna, Topraisar, General Scărișoreanu, Plopeni, Chirnogeni și Negru Vodă.

La 26 aprilie a.c., parohiile: Sf. Îngeri—Constanța, Eforie-Sud și Eforie-Nord din protoieria Constanța.

4. Hirotonii

La 11 aprilie 1976, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a hirotesit pe P. C. Preot Nicolae Pamfil de la parohia Brăhășești I, protoieria Galați, ca iconom stavrofor.

P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul a hirotesit ca duhovnic pe P. C. Preot Gheorghe Ploscaru de la parohia Ciocîrlia, protopopiatul Medgidia, la 22 aprilie a.c.

5. Conferința administrativă cu protoiereii pe tr. I/1976

Joi, 18 martie 1976, a avut loc sub președenția I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim al Tomisului și Dunării de Jos, conferința administrativă pe tr. I/1976 cu protoiereii din eparhie, la Centrul arhiepiscopal Galați. La ședință au luat parte P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul, P. C. vicar administrativ, P. C. consilieri eparhiali, P. C. inspector bisericesc și P. C. protoierei.

În cadrul ordinei de zi au fost prezentate rapoarte de interes administrativ-pastoral, misionar, economic și social. S-au făcut comunicări și s-au dat îndrumări pe noul an, 1976. De asemenea au fost explicate unele dispozițiuni și legiuiri.

Deschizînd ședința, I. P. S. Arhiepiscop Antim a arătat că în această conferință va fi analizată activitatea protoieriilor desfășurată în ultimul timp și se va preciza cele ce sînt de făcut în cursul întregului an, potrivit cerințelor. «S-ar părea că lucrurile se repetă — a zis I. P. S. Sa — dar acesta este specificul muncii noastre de totdeauna. — Bisericile trebuie mereu îngrijite și reparate, credincioșii au nevoie să fie permanent îndrumați și ajutați, legile Statului se cuvine să fie totdeauna aduse la îndeplinire, disciplina clerului și a credincioșilor se impune să fie păstrate». A salutat apoi prezența P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul, «care atît în părțile Constanței, unde își are reședința, cît și aici la Galați — a afirmat I. P. S. Sa — este de mare ajutor în lucrările eparhiei noastre».

Trecîndu-se la ordinea de zi, P. C. Arhim. Ieronim Motoc, vicar administrativ, a prezentat un referat intitulat: «Preocupări obștești în prag de primăvară», în care a evidențiat lucrările și hotărîrile Congresului Consiliilor Populare Județene, Municipale, Orașenești și Comunale care a avut loc la începutul lunii februarie. Acest Congres a precizat pentru fiecare județ, oraș și comună, un plan concret de activități, ținînd seama de specificul și cerințele locale sub toate aspectele. P. C. sa arată că «Biserica noastră, prin apostolatul social și ca membră în Frontul Unității Socialiste, este chemată să sprijine în continuare realizarea exemplară a sarcinilor de plan pentru toate localitățile ca și pînă acum, pentru că, după cum arată Che-

marea Congresului: «Bunăstarea fiecărui om al muncii este strâns legată de creșterea avuției generale a întregului popor, destinul fiecăruia dintre noi este strâns legat de destinul națiunii noastre socialiste». În partea ultimă s-a referit la campania agricolă de primăvară care, datorită condițiilor favorabile a început în toată țara, preoții avînd îndatorirea să îndemne pe credincioși să sprijine îndeplinirea muncilor de sezon în cele mai bune condițiuni. De asemenea, concomitent cu aceasta, parohiile să se îngrijească în continuare pentru înfrumusețarea sfințelor locașuri, a curților bisericilor, a cimitirelor, spre a servi drept pildă de curățenie și bună gospodărire.

Dl. Nicanor Timuș — contabil șef, a susținut un referat despre garanțiile materiale pentru gestionarii de la protoierii, parohii și minăstiri. P. C. Pr. consilier cultural, N. Grosu, a prelucrat unele dispozițiuni noi cu privire la aplicarea Legii apărării Patrimoniului Cultural Național și a Fondului Arhivistic Național. De asemenea, a făcut o comunicare asupra planului de activitate misionară și de inspecții speciale pe anul 1976 la parohii. P. C. consilier administrativ-bisericesc Pr. I. Teoharie a prezentat două referate privind: «Asigurarea suplinirii parohiilor vacante de Sf. Paști» și «Lucrările de reparații capitale și de întreținere la parohii pe anul curent».

P. C. inspector bisericesc, Pr. C. Comșa a referit despre planul lucrărilor de pictură la biserici în acest an.

Atît în problema misionară, cît și în ce privește lucrările de reparații și de pictură la biserici, s-a făcut analiza situației fiecărei parohii... Preoții protoierei au dat lămuririle necesare și și-au luat angajamentul de a urmări desfășurarea acestor lucrări în spiritul îndrumărilor date de Centrul arhiepiscopal.

P. C. consilier economic, Pr. C. Mohonea a prelucrat unele dispozițiuni legale privind prevenirea și stingerea incendiilor la unitățile bisericești și a dat și unele îndrumări cu caracter economic.

I. P. S. Arhiepiscop Antim, după ce a adus noi completări la discuțiile purtate în conferință, a mulțumit tuturor pentru participarea la ședință. Și-a exprimat apoi satisfacția pentru desfășurarea lucrărilor, spunînd: am apreciat sinceritatea și precizia cu care părinții protoierei au expus situația de pe teren. S-au atins problemele lucrărilor de sezon, la care contribuția preotului este bine venită și așteptată. Aș dori ca predicile duminicale să nu se rezume numai la explicarea textelor evanghelice, ci să ofere și îndrumări practice cu privire la viața religioasă, morală și socială a credincioșilor. Să combatem viciile care se semnalează pe alocuri ca: necinstea, lăcomia, alcoolismul etc. Să luptăm pentru trăinicia familiei, pentru încadrarea omului în munca cinstită care-i aduce folos lui și societății, pentru îmbunătățirea relațiilor dintre oameni și respectul reciproc.

Înalt Prea Sfinția Sa a mulțumit părinților protoierei pentru contribuția adusă la desfășurarea conferinței. A arătat apoi că la începutul lunii februarie a.c., a lipsit din țară, fiind trimis de Sfînta Patriarhie în Libia, pentru a participa la un colochiu islamo-creștin, organizat de Statul Libian și Vatican. În timpul acesta, grija eparhiei a rămas pe seama P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul, ajutat de P. C. vicar administrativ și P. C. părinți consilieri.

I. P. S. Sa le-a adus mulțumiri pentru felul cum au rezolvat lucrările Centrului eparhial în acest timp.

6. Conferința I de orientare a preoților pe luna martie 1976

În zilele de 23, 30 și 31 martie a.c. s-au desfășurat conferințele de orientare ale preoților, pe trim. I/1976, la sediul celor șase protoierii. Subiectul conferinței se intitulează: «Apostolatul Social în Biserica Ortodoxă Română. La a 75-a aniversare a Prea Fericitului Patriarh Justinian». Conferințele au fost prezidate de delegați de la Centrul eparhial. P. S. Episcop-vicar Epifanie, însoțit de P. C. Pr. consilier dr. N. Grosu, a prezidat conferința de la Tecuci și Constanța; P. C. vicar administrativ, Arhim. Ieronim Motoc, la Tulcea și Babadag, P. C. consilier I. Teohărie la Medgidia și P. C. inspector eparhial Pr. C. Comșa la Galați.

În cuvîntul de întîmpinare, părinții protoierei au prezentat pe scurt activitatea pastoral-misionară, gospodărească și socială a preoților pe intervalul de timp de la ultima conferință, ca făcînd parte din apostolatul social al Bisericii noastre.

Delegații eparhiali, luînd cuvîntul, au transmis asistenței binecuvîntarea I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim și au subliniat caracterul festiv al conferinței care este dedicată celei de a 75-a aniversări a Întîistătorului Bisericii Ortodoxe Române, care, cu înțelepciune și cu zel apostolesc, conduce corabia duhovnicească a Bisericii noastre pe drumul slujirii lui Dumnezeu, a poporului nostru și a păcii în lume, împreună cu toți membrii Sf. Sinod.

Referatele au fost susținute de următorii preoți: la Galați Pr. Ilie Ștefan-Pechea; la Constanța Pr. Arghir Virnav-Constanța; la Tulcea Pr. Andone Dumitru-Isaccea; la Tecuci Pr. Popa Pintilie-Vișina; la Medgidia Pr. Ciorbaru Nicolae-Rasova; la Babadag Pr. Turcu Dumitru-Fintina Mare.

Expunerile au fost prezentate amplu și sistematic, problema apostolatului social în Biserica noastră sub toate aspectele, după planul dat de Cancelăria Sf. Sinod. O atenție deosebită s-a acordat acestei activități pentru perioada de rodnică arhipăstorie a Prea Fericitului Patriarh Justinian, care a trasat sarcini precise clerului și credincioșilor, adecvate vremurilor noi și înălțătoare pe care le trăiește poporul nostru.

La concluzii, delegații Centrului eparhial au precizat că apostolatul social, așa cum a fost definit de Prea Fericitul Patriarh, este readucerea în acutalitate prin cuvînt și faptă a învățaturii evanghelice a Mintuitorului Iisus Hristos, a Sfinților Apostoli și a Sfinților Părinți ai Bisericii, este făurirea omului nou, omul social al păcii, al dragostei, al frăției, al cinstei și al muncii; e slujirea lui Hristos și a semenilor în strădănițele lor spre lumină și fericire. Prin această activitate clerul și credincioșii iau parte activă la strădaniile poporului nostru pentru făurirea unei vieți mai bune pentru toți oamenii. *Credința față de Biserică, iubirea față de Patrie și sprijinirea progresului acesteia, rămîn coordonatele activității noastre de fiecare zi.*

La discuții, preoții au exprimat cuvinte de omagiu, de recunoștință și ufări de îndelungată și de rodnică arhipăstorie clitorului apostolatului social al vremii noastre, Prea Fericitul Patriarh Justinian și au arătat dorința de a activa cu toată dragostea pe linia slujirii Bisericii și a Patriei noastre din locul în care se găsesc.

Au fost prezentate apoi de unii preoți rapoartele de activitate socială în care au fost evidențiate preocupările slujitorilor altarului pentru desăvîrșirea predicilor cu exemplificări de natură misionară, socială și patriotică, de interes obștesc-gospodăresc. O atenție deosebită s-a dat reparațiilor și înfrumusețărilor de biserici, a curților și cimitirelor lor.

Prima conferință de orientare a clerului din eparhie, pe anul 1976, s-a desfășurat în bune condițiuni. Preoții au studiat temeinic tema, au participat la discuții și au asigurat că vor răspunde cu însuflețire tuturor cerințelor pe care le au ca păstori duhovnicești în parohiile lor și cetățeni loiali.

7. Ședința de lucru cu îndrumătorii misionari de la protoierii

La centrele protopopești din reședințele de județ Galați, Constanța și Tulcea, s-a ținut în zilele de 6 și 8 aprilie a.c., prima ședință de lucru cu îndrumătorii misionari de la protopopiate, sub președinția delegaților de la Centrul arhiepiscopal.

În prima parte protoiereii au prezentat o dare de seamă asupra activității pe protopopiate a îndrumătorilor misionari pe anul 1975 și au arătat că între preoți și îndrumătorii misionari s-a stabilit un mod de colaborare cu rezultate bune. Credincioșii se bucură că parohiile lor sînt vizitate de părinții îndrumători misionari și cînd se fac slujbe în sobor, ei participă pentru a asculta și a asista la o slujbă deosebită.

În partea a doua a ședinței, delegații Centrului eparhial au făcut analiza planului de muncă a îndrumătorilor misionari pe anul 1977, ținînd seamă de nevoile parohiilor și de experiența cîștigată. Protoiereilor li s-au dat indicații să urmărească îndeaproape felul cum se desfășoară activitatea misionară la parohii, care trebuie să fie în concordanță cu directivele pimate din partea Sfintului Sinod. S-a apreciat cu acest prilej că prin îmbunătățirea activității consiliilor și comitetelor parohiale, prin îndrumarea acestora și generalizarea cîntării omofone, preotul își ușurează munca sa.

Părinții protoierei și îndrumătorii misionari au asigurat că vor ține seamă de recomandările care li s-au dat și se vor strădui pentru traducerea lor în viață.

8. Conferința administrativă pe sem. I/1976 cu preoții din eparhie

În zilele de 13 și 15 aprilie a.c., s-a ținut la sediul protoiereiilor din Arhiepiscopie conferința administrativă pe Sem. I/1976, a preoților, sub președinția delegaților de la Centrul arhiepiscopal. Conferința de la protoieria Constanța a fost prezidată de I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica, asistat de P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul. Potrivit dispozițiilor primite de la Sfintul Sinod, în partea I a conferinței a fost tratată tema: «Grija preoților și credincioșilor pentru cunoașterea, prețuirea și conservarea bunurilor religioase și de artă bisericească, valori ale patrimoniului cultural național» și «Grija pentru fondul arhivistic național».

Subiectul a fost pregătit de toți preoții. S-a arătat cu acest prilej grija deosebită a Statului și a Bisericii pentru conservarea, repararea și popularizarea bunurilor religioase de valoare istorică, artistică și documentară care se află în grija unităților noastre de cult. Monumentele religioase, bisericile, complexele minăstirești cu picturi, inscripții, vase sfinte, cărți, pomelnice ctitoricești, icoane vechi, sculpturi, veșminte și ornate etc., sînt un bogat izvor de informații pentru istoria bimilenară a poporului nostru și un tezaur spiritual național de mare preț pe care slujitorii Bisericii l-au păstrat cu sfințenie de-a lungul veacurilor furtunoase, l-au îmbogățit și înfrumusețat prin contribuția credincioșilor ca pe o zestre de mare preț care aparține țării și neamului nostru din trecut, prezent și viitor.

În același timp aceste valori sînt materializarea credinței și atașamentului înaintașilor noștri pentru Biserica strămoșească.

În cursul discuțiilor și la concluzii s-a stăruit asupra grijii care trebuie acordată de preoți și credincioși acestor bunuri de valoare spirituală. Au fost prezentate apoi rapoartele de activitate pastoral-misionară și gospodărească de unii dintre preoți, care au fost analizate în lumina indicațiilor date de conducerea superioară și de cerințele fiecărei parohii.

Partea a doua a conferinței a fost dedicată unor probleme misionare. S-au prezentat referatele: «Rugăciunile pentru morți» și «Mijloace pentru sprijinirea activității misionare din parohie de către consiliul și comitetul parohial». Primul a fost susținut de un preot, iar al doilea de cîte unul din îndrumătorii misionari de la fiecare protoierie.

La protoieria Constanța, I. P. S. Arhiepiscop Antim a arătat că membrii organelor parohiale pot fi de mare folos în activitatea pastoral-misionară și gospodărească a Bisericii, precum și la cîntarea omofonă și la alte acțiuni. Totodată a îndemnat pe preoți ca, în cinstea aniversării în 1977 a Centenarului Independenței de Stat a României, preoții să cerceteze materialele din arhivă, cărți, reviste, etc., și să porceadă la întocmirea de monografii a bisericilor lor și articole pentru reviste.

Conferința administrativă din primul semestru al acestui an, prin problemele dezbătute și angajamentele luate, constituie o nouă contribuție adusă pentru orientarea clerului în preocupările de actualitate ale Bisericii și ale societății noastre, și în același timp ea a adus și un schimb de experiență pentru activitatea acestora.

9. Vizita preoților din Galați la Reședința Arhiepiscopală

În prima zi de Sfintele Paști, după slujba vecerniei, I. P. S. Arhiepiscop Antim a primit la reședința arhiepiscopală vizita preoților din oraș și a personalului Cancelariei Centrului Eparhial.

În numele celor prezenți, P. C. protoieru Stanciu Măliia, a prezentat I. P. S. Sale tradiționalele urări de Sfintele Paști.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop, luînd cuvîntul, a spus printre altele: «Sărbătoarea de astăzi a Sfintei Învieri ne-a oferit prilejul de a ne întîlni cu credincioșii, de a înnoi duhul pastoral și misionar în fiecare parohie și de a trăi clipe de bucurie duhovnicească. Sfînta Înviere, ca și tot postul mare, sînt popasuri alese în care slujitorii Bisericii și credincioșii își întorc privirea spre cele sufletești mai mult decît în alte zile. Praznicul Paștilor este pentru fiecare și un prilej de autodepășire spirituală. Slujbele religioase, predicile, pregătirile ce se fac, toate ne îndeamnă să ne ridicăm la o treaptă superioară de trăire creștinească.

Cu deosebită bucurie am putut constata că în eparhia noastră atît clerul cît și credincioșii au primit cu dragoste cuvîntul nostru de Ierarh și s-au străduit să împlinească lucrările care le-au fost recomandate de noi pentru Biserică și pentru binele cel de obște al societății noastre. Bunele rezultate din parohii se datoresc de asemenea și faptului că preoții găsesc ascultare și sprijin din partea credincioșilor care sînt atașați de Biserica strămoșească.

I. P. S. Sa a spus în continuare că: «Sărbătoarea paștilor ne înzestrează cu forțe noi în lucrarea pastorală și socială. Prezența preotului este bine văzută și

apreciată cînd acesta pășește în aria largă a societății, în avîntul însuflețit al poporului și al Patriei noastre și în tot ce ține de pacea și prosperitatea obștească».

Aflîndu-se de față și unui cîntăreți bisericești, I. P. S. Sa le-a amintit importanța pe care o are cîntarea obștească în Biserică și i-a îndemnat să îi dea atenția cuvenită.

În încheiere a mulțumit P. C. protopop, preoților și personalului cancelariei eparhiale pentru bunele urări, apoi s-a întreținut cu fiecare în parte într-o atmosferă de bucurie pascală.

10. Noul Antimis al Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos

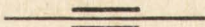
Prin purtarea de grijă a I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica, Arhiepiscopia Galați are în prezent un antimis nou, care înlocuiește antimisele mai vechi provenite de la episcopii înaintași, ai Dunării de Jos, ai Constanței, cît și de la Buzău și Roman pentru unele parohii din nordul jud. Galați, care sînt în folosință la parohiile din eparhie. Proiectul și macheta acestui important obiect de cult au fost executate de pictorul bisericesc Stoianof Vladimîr, iar imprimarea s-a făcut pe pînză de atlas auriu, cu tuș tegru, la Tipografia Institutului Biblic—București. Compoziția iconografică are opt din scenele tradiționale, referitoare la sfîntul antimis și sînt înscrise în chenare negre și aurii. Sub scena principală a punerii în mormînt se află inscripția: «Sfințitu-s-a acest Antimis cu harul și puterea Sfîntului Duh, prin rugăciunile smeritului Arhiepiscop Antim al Tomisului și Dunării de Jos și s-a dat spre a se săvîrșit sfînta și dumnezeiască liturghie în biserica cu hramul...».

Sfințirea antimiselor s-a făcut de I. P. S. Arhiepiscop Antim în catedrala din Galați în ziua de 16 martie 1976. Au participat la slujbă membrii Permanenței Consiliului Eparhial, clerul catedralei și unii credincioși.

Noul antimis al Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos împlinește un gol în trebuințele parohiilor care, potrivit dispozițiilor canonice, au solicitat să fie înlocuite cele uzate. Dar imprimarea unui nou antimis era cerută și de situația care a intervenit în viața eparhiei, care din anul 1975 a fost ridicată la treapta de Arhiepiscopie.

Preoțimea a primit cu bucurie noul antimis.

Arhim. IERONIM MOTOC

EPISCOPIA BUZĂULUI

ȘTIRI DIN CUPRINSUL EPARHIEI

Slujbe arhieresti

P. S. Episcop Antim la Catedrala Episcopala.

- 14 martie a.c. — Duminica I-a din post (a Ortodoxiei), cind s-a citit Pastorală Sf. Sinod privind colecta F. C. M.
- 21 martie a.c. — Duminica II-a din post (a Sf. Grigorie Palama).
- 25 martie a.c. — la praznicul «Buna Vestire», cind Prea Sfinția Sa a rostit cuvîntul de învățătură legat de această mare sărbătoare.
- 28 martie a.c. — Duminica III-a din post, cu care prilej a lămurit pe credincioși despre sensul Sfintei Cruci.
- 18 aprilie a.c. — Duminica Floriilor vorbind credincioșilor despre semnificația Intrării Domnului în Ierusalim.
- 25 aprilie a.c. — la praznicul Învierii Domnului, cind s-a citit cuvîntul de învățătură și îndrumare (Pastorală) către clerul și credincioșii întregii Eparhii.

P. S. Arhiepiscop Veniamin Rîmniceanul

- 1 martie a.c. — la Catedrala Episcopala, cu care prilej a hirotonit preot pe tînărul licențiat Roșioru Ion și diacon pe tînărul Ispas Gheorghe.
- 2 martie a.c. — la Catedrala Episcopala, cind a hirotonit preot pe tînărul Ispas Gheorghe.
- 7 martie a.c. — la Catedrala Episcopala, cind a hirotonit diacon pe tînărul Roșioru Fănică.
- 14 martie a.c. — la biserica Sfinții Îngeri din Buzău, cind a hirotonit preot pe tînărul Roșioru Fănică.
- 21 martie a.c. — Duminica II-a din post — la parohia Glodeanu Sărat, județul Buzău.
- 25 martie a.c. — Buna Vestire — la parohia Ziduri, județul Buzău.
- 28 martie a.c. — Duminica Sfintei Cruci — la parohia Păunești, județul Vrancea.
- 4 aprilie a.c. — Duminica IV-a din post — la Catedrala Episcopala.
- 11 aprilie a.c. — Duminica V-a din post — la Catedrala Episcopala.
- 18 aprilie a.c. — Duminica Floriilor — la Mănăstirea Ciolanu, jud. Buzău.

- Joi în săptămîna Patimilor (Denia celor 12 Evanghelii).
- Vineri în săptămîna Patimilor (Denia Prohodului).
- Praznicul Învieii Domnului, la biserica Sf. Îngerî din municipiul Buzău.
- Vecernia din ziua de Paști (a II-a învîiere) la Catedrala Episcopală.
- A doua zi de Paști la Mînăstirea Rătești, județul Buzău.
- 30 aprilie a.c. — Izvorul Tămăduirii, — la Mînăstirea Ciolanu, jud. Buzău

Slujbe arhieresti care vizează întărirea unității bisericești

În vederea intensificării activității misionare pentru întărirea unității bisericești, pe lângă alte măsuri luate de Centrul Eparhial, s-a stabilit ca în diferite parohii să se officieze slujbe arhieresti.

Astfel, din încredințarea P. S. Episcop Antim, în cursul lunii martie 1976, P. S. Arhieriu Veniamin Rîmniceanul a oficiat Sfînta Liturghie la 3 parohii: Glodeanu Sărat și Ziduri, din județul Buzău, și Păunești, jud. Vrancea.

La parohia Glodeanu Sărat. — În ziua de 21 martie a.c., la Duminica II-a din Postul Mare. P. S. Arhieriu Veniamin a fost înconjurat de un sobor de 5 preoți, în frunte cu P. C. Protoieru N. Sburlan-Buzău. A asistat un număr mare de credincioși.

Serviciul divin, avînd ca punct central Sf. Liturghie, a impresionat profund pe cei prezenți, prin măreția și sublimitatea lui, P. S. Arhieriu Veniamin imprimînd o notă de adîncă trăire religioasă a momentelor liturgice.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, a luat cuvîntul Pr. paroh Barbu Georgescu, care a exprimat marea bucurie a celor doi preoți și a credincioșilor de a trăi momentul unei slujbe arhieresti și a avea ca oaspete ales pe P. S. Arhieriu Veniamin, angajîndu-se a lucra și în viitor cu mult spor în ogorul Bisericii lui Hristos.

A vorbit apoi P. C. Protopop N. Sburlan, care a prezentat un scurt raport privind activitatea preoților din protoieria Buzău.

Ultimul cuvînt a fost rostit de P. S. Veniamin, care a expus cald și convingător credincioșilor datoriile lor față de Biserică, față de credința și tradiția noastră ortodoxă și față de Patria dragă. P. S. Sa a făcut credincioșilor un vibrant apel patriotic de atașament față de poporul român. A arătat apoi continuitatea și statornicia noastră de două mii de ani pe aceste meleaguri, exprimînd bucuria de a fi români, urmași ai unor popoare pline de fapte de vitejie. A dat sfaturi celor care s-au desprins de Biserica mamă și a îndemnat apoi la muncă cinstită și corectă, la frățietate și unitate, pentru binele și fericirea poporului român.

În încheiere, după ce a transmis binecuvîntări arhieresti din partea P. S. Episcop Antim, P. S. Arhieriu Veniamin a urat celor de față multă sănătate, spor în activitate și fericire.

Au impresionat răspunsurile la Sfînta Liturghie, executate omofon de către credincioșii prezenți.

La parohia Ziduri, în ziua de 25 martie 1976, de praznicul «Bunei Vestiri», P. S. Arhieriu Veniamin a fost însoțit la slujbă de P. C. Pr. Consilier N. Bivolaru, P. C. Diac. Leon Cristian — secretar eparhial și P. C. Protoieru Gh. Popescu — Rîmniceul Sărat.

Răspunsurile la strană au fost date omofon de către un grup de elevi ai Seminarului teologic din Buzău, cărora li s-au alăturat credincioșii prezenți la slujbă.

Bunii credincioși ai acestei parohii vacante, precum și cei din împrejurimi, au simțit și gustat din plin frumusețea și sfințenia vie a Liturghiei arhieresti și au trăit fiorii calzi ai evlaviei creștine.

Prin prezența P. S. Arhiepiscopului Veniamin în parohia Ziduri și prin actul sfințitor săvârșit, s-a prilejuit credincioșilor emoții religioase adânci și multă mângâiere duhovnicească.

La sfârșitul slujbei, preotul suplinitor Nicanor Burjacovschi a transmis P. S. Arhiepiscopului Veniamin un cuvânt de bun-venit în mijlocul credincioșilor parohiei Ziduri, exprimându-și satisfacția și bucuria pentru această Liturghie arhierescă.

P. C. Protoierul Gheorghe Popescu-Rîmniceu Sărat, a adresat apoi P. S. Arhiepiscopului Veniamin smerite și adânci mulțumiri pentru osteneala ce și-a luat de a veni în parohia Ziduri și a cerut binecuvântarea arhierescă pentru tot ceea ce a realizat credincioșii acestei parohii: o frumoasă pictură și alte lucrări gospodărești. Părintele Protoierul a asigurat pe P. S. Episcop Antim și P. S. Arhiepiscopului Veniamin, în numele preoților protoieriei Rm. Sărat, de toată ascultarea fiască, de supunere și devotament, rugînd pe Bunul Dumnezeu să-i țină sănătoși și îndelungați în zile.

În numele consiliului parohial, episcopul Costache Iancu a mulțumit P. S. Arhiepiscopului Veniamin pentru impresionanta slujbă oficiată și roagă insistent să se repartizeze și parohiei Ziduri un preot, pentru a le fi îndrumător și povățuitor în dreapta credință.

În încheiere, P. S. Arhiepiscopului Veniamin a transmis credincioșilor parohiei Ziduri binecuvîntări arhieresti din partea P. S. Episcopului Antim și le-a dat prețioase îndemnuri și sfaturi. Să iubească și să frecventeze Biserica, pentru că în afară de Biserică nu există mîntuire; să asculte de stăpînire, pentru că ea a fost rînduită pentru binele tuturor; să crească copiii cu cinste și respect pentru cei mai în vîrstă, pentru a deveni o generație sănătoasă; să păstreze credința noastră ortodoxă nealterată, așa cum au moștenit-o de la strămoșii noștri; să contribuie la toate acțiunile de interes obștesc și de gospodărire și înfrumusețare a satelor; să aibă dragoste de glia străbună, pentru care moșii și strămoșii noștri și-au jertfit viața; să slujească din convingere idealurile scumpe ale poporului nostru, de muncă cinstită, progres, bunăstare, pace, colaborare, de dreptate și adevăr, de omenie și frățietate.

Solemnitatea a fost înălțătoare și a dat prilej de bucurie și zidire sufletească, de întărire în convingeri și angajamente pentru viitor.

La parohia Păunești, în ziua de Duminică 28 martie 1976, la Duminica Sfintei Cruci. În această parohie funcționează patru preoți, cu sectoare de activitate pentru fiecare preot, cu două biserici în funcțiune. Soborul a fost alcătuit din preoții: Mircea Vasile, Gîdea Florică, Șerban Pandele, Manea Aurel, toți de la parohia Păunești, Pătrășcanu Gheorghe — Bătinești și Mocanu Mihai — Clipsești, ajutat de diaconii Leon Cristian-secretar eparhial și Tudor Mihalache-profesor de muzică la Seminarul teologic din Buzău. P. S. Arhiepiscopului Veniamin a fost însoțit de P. C. Pr. Consilier N. Bivolaru și P. C. Protoierul V. Văcăreanu, de la Protoieria Panciu.

Și de această dată răspunsurile la Sfînta Liturghie au fost date în comun de un grup de elevi de la Seminar, împreună cu foarte mulți credincioși din parohie.

Slujba a fost înălțătoare și a revărsat asupra vrednicilor gospodari și buni credincioși ai comunei fruntașe Păunești, din județul Vrancea, binecuvîntarea arhierescă și mireasma duhovnicească binefăcătoare.

Acest lucru a fost remarcat și exprimat în cuvîntul său de la sfârșitul slujbei, de pr. paroh Mircea Vasile: «Acest prilej ne-a creat momente de neuitat, care de

multe ori pot deveni la rîndul lor izvoare de noi și mari succese. Viața Bisericii, satului nostru a cunoscut astăzi o puternică și aleasă bucurie duhovnicească, iar credincioșii noștri vor păstra multă vreme amintirea acestor momente înălțătoare ca pe cele mai de seamă sărbători la care le-a fost dat să ia parte».

Un cuvînt de bun venit și de mulțumire a adresat P. C. Protoiereu V. Văcăreanu, P. S. Arhiereu Veniamin pentru prima slujbă arhierescă oficiată în cuprinsul protopopiatului Panciu.

În virtutea plinătății darurilor și a puterii de a vorbi și de a lucra în numele Domnului Iisus Hristos, P. S. Arhiereu Veniamin a dat credincioșilor îndemnuri părintești și arhieresti, de îndrumare pe calea binelui, păcii, dreptății și de armonizare a datoriilor lor religioase cu cele cetățenești. Trebuie să cultivăm și să păzim credința noastră strămoșească, pe care am păstrat-o cu sfințenie de două mii de ani. Să ne îmbunătățim viața, lăsînd la o parte păcatele de orice fel. Să fim adevărați fii credincioși ai Bisericii și cetățeni devotați Patriei noastre. Să contribuim prin muncă, pricepere și comportare, la progresul și fericirea obștească.

Cu siguranță această slujbă arhierescă a insuflat credincioșilor parohiei Păunești imbold și puteri sporite pentru o trăire creștinească, împodobită cu fapte bune, pentru statornicie în credința moșilor și strămoșilor noștri și însuflețire în toate lucrările obștești ce se înfăptuiesc în comună, ca niște buni creștini și cinstiți cetățeni.

Prima conferință de orientare a preoților (luna martie 1976)

Între 16—30 martie 1976, a avut loc prima conferință de orientare a clerului pe anul acesta în cuprinsul Eparhiei noastre. Ea s-a desfășurat după un program stabilit în prealabil și a tratat subiectul: «Apostolatul Social în Biserica Ortodoxă Română. La a 75-a aniversare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian».

Programul de desfășurare a conferințelor a fost următorul :

— protoieria Brăila — 16 martie 1976 — prezidată de P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul.

— protoieria Buzău — 18 martie 1976 — prezidată de P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul.

— protoieria Panciu — 23 martie 1976 — prezidată de P. C. Pr. Consilier N. Bivolaru.

— protoieria Pătirlagele — 24 martie 1976 — prezidată de P. C. Pr. Consilier N. Bivolaru.

— protoieria Focșani — 29 martie 1976 — prezidată de P. C. Pr. Consilier Gh. Guță.

— protoieria Rîmnicul Sărat — 30 martie 1976 — prezidată de P. C. Pr. Grigoraș Aurel — prof. la seminar.

Subiectul conferinței a fost deosebit de important și de actual. A reamintit nouă preoților despre cea de a doua latură a activității noastre, despre cel de al doilea pilon al creștinismului — slujirea oamenilor, a aproapelui nostru — slujire care este strîns legată și tot atît de importantă ca și slujirea lui Dumnezeu. Ne-a chemat să ne debarasăm de acele preocupări sterile, care nu dau roade și să coborîm în sfera realităților sociale, în viața și preocupările credincioșilor noștri. Am fost chemați să adîncim și să aprofundăm latura socială a mesajului evănghelic.

Prin tratarea subiectului acestei conferințe, am omagiat pe cel mai de frunte slujitor al Bisericii noastre, cea mai proeminentă figură aflată la cirna Bisericii Ortodoxe Române, pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, alcătuitorul «Apostolatului Social», la împlinirea vârstei de 75 ani.

Păstrător statornic al dogmelor și predaniilor ortodoxe, deschizător innoirilor cerute de chemările vremii, receptiv la strigătul omenirii contemporane, pentru pace și progres, pentru libertate și dreptate socială, pentru înfrățire și colaborare, așa a fost și este cunoscut de toată lumea Prea Fericitul nostru Patriarh. Străjer neadormit și prețios, chimval al Ortodoxiei, ierarh clarvăzător, făclierul păcii, omul trimis de Dumnezeu într-un moment de răscruce în istoria Bisericii Ortodoxe Române, așa este socotit Prea Fericitul Patriarh Justinian.

«Apostolatul Social», pe care l-a propovăduit și l-a practicat pînă în prezent, Prea Fericitul Sa îl dorește să fie mai departe un apostolat al iubirii și al slujirii evanghelice și patristice, plin de răspundere față de Dumnezeu și de oameni. El este opera de adaptare continuă la mediul social. Este «aluatul» care deosebește frămîntătura, fermentul creștin neîncetat proaspăt, este orizontul întotdeauna luminat, care înglobează întreaga mișcare a gândirii noastre și a harului. El formează armătura indestructibilă a unei gândiri realiste, perfect orientată asupra «drumului» pe care merge lumea.

Dealtfel, Apostolatul Social este un atribut al Bisericii izvorît din credința sa dumnezeiască. Elanul slujitor al Bisericii s-a manifestat încă de la întemeierea ei, dar condițiile de manifestare a acestui atribut au fost diverse în decursul istoriei. În noua orînduire socială sînt toate condițiile pentru ca Biserica să-și manifeste atributul ei de slujitoare, pentru înnobilarea omului pînă la îndumnezeire, Biserica Ortodoxă, pe baza pofundeii sale credințe în demnitatea omului și în măreția lui Dumnezeu, vede în credință baza faptei slujitoare și fapta slujitoare, consecință firească, floare ce crește din tulpina credinței. Este credința slujitoare cea una a Bisericii Ortodoxe Române, prin care de-a lungul veacurilor a fost menținută unitatea de neam, de faptă și acțiune a poporului român.

Ca întotdeauna, conferințele de orientare au fost inspectate și cercetate de P. S. Episcop Antim Angelescu. În cuvîntul rostit cu acest prilej, P. S. Sa a subliniat legătura indestructibilă dintre religia creștină și viață, arătînd că religia creștină este un apostolat al vieții, iar teologia un act de slujire a ei. «Pentru Domnul Iisus Hristos, religia înseamnă bunătate, mărinimie, uitare de sine, abnegație totală, urmărirea idealului, iubire, devotament în serviciul umanității. Este cunoscut de către toți că a sluji a ocupat locul central în viața și în învățătura Mîntuitorului» a spus printre altele P. S. Episcop Antim. În încheiere, P. S. Sa a omagiat pe Prea Fericitul Patriarh Justinian la împlinirea vârstei de 75 ani, menționînd că ni l-a dăruit Dumnezeu la timpul hotărît, pentru a conduce cu înțelepciune corăbia Bisericii noastre către limanul mîntuirii, iar opera Prea Fericitului Sale, Apostolatul Social, este o pedagogie creștină și o metodă nouă de pastorație pentru vremurile noi pe care le trăim.

De asemenea, P. S. Arhiepiscopul Veniamin Rîmniceanul, în afara celor două conferințe pe care le-a prezidat — Brăila și Buzău — a asistat și la celelalte, în ca-

drul căroro a luat cuvîntul. Prea Sfinția Sa a arătat că Apostolatul Social este seva existenței creștine ortodoxe la noi și că noi ne-am hrănit din această sevă încă de la nașterea poporului român pe meleagurile noastre. Aceasta face ca Biserica Ortodoxă Română să se găsească mereu în slujba poporului și să fie atît de vie, în ciuda încercărilor trăite odinioară. P. S. Arhiereu Veniamin a îndemnat pe preoți să zădărnicească orice încercare de dezbinare, prin slujbă și predică. De asemenea a îndemnat la colaborare cu organele locale de stat și pentru o ținută preoțească.

Conferințele de orientare din luna martie a.c., cum și popasul aniversar al Prea Fericitului Patriarh Justinian, au fost pentru preoții Eparhiei noastre un prilej de rodnică reflecție, de meditație și de bucurie.

Conferința administrativă. Prin hotărîrea nr. 19.225/1975, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a stabilit că cele două conferințe administrative pe anul 1976 să fie programate de Eparhii între 1—15 aprilie și 1—15 octombrie 1976. Prin aceeași hotărîre s-a precizat ca la aceste conferințe să se trateze diferite teme. Pentru conferința din luna aprilie s-a fixat subiectul: «Grija preoților și credincioșilor pentru cunoașterea, prețuirea și conservarea bunurilor religioase și de artă bisericească, — valori ale patrimoniului cultural național. Grija pentru fondul arhivistic».

La cele șase protopopiate ale Eparhiei, conferințele au fost prezidate de delegați ai Centrului eparhial.

Atît P. S. Episcop Antim, cît și P. S. Arhiereu Veniamin, au inspectat unele din aceste conferințe, dînd îndrumările decurgînd din dispozițiile legale privind bunurile religioase și de artă bisericească, ce fac parte din patrimoniul cultural național.

În urma referatelor susținute și a discuțiilor purtate, s-au fixat următoarele concluzii:

Luînd pildă de la conducătorii Statului și Bisericii noastre, preoții au datoria să popularizeze și să stimuleze în popor dragostea față de comorile nepieritoare ale vechii noastre arte bisericești și să păstreze cu mare grijă moștenirea scumpă rămasă din truda de veacuri a înaintașilor noștri.

Este o datorie patriotică să contribuim la îmbogățirea patrimoniului spiritual al poporului nostru, și la cunoașterea cît mai adîncă și mai deplină a istoriei, a culturii noastre.

Să ne aducem contribuția pentru a preveni transmiterea neautorizată a unor valori și în același timp să asigurăm apărarea, conservarea și punerea în valoare a tot ceea ce reprezintă cu adevărat patrimoniu spiritual material și istoric al României, spre a fi pus la îndeplină cercetărilor și a celor ce doresc să cunoască istoria acestui pămînt.

Preoților le revine datoria ca să explice credincioșilor, pe înțelesul lor că este necesar să cunoască bunurile religioase și de artă, să le aprecieze la justa lor valoare și să aibă toată grija pentru păstrarea și protejarea lor.

Avem datoria patriotică să le explicăm că, a declara documentele pe care le dețin, este de fapt o colaborare cinstită, un act patriotic care duce la valorifi-

careia în mod oficial a unor valori care pot ajunge în situația să dispară sau să fie degradate într-un mod cu totul nemeritat.

Preoții și credincioșii sînt direct răspunzători de pagubele ce se vor produce prin înstrăinarea bunurilor parohiale de orice fel și vor fi sancționați ca unii care nu dau dovadă suficientă de grijă față de bunurile bisericești.

Preoții și credincioșii sînt îndatorați permanent să ia măsuri împotriva incendiilor, inundațiilor, să se verifice instalațiile de încălzit, sobele, burlanele, instalațiile electrice, iar la terminarea programului să se scoată de sub tensiune polican-drele, reșourile, radiatoarele etc. Fiecare biserică să aibă la îndemînă cel puțin două stingătoare încărcate cu spumă chimică, lopeți, topoare, cîngi, nisip, scară etc.

O atenție deosebită se va acorda prevenirii sustragerii unor obiecte de cult valoroase, în deosebi cu ocazia hramului bisericilor, cînd asistența este mai numeroasă. Pentru obiectele de cult valoroase se va asigura paza și securitatea permanentă, fixîndu-se la ferestre gratii de fier și uși din lemn masiv prevăzute cu chei și închietori speciale.

Referitor la fondul arhivistic național, care face parte integrantă din patrimoniul cultural, s-a manifestat aceeași grijă de apărare, păstrare și conservare, atît în vederea valorificării sale multilaterale cît și pentru transmiterea lui integrală generațiilor următoare.

Conservarea intactă a documentelor este dictată nu numai de valoarea lor intrinsecă ci și de puternica lor mărturie asupra valorilor intelectuale ale poporului român, de marea lor însemnătate pentru cunoașterea genezei etnice și a evoluției noastre istorice, de forța lor convingătoare în probarea continuității noastre pe aceste meleaguri.

Aplicarea legislației în vigoare privind patrimoniul cultural național și fondul arhivistic corespunde în cel mai înalt grad intereselor majore actuale și de perspectivă ale națiunii noastre socialiste, iar identificarea unor bunuri și documente de valoare, declararea acestora, prevenirea degradării sau înstrăinării lor, este un act de înaltă ținută civică, expresie a spiritului etic superior pe care orînduirea noastră îl reclamă fiecărui cetățean, la care sîntem chemați și noi preoții și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române.

Cu ocazia Praznicului Învierii Domnului, în vizită la P. S. Episcop Antim

După obicei, în prima zi de Paști, la orele 12, s-a oficiat în Catedrala Episcopală slujba vecerniei (a doua Înviere).

Slujba a fost săvîrșită de P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul, înconjurat de un numeros sobor de preoți din municipiul Buzău, în asistența P. S. Episcop Antim.

Cu acest prilej s-a citit Sfînta Evanghelie în mai multe limbi, potrivit poruncii Mîntuitorului dată Sfinților Apostoli, de «a învăța toate neamurile» și a propovădui Evanghelia la toate popoarele.

La slujbă a participat un număr mare de credincioși, impresionînd citirea Evangheliei în limbi străine.

După terminarea slujbei, clerul buzoian, însoțit de cîntăreți bisericești, s-a îndreptat către sala de recepție a palatului episcopal, pentru a felicita pe P. S. Episcop Antim cu ocazia marelui praznic și a cere binecuvîntarea arhierescă pascală.

Se aflau de față în sală profesorii Seminarului teologic Buzău, salariații Centrului Eparhial și alți oaspeți.

La intrarea în sală, P. S. Episcop Antim a fost întîmpinat cu imnul arhieresc, intonat de corul catedralei, dirijat de Arhid. Dumitru Stoica.

După executarea unor bucăți corale, legate de strălucitul paznic al Învierii Domnului, P. S. Arhiepiscop Veniamin Rîmniceanul, în numele celor prezenți, a exprimat profunđa bucurie, prilejuită de marele praznic și de întîlnirea cu P. S. Episcop Antim, care, în cele peste 3 decenii de activitate în fruntea Eparhiei Buzăului, s-a făcut pildă tuturor, cu cuvîntul și cu fapta. I-a urât apoi, sănătate deplină și păstorie îndelungată, cu încredințarea supunerii, ascultării și devotamentului din partea tuturor.

P. S. Episcop Antim, emoționat de manifestarea ce i s-a făcut, a mulțumit celor prezenți pentru dragostea și sentimentele alese ce le-au mărturisit, cu ocazia acestui mare praznic al creștinătății. A transmis apoi preoților, familiilor c.c. lor și credincioșilor pe care îi păstoresc, multă sănătate și spor la lucru, cu îndemnul ca toți să ne facem datoria la locurile unde ne aflăm, să ne ferim de inutilitate, pentru binele și fericirea obștească.

Hirotonii

— Dl. Ispas Gheorghe, licențiat în teologie, hirotonit preot la data de 2 martie a.c., pe seama parohiei Cozieni, Protoieria Pătîrlagele, jud. Buzău.

— Dl. Roșioru Fănică, absolvent de seminar, hirotonit preot la data de 14 martie a.c., pe seama parohiei Murgești, Protoieria Rîmnicul Sărat, jud. Buzău.

† Preotul Palade Petre

În ziua de 2 martie 1976 a încetat din viață peotul pensionar Petre Palade, fost paroh al parohiei Aldeni, jud. Buzău.

Născut în anul 1905, în comuna Oancea, fostul județ Covurlui, preotul Palade Petre a trecut la cele veșnice în vîrstă de 71 ani.

Urmează școala primară în comuna natală. Absolvește Seminarul la Galați și Facultatea de teologie din București — cursuri fără frecvență — activînd concomitent din lipsă de posibilități materiale și în serviciul Casei de Pensii. În 1932 se căsătorește în București, iar în 1933 este hirotonit preot pe seama parohiei Cătiaș, jud. Buzău. După trei ani este transferat la parohia Blăjani, același județ, unde păstorește 28 de ani. Ultima parohie, de unde se pensionează în toamna anului 1974, a fost parohia Aldeni, pe care a condus-o timp de 8 ani. Este tată a cinci copii, cărora le-a dat o educație aleasă și le-a creat un viitor demn și fericit.

Decedatul a fost un preot corect și serios, de o punctualitate desăvîrșită și o modestie proverbială, care ascundea sub ea o noblețe sufletească ce obliga pe toți la muncă și la respect. Fire cumpănită în gest și în cuvînt, cărturar și intelectual,

receptiv la tot ce este bun și frumos, gata a sluji, a iubi și a ajuta pe alții și mai puțin pe sine. S-a dedicat cu trup și suflet preoției, pe care a iubit-o și a slujit-o cu pasiune pînă în clipa cea din urmă.

Slujba înmormintării a fost oficiată în ziua de 5 martie 1976 de către un sobor de 1: preoți, în frunte cu P. C. Protopop N. Sburlan — Buzău, delegat al P. S. Episcop Antim Angelescu.

Au asistat foarte mulți credincioși care au adus, cu inimile îndurerate, un ultim și pios omagiu bunului lor păstor.

Au luat cuvîntul, omagiînd persoana preotului Palade Petre preoții Toader Aurel, în calitate de paroh al parohiei Aldeni, Cimpolieru Ion-București, coleg de facultate cu răposatul și Teofil Dumitrescu, vecin cu parohia Aldeni.

Șirul cuvîntărilor a fost încheiat de P. C. Protopop N. Sburlan, care între altele a transmis familiei îndoliată și credincioșilor din partea P. S. Episcop Antim întreaga compasiune și arhieresti binecuvîntări.

După veșnica pomenire, trupul nefusflețit al preotului Palade a fost purtat în jurul bisericii pe umerii colegilor preoți și dus apoi la cimitirul parohial unde a fost înhumat.

La cimitir au mai vorbit un delegat al credincioșilor din parohia Blăjani și un nepot al preotului, care au exprimat regretul credincioșilor și familiei.

Pr. Nic. I. BIVOLARU

RECENZII

Monumente istorice bisericești din Mitropolia Moldovei și Sucevei
Prefață : I u s t i n, Arhiepiscopul Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Introducere : Prof. Dr. Vasile Drăguț și Conf. Univ. Dr. Corina Nicolescu, Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Iași, 1974, 452 p.

După *Indreptar artistic al monumentelor din Nordul Moldovei* (autor Petru Comarnescu), *Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești* (autor I. D. Ștefănescu) și *Pictura murală din Nordul Moldovei* (autor Acad. Vișil Vătășianu), volumul-album *Monumente istorice bisericești din Mitropolia Moldovei și Sucevei* este un *opus coronat*.

Intr-adevăr, le depășește pe toate, atât prin cuprinsul bogat de ilustrații și texte, cât și prin dimensiunile monumentale — $34^{\circ} \times 25^{\circ}$ — și condițiile editoriale și tipografice excepționale.

În *Prefață* (p. 5—8), Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iustin motivează astfel necesitatea unei cărți de felul acesta: «O carte nouă care să dea călătorului cunoștințe despre fiecare monument bisericesc important în parte dar, în același timp, și o viziune de ansamblu în legătura cu arhitectura bisericească din Moldova, precum și cu rolul cultural-bisericesc împlinit de mănăstiri în trecut, era adinc simțită». Și cartea, în felul cum a fost concepută și realizată, corespunde acestei misiuni.

Înalt Prea Sfinția Sa, ca unul ce obläduiește și cunoaște de aproape aceste monumente și felul cum impresionează ele pe vizitatori (indeosebi pe străini), evidențiază valoarea lor inestimabilă culturală-artistică națională și universală. Ele ne ajută să deslușim ideile și sentimentele adinci patriotice ale înaintașilor noștri, să cunoaștem trecutul istoric, strădaniile și năzuințele poporului, să prețuim iscusința și forțele lui creatoare. Ele sînt contribuții capitale la patrimoniul cultural al țării și, totodată, contribuții dintre cele mai de seamă la patrimoniul cultural al lumii. Multe din ele sînt unicate nu numai în țară, ci și pe glob. «Sînt tezaure pe care cunoscătorul cel mai informat prin propriile sale călătorii nu le poate vedea în altă parte... Ceva asemănător nu ne oferă a doua țară din lume» (J. Strzygowski).

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit informează despre bunăvoința, atenția și grija deosebită ce le acordă acestor monumente conducerea de stat. «Rînd pe rînd, locașuri de închinare din Moldova ca bisericile : Golia, Barnovshi, Nicorița, Sf. Teodori-Iași, Sf. Gheorghe-Hîrlău, Sf. Dumitru-Hîrlău, Sf. Gheorghe-Botoșani, Sf. Ioan-Piatra Neamț, Ruginoasa-Paşcani, Borzești, Rădeana și Precista-Bacău, Baia, Voroneț, Humor, Arburea-Suceava, Sala Gotică-Iași, precum și minăstirile : Neamț, Moldovița, Sucevița, Dragomirna, Slatina, Agapia, Cetățuia, Bistrița, Secu ș.a. și-au recăpătat, în urma lucrărilor efectuate pînă acum, înfățișarea de odinioară. În locul aspectelor de tristețe și neorinduală de mai înainte, călătorul are acum înaintea ochilor săi măreția și farmecul monumentelor restaurate». Informează despre interesul științific și de popularizare cît mai largă ce se acordă acestor comori de artă românească.

Se angajează că «vom veghea la gospodărirea și buna păstrare a bisericilor și mănăstirilor restaurate și reînnoite» și declară, în încheiere, că «folosirea și păstrarea moștenirii culturale bisericesti cu atenție și bună chivernisire, spre a dăinui și după noi, este o îndatorire pe care o impune conștiința noastră patriotică».

Introducere are două părți:

Prima parte: *Arhitectura religioasă, pictura murală* (p. 9—22) este semnată de Prof. Dr. Vasile Drăguț, care prezintă arhitectura și pictura murală bisericască moldovenească, istoric și caracteristicile lor.

Partea a doua: *Icoane, broderii, argintării, mobilier* (p. 23—26) aparține Conf. Univ. Dr. Corina Nicolescu.

Sint deosebit de utile astfel de studii de ansamblu și de sinteză totodată, făcute de cei mai competenți specialiști (Prof. Dr. Vasile Drăguț este director Direcției Generale a Patrimoniului cultural național).

Domnia sa precizează de la primele rânduri că «dincolo de orice fals patriotism local, arhitectura (bisericească) moldovenească trebuie considerată și prețuită ca una din cele mai originale și expresive sinteze artistice din întregul spațiu european». Pe de altă parte, ea are o inalienabilă însemnătate istorică-socială. Este o adevărată cronică a statului moldovenesc, a vieții și zbućiumului poporului. Există o strinsă conexiune între arhitectura bisericască și situația de stat și politică a țării (a Moldovei). Exemplifică că, odată cu lupta pentru cucerirea independenței s-a ridicat și Biserica Sf. Nicolae din Rădăuți a lui Bogdan I Intemeietorul. «Ea are valoarea unei îndrăznețe proclamații. Este actul de naștere a arhitecturii culte moldovenești» (p. 10).

Conexiunea este mai evidentă în epoca lui Ștefan cel Mare — «o epocă de împlinire». Se poate delimita două perioade. Prima de la 1457 pînă la 1487, trei decenii, cînd s-a dat precădere cetăților și edificiilor militare, pentru apărarea și menținerea neatîrnării, ființii statului și apărarea țării. S-a făcut într-un ritm de mare amploare. Cetatea Chilia a fost reconstituită din primăvară pînă toamna de 800 meșteri și 18.000 de salahori. A doua perioadă, după 1488, cînd s-a dat prioritate bisericilor — pînă la 1503, aproape în fiecare an a ridicat cîte o biserică dacă nu și două. S-a stabilit acum și un stil arhitectonic bisericesc moldovenesc, din îmbinarea prototipului popular autohton, împrumuturi gotice (brîul de ceramică smălțuită și colorată), influențe muntene, și cu gropnița interioară, «ceea ce nu se găsește nicăieri în arhitectura bisericască a Orientului creștin».

A urmat epoca lui Petru Rareș, cu cele două domnii (1527—1538; 1542—1546), cu realizări arhitecturale și murale îndeosebi, de mare însemnătate, preluînd și continuînd tradiția și stăruința pentru menținerea independenței de stat. El a amplificat stilul arhitectural bisericesc moldovenesc pînă pîndvoare deschise și pictura murală exterioară. Au pătruns și influențe renașcentiste.

Sub Alexandru Lăpușneanu, influențele Renașterii s-au accentuat. El a înclinat către monumental (mănăstirea Slatina).

Sub Movilești (sfîrșitul secolului al XVI-lea), arhitectura bisericască a stilului moldovenesc ajunge la apogeu, dar și la crepuscul. Mănăstirea Sucevița a fost declarată testamentul artei tradiționale religioase-bisericesti moldovenești.

Influențele muntene pătrund mai larg. Mihai Viteazul a realizat, pentru un ceas istoric, unirea tuturor țărilor românești. Arhitectura bisericască moldoveană s-a menținut (pîndvoare cu coloane, brîie mediane).

Dar s-a menținut preocuparea strategică, efortul de fortificare a mănăstirilor și chiar a bisericilor, în hotărîrea de-a înfrunța și rezista vitregiilor.

Dragomirna mitropolitului cărturar și artist Atanasie Crimca însumează și alte influențe — caucaziene (brîul de piatră cu aspect de funie răsucită, reliefulile ornamentale exterioare, îndrăzneala verticalității).

Miron Barnovschi (1627—1629) a provocat un flux constructiv fără pereche. Scurta sa domnie, de numai doi ani, a înregistrat cea mai mare densitate constructivă de monumente din întreaga istorie a Moldovei. Recomandă Prof. V. Drăguț, că această perioadă, insuficient cunoscută, să fie cercetată mai de aproape.

Vasile Lupu a ambiționat monumente grandioase. Biserica Trei Ierarhi din Iași este monumentul culminant al decoratismului de tip caucazian, cum nu există nici în acea regiune.

Se mai menționează Cetățuia lui Duca Vodă (1672), ca o replică modestă a Trei Ierarhilor.

Și observația-concluzie: Pe parcursul a patru-cinci secole, prin rivină ctitori-cească Țara Moldovei a fost înzestrată cu monumente religioase bisericesti de mare valoare arhitectonică, care atestă în fața istoriei și a lumii vigoarea și originalitatea talentului artistic al poporului, creator de frumuseți și în condițiile cele mai vitrege.

La fel prezintă și pictura murală bisericească, cu realizări notorii, cum sînt frescele exterioare de la Voroneț, Humor, Moldovița, Sucevița, Arbore ș.a., fără pereche în toată lumea. Stabilește o pictură populară la bază, ecouri de epocă, precum lupta antiotomană, Căderea Constantinopolului, influențe realiste umane-sociale... Reținem noutatea că pictura murală exterioară atribuită lui Petru Rareș și mitropolitului Grigorie Roșca, a fost concepută și încercată de Ștefan cel Mare, după cum dovedesc săpăturile și studiile arheologice actuale.

Citează nume de mari pictori naționali, precum Ieromonahul Gavril, cel mai strălucit pictor bisericesc român al tuturor timpurilor, Toma din Suceava, Dragoș Coman, cel mai mare pictor al orientului ortodox din secolul al XVI-lea ș.a.

Conf. Univ. Dr. Corina Nicolescu relevă valori de artă a unor icoane, țesături și broderii — arta acului —, capodopere ale genului, de care sînt pline mănăstirile, bisericile moldovenești și muzeele de pe lângă ele. Anume: Epitafe, veșminte, potire, chivote, portrete, icoane... «Creații de înaltă cugetare artistică, documente de istorie locală, realizări valoroase ale unor miini meșteșugite, broderiile conferă artei românești de la est de Carpați un autentic certificat de noblețe și vechime» (p. 26).

Cele afirmate și declarate de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iustin, Prof. Dr. Vasile Drăguț și Conf. Univ. Dr. Corina Nicolescu sînt arătate, concret și vizual, în paginile cărții-album.

Sînt înfățișate, în fotografii și monografii sumare, 82 de biserici moldovenești, monumente istorice și de artă. Sînt prezentate în ordine cronologică, începînd cu cele mai vechi: Biserica Sf. Nicolae din Rădăuți și Biserica Sf. Treime din Siret (la începutul jumătății a doua și respectiv jumătatea a doua a secolului al XIV-lea); apoi ctitoriile lui Ștefan cel Mare, 20 — Mănăstirea Putna (1466—1469), Biserica Sf. Cruce din Pătrăuți (1487), Biserica Voroneț (1488), Biserica Sf. Ilie din Suceava (1490), Biserica Sf. Ioan din Vaslui (1490), Biserica Sf. Nicolae-Domnesc din Iași (1491), Biserica Sf. Gheorghe din Hîrlău (1493), Biserica Adormirii Maicii Domnului din Borzești (1494), Biserica Sf. Apostoli Petru și Pavel din Huși (1494), Biserica Sf. Nicolae din Dorohoi (1495), Biserica din Războieni (1496), Biserica Sf. Nicolae din Popăuți-Botoșani (1496), Biserica Nașterii Maicii Domnului din Tazlău (1497), Mănăstirea Neamț (1497), Biserica Nașterea Sf. Ioan Botezătorul din P. Neamț (1498), Biserica din Bălinești (1499), Biserica Înălțării Sf. Cruci din Volovăț (1500), Biserica din Dobrovăț (1503), Biserica Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul din Reușeni (1503), Biserica Cuvioasa Paraschiva din Cotnari (sec. XV), Biserica Alba din Baia (sec. XV); bisericile contemporane: Biserica Precista din Bacău (ctitor Alexandru Voievod, fiul lui Ștefan cel Mare, 1491), Biserica din Dolhești Mari (ctitor Familia Șendrea, sfîrșitul secolului XV), Biserica din Bălinești (ctitor Logofătul Ioan Tăutu, 1499), Biserica Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul din Arbore (ctitor Pîrcălabul Luca Arbore, 1502), Biserica Sf. Dumitru din Zaharești (ctitor Pîrcălabul Nicoară Hîrovici, (?); bisericile urmașilor lui Ștefan cel Mare: Biserica Sf. mare m. Gheorghe — Mănăstirea Sf. Ioan cel Nou din Suceava (Domnii Bogdan al III-lea și Ștefăniță, 1514—1522), Biserica din Pătrăuți (Logofătul Gavril Trotușan, 1522), Biserica Humor (Logofătul Teodor Bubuioag, 1530), Biserica fostei mănăstiri Bisericiani (Domnii Ștefăniță și Dimitrie Moruzi, sec. XVIII); ctitoriile lui Petru Rareș, 10: Biserica fostei mănăstiri Probota (1530), Biserica Adormirea Maicii Domnului din Baia (1532), Mănăstirea Moldovița (1532—37), Biserica Sf. Dumitru din Suceava (1534), Mănăstirea Rîșca (sec. XVI) Biserica Sf. Dumitru din Hîlău (sec. XVI), Catedrala episcopală a Romanului (Petru Rareș și Doamna Elena cu fiii Ștefan și Constantin, 1542—1550), Biserica Învierea Domnului din Suceava (Doamna Elena Rareș, 1551), Biserica Sf. Gheorghe din Botoșani (Doamna Elena, 1552), Biserica Uspenia din Botoșani (Doamna Elena, 1552); bisericile contemporane: Biserica Coșuka (Vistiernicul Matiaș, 1535),

Mănăstirea Bistrița (Alexandru Lăpușeanul, 1554), Biserica Socola (Alexandru Lăpușeanul, 1561); în continuarea veacului și a veacurilor: Biserica mănăstirii Hlincea (Doamna Maria, fiica lui Petru Șchiopul și restaurată de Vasile Lupu, sec. XVI—XVII), Biserica Galata din Iași (Petru Șchiopul, 1592), Mănăstirea Sucevița (Mitropolitul Gheorghe Movilă, 1584), Biserica Aroneanu (Aron Vodă, 1593), Biserica Teodorenii din Burdujeni-Suceava (Teodor Movilă, sfârșită sec. XVI), Mănăstirea Secu (Nestor Ureche, 1602), Mănăstirea Dragomirna (Mitropolitul Anastasie Crimba, 1608), Biserica Adormirii Maicii Domnului din Ițcani (sec. XVII), Biserica Sf. Ap. Petru și Pavel din Solca (Ștefan Tomșa II, 1613), Biserica Sf. Sava din Iași (1625), Biserica Birnova (Miron Barnovschi, sec. XVII), Biserica Barnovschi din Iași (Miron Barnovschi, sec. XVII), Biserica Nicorița din Iași (Pircălabul Nicoară, 1626), Biserica Sf. Aranghel Mihail din Rădeana (Logofătul Dumitru Ștefan, 1628), Biserica Buhalnița (Miron Barnovschi, sec. XVII), Biserica Sf. Trei Ierarhi din Iași (Vasile Lupu, 1639), Biserica Sf. Ioan Botezătorul din Iași (Miron Barnovschi și Vasile Lupu, 1628—1635), Biserica Pingărați (Vistiernicul Dumitru Soldan, 1642), Biserica Nașterea Sf. Ioan Botezătorul din Suceava (Vasile Lupu, 1643), Biserica Golia din Iași (Logofătul Ioan Golia și Vasile Lupu, 1647), Mănăstirea Agapia (Hatmanul Gavriil, 1642), Biserica fostei Mănăstiri Cașin (Gheorghe Ștefan, 1655), Biserica Sf. Ioan Zlataust din Iași (Ștefan Tomșa I, 1563), Mănăstirea Cetățuia (Gheorghe Duca, 1672), Biserica Sf. Voievozi din Roman (Spătarul Vasile Cantacuzino, 1695), Biserica Sf. Teodori din Iași (1761), Biserica Sf. Gheorghe (Mitropolia Veche) din Iași (Mitropolitul Gavriil Calimah, 1769), Biserica Sf. Spiridon din Iași (1804), Mănăstirea Varatic (Duhovnicul Iosif și Maica Olimpiada, 1808), Catedrala mitropolitană din Iași (Mitropolii Veniamin Costachi și Iosif Naniescu, 1833—1837), Mănăstirea Vorona (sec. XIX), Mănăstirea Sihăstria (Episcopul Ghedeon al Hușilor, 1730—1734), Biserica Frumoasă din Iași (Hatmanul Balica, sfârșitul sec. XVII), Biserica Durău (Monahii Ghervasie, Gheorghe și Ioan Proșie și Vasile Iliovici, 1835), Biserica mănăstirii Horaița (Arhim. Ermoghen Buhuș, 1867), Biserica Bărboi din Iași (Vornicul Ursu Bărboi, sec. XVII) și a 82-a, Biserica Mirăuți din Suceava (sec. XIV, restaurată în sec. XX).

Monografiile aparțin a 14 colaboratori: Al. Andronic, Șt. Mărieș, Gh. Buzatu, I. Caproșu, V. Ciobanu, Al. Ciurea, Pr. Ilie Gheorghiiță, N. Grigoraș, Pr. Scarlat Porcescu, Leon Șimanschi, C. Turcu, D. Vitcu, Episcop Nestor Vornicescu, Pr. Prof. I. Zugrav.

Din totalul de 417 fotografii, 60 sînt colorate și 357 în alb-negru.

Fotografiile colorate prezintă mănăstirile și bisericile mai importante artistic — Putna, Humor, Voroneț, Moldovița, Sucevița, Sihăstria, Catedrala mitropolitană, Trei Ierarhi, Varatic, Agapia, Golia ș.a., panoramic în cadrul pitoresc al naturii, dar și în diverse părți, precum și detalii, înecosebi fragmente de pictură murală, icoane (icoanele de la Sihăstria ale lui I. Protcenço), Mormîntul lui Ștefan cel Mare de la Putna ș.a. Fotografiile în culori vii și executate cu o tehnică superioară.

Fotografiile alb-negru prezintă mănăstiri și biserici, panoramic și detalii, pisanii, pietre funeare, turnuri-clopotnițe, zvonite, icoane, porți, uși, ferestre, catapetesme, abside, clopote, cădelnițe, potire, sfeșnice, patrafire, clădiri aferente (Adminstrația și Mitropolia din Iași, Reședința mitropolitană, Protopopiatul...).

Textele Prefetei, Introducerii și Monografiilor sînt tipărite și în limba franceză, ceea ce face cartea-album accesibilă și peste hotare. Fiecare biserică este înfățișată în fotografii miniatură.

Se alătură volumului o vastă Bibliografie selectivă (p. 439—447) și o Anexă bibliografică (p. 447—450), totalizînd 733 de titluri.

O specificare pe ultima pagină indică că «Lucrarea a fost executată în întregime la Tipografia Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, în anul 1973—1974». Monumentalul volum-album încîntă și instruește artistic și patriotic.

Pr. GHEORGHE CUNESCU

George Potra, *Documente privitoare la Istoria oraşului Bucureşti, 1821—1848*. Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975.

Oraşul Bucureşti, capitala ţării, a avut în decursul timpului un istoric de sinteză în lucrările unui Papazoglu, Ionescu-Gion, N. Iorga şi alţii, care vin acum să fie completate prin contribuţii de amănunte, documentare, ale harnicului istoricograf, profesorul George Potra. Din străduinţele şi jertfele acestui om de cultură, oraşul a cîştigat două volume masive, de documente, deosebit de interesante şi folositoare. Prin acestea se cunosc amănunte care înfăţişează viaţa activă şi oarecum pitorească a Bucureştiului de odinioară.

Primul volum din aceste materiale, a fost tipărit, în cadrul aceleiaşi edituri, în anul 1961 cu acelaşi titlu.

Autorul a adunat aceste documente, din marile depozite ale Arhivelor Statului, Academiei R. S. România, de la foarte mulţi particulari care i-au înţeles năzuinţele şi ceea ce este spre lauda autorului, din foarte interesanta colecţie personală, strînsă cu jertfă, de el însuşi.

Al doilea volum de care ne ocupăm aci, tipărit în condiţii tehnice deosebite, are 371 pagini, cuprinzînd 487 documente, format octavo mare.

Autorul ne dă lămuriri ample prin: introducerea sa bogată. Urmează apoi rezumatul documentelor, textul documentelor, lista materialului ilustrativ şi Indice.

Astfel cu această rînduală, cititorul se orientează uşor cu lectura acestei tipărituri impozante.

În Introducere autorul dă ample explicaţii asupra împrejurărilor politice şi social politice ale epocii, dintre cele două mari evenimente, 1821—1848. Ni se dau aci amănunte despre: Libertatea comerţului, Contractele de muncă, Breslele, Meseriaşi, Hanurile bucureştene, Vinzări şi închirieri, Donaţii, diate, foi de zestre, Schimb de bunuri, Desfaceri de tovarăşii, Împrumuturi în bani.

Urmează apoi ştiri asupra vieţii sociale, cu multele şi variatele ei aspecte, în fruntea căreia sta Biserica, urmată de Spitale şi Farmacii, Baia publică. Ediclii şi iocioglanii, neşte slujitori domneşti, Măsuri poliţieneşti, Procese, Abuzurile stăpînirii Vameşii, Ştiri diverse. Printre acestea din urmă găsim informaţii interesante ca spre exemplu: documentele arată că Preotul Mihai Filimon, tatăl scriitorului Nicolae Filimon era un om bogat, contrar celor ce s-a spus despre scriitor. Apoi aflăm ştiri despre pavarea oraşului, casele cu etaj, alimentarea cu apă a oraşului, construcţia unei pieţe în centrul oraşului şi altele. Pentru Biserica, despre care autorul găseşte şi unele aspecte negative, este de asemenea din belşug, menţionată în bogăţia aceasta, de mărturii documentare.

Găsim ştiri despre Mitropolie care — deşi, în genere se admite că era bogată, — cum împrumuta de la Pulcheria Ghica la 1819 suma de 50.000 de taleri cu dobînda vremii. Se mai dau ştiri apoi despre Biserica Udricani, mănăstirea Căldăruşani în două rînduri, Sf. Pantelimon, Mînăstirea Sărindar, cu hanul lui Zamfir, Biserica Olteni care primeşte danii de la Domnitorul Grigorie Dimitrie Ghica, Sf. Sava cu şcoala ei, cum Episcopul Neofit al Rîmnicului cere 10 oameni scutiţi pentru Biserica 40 de Sfinţi. Biserica de la Curtea Arsă, Mînăstirea Sf. Ioan, Mavroghenii şi arhimandritul săsese, Domnitorul Grigorie Ghica, poruncite marelui spătar să ia măsuri riguroase ca să se respecte Duminicile şi marile sărbători (1827); casele Mitropolitului Dionisie Lupu de pe Podul Caliţii, Cartea Episcopului de Argeş (1833), Biserica Sf. Ilie de pe Podul Caliţii, Sf. Ioan cel Mare, iarăşi mînăstirea Cotroceni, Sf. Ioan embatic, Sf. Spiridon vechi, Sf. Gheorghe nou, Mitropolia dă loc de casă la capul Podului Caliţii unei văduve, mînăstirea Radu Vodă, locul bisericii cişmeana lui Mavrogheni, Mînăstirea Mihai Vodă este menţionată de mai multe ori, Mînăstirea Stelea e în legătură cu aceea a Radului Vodă, Episcopul Ilarion al Argeşului are o chestiune în Lipsani, schitul Ghighiu din judeţul Prahova are de asemenea interese în Bucureşti, Biserica Manea Brutarul, căreia i se zicea şi Popa Radu. În sfîrşit se menţionează şi contractul întărit de Mitropolitul Neofit prin care Biserica Domniţa Bălaşa face tocmală de a i se zgrăvi icoanele şi polei temple, de către Nicolae zugravul şi Scarlat poleitorul (1841) şi altele. Responsabili acestor lăcaşuri bisericeşti vor găsi informaţii bogate din trecutul acestor instituţii.

Impozantul volum se sfirșește cu 16 ilustrații, care înfățișează case, documente, patente, harta oășului București din 1842, Antetul Sfatului orașenesc, pe marele negustor Tudor Hagi Tudorache, circa 1845 (1768—1848). Pecetea corporației Meimăriei, Casa Spătarului Costache Ghica, fratele lui Alexandru Dim. Ghica, Grădina Cișmigiu, Biserica Curtea Veche, și în sfirșit o vedere de ansamblu de pe acoperișul Teatrului Național în mijlocul secolului al XIX-lea.

Lucrarea D-lui Potra este rezultatul unei mare și pasionate munci de istoric, pentru care merită toate cuvintele noastre, și desigur și ale eventualilor cititori, de îndreptățită laudă.

Prof. T. G. BULAT

«Îndrumător bisericesc pe anul bisect de la Hristos 1976», S i b i u, p. 236.

Rostul acestei publicații cu dens cuprins religios, îl arată Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Dr. Nicolae Mladin în «Cuvînt înainte» spunînd: «Nădăjduim că acest Îndrumător bisericesc va fi de folos preoților și credincioșilor noștri pentru întărirea lor în dreapta credință, în Legea moșilor și strămoșilor și pentru angajarea lor deplină la sprijinirea vieții celei noi din Patria noastră scumpă, Republica Socialistă România». «Nădejde» bine motivată de conținutul «Îndrumătorului».

Cuprinsul? Obișnuitele date calendaristice sînt încadrate de bine alese texte cu conținut religios. D.p. Luna Aprilie — «Învierea Domnului»: «Astăzi în toată lumea este bucurie și veselie duhovnicească..., pentru că și mulțimea îngerilor și ceața tuturor puterilor celor de sus se bucură pentru mîntuirea oamenilor». (Sfîntul Ioan Gură de Aur). Iunie, — «Rusalii»: «Mari și covirșitoare a totcuvîntul omenesc sunt harurile dăruite nouă astăzi de iubitorul de oameni Dumnezeu... Ziua de azi este pentru noi sărbătoare și prăznuire... căci prin Duhul Sfînt am găsit izbăvire de păcate...» (Sfîntul Ioan Gură de Aur). Noiembrie, «A nu fi de folos nimănu în seamnă a fi mort... Nimeni nu e atît de sărac, ca să nu poată face binele...». Decembrie — «Îngerii cîntă, Arhanghelii melodiază, Heruvimii înaltă imne, Serafimii docologesc. Toți prăznuiesc văzînd pe Dumnezeu pe pămînt și pe om în ceruri, pe cel de sus jos din pricina fainei întrupării și pe cel de jos sus din pricina iubirii de oameni» (Sfîntul Ioan Gură de Aur).

Menționăm din paginile următoare:

I.P.S. Nicolae, Mitropolitul Banatului: «Teologie și ecologie». Aici sînt menționate cîteva puncte de convergență între Teologie și ecologie — «știința mediului înconjurător»... Atît Vechiul cit și Noul Testament, teologia naturii și eshatologia se opun tuturor tendințelor de alterare a echilibrului ecologic... Pentru a trăi în condiții normale, aliniîndu-și natura și folosînd-o potrivit legilor firii, omul va trebui să înțeleagă că ea nu constituie un bun la dispoziția sa pentru a-l exploata doar, ci casă în care viețuiește, mediul în care trăiește și pe care e obligat să-l păstreze, să-l îngrijească... Teologia susține că între om și univers există o armonie ce trebuie să se reflecte în modul de comportare al fiecărui creștin.

I.P.S. Teofil, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului: «Importanța mare a lucrurilor mici». Păcatele mărunte necombătute se înmulțesc și cresc ca buruienile... Creștinul care nu bagă în seamă păcatele mărunte, riscă și el să fie lepădat. Adevărat că nu este încă mort și rece sufletește, dar este pe cale de a deveni făcător de păcate grele, de moarte.

P.S. Vasile, Episcopul Oradiei: «Istoria ca educatoare a sentimentului patriotic». Cunoașterea istoriei este un lucru necesar și folositor oricărui, de asemenea și preotului. Acesta trebuie să-și îndrume credincioșii spre acele fapte care îi duc la mîntuirea lor în timp și în eternitate, să-i îndrume pe drumul progresului, al buneistării morale și materiale, al păstrării tuturor acelor virtuți care au format țaria neamului nostru. Cercetarea trecutului nostru ne oferă posibilitatea să fim în legătură cu spiritualitatea poporului nostru, cu idealul său de totdeauna de libertate și independență, cu faptele mărețe ale înaintașilor noștri, cu legile dezvoltării lui pînă în zilele noastre. Trecutul poporului nostru ne ajută să prețuim prezentul cu realizările lui mărețe.

P.S. Episcop Emilian de Alba Iulia: «Cincizeci de ani de la înființarea Patriarhiei Ortodoxe Române și 90 de ani de la recunoașterea autocefaliei». Cuprinde un bine documentat istoric al celor două evenimente cu fumoase realizări ale Bisericii Ortodoxe Române într-o jumătate de veac de patriarhat, cu sublinierea celor din timpul Prea Fericitului Patriarh Justinian.

P.S. Justinian Maramureșanul, Episcop-Vicar, Cluj-Napoca: «Virtutea smereniei». Virtutea smereniei am învățat-o de la Mîntuitorul Hristos, care ne-a zis: «Învățați-vă de la Mine că sint blînd și smerit cu inîma» (Matei XI, 29), precum și de la Sfinții Apostoli (I Petru V, 5—6; Iacov IV, 6; Filipeni II, 3). Modestia este calitatea tuturor sufletelor alese, care, pe măsură ce li se lărgeste orizontul, pe măsură ce realizează mai multe și prețioase lucruri, din orice domeniu, devin tot mai modești, tot mai smeriți. Îngîmfat e numai omul cu orizontul strîmt. Trufaș e numai cel cu mintea mărginită.

Pr. Prof. Corneliu Sirbu: «România socialistă, factor activ pentru instaurarea unei păci drepte în lume»... Pentru România socialistă, realizarea unei păci drepte și adînc stătătoare în lume constituie o preocupare de prim plan. Împietind în chip armonios sarcinile naționale de amplificare și desăvîrșire a noii noastre orînduirii cu îndeplinirea consecventă a îndatoririlor internaționale, România socialistă se dovedește — tot mai mult — un factor activ pentru instaurarea unei păci drepte în lume, aducînd o contribuție constructivă, multilaterală și deosebit de importantă, larg recunoscută și apreciată, la cauza progresului și a păcii în lume.

Pr. Filaret Costea: «Din înțelepciunea poporului român oglindită în proverbele sale». O instructivă colecție de proverbe: «Cine cheltuiește peste ceea ce ciștigă, n-are în casă mămăligă»; «Cine pe altul cinstește, pe sine se omenește»; «Dreptatea niciodată nu pierde. Ea iese ca untdelemnul deasupra apei» etc.

Sub titlul: «Din învățăturile Bisericii noastre», «Îndrumătorul» publică o bogată serie de predici bine doțate și în legătură cu trebuinți mereu actuale ale credincioșilor. D.p. Cinstirea Sfintei Cruci (I. Zăgreanu); Providența divină (Pr. I. Bunea); Copilăria lui Iisus (Pr. Grigorie Marcu); Cu privire la pocăință (Iorgu D. Ivan); Din înțelesurile Sfintei Cuci (Pr. F. Costea); Chipuri de mame creștine (Pr. T. Bodoșogae); Iisus Hristos — Viața noastră (Pr. D. Abrudan) etc. Apoi cîteva articole: «Sfinții Părinți despre muncă» (Pr. S. Radu); «Sfinții Părinți despre familie» (Pr. Nicolae Neaga); «Sfinții Părinți despre virtute» (Vart. C.); «Sfinții Părinți despre păcat» (Pr. Ch. Pistrui).

«Îndrumătorul» se încheie cu: «Îndrumări de tipic și bisericesti pe anul bisect 1976» (Prof. Gh. Secaș).

O. B.

Wilfried Weber, *Der Umbandakult in Brasilien* (In «Zeitschrift für Missionswissenschaft und Religionswissenschaft», nr. 2/1976)

Procesul industrializării țării a produs în Brazilia adinci transformări de ordin social și economic, ducînd și la aglomerări de mase umane în centrele orașenești. Ca produs religios al acestor schimbări a apărut o nouă mișcare, numită «Umbanda». Premisele ei se află în practicile magice-religioase ale sclavilor de culoare aduși în Brazilia, în concepțiile religioase ale indienilor autohtoni, în «catolicismul popular», în spiritism («cardecism») și în alte concepții esotezie-antropozofice.

Cuvîntul «Umbanda» e din limba bantus: Ki-mbanda înseamnă în Angola preot și medic. În Brazilia, ca derivări din aceeași tulpină «-mbanda», sint întrebunțate cuvintele E-manda și U-mbanda. În limba sanscrită «Aum-Bandleo» înseamnă «limită în nelimitare», și Umbanda — pentru a stabili o legătură cu creștinismul — ar fi numele unui Arhanghel sau chiar numele Sfintei Treimi: um = Tată, ban = Fiu, da = Duhul Sfînt.

Un șef de cult umbandist («duh întrupat»), întreat ce înseamnă «Umbanda» a răspuns: «Umbanda este religie, magie, iubire față de aproapele, veselie, tobă și dans, haine frumoase, carnaval, Africa, catolicism, Brazilia».

Deci fenomenul «Umbanda» e puțin precizat și se află în continuă dezvoltare. Elementele principale ale cultului Umbanda aparțin religiozității africane, îndeosebi bantus și iorubas. Africanul trăiește — scrie autorul — într-o religiozitate cosmică, în care diferitele puteri ale mediului ambiant exercită asupra vieții sale o influență pozitivă sau negativă, căci în natură activează puterile divine numite «orixas». Iar ca membru al unei ginți, africanul se află în cercul de puteri al strămoșilor, de la care știe, prin tradiție, care orixa are influență asupra lui. Peste întreaga existență stăpânește însă regele-zeu Olorum, în jurul lui aflându-se orixas, deveniți cu timpul zei de gradul doi, numiți în Brazilia, după datina creștină, «santos» (sfinți). Olorum este zeul creator monoteist și părintele tuturor orixas.

Lui Olorum i se cuvin însă numai rugăciuni, căci el este atât de bun și de mare, încât n-are trebuință de jertfe. Orixas nu sînt spirite pure, ci ființe asemenea vîntului. Cel mai mare este Oxala. Lui Oxala cel bun i se împotrivesc Oxala cel rău: diavolul.

Caracteristic Ubandismului este tendința de a raționaliza religia africană și de a moderniza concepțiile religioase africane cu elemente ocultiste din «Macumba» — și elemente spiritiste din «Cardecism».

Religia Umbandei este de caracter curat cultic. Acțiuni de cult, de ritual împregnează întreaga viață a aderenților. Muzica, dansul și jertfa sînt elemente de bază ale cultului, care însă își pierd din valoare pe măsură ce o grupă de umbandiști se apropie de spiritismul curat. Instrumentul de percucie: toba, este cel mai important, dirijînd ritmul dansului și ducînd la extaz. Sfințirea tobei se face cu un ritual special.

Dominant în Brazilia era în trecut cultul Iorubas, care rezistase tuturor tendințelor de asimilare, pe cînd religiile — bantus s-au amestecat cu elemente Iorubas. La apariția creștinismului în Africa nu s-au produs explicații cu religiile naturale africane, fiindcă creștinismul — adică confesiunea romano-catolică adusă de portughezi, n-a provocat discuții.

Spre finea secolului XVIII și începutul secolului XIX, cînd sporise cifra oamenilor de culoare liberi și națiunile se închegau și cîștigau în prestigiu, — a început și «renașterea africană», în care s-au dezvoltat cultele africane de azi, și religiile africane vechi au început să-și piardă din valoarea lor. Iar din dorința de a înlătura izolarea socială și de a satisface diferite trebuinți individuale, au apărut vagi forme de solidaritate socială, transformate apoi într-un confuz sincretism, cunoscut în Brazilia sub numele: «Macumba».

A apărut însă și o mișcare religioasă care voia să adapteze vechile culte timpului nou și totodată să ridice nivelul social al oamenilor de culoare. Mișcarea aceasta care a dus la cultul Umbanda cu multele sale forme, este un produs nemijlocit al transformărilor sociale și, inițial, și-a găsit aderenți mai ales în cartierele sărace ale orașelor mari. Și, deci oficial în Brazilia n-a fost nicidecum un rasism bine conturat, negrul purta totuși pata originii sale din sclavie, capacitatea sa morală era dubitată și religia sa timbrată ca «barbară». Pentru dînsul Umbanda însemna deci încercarea de a se elibera din această inferioară situație cultural-religioasă cu urmările ei sociale, și anume printr-o nouă interpretare a moștenirii sale africane cu ajutorul spiritismului privit drept concepția modernă despre lume a abilor.

Și din 1940 conducători umbandiști se străduiesc prin scris să unifice învățătura umbandistă și să închege o nouă religie sincretistă, accesibilă unor cercuri cît mai largi. Se publică acum cărți, conținînd rugăciuni, cîntări și diferite acte de cult comune. Faptul a dus apoi la constituirea de federații și uniuni de cult. Acest mijloc «ecumenic», care, prin discuții și scris, urmărea unitatea religioasă, a dus și la constituirea de diferite «Grupe umbanda», manifestînd tendința de a se delimita de alte religii și îndeosebi de Bisericile Creștine, și a prezenta Umbanda ca un sistem încheiat și ca cea mai progresistă religie a timpului nostru.

Privind raportul dintre Umbanda și Creștinism, autorul scrie că, făcînd abstracție de unele amănunte de ordin formal, porunca iubirii este singurul element autentic cu care cultele africane au fost îmbogățite de creștinism.

Preluarea unor nume creștine în cultul umbanda datează din timpul colonializării, când a pornit un proces de identificare între «sfintii creștini» ca ajutători în diferitele situații grele ale vieții și «orixas», ca mijlocitori în cadrul puterilor cosmice ale naturii.

În procesul acesta în mod intenționat un anumit sfânt era identificat cu un anumit zeu. Se urmărea adică, pe lângă adaptarea creștinismului la religiile africane, și apărarea moștenirii africane religioase împotriva «îndrăznelii și intoleranței» albilor, — apărarea acestei moșteniri prin «camuflarea originii ei necreștine».

Deci nu s-a făcut o «încreștinare a religiilor americane», ci s-a făcut o «afri-canizare a religiei creștine».

Cauzele principale ce înlesnesc răspîndirea masivă a Umbandei sînt — scrie autorul —: deficiența pregătire religioasă a majorității catolicilor brazilieni și «surrogatele de taină» introduse în cultul Umbandei, care exercită puternica atracție asupra populației, creînd impresia că «Umbanda» este religia cea mai perfectă.

Unii conducători umbandiști afirmă că «Umbanda» va fi religia ce va stăpîni lumea întreagă».

În anul 1954 franciscanul Bonaventura Kloppenburg a fixat în 12 puncte poziția Bisericii sale față de Umbanda, afirmînd, întretele altele, că romano-catolicul trebuie să condamne public învățătura umbandă și să nu participe la cultul Umbandei. Creștinismul și Umbanda se elimină reciproc. Dar atitudinea categoric recuzatoare a Bisericii Romano-Catolice a determinat Umbanda să-și formeze un propriu cult religios, încît aderenții săi nu mai apelează acum pentru servicii religioase la preoții catolici. Botezul, cununile, înmormîntările sînt săvîrșite de preoții Umbandei.

După Conciliul Vatican II, misionarii romano-catolici au însă o atitudine mai conciliantă față de Umbanda, descoperind că și ea are «respect față de cuvîntul lui Dumnezeu, — riturile și obiceiurile ei cuprînzînd și elemente religioase pozitive, putînd servi de pregătire pentru primirea evangheliei lui Hristos».

Se caută deci elemente de natură să înlesnească relații reciproce și discuții lămuritoare de poziții religioase.

Cert e că Umbanda — prin propaganda ei — reține azi atenția Bisericilor Creștine.

Diac. Prof. O. BUCEVSCI

Elena Cavalcanti, *Studi Eunomiani*, «Orientalia Christiana Analecta» nr. 202, Roma, 1976, 156 p.

Ereziarhii în Biserică au avut aceeași soartă: condamnați, opera lor a fost distrusă fiind socotită drept dăunătoare pentru suflete. Viața și învățăturile lor sînt relativ des amintite, în primul rînd spre a fi combătute, dar în multe cazuri n-avem informații despre acestea decît prin mijlocirea celor care i-au cunoscut și combătut.

Este bine să cunoaștem ereziile care au apărut și au frămîntat Biserica în decursul istoriei sale, pentru că, pe de o parte, numai cunoscînd bine o greșeală o putem combate, întîlnind și astăzi greșeli cu care Biserica a fost deja confruntată. Pe de altă parte, numai cunoscînd bine ereziile care au provocat luări de atitudine din partea Bisericii, vom putea înțelege mai adînc hotărîrile luate în împrejurările respective, hotărîri care au valabilitate și astăzi în Biserică. Să ne gîndim la Arie și vom înțelege că în momentul în care vom cunoaște rătăcirile sale, vom înțelege mai bine hotărîrile sinodului I ecumenic și lupta dusă de Biserică pentru impunerea acestor hotărîri.

În Occident a existat însă, încă din secolul trecut, o adevărată tendință de a reabilita unele figuri de mari ereziarhi, cel puțin prin reconstituirea operelor lor. De acest favor s-au bucurat autori ca: Apolinarie de Laodiceea, Teodor de Mopsuestia, Nestorie, Eutihie etc.

Cartea pe care o prezentăm aici încearcă să reconstituie o altă figură celebră în istoria ereziilor, și anume Eunomiu (†394), împotriva căruia au scris aproape toți marii Sfinți Părinți din cea de a doua jumătate a secolului al IV-lea.

Lucrarea de față are 6 capitole, după cum urmează: I. Controversa eunomiană; II. Opera Sf. Vasile contra lui Eunomiu.

pseudo-baziliene; IV. Cele patru tratate ale lui Grigorie de Nyssa contra lui Eunomiu; V. Unele scrieri ale lui Sinesius de Cirene, mărturii ale disputei eunomiene tirzii; VI. Dialogul 7 De Spiritu Sancto al lui Ciril de Alexandria, ca mărturie a disputei eunomiene tirzii.

Eunomiu, fost episcop de Cizic, a fost un scriitor foarte productiv. Întrucit în 398 s-a dat un edict imperial care poruncea distrugerea operelor sale nu ni s-au păstrat decât indirect o «Apologie» și o «mărturisire de credință» adresată împăratului Teodosie cel Mare (†395). Elena Cavalcanti identifică și alte fragmente precum și idei ale lui Eunomiu în operele scrise sau atribuite Sfinților Părinți, care l-au combătut.

Eunomiu, unul dintre reprezentanții principali ai arianismului avansat, afirmă că ceea ce caracterizează ființa lui Dumnezeu este nenașterea (agnezia), în rest noi putem cunoaște cu puterile minții noastre ființa lui Dumnezeu. Știm care a fost reacția Sfinților Părinți și în special a Sf. Vasile cel Mare împotriva acestei erezii. Erezia lui Eunomiu nu era însă numai de ordin gnoseologic, cum este prezentată uneori, ci de ordin teologic și hristologic în implicațiile sale, așa cum descifrează cartea de față. Greșala de fond a lui Eunomiu, ca și a lui Apolinarie de Laodiceea, este aceea de a fi speculat prea mult cu categorii filozofice pe plan teologic. Prin implicațiile provocate, ei reprezintă partea negativă a Istoriei Bisericii, care prin contrast scoate mai mult în evidență aspectul pozitiv, în acest caz reprezentat de opera Sfinților Părinți.

În aceasta se relevă utilitatea cărților de felul celei de față.

Diac. IONIȚĂ VIOREL

Vintilă Corbul, Căderea Constantinopolului, Editura Cartea Românească, București, 1976, 680 p.

Cartea de față este, ceea ce se numește printre specialiști, roman istoric și istoricii de profesie se cam feresc de astfel de cărți. Romanul lui Vintilă Corbul însă nu poate fi trecut cu vederea. Cine citește această carte ajunge în mod inevitabil la concluzia că autorul face muncă de istoric și acest aspect ne interesează în primul rând.

Ziua de 29 mai 1453 înseamnă o piatră de hotar însemnată cu mult sînge în istoria Europei. A surprinde complexitatea evenimentelor care au culminat cu înfrîngerea definitivă a bizantinilor nu este lucru deloc ușor.

Autorul începe cu înfrîngerea suferită de cruciați la Nicopole, respectiv cu momentul în care Baiazid I Fulgerul își savurează succesul împotriva creștinătății. Vintilă Corbul a înțeles că Nicopole a însemnat ultima încercare de natură federativă a Europei de a înlătura pericolul ce amenința întreaga așa-zisă lume civilizată. Deplorabila înfrîngere de la Nicopole a însemnat practic sfîrșitul sprijinului pe care Bizanțul îl putea aștepta din afară. E ceea ce ilustrează atât de plastic autorul nostru, purtîndu-și imperialii eroi pe la curțile princiere din întreaga Europă.

Capitolele care ne prezintă diferitele curți regale sînt în fond tablouri istorice de sine stătătoare, chiar dacă sînt privite din perspectiva cauzei Bizanțului. Imaginea mozaicată a Europei în deceniile care au precedat catastrofa de la 1453 ne apare pe cit de viu pe atât de veridică.

Autorul denotă o cunoaștere profundă a Istoriei Bizanțului, a istoriei în general pe care și-a ales-o drept obiect al scrierii sale. Cînd istoricul Vintilă Corbul întîlnește lacune în informația sa, intervine scriitorul Vintilă Corbul, care fără să depășească datele istoriei, le dă viață. Această lectură prinde rînduri, care se lasă furată uneori de imaginație, rămîne în limitele posibilului, fapt ce dă un suflu viu istoriei uneori seci a documentelor, făcînd-o astfel accesibilă unui cerc cit mai larg de cititori.

Reținem că autorului nu i-a scăpat nici rolul important pe care l-a jucat Biserica în desfășurarea evenimentelor legate de tragicul sfîrșit al Bizanțului. Este aici subliniat suficient faptul că Apusul latin și catolic a ezitat să ajute Bizanțul ortodox nu numai din considerente de ordin confesional, ci ascultînd de raționamente de ordin economic, politic, cultural etc.

Pe vasta scenă a cărții apar și Principatele române, respectiv curtea domnească a Valahiei. Pe drept cuvânt, autorul a prezentat această curte pe același plan cu celelalte din Europa. Țările române vor fi bastioanele de sacrificiu ale Europei în fața pericolului turcesc, rol pe care acestea îl vor îndeplini mult peste așteptările pe care statele occidentale nici nu se catadicsiseră să le acorde.

Anul 1453 înseamnă sfârșitul politic dar nu și cultural al Bizanțului. Cultura venerabilă a Bizanțului își găsește alte centre, dintre care cele din Țările române erau cele mai importante. Sînt cunoscute iubirile noastre pentru Bizanț, de aceea salutăm cu bucurie apariția cărții lui Vintilă Corbul și așteptăm urmarea acestui prim volum.

Diac. IONIȚĂ VIOREL

Dicționar de istorie veche a României (Paleolitic — sec. X). Elaborat de un colectiv de autori sub conducerea Prof. univ. dr. doc. D. M. Pippidi. Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, 628 p.

După cum indică și titlul, colectivul de autori ai acestei lucrări prezintă, în cuprinsul a peste 1600 de articole, termeni proprii și comuni privind istoria unei anumite epoci de pe pămîntul României. Se insistă cu precădere asupra unor probleme ca: originea și evoluția omului în diferite perioade istorice; civilizația geto-dacă și legăturile ei cu civilizația celtică și greacă; prezența la Dunăre și rolul istoric al Romei în procesul de romanizare a Daciei și de «consolidare» a romanității orientale; marea migrație a popoarelor (sec. IV—X) și consecințele acesteia asupra istoriei poporului român.

Despre Apolodor din Damasc (Apollodoros)-arhitect grec (cca 60—cca 125 e.n.) aflăm că a fost colaborator apropiat al lui Traian. Printre lucrările care l-au făcut celebru se amintesc forul lui Traian de la Roma și podul de la Drobeta. Tot el a condus și echipa sculptorilor ce au realizat *Columna lui Traian*.

Apulum, oraș roman, centru administrativ, economic și militar al Daciei romane. Denumirea vine de la așezarea dacică *Apulon* situată de unii cercetători pe înălțimea denumită Piatra Craivii, iar de alții la 5—7 km de Mureș, în jurul orașului Alba Iulia. *Apulum* a fost, pe rînd, reședință a guvernatorului Daciei Superior (din 118—119 e.n.), a procuratorului Daciei *Apulensis* (după 124 e.n.) și a guvernatorului general *Legatus Augusti propraetore trium Daciae* (din 168 e.n.). Orașul a rivalizat cu capitala provinciei Dacia, *Ulpia Traiana Sarmizegetusa*. Între vestigiile civile amintim castrul Legiunii a XIII-a *Gemina* (cel mai mare din Dacia, cca 30 ha). Pe locul orașului *Apulum* avea centrul formațiunea politică prestatală românească din sec. 9—10, a voievodatului de pe valea mijlocie a Mureșului-Bălgradul — azi Alba Iulia.

Burebista, rege al geto-dacilor (cca 82—44 i.e.n.) a întemeiat statul geto-dac (cca 82—44 i.e.n.). Statul dac făurit de Burebista «se întindea de la Dunărea mijlocie și Munții Slovaciei pînă la Pontul Euxin și din Carpații Păduroși pînă în Balcani». Statul lui Burebista avea o organizare de tip militar asemănătoare cu cea din regatele elenistice. După moartea lui Burebista (44 i.e.n.) aristocrația gentilică geto-dacă nemulțumită de întărirea puterii regale, duce statul dac la dezmembrare. Acestei acțiuni îi supraviețuiește doar nucleul carpatic ce își avea centrul în Munții Orăștiei. *Chiril* este numele unui creștin din Axiopolis martirizat în timpul lui Dioclețian (303—304 e.n.) întîlnit într-o inscripție greacă de la Axiopolis, alături de al martirilor Chindeos și Tasios (*Dasius*). *Dionisie cel mic* (*Dionysius Exiguus*) (sec. 6 e.n.). Originar din Scythia Minor. La Roma, între anii 500—545 e.n. a trăit, ca monah și a fost socotit împreună cu Cassiodorus, întemeietorii culturii medievale occidentale. Lui i se datorează calculul erei noastre, de la Hristos, numită și «era dionisiană», cu o diferență de 4 ani în plus față de întemeierea Romei, adică 754 în loc de 749—750 a.u.c. folosită pînă azi.

Pe teritoriul comunei Drajna de Sus a fost identificată o așezare dacică apoi romană distrusă în anii 117/118 e.n. Cercetătorii au localizat aici antica Ramidava. De asemenea monedele și cărămizile ce purtau ștampila legiunilor *I Italica*, *V Macedonia*, *XI Claudia* și *cohors I Flavia Commagenorum*.

Fluviul *Dunărea* era cunoscut de încă din secolul 7 î.e.n. Numele de *Istros* apare la Hesiod, Pindar și Eshil. Ptolomeu face o descriere exactă a fluviului. Numele *Danuvius* este menționat de la Cezar pentru denumirea cursului superior și mijlociu al fluviului. Cu timpul această denumire s-a extins asupra întregului curs, înlocuind străvechiul *Istros* (latinizat Hister). Numele *Dunărea* este de origine dacică (*Donaris*) ce s-a menținut în limba română fără altă influență.

Din epoca de piatră până în cea de a II a fierului, pe cele două maluri ale sale, precizează Dr. Emilia Doruțiu-Boilă, s-au dezvoltat aceleași civilizații, graniță politică devenind abia în epoca imperială romană. În această perioadă s-au ridicat pe malurile *Dunării* «un lanț de *castre*, *castella* și *burgi* (turnuri) menite să împiedice pătrunderea populației de dincolo de fluviu». *Dunărea* de Jos — precizează autorii — a devenit axa în jurul căreia s-a desfășurat întregul proces de romanizare ce a dus la formarea romanității orientale și a poporului român. *Durostorum* (Dorostolom), așezare romană în Dobrogea (cca 105—106 e.n.) care a rămas aici până la sfârșitul stăpînirii romane. La *Durostorum* sînt cunoscuți martirii creștini *Dasius* (303 e.n.) și *Aemilianus* (362 e.n.) iar în jurul anului 380 e.n. episcopul arian *Auxentius*, discipol al lui *Wulfila*.

Plecînd de la explicarea termenului de «formare», se precizează că o limbă nu se naște așa cum apare un stat sau un nou mod de guvernare, o limbă nu este niciodată definitiv, formată. Oricînd i se poate adăuga ceva sau i se poate suprima ceva, fără transformări substanțiale. Limba română este latina transferată în Dacia unde a suferit influența limbii dace. Au urmat o serie de influențe străine, influențe ce nu au putut însă anula caracterul latin. În ce privește formarea poporului român, se subliniază că, așa cum o dovedește și structura gramaticală a limbii și fondul principal de cuvinte, este un popor romanic. Aceasta este explicată de faptul că «românii sînt continuatorii dacilor romanizați și a romanilor stabiliți în primele veacuri ale erei noastre în valea *Dunării* și în Munții *Carpați*». Începînd din secolul al XVIII-lea s-au emis două teorii cu privire la etnogeneza românilor și mai ales la teritoriul de formare a poporului român și anume: teoria autohtoniei și teoria imigraționistă. Prima teorie susținută de majoritatea istoricilor în frunte cu Școala Ardeleană, potrivit căreia românii sînt urmașii geto-dacilor romanizați și a coloniștilor romani. Aria de formare a poporului român cuprinde: provinciile romane *Dacia Traiană*, *Pannonia Inferior*, *Moesia Superior*, *Moesia Inferior* și *Scythia Minor*. Cea de a doua teorie, sau teoria lui R. Roesler, combătută de A. D. Xenopol, N. Iorga, D. Onciul, P. P. Panaitescu, C. Daicoviciu, susținea că poporul român nu s-ar fi format în Dacia, deoarece în anul 271 e.n. Aurelian ar fi retras toată populația din această provincie și că aceasta provine din «Peninsula Balcanică de unde ar fi imigrat la Nord de Dunăre» către sfârșitul secolului al XII-lea și începutul secolului al XIII-lea. Această teză pleacă de la ideea evacuării totale a Daciei în anul 271 (274 e.n.) și este categoric infirmată de izvoarele arheologice. Dar singura explicație științifică a prezenței românilor la Nord și la Sud de Dunăre o dă teza continuității, după care românii sînt «urmașii romanității orientale, procesul de etnogeneză desfășurîndu-se pe ambele maluri ale *Dunării*, care a constituit axa ramurii carpato-balcanice a acesteia» (p. 275—276).

Dîntre componentele etnogenezei românilor cea mai veche este aceea *geto-moeso-dacică*, populații tracice înrudite ce vorbeau graiuri apropiate. Cea de a doua componentă este cea romană. La sfârșitul secolului al III-lea î.e.n. romanii s-au întins pînă la Dunăre. În vremea lui August au supus și populațiile ilirice și trac. Romanizate cu timpul, regiunile nord-vestice ale Peninsulei Balcanice au dat naștere iliro-romanilor, iar în valea *Dunării* și în *Carpați*, *daco-moeso-romanilor* din «care descind romanicii carpato-dunăreni, adică românii». Cu sec. 6—7 e.n. a intervenit o

a treia componentă în procesul de etnogeneză a românilor — cea slavă. Comparată cu cea a popoarelor germanice, subliniază autorii (acad. prof. dr. Al. Graur, dr. doc. prof. univ. Gh. Ștefan, membru corespondent al Academiei) contribuția slavilor la desfășurarea etnogenezei și la îmbogățirea lexicului limbii române a fost însemnată «totuși aceasta n-a modificat esențial structura daco-romană a poporului român». Procesului de etnogeneză a poporului român a durat aproximativ zece secole (I î.e.n.—10 e.n.) și se caracterizează prin romanizarea populațiilor autohtone dintre Marea Adriatică și Marea Neagră, dintre Munții Haemus și Carpații din nordul Transilvaniei. În cadrul acestei romanități se deosebește o zonă vest balcanică, de substrat iliric și legată mai strâns de Italia, unde a luat naștere limba dalmată, azi dispărută, cealaltă carpato-dunăreană, de substrat *daco-geto-moesic* din care s-a format limba daco-romană «ce va evolua în limba română».

Teza autohtoniei românilor se bazează pe continuitatea neîntreruptă a populației, de la geto-daci la daco-romani și, prin aceștia, la români, *Romanizarea* este un fenomen complex, nu numai lingvistic și cultural, și a continuat pînă la începutul secolului 7 e.n. După părăsirea Daciei romanitatea din valea Dunării, mai favorabilă decît cea carpatică decît provinciile sud-dunărene a făcut ca aceste provincii să rămînă de limbă și cultură romană. Părăsirea a însemnat doar «încetinirea ritmului vieții daco-romane». În Muntenia și Moldova meridională procesul a fost mai lent dar mai îndelungat, contactul cu romanii începînd mai de timpuriu decît în Dacia carpatică.

Cel de al doilea termen al problemei formării poporului român îl constituie *continuitatea daco-romană*. Teoria roesleriană cu privire la evacuarea totală a populației din Dacia este infirmată de rezultatele descoperirilor arheologice. Populația rurală daco-romană, trăind în «anonimat în spatele cortinelor barbare succesive, a salvat romanitatea carpato-dunăreană, care stă la temeliea poporului român». În Transilvania se cunosc, după C. Daicoviciu, circa 60 de așezări din secolele 3—4 și unele chiar din 5—6, în care cultura materială continuă tradiția romană provincială. S-au găsit elemente de continuitate și în cursul secolului IV e.n., chiar și în unele așezări urbane (Ulpia Traiana, Apulum, Napoca, Dierna, Drobeta etc.). Odată cu hunii acestea au fost definitiv părăsite. Distrugerile barbare au făcut ca orașele să dispară iar numele să fie uitate, cu timpul. Dar ceea ce a contribuit la menținerea daco-romanilor nord dunăreni în sec. 4—6 e.n., au fost orașele din provinciile din dreapta Dunării (Moesia, Daciile sud-dunărene, Scythia Minor). Capetele de pod de la Dierna, Drobeta, Sucidava, Constantiniana, Daphne, Barboși, Aliobrix etc., au fost pe lingă centre militare și centre economice și politice prin care pătrundeau în Dacia negustori, «misionari creștini din provinciile învecinate care au difuzat creștinismul popular de limbă latină». De această situație au beneficiat în special Oltenia, Muntenia, Moldova meridională. Reinstaurarea autorităților romane asupra Olteniei și Munteniei în timpul lui Constantin cel Mare, «a avut totuși o anumită însemnătate pentru consolidarea romanității la Dunărea de Jos». Sub Justinian autoritatea imperiului s-a extins în zona nordică din apropierea Dunării. Prin Novela a XI-a acest împărat subordona Arhiepiscopia Justiniana Prima două localități, Ricidiva și Litterata «care sînt peste Dunăre». La sfîrșitul secolului al VI-lea sînt auzite primele cuvinte romanice *torna, torna, fratre* cu prilejul luptelor dintre bizantini și *avari*, în Balcani, în timpul împăratului Mauriciu (586—587). Ele sînt dovezi prețioase ale romanității orientale și pot fi considerate cele mai vechi urme de limbă românească».

A doua etapă a etnogenezei (sec. 6—7, sfîrșitul sec. 9 și începutul sec. 10) este etapa de desăvîrșire a procesului de formare a poporului român. Ea începe o dată cu stabilirea slavilor pe teritoriul Daciei, către sfîrșitul secolului 6. Procesul de asimilare s-a încheiat pe la sfîrșitul secolului 9 și începutul secolului 10. Izvoarele bizantine din sec. XI vorbesc de valahi, «grupuri de origine romanică răspîndite în Peninsula Balcanică pînă în Thesalia, ceea ce atestă că aceștia se individualizează ca popor».

Notitiaie Episcopatum cuprinde liste ale mitropoliilor, arhiepiscopiiilor și episcopiiilor din cuprinsul Patriarhiei ecumenice, editate de Epiphanius și De Boor, amândouă mult controversate. Prima prezintă situația dintre 458 și domnia lui Anastasius (491—518) și Tomisul este menționat ca episcopie autocefală. În cea de a doua, *Notitia lui De Boor* sunt menționați 44 de episcopi în Scythia Minor, în frunte cu episcopul metropolitan al Tomisului.

Lucrarea are inserate în text (pe lângă reproduceri de obiecte și monezi) hărți și planuri, în total 30, și o listă a acestora.

Primul din seria dicționarelor de istorie aflate în curs de apariție la Editura științifică și Enciclopedică, lucrarea este de un real interes prin tema sa: istoria României de la apariția omului în spațiul carpato-balcanic și pînă la sfîrșitul secolului al X-lea — dată la care se consideră definitiv încheiat procesul de formare a limbii și poporului român.

PR. IOAN STĂNCULESCU

D. Tudor, *Sucidava*, Editura Scrisul Românesc-Craiova 1974, 212 p.

Pe baza datelor furnizate de săpăturile arheologice din ultimile patru decenii și a investigațiilor făcute la Sucidava — precizează Dl. Prof. Univ. Dr. Doc. D. Tudor — se știe astăzi că Aurelian «nu a evacuat întregul teritoriu al fostei provincii romane și că imperiul a stăpînit, la nord de Dunăre, o importantă regiune situată în zona de cîmpie a Olteniei și a Munteniei».

Aflată pe vatra fostului sat (comună) Celei, astăzi un cartier al orașului Corabia, recente descoperiri atestă o viață omenească ce s-a desfășurat aici timp de cinci milenii. Pentru prima dată localizarea Sucidavei la Celei este făcută de August Treboniu Laurian. Numele localității (*Suci* — numele unei populații locale geto-dace, *dava* — echivalentul noțiunii de sat sau «tîrg» din limba dacilor) indică centrul politic, economic și militar al unui trib geto-dac.

Cele mai vechi dovezi datează Celeiul din epoca neolitică. Odată cu fixarea la Oescus în secolul I e.n. a unei garnizoane romane, fortificația suci-lor nu a mai putut dăinui, o incursiune romană a dus la incendierea și distrugerea sa.

Sucidava făcea parte din componența teritorială a Daciei Inferior (înființată în anii 118—119 e.n.), iar mai tîrziu (în 167/169) din Dacia Malvensis (Oltenia de azi).

Sucidava, potrivit constatărilor Dl. Prof. Univ. D. Tudor — a fost părăsită și arsă pe timpul domniei lui Theodosius II și o refacere a sa se produce abia sub Justin I și Justinian.

Se tratează în continuare (cap. VIII) despre *Podul lui Constantin cel Mare*. După cercetările întreprinse s-a conchis că acesta este localizat între satul Ghighi din Bulgaria și cartierul Celei. Podul roman de la Celei apare înregistrat grafic pe harta stolnicului Constantin Cantacuzino, redactată între anii 1694—1699 și care vede lumina tiparului la Padova, în anul 1700. În acest document este schițat și drumul roman de pe malul drept, cu cele două ramuri ce legase Roma de Izlaz și Celei. În continuarea acestei căi romane, apare, între Celei și Ghighi, podul cu patru picioare în apă. Autorul notează: «în acest loc a fost cîndva un pod» — deci nu cunoștea originea sa romană. Podul lui Constantin cel Mare se întindea pe o lungime totală de aproximativ de 2437 m., cel mai lung pod din antichitate. În baza cercetărilor ulterioare s-a putut stabili că amplasamentul podului lui Constantin cel Mare, existent pe Dunăre, se află la 634,750 km față de vărsarea în Mare a Dunării și la 680 km față de intrarea fluviului pe teritoriul românesc.

Din relatările scriitorilor romani bizantini *Sextus Aurelius Victor*, *Chronicon Paschale* (un cronicar din veacul al VII-lea), episcopul *Eusebiu din Caesarea* și *Theophanes Confessor* (752—818) și *Georgius Cedrenus* se poate preciza că podul lui Constantin a fost construit pe Dunăre (fără a se preciza locul lui) și că el era din piatră iar construcția începuse înainte de anul 328 cînd a și fost înăugurat.

Cercetările ulterioare au condus la concluzia că podul a avut direcția drumului lui Traian și era situat la 100 m, est de pichetul bulgăresc, «drept către ruinele coloniei Oescus de la Ghighi».

În anul 1933 s-au întreprins cercetări subacvatice, s-au identificat trei picioare ale podului, făcându-se o constatare foarte importantă: «pilele podului lui Constantin cel Mare aveau aceleași dimensiuni și tehnică constructivă, ca acelea cunoscute mai bine la podul lui Apollodor». Aceasta înseamnă că tehnică podului lui Traian de la Drobeta-Turnu Severin era cunoscută de către anonimul arhitect al podului lui Constantin cel Mare de la Celei. Ultimele cercetări, făcute de Dl. Prof. Univ. D. Tudor și Prof. Octavian Toropu, au stabilit că după ruinarea sa portalul podului a fost transformat în turn de apărare. În secolul al IV-lea e.n. podul nu mai era în stare de funcționare. Existența sa scurtă explică și că Procopius «prețios ghid al construcțiilor militare de la Dunărea de Jos, pentru secolele IV—VI, e.n., nici nu-l mai menționează». Cu toate acestea podul menționat rămâne cel mai important după cel de la Drobeta jucând un rol important în «perioada constantiniană, pentru romanitatea nord dunăreană».

În *Novella XI* pe care Justinian o adresează la 14 aprilie 535 arhiepiscopului său din Justiniana Primă amintește de *Recliva*, localitate aflată la nord de Dunăre și refăcută. Această localitate nu este alta decât Sucidava — cea mai importantă localitate a lui Justinian de la nord de Dunăre. Existența aici a bașilicii creștine face din localitate și un important centru religios.

Cele mai vechi documente creștine întâlnite la Sucidava, nu se datează înaintea secolului IV. Documentele apar din abundență în perioada bizantină însă numai în cuprinsul cetății. Din secolul IV, se află împrăștiat în relief o cruce simplă inter-punctată între brațe.

Basilica creștină din Sucidava, datată din secolul al VI-lea rămâne «cel mai vechi edificiu creștin de pe teritoriul Daciei Traiane». Descoperită în anul 1946/1947, în colțul de N.V., al cetății, biserica avea lungimea de 20,90 m și lățimea de 10,20 m, un altar-absidă spre răsărit, spre apus intrarea principală, iar forma generală era de navă dreptunghiulară.

Construcția din piatră și cărămidă, ulterior basilicii, i se adaugă un diaconicon, compus din două încăperi pentru adăpostirea materialului liturgic. Biserica a servit pentru înmormintarea unor personalități militare și eclesiastice. Majoritatea mormintelor au fost găsite în navă iar într-unul din ele o cărămidă bizantină pătrată posedă pe una din fețe o «crux grammata». Simbolul creștin a fost trasat peste pasta umedă a cărămizii cu ajutorul a două degete și a fost închis într-un cerc. Acest tip de cruce este foarte frecvent în secolul al VI-lea.

Dintre obiectele construcției (sec. VI) sînt de menționat: 1. o parte dintr-o *lucerna* cu *ansa* cruciformă; 2. două monede de bronz mult avariate de foc, emise de împăratul Mauricius Tiberius, în anii 586/588 și 596/597; prezența lor confirmă faptul că biserica creștină din Sucidava a fost incendiată, o dată cu cetățuia, spre sfîrșitul domniei împăratului emiten (582—602); 3. pe partea superioară a unei amfore din lut sînt două inscripții. Din textul lor rezultă că vasul cu capacitate de 30 de sextarii a aparținut preotului Lukonochoh, fiul lui Lukatios, și servea la depozitarea vinului cultic. Pe întreaga suprafață a cetății au fost găsite amfore cu diferite adnotări creștine abreviate cu inițialele cuvintelor «Maica Domnului», «Lumina lui Dumnezeu», «Dumnezeu preastrălucit», «Dumnezeu cel sfînt», «Binecuvîntează Doamne». Autorul arată că în majoritatea cazurilor expresiile creștine și indicarea capacității amforelor se făcea de către un preot care semnează la finele textului. Nu este exclusă posibilitatea ca ei să fi servit și ca dascăli în interiorul garnizoanei.

Basilica creștină din cetățuia Sucidava era afectată în primul rînd serviciului religios al garnizoanei. Dimensiunile ei mari însă au dus la emiterea ipotezei că aceasta servea și nevoilor spirituale ale populației civile. Sucidava deținea și un rol important pentru răspîndirea creștinismului printre populațiile migratoare din Dacia.

Tot în interiorul cetății se află «fîntina secretă» descoperită în campania de săpături arheologice din anul 1958. Astăzi această fîntină (ascunsă de barbarii care treceau pe deasupra ei) este complet restaurată și sub directă îndrumare a Direcției Monumentelor Istorice (filiala Craiova). Fîntina este și un atractiv obiectiv arheologic pentru oamenii de știință și turiști deoarece ea «constituie un *unicat* în lumea antică».

Numele satului Celei este legat și de evenimentele din 1848 din Muntenia. Aici a fost și parohia cunoscutului preot revoluționar Radu Șapcă. Locuința lui era într-un bordei situat lângă cetate și aici a primit în taină pe primele căpetenii progresiste, de la 1848 și tot aici a fost găzduit guvernul provizoriu ales la Islaz, la 9 iunie 1848. Memoria lui Radu Popa Șapcă este cinstită astăzi la Celei prin cele două monumente ridicate, unul pe locul bordeiului, altul în parcul orașului.

Bibliografia selectivă și cele 90 de reproduceri alb-negru vin să întregască conținutul acestei valoroase lucrări.

Pr. Prot. SĂVULESCU AL. ȘTEFAN

Ilie Popescu Teiușan, *Pedagogi și oameni de școală din România, Mic dicționar*, Editura didactică și pedagogică, București, 1975, 1193 p.

Elaborat din dorința de a aduce noi și interesante informații în domeniul pedagogiei, educației și al trecutului istoric al școlii românești, în general, acest «mic dicționar» ne prezintă pedagogi și oameni de cultură ce au militat, prin activitatea lor, la «vasta acțiune de ridicare a poporului român pe calea învățării și a educației».

Prezentați — cum este și firesc — în ordine alfabetică —, seria acestor pedagogi și oameni de școală este deschisă cu cărturarul *Adamescu Gheorghe* (1869—1942), autor de manuale, reprezentant al României la congrese internaționale pentru educație populară și învățământ secundar (1908, 1910, 1928).

În rindul primilor autori de cărți didactice în limba română se înscrie *Amilohie Hotiniul* (sec. XVIII) «călugăr moldovean, apoi episcop, cărturar, cu studii la Roma, luptător pentru cultivarea limbii românești». În același context se înscrie activitatea mitropolitului moldovean *Andreievici Silvestru Morariu* (1818—1895) — «om de cultură, autor al unei bogate literaturi didactice pentru școlile populare» — propagator al ideilor lui I. A. Comenius.

Valoroase lucrări pedagogice au elaborat *Ștefan Birsănescu* — pedagog, profesor la Universitatea din Iași, cercetător în domeniul epistemologiei și *Andrei Birseanu* — profesor, folclorist, publicist, autorul versurilor imnului «Pe-al nostru steag».

Printre numele inserate în continuare sînt și acelea ale cunoscuților cărturari ca *Gh. Asachi*, *D. Cantemir*, *Timotei Cipariu*, *P. Constantinescu-Iași*, *Ana Conta Kernbach*, *Ion Creangă* și *Veniamin Costache* (1786—1846), mitropolit al Moldovei (1803—1808 și 1812—1842), «animator al învățămîntului național, întemeietorul Seminarului de la Socola, inițiatorul, împreună cu Asachi, al înființării Gimnaziului Vasilican».

Preocupări pentru educație, pedagogie și istoria pedagogiei sînt prezente în activitatea oamenilor de cultură din cele mai diverse domenii: medicul *Carol Davilla* (1828—1884), sociologul și filozoful *Constantin Dimitrescu Iași* (1849—1923), poetul *M. Eminescu* (1850—1889), medicul *Constantin Esarcu* (1836—1898), istoricul *Constantin Erbiceanu* (1835—1913), cărturarul *Genilie Iosif* († 1852), *Gherasim-Gorjan* († 1867) — unul dintre «primii profesori care au deschis școli publice în orașele Țării Românești în 1832», omul politic, scriitor-economist, *Ion Ghica* (1816—1897), istoricul *C. C. Giurescu* etc.

Dacă despre preocupările pedagogice ale unor cărturari ca *Spiru Haret*, *Bogdan Petriceicu Hașdeu*, *I. Eliade Rădulescu*, *Ion Ionescu de la Brad*, *Nicoleta Iorga* («mare pedagog național», *Gh. Lazăr* și *M. Kogălniceanu* se cunosc mai multe date, sînt mai puțin cunoscute preocupările din domeniul pedagogiei ale unor oameni de seamă ca *Iacob II Stamate*, cărturar și mitropolit al Moldovei (1792—1803), autor al unui proiect de reformă a învățămîntului din Moldova, (susținător al unui învățămînt fundamentat psihologic, proiectat de el și realizat în bibliotecii publice «cu drept

de depozit legal»); *Mihăiescu Grigore* († 1861); *Petrovici Naum* († 1824); *Ioan Popescu* (1832—1892) — pedagog, profesor la Institutul pedagogic-teologic din Sibiu, susținător al herbartianismului; *Naum Rimniceanu* (1764—1839), «învățat cleric, cronicar, fost elev al Academiei grecești de la București»; *Andrei Mureșanu* — scriitor (autor al versurilor «Un răsunset» sau «Deșteaptă-te române»); *C. Narly* (1896—1956); *I. C. Petrescu* (1892—1967); *Andrei Șaguna* (1809—1873), episcop și mitropolit al bisericii ortodoxe din Transilvania și Ungaria, întemeietor al «Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român» (ASTRA, 1891), întemeietor al unei secții de pedagogie pe lângă institutul teologic din Sibiu în care să fie pregătiți viitorii profesori; *V. A. Urechia* (1834—1901); *Alexandru D. Xenopol* (1847—1920), «unul dintre istoricii învățămîntului românesc».

Anexa I «Reviste pedagogice» ne prezintă, în ordine cronologică, publicațiile cu profil pedagogic sau cele ce au dezbătut probleme de educație și instrucție, cu titlul, locul, perioada apariției, redactorul și problematica lor. Așa precum menționează autorul însuși: scopul anexei este acela de a «oferi cititorului imaginea continuei dezvoltări a presei pedagogice din țara noastră». Sint inserate aici, de exemplu, de la primele apariții ca *Învățătorul satului*, București, 1843—1848, redactor Petrache Poenaru, la *Revista pedagogică*, București, 1891—1898, 1902, redactor C. Dimitrescu Iași; *Buletinul oficial al Ministerului Instrucției publice*, București, 1893—1940; *Convorbiri didactice*, București, 1895—1901; *Școala și viața*, București, 1930—1944; *Revista de pedagogie*, Cernăuți, 1931—1944, redactor C. Narly; *Revista de pedagogie*, organ al Institutului de științe pedagogice din București, începînd din 1951; *Revista învățămîntului superior*, București, din 1959 (astăzi *Forum*); *Tribuna școlii*, București, 1971 (continuatoarea săptămînalului *Gazeta învățămîntului*).

Se adaugă acestora Anexa II, «Cronologie» a evenimentelor de seamă pe această linie: apariții de școli, hrisoave, regulamente, decrete, legi școlare, și Anexa III, «Indice de nume cuprinse în dicționar».

Pr. Prot. SĂVULESCU AL. ȘTEFAN

TROPARELE ÎNVIERII DOMNULUI

(Ale celor opt glasuri bisericești)

TROPARUL ÎNVIERII DOMNULUI

(Glas I)

armonizate de NICOLAE LUNGU

Allegretto

S. A. *mf* *4/4* *2/4*
A - min. Pia-tra fi - ind pe - cet - lu - i — tă

T. *mf* *4/4* *2/4*
A - min. Pia-tra fi - ind pe - cet - lu - i — tă

B. *mf* *4/4* *2/4*
A - - min. Pia - tra fi - ind pe - cet - lu - i — tă

și os - ta - șii stre - ju - ind, prea cu - rat — tru - pul

și os - ta - șii stre - ju - ind, prea cu - rat — tru - pul

și os - ta - șii stre - ju - ind, prea cu - rat — tru - pul

Tău, în - vi - a - tai a tre - ia zi, Mîn - tu - i - to - ru - le,

Tău, în - vi - a - tai a tre - ia zi, Mîn - tu - i - to - ru - le,

Tău, în - vi - a - tai a tre - ia zi, Mîn - tu - i - to - ru - le,

dă - ru - ind lu - mii vi - a - tă. Pen - tru a -

dă - ru - ind lu - mii vi - a - tă. Pen - tru a -

dă - ru - ind lu - mii vi - a - tă. Pen - tru a -

cea - sta, pu - te - ri - le ce - ru - ri - lor stri - gau

cea - sta, pu - te - ri - le ce - ru - ri - lor stri - gau

cea - sta, pu - te - ri - le ce - ru - ri - lor stri - gau

Ți - e, dă - tă - to - ru - le de vi - a - tă:

Ți - e, dă - tă - to - ru - le de vi - a - tă:

Ți - e, dă - tă - to - ru - le de vi - a - tă:

Mă - ri - re în - vi - e - rii Ta - le, Hris -

Mă - ri - re în - vi - e - rii Ta - le, Hris -

Mă - ri - re în - vi - e - rii Ta - le, Hris -

toa se, Mă - ri - re îm - pă - ră -

toa se, Mă - ri - re îm - pă - ră -

toa - se, Mă - ri - re îm - pă - ră -

ți - ei Ta - le, Mă - ri

ți - ei Ta - le Mă - ri

ți - ei Ta - le Mă - ri

re i - co - no - mi - ei Ta - le u - nu - le

re i - co - no - mi - ei Ta - le u - nu - le

re i - co - no - mi - ei Ta - le u - nu - le

iu - bi - to - ru - le de oa - meni.

iu - bi - to - ru - le de oa - meni.

iu - bi - to - ru - le de oa - meni.

rit.

TROPARUL ÎNVIERII DOMNULUI

(Glas II)

Allegretto

S. A. *mf* $\frac{2}{4}$ $\frac{2}{4}$ $\frac{2}{4}$ $\frac{2}{4}$

A - min. Când Te-ai po - go -

T. *mf* $\frac{2}{4}$ $\frac{2}{4}$ $\frac{2}{4}$ $\frac{2}{4}$

A - min. Când Te-ai po - go -

B. *mf* $\frac{2}{4}$ $\frac{2}{4}$ $\frac{2}{4}$ $\frac{2}{4}$

A - min. Când Te-ai po - go -

rît la moar - te, ce - la ce ești vi - a - ta

rît la moar - te, ce - la ce ești vi - a - ta

rît la moar - te, ce - la ce ești vi - a - ta

cea fă - ră de moar - te, a - tun - cea ia - dul

cea fă - ră de moar - te, a - tun - cea ia - dul

cea fă - ră de moar - te, a - tun - cea ia - dul

I-ai o - mo - rit cu stră - lu - ci - rea Dum - ne - ze -

I-ai o - mo - rit cu stră - lu - ci - rea Dum - ne - ze -

I-ai o - mo - rit cu stră - lu - ci - rea Dum - ne - ze -

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://bismod.ro>

i - rii — Şi cînd ai în - vi - at — pe cei morţi din

i - rii — Şi cînd ai în - vi - at — pe cei morţi din

i - rii — Şi cînd ai în - vi - at — pe cei morţi din

ce - le de - de - subt, toa - te pu - te - ri - le ce - reşti — au stri -

ce - le de - de - subt, toa - te pu - te - ri - le ce - reşti — au stri -

ce - le de - de - subt, toa - te pu - te - ri - le ce - reşti — au stri -

gat: Dă - tă - to - ru - le de vi - a - ţă, Hris - toa — se,

gat: Dă - tă - to - ru - le de vi - a - ţă, Hris - toa — se,

gat: Dă - tă - to - ru - le de vi - a - ţă, Hris - toa — se,

Dum - ne - ze - ul nos — tru, mă - ri - re Ți - e!

Dum - ne - ze - ul nos — tru, mă - ri - re Ți - e!

Dum - ne - ze - ul nos — tru, mă - ri - re Ți - e!

TROPARUL ÎNVIERII DOMNULUI

(Glas III)

Allegretto

S. A. *mf*
A - min. Să se ve - se - leas - că ce - le ce -

T. *mf*
A - min. Să se ve - se - leas - că ce - le ce -

B. *mf*
A - min. Să se ve - se - leas - că ce - le ce -

rești și să se bu - cu - re ce - le pă - mîn - tești;

rești și să se bu - cu re ce - le pă - mîn - tești;

rești și să se bu - cu - re ce - le pă - mîn - tești;

Că a fă - cut bi - ru - in - ță cu bra - țul său,

Că a fă - cut bi - ru - in - ță cu bra - țul său

Că a fă - cut bi - ru - in - ță cu bra - țul său,

Dom - nul căl - ca - ta cu moar - tea pe moar - te,

Dom - nul căl - ca - ta cu moar - tea pe moar - te,

Dom - nul căl - ca - ta cu moar - tea pe moar - te,

Cel în-ții nă- cut din morți- s-a fă- cut, din pîn- te- ce- le

Cel în-ții nă- cut din morți- s-a fă- cut, din pîn- te- ce- le

Cel în-ții nă- cut din morți- s-a fă- cut, din pîn- te- ce- le

ia - du - lui ne-a min - tu - it pe noi și a

ia - du - lui ne-a min - tu it pe noi și a

ia - du - lui ne-a min - tu - it pe noi și a

dat lu - mii ma - re mi - îd!

dat lu - mii ma - re mi - îd!

dat lu - mii ma - re mi - îd!

TROPARUL ÎNVIERII DOMNULUI

(Glas IV)

Allegretto

SS.
AA.

TT.

BB.

A - min. Pro-po-ve-du-i rea în-vi-

A - min. Pro-po-ve-du-i rea în-vi-

A - min. Pro-po-ve-du-i rea în-vi-

e - rii cea lu - mi - na - tă, în - țe - le - gîn - du - o

e - rii cea lu - mi - na - tă, în - țe - le - gîn - du - o

e - rii cea lu - mi - na - tă, în - țe - le - gîn - du - o

de la în - geri, u - ce - ni - țe - le Dom - nu - lui

de la în - geri, u - ce - ni - țe - le Dom - nu - lui

de la în - geri, u - ce - ni - țe - le Dom - nu - lui

Și le - pă - dînd o - sîn - di - rea cea stră - mo - șeas - că

Și le - pă - dînd o - sîn - di - rea cea stră - mo - șeas - că

Și le - pă - dînd o - sîn - di - rea cea stră - mo - șeas - că

a - pos - to - li - lor lă - u - dîn - du - se, au zis:

a - pos - to - li - lor lă - u - dîn - du - se, au zis:

a - pos - to - li - lor lă - u - dîn - du - se, au zis:

je-fu-i-tu-s-a moar-tea, scu-la-tu-s-a Hris-tos, Dum-ne-

je-fu-i-tu-s-a moar-tea, scu-la-tu-s-a Hris-tos Dum-ne-

je-fu-i-tu-s-a moar-tea, scu-la-tu-s-a Hris-tos Dum-ne-

zeu, dă-ru-ind lu-mii ma-re mi-lă. rit.

zeu, dă-ru-ind lu-mii ma-re mi-lă.

zeu, dă-ru-ind lu-mii ma-re mi-lă.

TROPARUL ÎNVIERII DOMNULUI

(Glas V)

SS. AA. *mf* *Allegretto*

TT. *mf*

EB. *mf*

A - min. Pre cu - vîn - tul cel îm - pre -

A - min. Pre cu - vîn - tul cel îm - pre -

A - min. Pre cu - vîn - tul cel îm - pre -

u-nă fă-ră de în-ce-put cu Ta-tăl

u-nă fă-ră de în-ce-put cu Ta-tăl

u-nă fă-put cu Ta-tăl

și cu Du - hul, ca - re - le s-a năs -

și cu Du - hul, ca - re - le s-a năs -

și cu Du - hul, ca - re - le s-a năs -

cut din Fe - cioa - ră spre mîn - tu - i - rea

cut din Fe - cioa - ră spre mîn - tu - i - rea

cut din Fe - cioa - ră spre mîn - tu - i - rea

noas - tră, Să-l lă - u - dăm - cre - din - cio -

noas - tră, Să-l lă - u - dăm - cre - din - cio -

noas - tră, Să-l lă - u - dăm - cre - din - cio -

șii și să I - ne în - chi - nă - m; Că

șii și să I - ne în - chi - nă - m; Că

șii și să I - ne în - chi - nă - m; Că

bine a vo - it a se su - i cu tru —
 bine a vo - it a se su - i cu tru —
 bine a vo - it a se su - i cu tru —

pul pe cru — ce și moar - te a răb - da —
 pul pe cru — ce și moar - te a răb - da —
 pul pe cru — ce și moar - te a răb - da —

— și a scu - la pe cei morți în - tru slă -
 — și a scu - la pe cei morți în - tru slă -
 — și a scu - la pe cei morți în - tru slă -

rit.
 vi - tă în - vi - e - rea Sa. —
 vi - tă în - vi - e - rea Sa. —
 vi - tă în - vi - e - rea Sa. —

TROPARUL ÎNVIERII DOMNULUI

(Glas VI)

Moderato

S. A. *mf*
 A - min. Pu - te - ri - le în - ge - rești la mor -

T. *mf*
 A - min. Pu - te - ri - le în - ge - rești la mor -

B. *mf*
 A - min. Pu - te - ri - le în - ge - rești la mor -

mîn - tut Tău, și stre - ja - rii au a - mor - țit, și

mîn - tut Tău, și stre - ja - rii au a - mor - țit, și

mîn - tut Tău, și stre - ja - rii au a - mor - țit, și

sta Ma - ri - a la mor - mînt, că - u - tînd prea cu -

sta Ma - ri - a la mor - mînt, că - u - tînd prea cu -

sta Ma - ri - a la mor - mînt, că - u - tînd prea cu -

rat - tru - pul Tău, Pră - da - t-ai ia - dul, ne - fi -

rat - tru - pul Tău, Pră - da - t-ai ia - dul, ne - fi -

rat - tru - pul Tău, Pră - da - t-ai ia - dul, ne - fi -

ind is - pi - tit de dîn - sul; în - tîm - pi -

ind is - pi - tit de dîn - sul; în - tîm - pi -

ind is - pi - tit de dîn - sul; în - tîm - pi -

na - t - ai pe Fe - cioa - ra, dă - ru - ind vi -

na - t - ai pe Fe - cioa - ra, dă - ru - ind vi -

na - t - ai. pe Fe - cioa - ra, dă - ru - ind vi -

a - țã; Ce - la ce ai în - vi - at din morți,

a - țã; Ce - la ce ai în - vi - at din morți,

a - țã; Ce - la ce ai în - vi - at din morți,

Doam - ne mă - ri - re Ți e!

Doam - ne mă - ri - re Ți e!

Doam - ne mă - ri - re Ți e!

TROPARUL ÎNVIERII DOMNULUI

(Glas VII)

mf Allegretto

S. A. *mf*
A - min. Stri - ca - t - ai cu cru - cea Ta, moar - tea, des -

T. *mf*
A - min. Stri - ca - t - ai cu cru - cea Ta, moar - tea, des -

B. *mf*
A - min. Stri - ca - t - ai cu cru - cea Ta, moar - tea, des -

chi - s - ai tîl - ha - ru - lui ra - iul; plîn - ge - rea mi - ro - no -

chi - s - ai tîl - ha - ru - lui ra - iul; plîn - ge - rea mi - ro - no -

chi - s - ai tîl - ha - ru - lui ra - iul; plîn - ge - rea mi - ro - no -

si - țe - lor o ai schim - bat și A - pos - to - li - lor, a pro - po -

si - țe - lor o ai schim - bat și A - pos - to - li - lor, a pro - po -

si - țe - lor o ai schim - bat și A - pos - to - li - lor, a pro - po -

ve - du - i, le - ai po - run - cit, că ai în - vi - at Hris - toa - se, Dum - ne -

ve - du - i, le - ai po - run - cit, că ai în - vi - at Hris - toa - se, Dum - ne -

ve - du - i, le - ai po - run - cit, că ai în - vi - at Hris - toa - se, Dum - ne -

ve - du - i, le - ai po - run - cit, că ai în - vi - at Hris - toa - se, Dum - ne -

ze - u - le, dă - ru - ind lu - mii, ma - re mi lă!

ze - u - le, dă - ru - ind lu - mii, ma - re mi lă!

ze - u - le, dă - ru - ind lu - mii, ma - re mi lă!

rit.

TROPARUL ÎNVIERII DOMNULUI

(Glas VIII)

S. *mf* Moderato

A. A - min. Din - tru î - năl - ți - me, Te - ai

T. *mf* A - min. Din - tru î - năl - ți - me, Te - ai

B. *mf* A - min. Din - tru î - năl - ți - me, Te - ai

po - go - rît Mi - los - ti ve;

po - go - rît Mi - los - ti ve;

po - go - rît Mi - los - ti ve;

În - gro - pa - re ai lu - at de trei zi -

În - gro - pa - re ai lu - at de trei zi -

În - gro - pa - re ai lu - at de trei zi -

1125
225025

le ca să ne mîn-tu - ești pe noi din

le ca să ne mîn-tu - ești pe noi din

le ca să ne mîn-tu - ești pe noi din

pa timi Ce - la ce

pa timi Ce - la ce

pa timi Ce - la ce

ești vi - a - ța și în - vi - e - rea noas

ești vi - a - ța și în - vi - e - rea noas

ești vi - a - ța și în - vi - e - rea noas

tră, Doam-ne, mă - ri re - ți e!

tră, Doam-ne, mă - ri re - ți e!

tră, Doam-ne, mă - ri re - ți e!